

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Соціологічна асоціація України
Дніпропетровське обласне відділення

СОЦІОЛОГІЧНІ ДИСКУРСИ

Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції

молодих учених

(м. Дніпро, 11 грудня 2019 року)

Дніпро
Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+»
2020

УДК 316 (082)
ББК 60.5я43
С 70

С 70 Соціологічні дискурси: Матеріали ІІІ Всеукраїнської наукової конференції молодих учених (м. Дніпро, 11 грудня 2019 року) / відповідальний за випуск, професор В.В. Кривошеїн. Дніпро: Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+», 2019. 196 с.

Подані матеріали ІІІ Всеукраїнської наукової конференції молодих учених «Соціологічні дискурси», яка відбулася 11 грудня 2019 р. у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара.

Для всіх, хто цікавиться різним аспектам соціальних проблем.

УДК 316 (082)
ББК 60.5я43

ISBN 978-966-97997-0-8

© Дніпровський національний
університет імені Олеся Гончара, 2020
© Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+», 2020

СВІТ ПОЛІТИЧНОЇ КАРИКАТУРИ ТА ЙОГО СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Авдєєва Анастасія Олексіївна, студентка факультету соціально-психологічної освіти та управління Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро).

Новації у сучасному світі, які переводять нас до його візуального інтерпретування та аналізу, підштовхують нас до пошуку нових метод дослідження. Жанр політичної карикатури не є сучасним досягненням. Але сьогодні дослідники все частіше використовують його у своїх наукових пошуках. Політична карикатура у візуальному вимірі стає об'єктивним показником соціально-політичних процесів у суспільстві та починає відігравати роль окремого джерела у фахових дослідженнях.

Історія карикатури певною мірою можна вважати історію культури в епіграмах, яка складена по оригінальним сучасним документам. Слово карикатура пішло від італійського дієслова *caricare*, що означає напружувати, тяготити [2, с. 462]. Карикатурою можна назвати усяке зображення, в якому порушені природня гармонія та рівновага, а замість цього занадто сильно висунута одна з частин на противагу всьому іншому. Карикатурист свідомо переносить на малюнок порушення гармонії деяких особливостей, так щоб в кінцевому варіанті з фігури людини порівняно правильно складеної, виходить малюнок, який викликає комічне враження. Але карикатурою називають не тільки те зображення, в якому характерні ознаки виражені, але також і те, де другорядні частини згладжені або відсутні зовсім щоб не перекрити головний сенс. Тому, карикатурою можна назвати всякий художній витвір, у якому спеціально висунуті на перший план риси, які більше за всього характерні для даного явища, і знищено або відсунуто на другий план усе звичайне, невагоме. Виходячи з цього, можна зробити висновок, що карикатура є родоначальником усього об'єктивного мистецтва.

У якості історичного джерела карикатура викликає дуже велику зацікавленість у дослідників. Приблизно з середини XIX ст. політична карикатура стає об'єктом колекціонування і вивчення. Перші дослідження були опубліковані у Франції. У 1860-і рр. Шанфлер (*Champfleury*), справжнє ім'я якого Ж. Юссон, друкує нариси про карикатури періоду починаючи від Античності і закінчуючи серединою XIX ст. У 1880-і рр. продовжив вивчати сатиричну графіку Дж. Гран-Картера (*J. Grand-Carteret*) – французький журналіст, який збирав карикатури і гравюри, історик мистецтвознавства. Він чітко зафіксував, що жовч та озлобленість викликають найбільший громадський інтерес, будь то вираженням ставлення до політичного життя Європи і світу, діяльність керівників держав, досягнень культури, новинок техніки, звичаї або люди [1, с. 112]. Як ми знаємо, дані образотворчі джерела мають особливу форму вираження інформації. Знання способів використаних художниками-карикатуристами, дають змогу в повному обсязі зрозуміти сенс

створеного ними й визначити механізм його впливу. Важливим компонентом карикатури є текстовий напис. Це може бути назва, репліка, підпис (у формі діалогу або монологу), він може пояснювати сенс малюнку, як частина доповнювати створений образ або акцентувати увагу на тих чи інших нюансах. Назва і підпис, як і сам малюнок завжди виражають позицію карикатуриста. Карикатури, які публікувалися в пресі, адресовані для масової аудиторії, поширювались, незважаючи на безліч цензурних обмежень та митниць, по всьому світу, це у свою чергу сприяло створенню певних образотворчих символів, які з часом стали стійкими і легко розпізнавались читачами. Перш за все це стосувалося міжнародної тематики. «Мова» карикатури в багатьох випадках перегукувався з лексикою публіцистичних статей, і деякі стійкі вирази знайшли образне віддзеркалення в сатиричній графіці: «європейський концерт», «політична кухня», «Стирати з політичної карти», «підтримувати престиж» і т.п. Більшість з карикатур є частиною періодичних видань, завдяки публікації в пресі історики мають доступ до неї. Основним завданням для періодичної преси є інформування громадянського суспільства про найбільш значущі події та явища суспільного життя, а також – оцінка даних подій і явищ, іншими словами вплив на формування масових уявлень. Виходячи з цього, ми можемо стверджувати, що карикатура у якості елемент номера періодичного видання виконує функцію публіцистичного твору, а також для сатиричної графіки властиво активне використання натяків та іносказань. Ці роботи можуть бути присвячені як внутрішній політиці, так і темі міжнародних відносин, вони вважаються політичною карикатурою. Кожен з екземпляр періодичного видання є продуктом синтезу багатьох, різних за походженням матеріалів. Публікуючи карикатуру, редакція включає її в контекст цих матеріалів і тим самим повідомляє читачеві додаткову інформацію.

Публікація карикатури в пресі – це завжди відгук на конкретну подію або явище, створенню якого служив інформаційний привід. Часто вже деталі малюнка дозволяли глядачеві розшифрувати задум художника. Адже корона і горностаєва мантия – атрибути влади монарха; пальмова гілка – знак мирних намірів; клітина – символ неволі; гільйотина – знаряддя страти; картковий будиночок – ненадійна споруда. Але бували ситуації, коли карикатурист не хотів або не мав можливості розкрити свій задум в малюнку. І тоді на допомогу приходила вербальна складова твору. Більшість карикатур гострого політичного змісту мали «подвійне дно». Карикатурист повинен був так загадати загадку, щоб вона пройшла крізь комітети цензури і разом з тим була розгадана читачами. Зазвичай карикатури представлялися на попередній перегляд в нарисі, після схвалення якого і малюнок, і текст нерідко допрацьовувалися. При вторинному перегляді вже готового до продажу комітет цензури, як правило, змін не помічали. Розглядаючи на протязі певних періодів співвідношення малюнка і тексту в карикатурі можна сказати, що для кожного відрізка часу воно є різним. Сьогодні політична карикатура є

предметом дослідження соціологічної науки. Використовуючи методологічний апарат соціології візуалізації, ми можемо відтворити історичний контекст подій та проаналізувати його на рівні усвідомлення пересічного світогляду [3, с. 155]. Політична карикатура, на наш погляд, може відображати актуальні події у гумористичному вимірі. Але, незважаючи, на свою гумористичну складову вона є чітким барометром повсякдення та повинна використовуватися сучасними науковцям для дослідження соціально-економічних та політичних процесів у суспільстві.

Література

1. Дмитриев А.В. Социология политического юмора. М.: РОССПЭН, 1998. 332 с.
2. Карикатура. *Літературознавча енциклопедія*: у 2 т. / авт.-уклад. Ю.І. Ковалів. Т. 1: А-Л. К.: ВЦ «Академія», 2007. С. 462.
3. Малес Л.В. Визуализация социологии. *Социология в аудитории: Искусство преподавания*. Х.: ХНУ им. В.Н. Каразина, 2003. С. 154-157.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ НА РИНКУ ПРАЦІ

Александрова Олександра Ігорівна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

В умовах глобальних змін економіка України трансформується, тому, щоб розкрити нові перспективи молоді система освіти теж потребує регулювання. Багато молодих людей, пристосовуючись до нових умов життя, займаючись бізнесом та комерцією, отримали нові можливості щодо самореалізації, підвищення свого життєвого рівня з досвіду європейських країн. Але у зв'язку з тим, що вищі навчальні заклади неспроможні надати кваліфікованих кадрів на запитанні професії ринком праці. Теперішнє становище у сфері праці й зайнятості є суперечливим для країни, не зважаючи на те, що рівень безробіття істотно знизився, але посилюється дисбаланс між попитом на робочу силу та її пропозицією. Виникають потреби у здійсненні заходів державою, яке спричиняє переосмислення та зміну методів державного регулювання ринку праці.

Питанню щодо розгляду ринку праці як сфери формування попиту на робочу силу та її пропозиції приділяли багато вітчизняних вчених. Наприклад, на думку Е. Лібанової та О. Палій, «ринок праці є системою суспільних відносин, соціальних – у тому числі юридичних – норм та інститутів, які забезпечують нормальне відтворення й ефективне використання праці, кількість і якість якої відповідним чином винагороджується» [1, с. 182].

Ринок праці загалом та молодіжний сектор зокрема доцільно розглядати на макрорівні та мікрорівні задля визначення його реального стану. Макрорівень представлений узгодженням взаємовідносин поміж державою, роботодавцями, працівниками та посередниками. На цьому рівні формується співвідношення попиту (ринку робочих місць) та пропозиції (ринку

робочої сили) на ринку праці. Окрім того, формується трудовий резерв з молоді, яка ще навчається. Ринок праці молоді на мікрорівні узгоджує інтереси суб'єктів на рівні певного підприємства, тобто поміж його роботодавцем та працівниками (див.: [2]).

Ринку праці властива саморегуляція, проте це можливо тільки за виконання принципів гласності й правдивості інформації стосовно показників попиту й пропозиції фахівців різних спеціальностей. За виконання цієї умови можливе значне пришвидшення встановлення рівноваги стосовно робочої сили на сучасному ринку праці (див.: [3]). В сучасному світі це завдання є реальним, але на практиці ця умова часто не виконується, що спричиняє дисбаланс на ринку праці. Держава майже повністю зняла з себе тягар працевлаштування кадрів, хоча у першу чергу повинна надати молоді, що є майбутнім потенціалом країни та найважливішою складовою загальнонаціонального ринку праці, підтримку й допомогу в професійному становленні, бо молоде покоління має відносно високий рівень економічної активності.

У категорії 15-24 років рівень економічної активності та рівень зайнятості є найнижчими (33,6%) [4], а рівень безробіття – найвищим, адже молодь отримує освіту, шукає себе, починає вступати до соціуму; в такому віці часто не усвідомлюється важливість роботи. Молодь в цьому віці навчається, отримує вищу або професійно-технічну освіту, тому й шукає роботу в якості не офіційного працевлаштування, а підробітку на власні потреби. Окрім того, конкурентоспроможність студентів в багатьох випадках не є достатньо високою.

Стосовно молоді, яка не навчається в освітніх закладах та не має спеціальності, то вона може не витримати конкуренцію з більш досвідченими людьми такого ж рівня освіти. Показники в категорії 25-29 років є середніми в порівнянні з іншими групами молоді (79,6%) [4], що пояснюється тим, що в цьому віці люди зазвичай закінчують навчання та починають шукати перше місце роботи. Людина на цьому етапі є дуже вразливою до невдач (відмова у роботі може зломити впевненість в особистих силах, ентузіазм, спричинити перехід до девіантної поведінки тощо), проте й найбільше готовою до змін, самореалізації та пошуку нових викликів.

Найвищі показники економічної активності та зайнятості, й найнижчі з безробіття спостерігаються в категорії 30-34 роки (83,3%), адже людина вже усвідомлює себе частиною соціуму, розуміє важливість роботи, має необхідність забезпечувати родину. Основний етап соціального становлення вже пройдено, люди знаходять відповідну роботу. Окрім того, вони вже мають певний професійний досвід та, скоріше за все, закінчену освіту [4].

Надзвичайно великий вплив на стан ринку праці має рівень освіти, який має велике значення для вдалого працевлаштування, а також якість та спеціалізація мають відповідати потребам роботодавців. Застарілі стандарти української вищої освіти не встигають за технологічним прогресом,

інноваціями, а все далі зосереджується на лекціях та іспитах. Ще більше поглиблює кризу на ринку праці серед молоді, що абітурієнти вибирають майбутню професію здебільшого за престижністю, наявністю бюджетних місць, рівнем складності навчання, а ніяк не за попитом в економіці. Щоб підвищити якість навчання, насамперед, потрібно урегулювати кількість бюджетних місць та попит на професію, застосовувати практичний підхід у навчання, включати обов'язкове стажування студентів, тісно співпрацювати навчальним закладам з роботодавцями, що підвищить продуктивність молоді робочої сили. Теперішній стан і ступінь збалансованості ринку праці є віддзеркаленням ефективності державної політики у соціально-трудовій сфері.

Молодь, яка виступає носієм нових знань, у разі неможливості докладання праці в межах національного ринку праці буде зорієнтована на пошук роботи на зовнішніх ринках. Наслідком таких міграційних процесів стане втрата трудового потенціалу й формування можливого дефіциту кадрів у перспективі за умов сталого розвитку економіки. У зв'язку з тим, що пропозиція вищих навчальних закладів не зорієнтована на ринок і фактично не ураховує його потреб при формуванні контингенту студентів. Зрозуміло, що цю проблему потрібно вирішувати стратегічно, але, у першу чергу, потрібно активізувати чинники, які б зумовили процеси для розширення можливостей молоді та сприяння реалізації своїх планів. Слід зазначити, що на ринку праці також формується значний надлишок за професіями, які ніяк не зорієнтовані державою на робочі місця, яких потребує ринок. Також слід звернути увагу, що молодь активно орієнтується на підприємницьку діяльність, а це створює позитивні наслідки як і для розвитку ринку праці молоді, тобто створюються нові робочі місця, так і для економіки країни, що зумовлює розширення сфер бізнесу та виробництва.

Проаналізувавши сучасні аспекти, можна зробити висновок, що для досягнення ефективного результату, основну увагу треба зосередити на проведенні досліджень ринку праці й попиту на спеціалістів різного фаху. Адже саме на цьому етапі збігаються інтереси трьох сторін: держави, закладах освіти та роботодавців. Таким чином, політика держави у сфері молодіжної зайнятості наразі потребує удосконалення з урахуванням сучасного стану ринку праці, нових тенденцій у сфері соціально-трудових відносин.

Література

1. Лібанова Е., Палій О. Ринок праці та соціальний захист: навч. посібник. К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2004. 491 с.
2. Касьмін Д. Організаційно-методичне забезпечення державного регулювання та аналізу стану ринку праці молоді. *Економіка і організація управління*. 2017. № 1 (25). С. 95-102.
3. Єрмоленко О. Протиріччя та їх наслідки на ринку праці України. *Бізнесінформ*. 2014. № 3. С. 231-235.
4. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.

СОЦІАЛЬНА РОБОТА З СІМ'ЯМИ, ЯКІ ОПИНИЛИСЯ В СКЛАДНИХ ЖИТТЄВИХ ОБСТАВИНАХ

Андрух Юлія Валеріївна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Чисельність сімей / осіб, що охоплено соціальними послугами центрів СССДМ регіону, як таких, що опинились у складних життєвих обставинах (відносно загальної кількості клієнтів), збільшилась на 8%: протягом 2017 року охоплено соціальними послугами як таких, що перебувають в складних життєвих обставинах – 9 821 сім'ю / особу, що складає 43% від загальної кількості клієнтів, протягом 2016 року охоплено соціальними послугами як таких, що перебувають у складних життєвих обставинах – 8 784 сім'ї / особи, що складає 35% від загальної кількості клієнтів [1].

Завдяки проведеному соціологічному дослідженню виявлені основні проблеми, з якими стикаються сім'ї, які опинилися у складних життєвих обставинах: матеріальні проблеми; відсутність житла або погані житлові умови, відсутність одного з батьків у сім'ї, безробіття, наркотична або алкогольна залежність одного із батьків, конфлікт між батьками та дітьми, інвалідність одного із членів родини, конфлікт між батьками, психічна хвороба когось із членів сім'ї, насильство у сім'ї тощо [2, с. 40].

Сім'ї, які перебувають у складних життєвих обставинах, можуть бути класифіковані залежно від несприятливих умов або складних життєвих обставин, що негативно впливають на виховання і забезпечення розвитку дітей: соціально-демографічні (неповні, багатодітні, сім'ї, що перебувають у процесі розлучення тощо); матеріально-побутові (малозабезпечені, сім'ї, де є безробітні, тощо); медико-соціальні (сім'ї де є інваліди, алкоголіки, наркомани, психічно хворі тощо); психологічні і соціально-педагогічні (сім'ї, де простежуються недобра психологічна атмосфера, емоційно-конфліктні взаємини, педагогічна некомпетентність батьків тощо); соціально-правові (сім'ї, де простежуються криміногенні прояви способу життя, є раніше засуджені тощо) [3, с. 16].

Спектр перелічених чинників кризових ситуацій в родині охоплює різні аспекти життєдіяльності. Часто неблагополуччя родини може провокувати й одна кризова проблема – алкоголізм, безробіття, малозабезпеченість тощо. Але, як правило, складні життєві обставини сім'ї відображають комплекс проблем. Наприклад, безробіття батьків спричиняє малозабезпеченість сім'ї, що, у свою чергу, провокує пияцтво, пияцтво призводить до сварки, безвідповідального батьківства, а це негативно впливає на поведінку дітей у цій сім'ї. Тобто, причиною неблагополуччя стало безробіття, а наслідком, на підставі чого проявилось це неблагополуччя, – асоціальна поведінка дитини. Ефективне надання соціальної допомоги можливе за умови розмежування причин, що провокують сімейне неблагополуччя, та ознак,

зовнішніх проявів (індикаторів), що є підставою до соціального інспектування родини. Іноді сім'ї, які самостійно звертаються за допомогою до центрів соціальних служб, не завжди можуть визначити чинники, що провокують кризові ситуації.

Залежно від життєвих обставин та потреб, соціальну роботу із сім'ями прийнято визначати за такими напрямками діяльності: екстрені дії, спрямовані на виживання родини (термінова соціальна допомога, надання притулку, негайне вилучення з родини дітей, що зазнають жорстокого ставлення, перебувають у небезпеці чи залишені без піклування батьків); діяльність, спрямована на підтримку стабільності родини; заходи, спрямовані на соціальний розвиток родини та її членів. Соціальна підтримка сімей, що здійснюється у формі соціального супроводу, передбачає надання комплексу соціальних послуг та використання різних форм, методів соціальної роботи, спрямованість та комбінування яких визначається потребами та ресурсами кожної конкретної родини.

У процесі соціального супроводу, відповідно до потреб і ресурсів, кожній сім'ї, або окремим її членам спеціалісти центрів соціальних служб надають різнопланові соціальні послуги. Закон України «Про соціальні послуги» розрізняє такі види соціальних послуг: соціально-психологічні, соціально-педагогічні, соціально-медичні, соціально-економічні, соціально- побутові, інформаційні послуги, послуги з працевлаштування, послуги з професійної реабілітації осіб з обмеженими фізичними можливостями (ст. 5) [4, с. 64]. Потреби сімей, які перебувають у складних життєвих обставинах, визначають змістове наповнення кожного із напрямів соціальної роботи та умови їхнього впровадження.

Основні види соціальних послуг, що надаються сім'ям, які опинилися у складних життєвих обставинах, конкретизуються найчастіше за такими ознаками: надання прямої матеріальної допомоги; психолого-педагогічна робота з родиною; сприяння поліпшенню матеріального становища родини; сприяння навчанню та розвитку дитини; сприяння захисту здоров'я та оздоровлення дитини; представництво та захист прав дитини; сприяння відновленню та налагодженню контактів між батьками та дітьми, соціальним оточенням [5, с. 59]. Аналіз процесу надання соціальних послуг дозволяє виокремити такі форми соціальної роботи із сім'єю: індивідуальна робота з кожним членом родини; спільна робота з усіма членами родини; групова робота, що виходить за межі родини. Індивідуальна робота спрямована на формування в окремих членів родини позитивного досвіду ставлення один до одного. Спільна робота з усією родиною базується на використанні методів сімейної терапії, які слугують налагодженню внутрішньо сімейних відносин. Однією із ефективних форм сімейної терапії є спільне обговорення проблем і конфліктів (сімейні конференції), які сприяють налагодженню контактів між членами родини, виявленню найбільш розповсюджених, але некон-

структивних моделей взаємостосунків, які часто стають джерелом конфлікту. Аналіз хибної поведінки за участі всіх членів сім'ї дає можливість оприлюднити помилки внутрішньо сімейного спілкування, спільно знайти альтернативні засоби, замінити неконструктивні прояви конструктивними.

Групова робота доцільна тоді, коли ситуація в родині характеризується соціальною ізоляцією (що виникає досить часто), і від того в сім'ї панує низька самооцінка її членів, страх неприйняття суспільством. У ході групової роботи з іншими сім'ями окремі члени здобувають досвід налагодження контактів і спілкування з іншими людьми. У такий спосіб можна боротися із соціальною ізоляцією.

Література

1. Статистичні матеріали. URL: <http://цсс.укр/roboza-napryamkami/sim-ji-u-skladnikh-zhittevikh-obstavinakh/113-statistichni-materiali.html>.
2. Аналітичний звіт: Моніторинг соціального супроводу сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах. К.: Держсоцслужба, 2006. 136 с.
3. Громадська думка: Дослідження. Аналіз. Висновки. К.: ДЦССМ, 2003. 125 с.
4. Введення у соціальну роботу. Навч. посібник. К.: Фенікс, 2001. 228 с.
5. Впровадження програми надання соціальних послуг сім'ям з дітьми раннього та дошкільного віку, які опинилися у складних життєвих обставинах: Методичні рекомендації. К.: «Р.К. Майсетр-принт», 2008. 196 с.

БЮДЖЕТ ЧАСУ В ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ГОРОДЯН ВЕЛИКОГО МІСТА

Ашихіна Анна Сергіївна, студентка факультету соціології та управління Запорізького національного університету.

Соціальні зміни у сучасному українському суспільстві породжують особливу соціальну цінність – час. Рациональне використання часу дозволяє правильно розподіляти свої фізичні активності, повноцінно задовольняти усі базові особистісні потреби та безболісно адаптуватись до соціальних змін.

У культурі часу кожної соціальної спільності є як універсальні риси і елементи, так і специфічні, зумовлені особливостями діяльності та способу життя даної соціальної спільності [1, с. 280]. Так, специфічною темпоральною цінністю для більшості городян великого міста є пунктуальність і відповідні їй навички регулювання швидкості пересування по місту, дотримання певного розкладу дня. Те, що городянину маленького міста здається метушливістю, для жителя мегаполісу стає звичною нормою повсякденної поведінки. Як зазначає М. Карповець, динаміка часу сучасного мегаполіса настільки відрізняється від первісних поселень, що житель села тяжко звикає до темпу міста. Більше того, характер адаптації людини до часу міського життя передбачає екзистенціальне перебудовування нею свого внутрішнього світу згідно з заданими зовнішніми умовами, які не відповідають звичним для неї ритуалам. Відбувається «зіткнення» внутрішнього відчуття

часу суб'єктом і зовнішнього культурного часу міста [2, с. 9].

Але існує і інший бік занадто прискореного темпу життя великого міста, а саме: відсутність спокою, втома від постійної присутності в натовпі, дорожньому заторі, черзі, стрес та виснаження через постійний поспіх та намагання робити декілька справ одночасно. Городяни вимушені також більш помірковано ставитись до бюджету свого часу аби не піддаватися відволікаючим об'єктам та впливам, що його скорочують.

У наш час з'явилося багато можливостей, котрі покликані заощаджувати час людині, наприклад, віддавати перевагу спілкуванню в режимі *on-line* на заміну «живій зустрічі», замовляти кур'єрський сервіс на заміну вистояванню в черзі і т.д. Городяни таким чином можуть витіснити поглиначів часу, котрі заважають і відволікають від запланованих справ. Люди можуть навіть не помічати, як вони відволікаються на всілякі непотрібні речі, яким навіть придумали назву – хронофаги. У перекладі з грецької це слово означає «поглинач часу». Сучасні розкрадачі часу – це не тільки люди, а й неживі об'єкти і різні бізнес-процеси, дії, які організовані неефективно [3, с. 56]. Сюди можна віднести побутові та медіахронофаги: дорога, черга, безлад на робочому місці, пошук потрібного, виконання прохань, великий потік інформації, соціальні мережі, інтернет-серфінг, телевізор, комп'ютерні ігри, телефон та багато інших.

Цікавим є той факт, що в аспекті часу працює так звана зворотна система оцінки. Як зазначає польський соціолог П. Штомпка час все більше набуває характеру самостійного капіталу: його можна берегти, втрачати, витрачати, інвестувати, використовувати, продавати і купувати [4, с. 510]. Отже, час, за умови його раціонального використання, постає дуже цінним капіталом, котрий можна інвестувати у нові знання і в підсумку отримати вищу посаду, більшу заробітну плату.

Уникнути хронофагів неможливо, але цілком можливо уберегти від них якусь частину свого часу. Отже, осмисливши головні хронофаги у своєму житті жителі великого міста зможуть раціонально використовувати весь фонд часу доби та правильно розподіляти життєві пріоритети.

Література

1. Амбарова П.А., Зборовский Г.Е. Время социальной общности: монография. Екатеринбург: Гуманитарный университет, 2017. 378 с.
2. Карповець М.В. Антропологічні особливості переживання часу в світі міста. *Наукові записки НаУКМА*. 2011. Т. 115: Філософія та релігієзнавство. С. 8-12.
3. Архангельский Г.А. Тайм-драйв: как успевать жить и работать. 3-е изд., доп. М.: Манн, Иванов и Фербер, 2006. 256 с.
4. Штомпка П. Социология социальных изменений / пер. с англ. под ред. В.А. Ядова. М.: Аспект-Пресс, 1996. 416 с.

ОСОБЛИВОСТІ КОНФЛІКТНИХ ВЗАЄМОДІЙ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ

Безпалова Оксана Сергіївна, студентка факультету соціології та управління Запорізького національного університету.

Соціальні мережі в сучасному світі стали не тільки засобом спілкування та поширення інформації, а й набули нового значення як інструменти для впливу на масову свідомість. Сам термін «соціальні мережі» був уведений до наукового обігу в 1954 році соціологом Дж. Барнсом (в роботі «Класи та збори у норвезькому острівному приході»). До того багато вчених які займалися вивченням суспільства висловлювали думку про важливість розгляду суспільства як складного переплетення взаємин. Як соціальну мережу можна розглядати будь-яке онлайн співтовариство, учасники якого взаємодію один з одним, наприклад, шляхом обговорення різних проблем.

Найбільшим феноменом всесвітньої павутини є утворення мережевих спільнот та соціальних мереж. Термін «Virtual Community» (віртуальне, або мережене суспільство) розробив Г. Рейнгольд і дав йому наступне визначення: «Віртуальні співтовариства є соціальними об'єднаннями, які виростають з Мережі, коли група людей підтримує відкрите обговорення достатньо довго і людяно, для того щоб сформувати мережу особистих відносин у кіберпросторі». Початок сучасної теорії соціальних мереж поклали в 1951 році Р. Соломонофф і А. Рапопорт. У 1959-1968 рр. угорські математики П. Ердош і А. Рен'ї написали вісім статей, що описували основні принципи формування соціальних мереж [1]. Але, звісно, з розвитком самих соціальних мереж змінюються і ускладнюються процеси взаємодії між користувачами, виникають нові феномени, що потребують додаткової уваги дослідників.

Комунікативний простір соціальних мереж є відкритим та анонімним, що надає користувачам більше можливостей для самореалізації й самовираження (вони не мають обмежень у часі та просторі, незалежать від наявних кордонів між державами, можуть вільно висловлювати свої думки та погляди і т.д.), однак в той же час саме такі його характеристики несуть у собі і певну загрозу. Так, в соціальних мережах часто розповсюджується недостовірна, фейкова інформація; відбувається маніпулювання масовою свідомістю та здійснення інформаційного впливу; не завжди захищеними є особисті дані користувачів, що можуть використовуватись шахраями; поширеними в соціальних мережах є і різноманітні види конфліктних взаємодій (від звичайних негативних висловлювань і дизлайків, до кібербулінгу та інформаційних атак). Ці аспекти соціальних мереж та їх вплив залишаються недостатньо вивченими та потребують ґрунтовного наукового аналізу.

Аналізуючи соціальні мережі в контексті соціальних конфліктів, слід приділити увагу тим умовам та ефектам, що роблять їх такими привабливими для здійснення інформаційно-психологічних впливів на користувачів.

Зокрема, доцільно виділити такі: «спіраль мовчання» (за Е. Ноель-Нойман); стадний інстинкт у соціальних мережах; довіра всьому опублікованому в мережі; присутність лідерів думок; прагнення самореалізації чи заміни реальності.

Так відповідно до моделі комунікації німецької дослідниці Е. Ноель-Нойман мас-медіа можуть маніпулювати громадською думкою за рахунок надання слова представникам меншості і замовчування думок більшості. Подібне відбувається і в соціальних мережах, коли авторами повідомлень виступають саме представники меншості, проте користувачі, які не хочуть залишатися осторонь, починають підтримувати, можливо навіть неприйнятну для них думку. Пов'язаним із вищезгаданою моделлю є явище «стадного інстинкту», яке безпосередньо пояснює в деякій мірі «спіраль мовчання». Сам принцип стадного інстинкту полягає в тому, що людина за своєю природою – істота колективна, групова. І один з механізмів виживання в групі полягає в тому, щоб у більшості випадків вести себе так само, як і всі, а також переймати досвід інших [2].

Відзначимо й те, що важливим залишається прагнення користувача самореалізуватися в мережі, примірити на себе якусь іншу роль або ж вільно виголошувати свої думки, прикриваючись анонімністю, яку надає мережа. В той же час віртуальність життєдіяльності людини посилюється за рахунок відчуття того, що віртуальна реальність є менш агресивною до людини і в значній мірі підконтрольна їй. Також прагнення людини до віртуалізації свого життя часто обумовлене бажанням зробити його більш яскравим, таким, що містить цікаві події та сильні емоційні почуття [3].

Сьогодні соціальні мережі швидко набувають популярності. Щороку кількість користувачів збільшується. Але разом з позитивними моментами використання Інтернет-технологій та соціальних мереж з'являються і певні негативні наслідки та загрози. Це зумовлює необхідність проаналізувати і оцінити динаміку, напрямки й тенденції даних процесів, оскільки охоплюючи значну і різносторонню аудиторію, соціальні мережі перетворюються на інструмент розгортання та ведення конфліктних взаємодій та здійснення впливу на користувачів.

Література

1. Алмаева В.В. Виртуальные социальные сети как составляющая современного образовательного пространства. URL: <http://ito.edu.ru/2010/Tomsk/III/III-0-1.html>.
2. Стадний інстинкт допомагає маніпулювати масами. URL: <http://ykrnews.com/tainstvenoe/stadnii-nstinkt-dopomaga-man-pulyuvati-masami.html>.
3. Бойко Г.А. Віртуальність як характеристика життєдіяльності людини XXI століття. URL: <http://intkonf.org/boyko-ga-virtualnist-yak-harakteristika-zhittediyalnosti-lyudini-21-stolittya>.

ПОЕТИЧНІ ТЕКСТИ ALYONA ALYONA ЯК ЗАСІБ КОНСТРУЮВАННЯ РІВНІВ СОЦІАЛЬНОЇ САМОПРЕЗЕНТАЦІЇ

Берега Анастасія Ігорівна, студентка факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Ефективність дослідження складних систем, як-от сучасний соціум та особистість, значною мірою залежить від здатності вчених аналізувати явища й процеси, беручи до уваги їхню багатовимірність, постійну мінливість, існування та функціонування одночасно на кількох рівнях, розуміти необхідність вивчення механізмів взаємодії особистості та соціуму, їхніх взаємовпливів у сукупності всіх факторів. У зв'язку з необхідністю отримати нове, дійсно релевантне знання про соціальну реальність актуальними стають дослідження, здійснені на межі наукових дисциплін. У цьому контексті плідною та ефективною вважаємо співпрацю соціальних та мовознавчих наук.

Текст як знакова система вже давно вийшов за межі суто культурного, літературного значення. Текст (прозовий, поетичний, публіцистичний, рекламний тощо) у сучасному світі безперечної влади інформації набуває статусу універсального механізму інформаційної та соціальної комунікації між елементами та структурами соціальної системи, зокрема в складному процесі взаємодії особистості із соціумом: «Самопрезентація є однією з фундаментальних соціальних потреб особистості мати “своє обличчя”, запам'ятовуватися іншим. Її ефективність визначається створенням власного позитивного образу в повсякденному житті та досягненням успіху в будь-якій сфері практичної діяльності» [3, с. 245].

Процес самопрезентації особистості в сукупності її соціальних та соціально-психологічних характеристик є одним з найефективніших механізмів її соціалізації в групі будь-якого рівня, соціальної ідентифікації індивіда, надбання ним соціального капіталу, формування ресурсу для соціальної та творчої самореалізації особистості. Самопрезентація автора (індивіда) через творчу реалізацію, а точніше, дослідження рівнів цієї самопрезентації, перетинання індивідуального та соціального в процесі конструювання цих рівнів є предметом нашої наукової розвідки.

Об'єктом дослідження ми обрали поетичні тексти реп-виконавиці alyona alyona. По-перше, реп є актуальним, популярним напрямом сучасної музичної культури, деяких представників якого, завдяки відвертим, часто соціально-спрямованим текстам, можна вважати соціально-культурними інфлюенсерами молоді як соціальної групи. По-друге, диспаритет жінок та чоловіків у «поетичному цеху», історично зумовлений патріархальною, чоловікоцентристською суспільною ієрархією [5, с. 11], навіть у XXI ст. знаходить собі місце в середовищі реп-виконавців, де жінки-авторки залиша-

ються явищем маргінальним. Утім, саме це робить тексти alyona alyona найбільш цікавими для нашого дослідження. Як зауважує О. Ходус, у сучасному соціумі сформувався своєрідний запит на соціальний типаж маргінальної особистості, особистості з проблемною самоідентифікацією, особистості, яка належить до кількох культурних або соціальних світів [6, с. 45]. Безперечно, alyona alyona є такою особистістю. Виконавиця сама в інтерв'ю акцентувала свою маргінальність, нетиповість: жінка читає реп – це історія для боротьби [1].

По-третє, самовираження індивіда може бути довільним, коли він свідомо надає інформацію про себе, та мимовільним, коли він видає себе не свідомо (за І. Гофманом) [2, с. 33]. Творча діяльність особистості, на нашу думку, об'єднує в собі обидва ці варіанти самовираження. Тому що, з одного боку, митець має цілком свідомі інтенції, які виражає через свою творчість, але творчі процеси також відбуваються під величезним впливом несвідомого. Тому кожен поет (письменник, художник тощо) розповідає багато про свою особистість мимоволі. Особливо це стосується поетичних реп-текстів, де індивідуальне авторське висловлювання тим цінніше, чим воно відвертіше й щиріше виражає власні думки поета-виконавця. Але одночасно неможливо залишити поза увагою той факт, що соціальна відповідальність перед аудиторією, уявні чи реальні вимоги соціальної групи, на яку спрямований процес самопрезентації творчої особистості, значною мірою можуть корегувати деякі аспекти самопрезентації. Це запускає в особистості механізми самопрезентації «на спротив».

Наприклад, у своєму інтерв'ю alyona alyona [1] презентувала себе як дівчину-домосідку, у якої подорожі викликають страх, стреси тощо, але як творча особистість alyona alyona у вересні 2019 р. випускає трек «Завтра», де виказує свою стовідсоткову готовність до постійних подорожей. І йдеться не про те, що alyona alyona презентує себе соціуму такою, якою не є в реальності. Поетка дійсно вважає, що заради мрій та високих цілей треба кожного дня долати себе, долати природний страх: *«Я сотні разів залишати дім, / щоб бути корисною в цьому житті»* [4].

Коли йдеться про науковий аналіз складного процесу, як-от самопрезентація особистості засобами тексту, доречно розглядати цей процес одразу на кількох рівнях. На нашу думку, можна визначити два основні рівні мовної самопрезентації особистості: індивідуальний та соціальний. Ці рівні так само мають своє розгалуження. Їх конструювання може бути проілюстроване на прикладі поетичних текстів alyona alyona. Індивідуальний рівень самопрезентації можна аналізувати за такими складниками як:

а) пошуки власної ідентичності: *«Мій вид – це мій світ, історія моя. / Оберталась би Земля, якби я була не я?»; «Я є, ким я є, і ти є, ким ти є, / Цим завдячую тобі, Мамо. / Хто коріння своє забувати дає, / В того першого кинуть камінь»* [4];

б) власна творча самореалізація: *«А мене важити, важити – не переважити, / Реп витікає мій, ніби зі скважини, / Слово за словом і рима за римою, / Видимо, то моя карма»* [4];

в) психологічна самокорекція: *«Викину з хати сміття, / Далі викину мотлох зі свого життя (оу), / Здыхаюсь старих образ, / Звільню це місце для купи добра»* [4].

Соціальний рівень доцільно розглядати на таких підрівнях:

а) творення та презентація власного іміджу: *«Тату на обличчі – не моя фішка. / Я просто пишка (пушка) пишка, / Дивна для всіх непрочитана книжка, / Я просто пишка (пушка) пишка»* [4];

б) комунікативний рівень (налагодження актуальних для особистості соціальних комунікацій): *«Завтра чека мене день, / Завтра я знову піду до людей»* [4];

в) ідейний рівень (особистість просуває важливі для неї ідеї та теми – соціальні, політичні, культурні тощо), наприклад, ідея тотальної зневіри та втрата в сучасному суспільстві розуміння того, що є реальним, а що лише ілюзія (маска): *«Дихають стіни заводу, / Сльози тут сприймуть за воду, / Маску тут приймуть за вроду, / Не знаючи річки – не перейдеши броду»* [4]; або актуалізація проблеми відсутності політичного діалогу в суспільстві: *«Слово за словом я чую пусті обіцянки, / Я бачу порожню, повітрям наповнену склянку, / Я вимагаю змін, б'ю на сполох, б'ю на тривогу. / Людей не цікавить диво, люди чекають лише діалогу»* [4];

г) рівень соціальної відповідальності (особистість формує в спільноті поняття про предмет і межі своєї соціальної відповідальності) – у своїх текстах поетка говорить про власну відповідальність: *«Булінг, булінг, булінг, / Їх слова – кулі, кулі, кулі, / А ти їм – дулі, дулі, дулі. / Якщо образять, то клич мене»* [4]; або про відповідальність соціальної групи (молоді), до якої себе відносить реперка: *«Нове покоління наступає на старт, / Нове покоління відкриває свій чарт. / Море по коліна і зухвалий стрит-арт, / Дикий-дикий азарт, загартований дух, / Моє покоління починає свій рух»* [4]; *«Ми перегортаєм сторінку стару. / Ставки максимальні сьогодні на гру»* [4].

Треба також зауважити, що всі ці рівні виокремлені лише для зручності подальшого наукового теоретизування. Насправді вони тісно взаємопов'язані та перебувають у стані постійної взаємодії. Особистість у процесі самопрезентації може конструювати ці рівні нерівномірно. Наприклад, зосередитися на індивідуальному рівні й практично повністю проігнорувати рівень соціальної відповідальності. Значною мірою це залежить від мети та завдання особистості в соціальній групі – сім'ї, навчальному або робочому колективі, соціумі взагалі.

Отже, актуальність дослідження складних процесів взаємодії особистості та соціуму, одним з механізмів якого є процес самоідентифікації індивіда, потребує, на наш погляд, вивчення на перехресті інформаційних та ме-

тодологічних базисів різних наукових дисциплін, зокрема соціальних та мовознавчих наук. Аналіз текстів (прозових, поетичних, публіцистичних, рекламних, дописів у соціальних мережах) є плідним напрямом наукових розвідок, завданням яких є глибинне вивчення складних соціально-психологічних процесів у сучасному соціумі.

Література

1. ALYONA ALYONA. *Ze Інтерв'юер*. 2019. 25 июня. URL: http://bit.ly/alyona_alyona_theinterviewer.
2. Гофман И. Представление себя другим в повседневной жизни [пер. с англ. А.Д. Ковалева]. М.: «КАНОН-пресс-Ц», «Кучково поле», 2000. 304 с.
3. Дорошкевич А. С. Стратегії самопрезентації особистості у повсякденності. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Сер.: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2013. № 5. С. 245-254.
4. Офіційний ютуб-канал alyona alyona. URL: http://bit.ly/YouTube_alyona_alyona
5. Переломова О.С. Гендерний аспект поетичного дискурсу. *Вісник Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна. Сер.: Теорія культури і філософія науки*. 2016. Вип. 53. С. 10-15.
6. Ходус Е.В. Идентичность как форма личностной манифестации: особенности выбора в ситуации нестабильной онтологии. *Філософія науки: традиції та інновації*. 2014. № 2. С. 42-51.

УНІВЕРСИТЕТИ ТРЕТЬОГО ВІКУ ЯК ІНСТРУМЕНТ СОЦІАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ОСІБ ПОХИЛОГО ВІКУ

Біда Поліна Сергіївна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Останнім часом як у науковому дискурсі, так й у соціальній практиці помітно посилюється інтерес до геронтологічних проблем. Розуміння їх важливості спричиняє подальший розвиток наукових концепцій старіння, спрямованих на розвінчання стереотипів відносно літніх людей як виключно об'єкта соціального забезпечення та домашньої (державної) опіки. Актуалізованість потреб в груповій належності, самооцінці й схваленні іншими, в самоствердженні, характерна для частини представників цієї вікової когорт, викликає очікування від інститутів суспільства щодо сприяння у задоволенні цих потреб. Одним з потужних інструментів забезпечення інтегрованості осіб літнього віку в соціум виступає освіта дорослих.

Освіта дорослих розглядається не тільки як засіб набуття або розвитку знань і навичок, необхідних для конкретної діяльності; вона є важливою у аспекті структурування, наділення змістом вільного часу людини. Його заповненість цікавими, соціально важливими подіями забезпечує уникнення сумнівів у власній потребі, думок про кінцевість і марність людського існування, дуже характерних для «третього віку». У відповідь на потребу літніх людей у самореалізації та потреби суспільства у забезпеченні їх соціальної інтегрованості шляхом отримання нових знань і навичок отримав ро-

звиток рух *університетів третього віку*. Діяльність таких установ в останній час досліджували М. Борисова, С. Коваленко, О. Новікова, І. Сагун, аналізуючи особливості освіти для людей третього віку в різних країнах. Стосується це і перспектив організації університетів «третього віку» в Україні [2, с. 24].

Різноманіття потреб літніх осіб, які задовольняються через їх освіту, дозволяє говорити про три її основні функції. Соціальна функція пов'язана із задоволенням соціальних очікувань літніх людей, реалізацією їх мотивів, цілей, життєвих планів. Валеологічна функція передбачає створення умов для забезпечення комфортного навчання літніх людей, таку його організацію, яка б відповідала особливостям когнітивного і емоційного статусу літніх людей. Аксіологічна функція спрямована на долучення цих людей до загальнолюдських цінностей [3, с. 79].

Університети третього віку – це заклади освіти або навчальні центри для літніх людей. Для реалізації освітніх цілей передбачається використання різних форм і способів навчання людей пенсійного віку: лекції, семінари в групах «за інтересами» (грунтуються на самостійному розгляді учасниками окремих наукових проблем), групи самоосвіти та взаємодопомоги. В останньому випадку особливо ініціативні і небайдужі до спільних проблем слухачі організують заняття в спеціальних групах самоосвіти, при цьому самостійно складають програму занять, планують цікаві зустрічі, святкування ювілеїв, екскурсії [1]. Для осіб з обмеженими можливостями здоров'я можуть організовуватися групи взаємодопомоги.

Слід зазначити, що в останні роки розвиток мережі університетів третього віку отримав подальший поштовх завдяки підтримці цього напрямку проектами Фонду народонаселення ООН та урядом України. Вони спрямовані на активізацію соціальної та інтелектуальної діяльності людей похилого віку, розвиток здібностей та поширення можливості якомога довше не тільки зберігати фізичне та моральне благополуччя, але й сприяти розвитку творчих здібностей, комунікативних навичок, інтелектуальних інтересів.

Дослідження психологів, які регулярно проводяться на базі Університету третього віку при Університеті імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро) (вони охоплюють слухачів, які приймають участь у культурно-дозвіллевій діяльності), свідчать про те, що завдяки участі у освітянській та культурно-дозвіллевій діяльності респонденти успішно долають почуття самотності, відчуженості та отримують змістовне спілкування. Соціальна взаємодія у культурно-дозвіллевій діяльності дозволяє розширити коло знайомих та однопотімців та, завдяки цьому, відчутти емоційну єдність, підвищення настрою, поліпшення самопочуття, життєвого тону, уникнути апатії та пригніченості [2, с. 57].

Майже всі слухачі (98%) відзначають задоволення інтелектуальних потреб, підвищення розумової активності, розвиток пам'яті та інтелектуальних здібностей, розширення пізнавальних інтересів, поглиблення знань про

суспільство, активізацію самостійної пізнавальної діяльності. Дуже важливим є те, що 92% слухачів Університету третього віку відзначають наявність в них активного ставлення до життя, відчуття зв'язку поколінь, духовної самореалізації, соціальної значущості, розкриття творчого потенціалу [2, с. 59]. Це свідчить про те, що у процесі залучення людей похилого віку до культурних і духовних цінностей відбувається цілеспрямований розвиток пізнавального, духовного, творчого та комунікативного потенціалу.

Таким чином, навчання в університетах третього віку дозволяє вирішувати цілу низку питань, які постають перед літніми людьми. Зокрема, покращується їх адаптованість до умов сьогодення, підвищується творча активність, зменшується ризик депресивних станів та тяжких наслідків переживання самотності, розвиваються комунікативні та творчі здібності. В свою чергу суспільство отримує інструмент додання упереджень щодо осіб похилого віку як залежних від підтримки родини і держави, забезпечує їх включеність у соціальні процеси через механізми внутрішньо-поколінних і міжпоколінних взаємодій.

Література

1. Кононыгина Т. М. Герагогика: пособие для тех, кто занимается образованием пожилых людей. Орел: АП «Красная строка», 2006. 166 с.
2. Опыт функционирования университетов третьего возраста. *Science progress in European countries: new concepts and modern solutions: Papers of 1st international scientific conference* (28th March, 2013). Vol. 2.
3. Соціально-педагогічна діяльність в умовах трансформації суспільства: теоретичні та прикладні проблеми: монографія / за заг. ред. С. П. Архипової. Черкаси: ФОП Гордієнко Є.І., 2014. 235 с.

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ ЕЛЕКТОРАЛЬНОГО ВИБОРУ

Блохіна Єлизавета Дмитрівна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Для вивчення електоральної поведінки в соціологічній практиці використовуються різні методи. Вибір методу залежить від уподобань дослідника, теоретичної і практичної орієнтації, поставлених перед ними завдань і наявних засобів. На думку Ротмана Д.Г., повномасштабне, комплексне електоральне соціологічне дослідження, побудоване за принципом «від виборів до виборів», представлене трьома самостійними і незалежними фазами: передвиборчі дослідження, дослідження в день виборів і післявиборчі дослідження [3, с. 64].

Кожен етап передбачає вивчення електоральної поведінки з різних сторін. При цьому вважається, що етап передвиборчих досліджень є найбільш трудомістким і тривалим. Саме в передвиборний період необхідно зібрати і проаналізувати всі відомості про виборців конкретного виборчого округу. Слід врахувати і те, що передвиборчі дослідження займають весь

часовий простір «від виборів до виборів», включають в себе серії вимірів, здійснюваних різними методами. Методи, використовувані при вивченні електоральної поведінки можуть бути як кількісними, так і якісними, при цьому можлива тріангуляція методів. При дослідженні електоральної поведінки інформація щодо соціально-демографічних, соціально-професійних, національних, конфесійних особливостей виборців, які проживають на даній території, має бути повною і достовірною. Також слід зазначити, що всі етапи передбачають врахування соціального, політичного та економічного контексту, що склалися в соціально-культурних зонах, а також досвід попередніх політичних практик виборців.

У соціології при вивченні електоральної поведінки використовуються різні методи: опитування, контент-аналіз, глибинні інтерв'ю, фокус-групи, спостереження та ін. Кожен з методів може бути застосований як самостійний, або в комбінації з іншими методами. Інформація, отримана одним методом, доповнюється інформацією, отриманою іншими методами. Для більш точного вивчення характеристик електорату та електорального вибору, серед дослідників поширений exit poll, тобто опитування на виході з виборчої дільниці. Застосування даного методу допомагає не допустити деяких складнощів, властивих опитуванням, що проводяться на передвиборчій стадії.

До основних складнощів необхідно віднести: ідентифікацію виборців, можливе їх голосування в загальній кількості голосуючих і оцінку помилок, до яких, зазвичай призводить прийняте виборцем в останній момент рішення [1, с. 511]. Використання даного методу дозволяє отримати основну інформацію щодо електорального вибору: лідерів і аутсайдерів політичних перегонів, розглянути справжні переваги електорату. Метод екзит-полу дозволяє виявити переваги (точніше їх кількісні показники) без аналізу мотивів, факторів електорального вибору.

На заключному етапі електоральних досліджень, на відміну від усіх попередніх етапів, з'ясовуються основні мотиви участі / неучасті у виборах, фактори, що сприяють прийняттю електорального рішення. Крім обліку внутрішніх факторів, оцінюється зовнішній контекст виборів. Розгляд зовнішнього контексту передбачає облік економічної, політичної та інших ситуацій, здатних вплинути на вибір. При аналізі отриманих даних дослідниками здійснюється пошук закономірностей і факторів, що зумовлюють електоральний вибір. Також слід зазначити, що результати, отримані на останньому етапі електоральних досліджень, стають, свого роду, ґрунтом для майбутньої виборчої кампанії.

Як стверджують дослідники електоральної поведінки, при аналізі поведінки виборців бажано використовувати різні соціологічні методи. На нашу думку, найкращим варіантом слугує поєднання або комбінування методів. Послідовність вибору методів при такій ситуації умовна, так як поєднання і комбінування дозволяє нам використовувати різну послідовність і

почерговість методів [2, с. 110]. У даному дослідженні ми зупинимося на розгляді переваг методів інтерв'ю, фокус-груп, аналізу документів, спостереження та експрес- спостереження у вивченні електоральної поведінки. Метод інтерв'ю в електоральних дослідженнях характеризується рядом переваг у порівнянні з іншими методами збору інформації: здійснюється в короткі терміни; репрезентативний; контролюючий; дає можливість поєднання з іншими методами збору інформації; може бути безпосереднім («обличчям до обличчя» з респондентом) і опосередкованим (телефонне опитування); можливість використання різних форм спілкування з респондентом одночасно; отримання додаткової інформації від респондента; здійснюється прямий контакт з респондентом, можливе отримання пояснень від нього; можливість оперативно змінювати зміст опитувальника інтерв'ю [3, с. 28].

Фокус-групи використовують в методологічному забезпеченні соціологічних досліджень (перевірка гіпотез, пілотаж інструментарію). Фокус-групове інтерв'ю засноване на використанні реальної групової динаміки у штучно створеній групі для виявлення специфіки та особливостей уявлень певної соціальної групи про об'єкт дослідження. Традиційно родоначальником даного методу прийнято вважати Роберта Мертон, чия робота «Фокусування інтерв'ю» (спільно з М. Фіске і П. Кендалом) визнана класичною. Говорячи про використання фокус-груп у сфері електоральних досліджень, слід, перш за все, відзначити, що фокус-група дозволяє виявити не спрямованість політичного вибору, а саму мотивацію, набір пояснювальних схем, якими респонденти описують власну поведінку. Важливим при цьому є самостійний опис власних мотивів, а не вибір із запропонованого переліку можливих альтернатив [3, с. 60].

Також в електоральних дослідженнях використовується аналіз документів – метод, при якому джерелом інформації служать текстові повідомлення в будь-яких документах, доповідях, публікаціях, листах, художніх творах, ілюстраціях. За допомогою цього методу визначаються як особистісні характеристики кандидатів, так і особливості подання цих характеристик засобами масової інформації. Він добре підходить для аналізу передвиборчих програм та біографій кандидатів, де дослідники не лише знаходять подібності та відмінності в стратегіях подальшого розвитку суспільства, а й соціально-демографічні особливості самих кандидатів.

На нашу думку, в електоральних дослідженнях даний метод може застосовуватися в ситуації вивчення програмних установок окремих кандидатів, які балотуються на високі пости, де дослідникам потрібно розглядати передвиборчу програму і дробити її на тематичні блоки. Результати такого виміру продемонструють подібності та відмінності висловлювань кандидата з певних питань суспільно-політичного устрою суспільства з тематичними блоками передвиборчої програми.

Слід відзначити й метод спостереження, за допомогою якого можна

вивчати електоральну поведінку. У деяких ситуаціях, коли виникає необхідність отримання інформації в екстремальних умовах, спостереження стає мало не єдиною можливим методом вивчення соціальної реальності. Під наглядом будемо розуміти метод збору первинної інформації шляхом прямої і безпосередньої реєстрації дослідником подій і умов на місцях.

Для збору соціологічної інформації на масових заходах може бути використаний метод експрес-спостереження. Особливості його організації та проведення залежать від того, на якого роду масових заходах він застосовується – організованих (зустрічі з виборцями, з'їзди тощо) або стихійних (мітинги, страйки тощо). У процесі експрес-спостереження фіксується як хід самого заходу, так і дії людей, які беруть у них участь, їх психологічний стан, особливості зміни їх настроїв і формування поведінкових установок.

Таким чином, різноманітність соціологічних методів вивчення електоральної поведінки надає досліднику можливість вибору. Кількісна і якісна методологія, що застосовується в дослідженнях електоральної поведінки, має свої особливості, пов'язані у першу чергу зі специфікою досліджуваного феномену. Найбільш прийнятний варіант дослідження, що відзначається багатьма практиками – це комбінування кількісних і якісних соціологічних методів. Це дозволяє дослідникам у повній мірі розглянути електоральну поведінку як з когнітивної і поведінкової, так і з емоційної сторін. Уся отримана в ході соціологічних досліджень інформація щодо виборчого процесу та електоральної поведінки повинна сприяти розробці критеріїв оцінки електоральної політики і слугувати відправним пунктом для майбутніх політичних програм як партій, так і окремих кандидатів.

Література

1. Добренков В.И., Кравченко А.И. Методология и методика социологического исследования. М.: Академический проект; Альма Матер, 2009. 537 с.
2. Ковров В.Ф. Методология соціологічного дослідження формально раціонального права електорату. *Вісник Хмельницького державного університету*. 2008. № 28. С. 107-112.
3. Ротман Д.Г. Методы социологического изучения особенностей функционирования политического поля / под ред. Д.Г. Ротмана, В.В. Правдивца. Минск: БГУ, 2007. 139 с.

ОБ'ЄДНАННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ОСНОВА ПРОЦЕСУ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ АНАЛІЗУ

Болсун Анна Андріївна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Реформа місцевого самоврядування та територіальної організації влади на засадах децентралізації, концептуальні засади якої були схвалені у 2014 р., а практична реалізація розпочалась у 2015 р., виявилась серед найрезультативніших і найпомітніших із проголошених стратегічних реформ. Реформа децентралізації спрямована на створення сучасної системи місцевого самоврядування в Україні на основі європейських цінностей розвитку місцевої демократії, наділення територіальних громад повноваженнями та ресурсами, що забезпечать місцевий економічний розвиток, надання населенню високоякісних та доступних публічних послуг. Роль об'єднаних територіальних громад у забезпеченні інтересів громадян в усіх сферах життєдіяльності на відповідній території має стати ключовою.

Основне завдання реформи – створити умови для розвитку громад та наблизити послуги до людей шляхом формування заможних громад, передачі більшої частини повноважень на базовий рівень управління та чіткого розмежування функцій між рівнями управління, а також гарантувати належне ресурсне забезпечення місцевого самоврядування [1, с. 5].

Варто зауважити, що для того щоб оволодіти необхідним досвідом та відповідним рівнем компетенції в питаннях ефективної реалізації отриманих повноважень у фінансовій, господарчій сферах необхідно декілька років роботи. Основним ризиком який наразі існує при створенні об'єднаних територіальних громад є занадто висока політизація процесів – будь які успіхи або невдачі роботи новостворених об'єднаних територіальних громад використовуються в кон'юнктурних інтересах різних політичних сил. Також об'єднання територіальних громад відбуваються не за перспективним планом, який затверджений та економічно доцільний, а за рахунок особистісних інтересів і тому часто не відповідають існуючим потребам жителів таких громад [2, с. 3].

Звичайно, що на більшість проблемних питань буде знайдена відповідь в адміністративно-територіальній реформі, яка повинна завершити процес об'єднання територіальних громад уже в адміністративній формі без фактору добровільності. Але наразі невідомо, коли і яким чином така реформа буде здійснена. У зв'язку з цим, значною проблемою української децентралізації залишається загальна невизначеність процесу. Відсутність чіткого та зрозумілого для всіх плану реформи. Ні громади ні місцеві еліти не можуть до кінця осмислити певний план-графік реформи, наприклад як це було у Латвії. Під час проведення соціологічних досліджень загальнонаціонального характеру, люди відзначають, що щось чули про реформу, але якихось

чітких певних деталей процесу пояснити не можуть. Так само на перших етапах об'єднань територіальних громад не могли пояснити певні процеси і так звані експерти, які повинні були здійснювати інформаційний та юридичний супровід об'єднань територіальних громад [3, с. 11].

Отже, реформа місцевого самоврядування в Україні в контексті децентралізації влади повинна активізувати розвиток демократії, участь населення у вирішенні власних проблем, відстоювання своїх інтересів і потреб, зменшити вплив держави на суспільство. Для успішної реалізації процесів децентралізації в нашій країні у контексті міжнародних стандартів дуже важливим є врахування прогресивного зарубіжного досвіду, зокрема здійснення порівняльно-правового аналізу конституційних положень зарубіжних країн та України щодо місцевого самоврядування й управління.

Також, нове адміністративне утворення – об'єднані територіальні громади, українське суспільство сприйняло позитивно, але варто відзначити, що сприяє цьому не стільки питання майбутніх можливостей об'єднаних територіальних громад, скільки загальна криза довіри українського суспільства до державних органів влади. Цьому сприяє реальна відсутність результатів роботи постреволуційної влади, криза довіри до Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, незважаючи на персоналії, тільки підсилює загальні тенденції українського суспільства недовіряти усталеним державним українським інституціям та із позитивом дивитись на нові.

Література

1. Децентралізація в Україні досягнення надії і побоювання. УНЦПД. 2017. URL: https://www.internationalalert.org/sites/default/files/Ukraine_Decentralisation_UK_2017.pdf.
2. Децентралізація влади. URL: <http://decentralization.gov.ua/>.
3. Костюк Т.С. Децентралізація влади: модель для України. URL: <http://kds.org.ua/blog/kostyuk-tstvorch-robo-ta-detsentralizatsiya-vladi-model-dlya-ukraini>.

ПРОБЛЕМА БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ

Возна Дарія Євгенівна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

У зазначеній роботі розглядається одна з найважливіших соціально-економічних проблем сучасного українського суспільства. За даними Державної служби зайнятості, майже кожен третій працездатний громадянин України не має роботи, або стабільного заробітку [2]. Безробіття є значною перешкодою на шляху до нормального існування, оскільки його зростання створює чимало проблем. Одним з негативних наслідків його активного розвитку є різке погіршення матеріального становища сімей безробітних, що, в свою чергу, сприяє зростанню захворюваності та злочинності, загострюючи соціальну напруженість в суспільстві.

Представлена проблема потребує комплексного наукового дослідження, усебічного аналізу і вироблення на цій основі рекомендацій щодо

розробки та реалізації ефективних методів, спрямованих на забезпечення зайнятості працездатного населення країни, зниження рівня безробіття до соціально допустимого. Тому вивчення і аналіз проблеми безробіття, шляхів її подолання, виявлення можливостей підвищення рівня зайнятості на ринку праці і є метою цієї роботи.

Згідно до Закону України «Про зайнятість населення» безробітними вважаються особи віком від 15 до 70 років, що через відсутність роботи не мають заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готові та здатні приступити до роботи. Безробітними визнаються також особи з інвалідністю, які не досягли пенсійного віку [1].

Безробіття у ринковій економіці виступає як результат взаємодії між попитом на робочу силу та її пропозицію. Науково-технічний процес та скорочення виробництва будь-якого товару через його неконкурентоспроможність у країнах з розвинутою економікою може стати причиною зростання виробництва і його структурної перебудови. Згадані вище процеси й спричиняють високий рівень безробіття.

Українське безробіття принципово відрізняється за своїми передумовами від аналогічних явищ у західних країнах. Справа в тім, що на даний момент наша держава не вийшла з економічної кризи, що протікає в багатьох сферах суспільства. Ця ситуація спричинена численними факторами – як соціально-політичними, так і економічними. Саме під час цієї кризи сформувалось підґрунтя, що дало змогу розвиватись безробіттю в країні – вивільнення робочої сили на етапі загального спаду виробництва призвело до закриття великих підприємств, активних скорочень централізованих інвестицій, розпаду господарських зв'язків. Нетипові характеристики безробіття в Україні полягають у тому, що на відміну від країн з розвинутою економікою, з їх перевиробництвом товарів і обмеженістю ринку збуту послуг чи товарів, в нашій державі немає нездоланих перепон на шляху до створення робочих місць для безробітних, адже ємність українського ринку для послуг та виробництва товарів далека від вичерпання [2].

За останні декілька років, згідно до статистики, прослідковується певний спад рівня безробіття, але Кафлевська С. і Лисюк О. переконані, що позитивна тенденція є дуже далекою від реальності, так як існує багато проблем відносно статистики безробіття в нашій державі, що не дозволяють раціонально оцінити ситуацію, що склалась:

- важко врахувати суб'єктів, що втратили надію влаштуватись на роботу і не стоять на обліку в службі зайнятості;
- не враховується часткова зайнятість;
- недостовірна інформація, надана безробітними. Чимала кількість робітників працює неофіційно, тому важко перевірити тих, хто задіяний в тіньовій економіці або отримує виплати по безробіттю. Статистика не враховує, що до переліку тих, хто шукає роботу не включають ні 2 млн. селян, що

мають прибуток лише із присадибного господарства, ні тих, хто мають тимчасові підробітки, ні тих, хто працює на «чверть ставки» (цит. за: [2]).

В умовах затяжної економічної кризи, загострення якої відбулось через ведення військових дій на сході країни з 2014 р., Україна зазнала значних втрат, в тому числі й демографічних. Втрати серед економічно активного населення і в той же час недостатнє використання трудового потенціалу країни на фоні політичної та економічної невизначеності (у формі безробіття) відображаються на економічній ситуації. А саме людський потенціал є одним з основних факторів стабільності економіки [4].

Вважаємо доречним відмітити, що безробіття, як соціальне явище, має чималий ступінь негативного впливу на стан у країні. В результаті конкретних чинників економічної ситуації, цей феномен викликає певні негативні наслідки, серед яких Гальків Л. у своїй праці «Втрати людського капіталу: чинник безробіття» зазначає: масове позбавлення кваліфікації; посилення соціальної напруженості; пониження трудової активності; знецінення наслідків навчання; зростання фінансування на соціальну допомогу тим, хто шукає роботу; зниження надходжень податків до бюджету держави [3, с. 111].

Зважаючи на комплексний характер проблеми ефективної зайнятості населення України, заслуговує на увагу системний підхід, запропонований Гальків Л. для її вирішення. Зокрема, доцільними для поліпшення існуючої ситуації є наступні заходи:

- збільшення державного фінансування програм професійного навчання;
- надання податкових пільг для підприємств з високим процентом зайнятого населення;
- збільшення фінансування заходів щодо надання ефективної підтримки пошуку робочих місць безробітним;
- надання премії підприємствам, що сплачують страхові внески протягом строку, більше, ніж двох років, без звільнень робітників;
- надання кредитування фірмам за кожне нове надане робоче місце;
- раціональне співвідношення держзамовлення на підготовку спеціалістів з реальним станом попиту на кваліфікованих кадрів;
- надання фінансових заохочень для найму молодих кваліфікованих кадрів або переведення частини робочої сили на скорочений робочий день;
- заохочення промисловців до перекваліфікації й подальшого працевлаштування додаткових кадрів [3, с. 112].

Згідно з переліченими негативними наслідками безробіття, можна зробити очевидно логічний висновок, що проблема безробіття є доволі актуальним питанням у сучасній Україні і, звісно, потребує вирішення шляхом застосування комплексних методів регулювання зайнятості населення.

Література

1. Про зайнятість населення: Державний конституційний закон від 05.07.2012 № 5067-VI. *Збірник законодавства*. 2012. № 2. С. 596.
2. Транченко Л.В. Безробіття як соціальна проблема ринкового суспільства. *Збірник наукових праць ВНАУ. Сер.: Економічні науки*. 2012. № 4 (70). С. 12-13.
3. Гальків Л.І. Втрати людського капіталу: чинник безробіття. *Економіка і регіони*. 2009. № 2. С. 110-113.
4. Безробіття в Україні: національний та регіональний аспекти. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/jspui/bitstream/316497/2292/1/.pdf>.

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА СУЧАСНОЇ КАНАДИ

Гілізідінова Валерія Сергіївна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Державна міграційна політика – це комплекс правових, фінансових, адміністративних та організаційних заходів, за допомогою яких держава впливає на міграційні процеси в ній. Міграційна політика є результатом взаємодії різних чинників соціально-економічного і зовнішньополітичного характеру, а також залежить від основних характеристик міграційного потоку і набуває інших рис залежно від того чи йдеться про трудову міграцію, переселенську міграцію, або пошуки притулку. Основними є наступні соціально-економічні та зовнішньополітичні чинники: стан економіки, інтенсивність та склад міграції, війни, пріоритети зовнішньої політики, співвідношення націоналістичних і ліберальних поглядів у суспільстві. Взаємозв'язок міграційної та зовнішньої політики вперше акцентував М. Вайнер. По-перше, ставлення держави до міграції часто впливає на її міжнародні відносини, по-друге, правила допуску іноземців на суверенну територію можуть відображати стосунки з країною їхнього громадянства, бути результатом демонстрації своєї позиції чи засобом формування міжнародного іміджу, по-третє, мігранти здатні впливати на міжнародну політику країни і походження, і призначення [1].

Виходячи із вищеназваного, кожна держава формує власну імміграційну політику. Канада – країна, створена іммігрантами. Своєрідна етнокультурна мозаїка, властива Канаді, стала результатом її розвитку як країни переселенської. Упродовж усієї історії Канади імміграція грала первинну роль. З нею пов'язано становлення Канади як самостійної держави з властивим тільки їй виглядом. Без розгляду імміграції неможливо зрозуміти багато сучасних процесів, що відбуваються в канадському суспільстві. Канада є однією з найбільших приймаючих мігрантів країн світу у відношенні до кількості населення. За даними статистичної установи Statistics Canada, більш ніж 7,5 млн. людей (21,9%), за переписом 2014 р., – особи, які народилися за межами Канади. Це найбільший показник з 1921 року, коли ця частка досягла 22,3% [2].

Канадська імміграційна політика почала формуватися з 1869 р., наразі

вона регулюється Законом про імміграцію та захист біженців, який вступив в силу у 2002 р. У законі робився наголос на більшу узгодження імміграційної політики з провінціями і громадськістю. Сучасна імміграційна політика Канади має наступні особливості:

- Розгалужена система законів, актів, які її регулюють. Велика кількість імміграційних служб, агентств та індивідуальних консультантів.

- Ліберальний характер, який полягає у заохоченні іммігрантів з різних частин світу; так, згідно імміграційному плану, кількість іммігрантів за всіма програмами у 2019-2021 рр. складе більше 1 мільйона осіб.

- Основні типи міграційних переміщень до Канади на зараз: сімейна, трудова, інтелектуальну, навчальна, біженці, нелегальна імміграція. Найбільше заохочується імміграція підприємців та кваліфікованих фахівців. До іммігрантів-підприємців були віднесені особи, які представили тверді гарантії організації в Канаді власної справи із залученням найманої праці. Іммігранти-інвестори повинні були володіти капіталом не менше 500 тис. канадських доларів і використовувати як мінімум 250 тис. доларів для капіталовкладень протягом перших трьох років перебування в Канаді [3, с. 234]. Щодо трудової імміграції, особливістю імміграційної політики Канади є в першу чергу її спрямованість на задоволення потреб канадського ринку праці і тісний взаємозв'язок питань імміграції з проблемами зайнятості в країні. В Канаді розроблена система по залученню трудових іммігрантів в галузі, де особливо гостро відчувається їх нестача, а також існують центри, що сприяють успішній культурної та соціальної адаптації іммігрантів. Існує два типи каналів трудової імміграції в Канаду – бізнес-міграція і професійні програми [4, с. 61]. У першому випадку переїзд передбачає вкладення інвестицій в економіку країни, у другому – найм на запрошення. працедавця. або самостійне працевлаштування.

- Існування бальної оцінки потенційного іммігранта відповідно до його освіти, навичок, потенціалу зайнятості, володіння мовою та віку. З огляду на динаміку розвитку сучасних технологій, канадське імміграційне законодавство в першу чергу направлено на залучення не просто висококваліфікованих працівників, а тих з них, хто володіє гарною освітою і здатний переучуватися відповідно до швидкоплинних потреб сучасного ринку праці. У зв'язку з цим більша увага в бальній системі стало приділятися рівню освіти потенційних мігрантів. Крім того, були підвищені вимоги до знання англійської або французької мови, як факторів швидкої інтеграції в канадське суспільство.

- Співпраця всіх рівнів влади, співробітництво федерального уряду з неурядовими, приватними установами при розселенні іммігрантів та їх адаптації. Державні органи та приватні некомерційні організації доповнюють один одного, що робить їх підхід до процесу облаштування іммігрантів в Канаді більш гнучким і індивідуалізованим.

- Лояльне ставлення до біженців, виконання міжнародних зобов'язань

щодо біженців відповідно до Конвенції ООН 1951 р. та Протоколу 1967 р.

➤ Все більша увага приділяється тимчасовим мігрантам в Канаду як важливому каналу залучення висококваліфікованих фахівців і студентів.

➤ Наявність програм приватного спонсорювання імігрантів.

➤ Введені додаткові підстави для відмови у в'їзді тим, хто становить загрозу національній безпеці; посилений прикордонний контроль як з технічної точки зору, так і юридичної; суворіше стали покарання за сприяння та організацію нелегальної міграції та трафікінгу, за підробку документів.

Причинами здійснення такої політики є сукупність як зовнішніх (виконання Канадою міжнародних зобов'язань щодо біженців та інших міжнародних стандартів), так і внутрішніх причин (мала щільність населення Канади, потреба у «робочих руках», постаріння населення). Ідеологічною основою канадської міграційної політики є мультикультуралізм, тобто концепція та практика визнання на політичному та соціальному рівні культурних, мовних, етнічних відмінностей у різних груп населення Канади. Канадський досвід мультикультуралізму є унікальним. На прикладі Канади концепція мультикультуралізму вперше знайшла форму офіційної державної політики. Канада у ХХІ ст. – це країна меншин, пов'язаних загальнонаціональною ідеєю створення єдиної держави, і в той же час – країна етнокультурних груп, більшість членів кожної з яких вважають себе канадцами і одночасно з гордістю підкреслюють свою приналежність до певної етнічної групи, не прагнучи при цьому до асиміляції з будь-якої іншої групою. Канадський мультикультуралізм пройшов три основні стадії розвитку: 1) початкову стадію, для якої характерно ідеологічне обґрунтування необхідності заохочення в суспільстві культурного і етнічного різноманіття; 2) стадію становлення, яка супроводжується створенням нормативно-правової бази, необхідної для ліквідації всіх форм дискримінації та досягнення в суспільстві соціальної справедливості при рівних можливостях для всіх громадян; 3) стадію інституціоналізації, коли створюються органи державної влади (як правило, виконавчі), відповідальні за проведення політики мультикультуралізму.

Складовою міграційної політики Канади є адаптація імігрантів до життя в країні та супровід у їх подальшій інтеграції. Через федеральний бюджет фінансуються кілька основних програм, включаючи базову Програму облаштування і адаптації імігрантів, рамках якої надаються послуги за наступними напрямками:

- оцінка первинних потреб імігрантів;
- інформування та орієнтація – послуги перекладача, допомога в пошуку медичних і юридичних послуг, роз'яснення імігрантам їх прав і обов'язків в Канаді;
- консультування і спрямування до спеціалізованих служб;
- влаштування на роботу – допомога в заповненні резюме, підготовка до інтерв'ю, інформування про ринок праці;

- зміцнення зв'язків з місцевим співтовариством - допомагає членам канадського суспільства краще дізнатися про потреби новоприбулих іммігрантів і сприяти в поліпшенні їхнього економічного становища;
- розвиток партнерства, проведення досліджень і конференцій, розробка навчальних програм.

Крім того, з коштів федерального бюджету фінансуються Програма мовного інструктажу для недавно прибулих до Канади іноземців, майстерні з пошуку роботи, діяльність адаптують працівників в школах, а також Програма по залученню канадців до інтеграції іммігрантів. Ця Програма є найбільш яскравим прикладом практичного втілення підходу «вулиці з двостороннім рухом» до процесу інтеграції іммігрантів. Ця ідея була вперше втілена у 1984 р. в якості пілотного проекту, що передбачав надання послуг місцевими зусиллями (переважно через церкви) для підтримки біженців. У 1990 р. Програма по залученню канадців до інтеграції іммігрантів набула статусу постійної і була поширена на інші категорії іммігрантів. Для успішної адаптації кваліфікованих фахівців в Канаді була створена розгалужена і ефективна система оцінки і підтвердження іноземних дипломів, яка є одним з пріоритетів сучасної канадської політики багато культурності. В Канаді створені досить сприятливі умови для студентів-іноземців.

У результаті реалізації імміграційної політики, Канада приймає іммігрантів і біженців більше, ніж будь-яка інша країна в співвідношенні з чисельністю її населення. У структурі іммігрантів 57% – із Азії, 19% – з Європи. Щодо статистики іммігрантів в залежності від країни походження, на 2015 р. ситуація виглядала наступним чином: Нігерія: число іммігрантів, які прибули до Канади в 2015 р. – 4 131 осіб; Великобританія і її колонії: 5 446 осіб; Франція: 5 802 осіб; США: 7 519 осіб; Сирія: кількість іммігрантів в 2015 році: 9 848 осіб; Пакистан: імміграція з Пакистану в Канаду залишалася досить стійкою протягом багатьох років. За десятиліття, з 2006 по 2015 рр., в цілому 97 977 пакистанців перемістилися в Канаду; Іран: Великий Торонто – найбільш густонаселена агломерація країни – є домом для близько 60 000 іранців. Ця цифра становить понад 60% від загальної кількості ірано-канадського населення; Китай: кількість іммігрантів в 2015 – 19 512 осіб. Наприклад, число китайських студентів, які проживають в Канаді, зросло на 886% з 2000 по 2015 р.; Індія: кількість іммігрантів в 2015 р. 39 495 осіб; Філіппіни: кількість іммігрантів в 2015 р. – 50 816 осіб [5].

Серед недоліків сучасної імміграційної політики Канади є відсутність чіткого механізму відстеження канадською стороною отримання іммігрантом законного запрошення на роботу від роботодавця. Через велику кількість імміграційних служб, агентств та індивідуальних консультантів виникає ризик підробки документів та приїзду в Канаду небажаних осіб. Система оцінювання іммігрантів має на увазі облік їх здатності до адаптації, що часто є дуже суб'єктивним фактором. Таким чином, канадська імміграційна модель - одна з найрозвиненіших у світі. Незважаючи на відносну молодість

канадської держави, політика в області імміграції викристалізувалася в особливу сферу державної політики, а сама імміграція перетворилася на невід'ємну частину суспільного життя. Унікальний досвід Канади в таких областях, як вироблення імміграційного законодавства, реалізація концепції мультикультуралізму на практиці, інтеграція іммігрантів в канадське суспільство і допомогу в їх адаптації до нового середовища, являє собою колосальну цінність для інших країн і поле для численних досліджень.

Література

1. Money J. Comparative Immigration Policy. URL: http://www.isacomps.com/info/samples/comparativeimmigrationpolicy_sample.pdf.
2. Ethnicity, Language and Immigration Thematic Series. Statistics Canada. URL: <https://www150.statcan.gc.ca/n1/pub/89-657-x/89-657-x2019018-eng.htm>.
3. Денисенко М. Изменения в иммиграционной политике Канады. *Отечественные записки (Миграция: угроза или благо?)*. 2004. № 4 (19). С. 222-236.
4. Минкова К.В. Национальная политика Канады и вызовы XXI века. *Канадский ежегодник*. 2013. Т. 17, № 17. С. 59-67.
5. Гассельбах К. Канада – рай для іммігрантів. URL: <https://www.dw.com/uk/%D0%BA%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D0%B0-%D1%80%D0%>.

ЕФЕКТИВНА ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЗАЙНЯТОСТІ – ОДНА З ВАЖЛИВИХ СТРАТЕГІЙ ПОДОЛАННЯ ПРИЧИН І НАСЛІДКІВ БЕЗРОБІТТЯ СЕРЕД МОЛОДІ В УКРАЇНІ

*Грищенко Вікторія Русланівна, студентка фізико-математичного факультету
Криворізького державного педагогічного університету.*

Формування і розвиток ринкової економіки представляє поєднання великої кількості ринків: послуг, товарів, житла, землі, капіталу, робочої сили та інших. Проте, особливе значення, серед всіх ринків, займає ринок праці, діяльність якого завжди знаходиться під особливим наглядом держави, оскільки вироблення товару, такого як робоча сила – означає відтворення трудових ресурсів та продуктивних сил суспільства загалом. Саме ринок праці є невід'ємною частиною загальноекономічного ринкового механізму, який допомагає раціональному використанню трудового потенціалу держави та ефективно регулює рух незайнятої робочої сили. Створення макроекономічного середовища, яке, спираючись на соціальні та правові заходи, гальмувало розвиток негативних процесів у сфері зайнятості зумовлює актуальність досліджень сучасної соціальної науки. Дослідженням питання покращення державної системи зайнятості населення та особливості формування трудових ресурсів займалися Д. Богиця, В. Петюха, М. Долішній, С. Злупка, В. Онищенко. Проблеми, які стають причинами безробіття, розглядали в своїх працях С. Бандура та В. Онікієнко.

Головною метою дослідження є визначення сутності понять «зайнятість» та «праця», описати та дослідити основні категорії з даного питання в Україні. Зайнятість населення – одна з найбільш загальних характеристик

економіки, яка передбачає самостійну або спільну участь працездатного населення для здійснення різних видів суспільно-корисної праці, чим потім вони задовольняють власні та громадські потреби.

Зайнятість, за своїм економічним змістом, є одним з найголовніших чинників які впливають на розвиток та функціонування економіки, демонструє досягнутий рівень розвитку економіки, за допомогою поєднання виробництва та споживання. За своїм соціальним значенням, зайнятість тісно поєднана із задоволенням різноманітних людських потреб, що стосуються сфери праці, тобто: самовираження, прагнення до творчості, здобуття та покращення трудових умінь. Також не мало важливу роль зайнятість відіграє у задоволенні матеріальних потреб працюючих, адже для основної маси робочих, робота є засобом існування. Праця для людини є такою базою, на основі якої розкриваються її здібності, формуються нові соціальні якості та встановлюється окреме особливе місце людини в суспільстві.

Останнім часом у сферах зайнятості відбуваються значні зміни, які стали причиною виникнення безробіття. Такими змінами є зниження попиту на працю, зміна соціального статусу більшості людей та зниження інтересу людства та зміна їх звичних цінностей.

В Україні в найбільш скрутному положенні є зайнятість молоді, тобто осіб віком від 18 до 25 років. Це пов'язано з тим, що присутня конкурентність між випускниками вищих навчальних закладів, які не мають досвіду роботи, з людьми, які є більш досвідченими в цій чи іншій сфері. Якщо взяти до порівняння Білорусію, то там після закінчення університету всіх випускників влаштовують на трирічне стажування за професією, аби набути досвіду і можливо й надалі залишитися працювати на цьому місці, в той час як для України цей закон вже давно відмінено [2].

Однією з причин безробіття молоді в Україні є негативне ставлення роботодавців до молодих жінок, оскільки вважається, що вони будуть часто брати відпустки в зв'язку з декретом чи лікарняними. Молодь не має бажання займати робочі місця через низьку заробітну плату, яку їм пропонують як для працівників з відсутністю досвіду роботи. Проте найбільш значимою причиною безробіття молоді в Україні є корупція під час влаштування на вакансії, що користуються високим попитом.

У той час як більшість країн зарубіжжя приділяють увагу зайнятості та працевлаштуванню населення, в Україні немає загальної стратегії розвитку держави в цьому напрямку. Це підтверджується тим, що показники ВВП, ВВП на душу населення та середньої заробітної плати стрімко падають (ВВП на душу населення з 2010 до 2017 року, знизився 515 доларів, а мінімальна заробітна плата зросла лише на 17,5 доларів) [1]. В зв'язку зі зниженням рівня життя населення, більшість українців мігрують за кордон для пошуку «кращого життя». Порушення зайнятості в Україні останні декілька років спричинене військовою агресією на Сході України. По-перше, кіль-

кість працездатних чоловіків значно знизилася, а по-друге, і кількість робочих місць також значно скоротилася, через руйнування окремих територій.

В Україні сьогодні найбільшої популярності набуває фріланс, форма зайнятості, за якої люди перестають бути залежними від роботодавця та працюють самі на себе. Так, число самозайнятого населення становить 24,3% від кількості всього зайнятого населення [1]. Стрімкі темпи поширення фрілансу були спричинені бажанням вже працюючих людей знайти додаткове джерело доходів через тогочасну кризу, а також бажання студентів мати початковий заробіток і при цьому поєднувати роботу і навчання, тобто бути вільним у виборі часу та місця виконання роботи.

Все ж, незважаючи на те, що в Україні гостро поставлена проблема зайнятості населення, майбутнє країни залежить від молодого покоління. Саме тому держава має змінити погляди на ставлення до працевлаштування молоді та запропонувати варіанти для вирішення проблеми зайнятості осіб 18-25 років.

Можна запропонувати такі можливі розв'язки цієї проблеми:

- розширити можливості зайнятості через заходи зміцнення зв'язків між сферами зайнятості та системою освіти;
- вирішити питання фінансування молодіжних центрів праці;
- розробити проект про можливу дистанційну працю;
- встановити зв'язок між органами державної влади та громадськими організаціями.

Література

1. Офіційний сайт державної служби зайнятості. URL: www.ukrstat.gov.ua.
2. Хомяк М.Я. Аналіз сучасного стану зайнятості та безробіття в Україні. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2015. Вип. 4. С. 141-146. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprfc_2015_4_30.

БУЛІНГ ЯК НЕБЕЗПЕЧНЕ СОЦІАЛЬНЕ ЯВИЩЕ ТА ЙОГО ПРОФІЛАКТИКА В СУСПІЛЬСТВІ

Гудим Анастасія Вадимівна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Актуальність теми булінгу зумовлена тим, що ця проблема майже не вивчена в нашій країні і з теоретичних позицій, і з позиції практики. Явище цькування надзвичайно поширене в сучасній школі, але цю проблему з тих чи тих причин замовчують, не афішують випадки знущань, її не прийнято обговорювати. Важливим є те, що в Україні набув чинності Закон щодо протидії булінгу від 19 січня 2018 р. Проте проблема не є вичерпаною, і потребує дослідження. За даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) Україна посідає четверту сходинку серед країн Європи за рівнем проявів агресії підлітків. На першому місці Росія, на другому – Албанія і на третьому – Білорусь. При цьому, 51,3% випадків цькування відбуваються в

середній школі [1].

Шкільний булінг вкрай небезпечний, адже припадає на час дорослішання, самоідентифікації, формування особистості, засвоєння моральних норм, вироблення стереотипів у стосунках з протилежною статтю, позиціонування себе у колективі. Головними дійовими особами в шкільному булінгу є соціально незрілі особистості, чия поведінка «підігривається» гормональними бурями й відповідно психічною нестабільністю як агресорів, так і жертв. Додатковими небезпеками є тривалість стресової ситуації, її подовженість у часі, а також неготовність дитини ділитися з дорослими своїми проблемами, боротися за право покинути проблемний колектив.

Серед учнівської молоді булінг може проявлятися у двох формах: фізичній та психологічній. Використання фізичної форми булінгу більш характерно для учнів молодших класів, а психологічної – для учнів старших класів. Саме у середній школі відбувається збільшення кількості випадків виникнення та прояву булінгу, але кількість жертв стає меншою. Жертвою в ситуації булінгу може стати учень, який відрізняється від інших за будь-яким критерієм на думку членів колективу. Проявляється булінг, як правило, в позаурочний час та в неконтрольованих дорослими місцях [4]. З одного боку, педагогічний колектив, дбаючи про власну репутацію, ігнорує її, а з іншого – батьки, які або вважають ситуацію цькування хорошою школою життя, або, хвилюючись за власних дітей, переводять їх до іншого навчального закладу. За таких умов проблему не усувають, а навпаки, вона набуває більших обсягів і жорстокості.

Дослідження, що було проведене в Слов'янській гімназії м. Києва, засвідчило, що 42 % учнів визнали себе постраждалими від насильства, в той час, як 89% педагогів вважають, що учні їхньої школи не зазнавали насильства, а 87 % батьків впевнені, що їхні діти також не були об'єктами будь-яких проявів насильства. За даними дослідження Міністерства юстиції 45% дітей у Закарпатській області зазнавали приниження, половина школярів Київської області і більше половини школярів Одеси були свідками чи жертвами булінгу в школі, 48% учнів м. Чернівці принаймні один раз зазнавали морального приниження; фізичного кривдження – 27%; нападу з боку групи – 12%; сексуальної загрози – 8% учнів [5]. Тому проблема булінгу серед дітей в загальноосвітньому навчальному закладі є актуальною і потребує подальшого дослідження та пошуку шляхів її подолання.

Варто зауважити, що булінг розповсюджений в усьому світі й притаманний закритим колективам в школах, дитячих будинках, інтернатах, тюрмах, армії. Це ганебне соціальне явище є відлунням суворих законів тваринного світу: в зграях завжди забивали, знищували, або в кращому випадку просто виганяли чужаків, не схожих на інших, фізично слабших, з вадами розвитку. Це було пов'язано з боротьбою за виживання. Але ми – люди і не маємо права давати волю своїм звірячим інстинктам. Ми маємо гарантувати право на життя, безпеку і психологічний комфорт нашим дітям, якими б

вони не були. Особливої актуальності ця тема набуває в контексті розвитку в Україні інклюзивної освіти (від англ. *inclusive education*), що передбачає навчання дітей з інвалідністю в загальноосвітніх навчальних закладах. Небезпека цькування виростає в рази, коли поряд із дітьми з'являється хтось на них геть не схожий.

Аналізуючи всесвітню статистику, у своїх дослідженнях С. Проскуряков зазначає, що кожен другий учень або учениця у віці від 13 до 15 років, а це приблизно 150 мільйонів дітей, стикаються з насильством із боку однолітків у школах або в безпосередній близькості від них [2]. Кожен третій школяр або школярка у віці від 13 до 15 років піддаються цькуванню і приблизно стільки ж дітей виявляються втягнутими у бійки. У 2017 році, наприклад, жертвами цькування стали 24% українських школярів, при цьому 40% постраждалих дітей нікому про це не розповідали. Кожен третій школяр у промислово-розвинених країнах визнає, що сам неодноразово брав участь у цькуванні своїх однолітків. Крім того, на сьогодні приблизно 720 мільйонів дітей шкільного віку живуть в країнах, де в школах не заборонені тілесні покарання [2]. Експерти закликають учителів, батьків і самих дітей приєднатися до кампанії боротьби із насильством у школі, підвищувати обізнаність учнів про небезпечні наслідки цькування та фізичного насильства.

За даними громадської організації «STUDENA», яка спеціалізується на культурно-просвітницьких та правозахисних проєктах, 63,9% вчителів стикалися із цькуванням дітей у своєму класі [2]. За даними зазначеного дослідження, реакція свідків на ситуацію булінгу в деякій мірі залежить від їхніх статусних позицій. І від статусних позицій свідків також частково залежить динаміка булінгу. Так, якщо свідки займають високі статусні положення, то вони частіше заступаються за жертву, що сприяє зменшенню актів цькування. Але якщо хуліган перебуває на високому статусному щаблі в груповій ієрархії, то свідки частіше схвалюють його вчинки, оскільки більш схильні дотримуватися тих поведінкових норм, які були встановлені групою, тобто більш схильні проявляти конформну поведінку [3]. Отже, саме профілактична робота дає можливість зменшити страждання і довготривалі негативні психологічні наслідки жертв цькування, запобігти ескалації терору і непоправних трагедій. Підсумовуючи, зазначимо, що булінг є актуальною соціально-педагогічною проблемою, яка потребує подальшої розробки та досліджень, пошуків шляхів його подолання. Аналіз зарубіжного досвіду профілактики булінгу серед дітей в умовах загальноосвітнього навчального закладу показав, що в США, Великобританії, Норвегії та інших країнах Західної Європи успішно впроваджуються та функціонують комплексні та багаторівневі профілактичні програми. Тому, вітчизняна соціально педагогічна практика профілактики агресивної та насильницької поведінки серед дітей потребує системного вивчення та аналізу зарубіжного передового досвіду в організації та здійсненні просвітницько-профілактичних заходів щодо подолання булінгу в школі [5].

Література

1. Зарубінський О. Булінг, або шкільне цькування та дані всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ). URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/28886363.html>.
2. Проскуряков С. Навчання без страху. Що потрібно знати про новий антибулінговий закон і булінг в школі. URL: <https://zaborona.com/navchannia-bez-strakhu-shcho-potribno-znaty-pro-antybulingovyj-zakon/>.
3. Статусно-рольові позиції учасників булінгу. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VchdpuPH_2014_121_23.pdf.
4. Шкільний булінг як соціально-психологічний феномен. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VchdpuPH_2013_114_12.pdf.
5. Явище булінгу в загальноосвітньому навчальному закладі як соціально-педагогічна проблема. URL: <http://studscientist.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/13>.

ІМІДЖ ДНІПРА: ПРОБЛЕМИ ПОЗИЦІОНУВАННЯ МІСТА У СУЧАСНОМУ СВІТІ

Думма Владислава Дмитрівна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

У сучасному світі тотальної конкуренції, при постійній потребі в інвестиціях для динамічного розвитку, міста вимушені шукати креативні шляхи та механізми залучання інвесторів, приваблення туристів. Це неможливо зробити без наявності у міста чіткого іміджу та бренду, тобто без позиціонування міста на підставі його унікальних особливостей. Конструювання іміджу, бренду міста відбувається сьогодні у просторі маркетингу міста, в якому місто розглядається як товар, який має певні властивості та потребує позиціонування та просування. Проблема полягає в тому, що мало з яких українських міст мають чіткий імідж та бренд, що безумовно негативно впливає на їх розвиток та перспективу. З огляду на вищезазначене досить важливим є питання іміджу такого великого міста як Дніпро. Імідж міста є важливим чинником для його розвитку. На сучасному етапі позитивний імідж будь якого міста свідчить про його економічну та політичну силу, процвітання та високий рівень культурного розвитку, є показником авторитетності та успішності місцевої влади. У зв'язку з цим актуалізується необхідність пошуку ефективних методів формування та просування позитивного іміджу міста.

Імідж міста Дніпра є досить неоднозначним. З одного боку місто позиціонує себе як сучасне українське місто, з іншого, і це зумовлене специфікою міст пострадянського простору, що залишило великий слід на сприйнятті міста як радянського та укорінило саме цей образ іміджа міста. Тобто промислові міста (до яких Дніпропетровськ безпосередньо належав) у багатьох аспектах свого розвитку і позиціонування є практично ідентичними та нічим не відрізняються один від одного. Однак, місто Дніпро є достатньо

особливим містом, враховуючи його статус на радянській політико-економічній мапі та у період з 1991 р. До того ж, м. Дніпро намагається позиціонувати себе вже не як індустріальне, а як сучасне постіндустріальне місто, тому головною ідеєю останніх років стали пошук і розвиток його індивідуальності та неповторності, щоб мати можливість конкурувати та виділятися у порівнянні з іншими містами.

Імідж міста вивчали такі дослідники, як: К. Лінч наголошував, що одним з основних завдань в управлінні розвитком міської території є прагнення до постійного вдосконалення якості навколишнього середовища; Ф. Котлер стосовно маркетингової діяльності формування іміджу міста виділяв такі етапи: оцінка існуючого іміджу міста; створення і поширення бажаного образу; забезпечення суспільного визнання нового позитивного іміджу міста [1-2].

Щодо іміджу Дніпра, можна виділити наступні складові. Дніпро позиціонує себе як космічна столиця України, завдяки монументального тандему підприємств КБ «Південне» та Південного машинобудівного заводу ім. Макарова. Підприємства Дніпра виробили продукції, яка дозволило успішно запустити 875 ракет. А Україна цілком заслужено посідає третє місце в світі по їх виробництву. Дніпро є мультикультурним містом, який рясніє різними національними громадами. Також в місті відкрили Алею багатонаціонального міста. На 11-ти флагштоках – прапори країн, чиї національні громади найбільш активні в місті. Така алея слугує гарною туристичною пам'яткою, адже такі алеї є у багатьох європейських і інших країнах світу.

Дніпро вважається спортивним містом, протягом багатьох десятиріч залишається лідером фізкультурно-спортивного руху в Україні. У місті активно працює програма «Дніпро – спортивна столиця». В області створені прекрасні умови для занять фізкультурою і спортом: 86 стадіонів, 53 плавальних басейни, 1249 спортивних залів та понад 3000 спортивних майданчиків. На Дніпропетровщині діють: училище фізичної культури, державний коледж фізичної культури, Дніпропетровський інститут фізичної культури і спорту, 118 дитячо-юнацьких спортивних шкіл, в тому числі 19 спеціалізованих, школа вищої спортивної майстерності, центри олімпійської підготовки. Місто випустило багато відомих спортсменів та олімпійських чемпіонів. Можна відзначити таких олімпійських чемпіонів з футболу Є. Яровенко, О. Череднік, з баскетболу О. Жирко, з греблі Д. Міфтахутдинова, Є. Тарасенко.

Дніпро презентує себе як туристичне місто та розвивається у цьому напрямку. Тривалий час Дніпро асоціювалося лише з індустріальним містом. Зрозуміло, що такий імідж не є привабливим ані для туристів, ані для теперішніх і потенційних мешканців. Розуміючи це, влада зайнялася ребрендингом та створенням зовсім іншого, нового іміджу міста, де економіка подій посіла одне з провідних місць. З 2016 р. у Дніпрі реалізують дві унікальні програми – «Культурна столиця» та «Дніпро – спортивна столиця». В місті

добре розвивається бізнес у різних галузях. У Дніпрі все більше з'являється успішних приватних компаній та підприємств, місто дає усе необхідне для відкриття бізнесу. У цьому можна переконатися подивившись на список рейтингу успішних підприємців Дніпра. Усе більше з'являється різноманітних програм для допомоги молодим підприємцям для реалізації їх бізнес ідей. Також багато бізнесменів впливають на життя та розвиток міста.

Для розкриття та вирішення проблематики теми роботи авторкою було проведено соціологічне дослідження методом анкетного опитування. Респондентами виступили мешканці України. Після проведеного дослідження можна зробити наступні висновки та прослідити тенденцію сприйняття іміджу міста. В першу чергу були виявлені гострі проблеми міста Дніпра, котрі помітили туристи/відвідувачі з різних міст України. Більшість відповіла, що місто занадто забруднено, багато сміття та брудне повітря. Також багато занедбаних та зруйнованих будівель, багато будинків у поганому або аварійному стані. Дороги та тротуари у місті в поганому стані. Також проблемою є багата кількість безпритульних людей та тварин.

Найбільш всього мешканцям України після відвідування Дніпра сподобалась Набережна, торгівельні центри зокрема Мост ситі, Караван; Центр «Мінора», Єкатеринославський бульвар, Оперний театр, Монастирський острів, а також театр «Крик». Об'єкти або споруди які визначають обличчя міста за більшістю голосів є Набережна, вежі-близнюки, Парус, Мост ситі та Свято-Троїцький кафедральний собор. Щодо пам'ятників, які визначають обличчя міста, то більшість відповіла, що такими є пам'ятник Т. Г. Шевченку, Танк, Монумент слави та Куля бажань.

Щодо підприємств, установ або організацій, які визначають обличчя міста, більшість респондентів написала Південний машинобудівний завод ім. О.М. Макарова, ДНУ ім. О. Гончара, Театр опери та балету, ПриватБанк, Театр «Крик» та завод Інтерпайп. Виріб, з яким асоціюється Дніпро та робить обличчя міста, більшість обрала ракетобудування, сталь, муку «Дніпромлин» та цукерки «Міленіум». Особою, яка визначає обличчя міста Дніпра, на думку громадян України, стали Б. Філатов, Л. Кучма, О. Гончар, І. Коломойський та О. Макаров.

Місто Дніпро, на думку багатьох респондентів, є в цілому типовим українським містом, проте має певні особисті риси (37%), також мешканці України вважають місто цілком типовим (35%), решта вважає, що місто відрізняється від інших міст та має власне обличчя (27%). Місто вважається за більшістю голосів центром, аніж периферією (83%). Місто Дніпро можна охарактеризувати за результатами опитування, як промислове, торгове, ділове, студентське та різноманітне. В цілому у тих, хто відвідував місто залишилися позитивні враження (94%). За думкою респондентів для того, щоб привабити до міста більше туристів потрібно більше розвивати інфраструктуру, виділяти бюджет на розвиток туризму, підтримувати чистоту вулиць та збільшити кількість масштабних культурних закладів.

Проаналізувавши дану тему та наукову ступінь розробленості проблематики, можна сказати, що залишається великий аспект вивчення та досліджень для вирішення проблем іміджу міста.

Література

1. Лінч К. Образ міста. М.: Стройиздат, 2005. 328 с.
2. Котлер Ф., Асплунд К. Маркетинг мест. СПб.: Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2005. 422 с.

РОЛЬ АДМІНІСТРАТИВНИХ МЕТОДІВ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ В ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБАХ УКРАЇНИ

Дягілева Анастасія Олегівна, студентка навчально-методичного центру післядипломної освіти та підвищення кваліфікації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Обраний нашою країною євроінтеграційний вектор передбачає суттєву трансформацію системи державного та регіонального управління персоналом, ключовим елементом якого є органи державної статистики як невід'ємна частина загальнодержавної інформаційної системи. Органи державної статистики посідають особливе місце в суспільстві, тому що виступають територіальними органами державної виконавчої влади у галузі статистики. В умовах адміністративної реформи характер трудової діяльності посадових осіб органів державної влади суттєво змінюється, що ставить підвищенні вимоги до формування та реалізації політики управління персоналом.

З наукової літератури зрозуміло, що питання удосконалення адміністративних методів управління персоналом має міжгалузевий характер. Так, інноваційне управління персоналом як фактор підвищення діяльності підприємства розглядав А. Погребняк. Принципи здійснення адміністративних процедур органами публічної влади вивчала І. Криворучко. Організаційно-економічний механізм управління ефективністю діяльності виробничих підприємств досліджувала Н. Лазарева. Правовий аспект управління персоналом розглядала В. Шушулкова.

Інтерес визивають і роботи дослідників, які вивчали різні групи методів управління персоналом, серед них: В. Балтаєв (розвиток корпоративних методів управління підприємствами промисловості); Н. Біла (вдосконалення системи методів управління персоналом в організаціях споживчої кооперації); А. Михайлова (форми та методи управління персоналом в організації: на прикладі роботи банків); О. Столбінський (організаційно-економічні механізми управління персоналом підприємства, орієнтованого на інновації та конкурентоспроможність). Але, подальшої уваги науковців потребують проблеми, пов'язані з удосконаленням адміністративних методів управління персоналом в загальнодержавній інформаційній системі України.

У науковій літературі знаходимо твердження, що в практиці управлін-

ської діяльності адміністративний вплив пов'язаний, з трьома типами підпорядкування:

- вимушене і зовні нав'язане, яке супроводжується неприємним почуттям залежності та розуміється персоналом підприємства як натиск «зверху»;
- пасивне, для якого характерно задоволення, пов'язане зі звільненням від прийняття самостійних рішень;
- усвідомлене, внутрішньо обґрунтоване [1, с. 98].

З точки зору економістів та правників, адміністративні методи управління є потужним важелем досягнення поставлених цілей у випадках, коли потрібно підпорядкувати колектив і направити його на рішення конкретних завдань управління. Здійснене нами у Головному управлінні статистики (ГУС) Дніпропетровської області опитування (у липні 2019 р.), дало можливість виявити ряд проблемних питань в управлінні персоналом, що на пряму пов'язані з адміністративними методами. Так, за результатами опитування виявився негативний вплив адміністративних методів управління:

- на організацію персоналу (типовий статут установи має обмежений доступ; використовуються типові або застарілі правила внутрішнього трудового розпорядку; робота з персоналом відбувається з порушенням Кодексу законів про працю України (КЗпП); неефективно вибудована організаційна структура; посадові інструкції, або відсутні, або складені з порушенням КЗпП;

- на види розпорядчих впливів, коли накази віддаються розпливчасто, не сформульовано, без чітких інструкцій до виконання, а система якості або відсутня, або використовується не повною мірою;

- дисбаланс між адміністративними методами покарання і заохочення, що, по-перше, призводить до підвищення плинності кадрів та відсутності аналізу причини звільнення персоналу; по-друге, відсутності зв'язку між адміністративним заохоченням і досягнутими співробітником результатами.

Зазначені вище результати опитування, гіпотетично, дають підстави для рекомендацій щодо удосконалення адміністративних методів управління, які позитивно впливатимуть, на наш погляд, на діяльність персоналу ГУС:

1. Звернути увагу на підняття рівня регламентації управління (організаційний вплив), в основі якого має лежати добре опрацьований статут установи та необхідний доступ до нього працівників. Наявність чітких, розроблених правил внутрішнього трудового розпорядку, робота з персоналом має проводитися відповідно до КЗпП України. Слід дотримуватися не тільки чіткої організації штатних структур, а і, у зв'язку зі змінами умов діяльності та впливом зовнішнього середовища, щорічно їх коригувати. Важливо доопрацювати посадові інструкції з визначенням функціональних особливостей фахівця і нормуванням його праці. Особливу увагу необхідно звернути на застосування договірної системи організації та оплати праці.

2. Акцентувати погляд на ефективні види розпорядчих впливів, які залежать від чіткості та ясності наказів із зазначенням стану питання, заходів, ресурсів, термінів і відповідальних виконавців; застосування системи контролю якості роботи.

3. Дотримуватися балансу між адміністративними методами покарання й заохочення та чіткою їх структурованістю, що надасть можливість скороти плинність кадрів. А безпосереднє застосування методів адміністративного заохочення співробітників за досягнення, серед яких підвищення на посаді, збільшення оплати праці, напрямок на стажування, сприятиме формуванню у персоналу мотивації до професійної діяльності.

Резюмуючи зазначимо, що у сучасному світі, у зв'язку з безробіттям, інфляцією, затримкою заробітної плати, перевищенням темпів зростання цін на споживчі товари над темпами зростання заробітної плати, роль адміністративних методів знижується. Проте їх удосконалення, надасть можливість забезпечити чітку стратегію розвитку органів державної статистики, покращити працездатність та працеспроможність фахівців, підвищити рівень професіоналізму підлеглих, мотивувати їх до відповідальних та самостійних дій, збільшити рівень зацікавленості результатами власної роботи, що призведе до бажаного результату як для працівників, так і Головного управління статистики Дніпропетровської області.

Література

1. Кабушкин Н.И. Основы менеджмента. Минск.: Новое знание, 2002. 336 с.

МОДУСИ СОЦІАЛЬНОГО ЧАСУ В ПРОСТОРІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ

Жарко Ярослав Юрійович, аспірант факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Дослідження модусної структури соціального часу набуває актуальності, виходячи з існуючого протиріччя між різними моделями сприйняття часу пов'язаного із системними елементами соціальної динаміки, які є значимими та безпосередньо локалізованими в просторі національного (українського) проекту ідентичності. Дисфункціональним наслідком даного протиріччя ми вважаємо реальний деконсолідаційний та деінтегративний вплив на українське суспільство, що може спричинити загрозливу ерозію символічних основ національної цілісності та унеможливило конструювання чіткого загальнонаціонального вектору. Тобто, чим більше мешканців України будуть синхронізовані в часі, а саме жити і мислити в схожій часовій перспективі, тим легше та менш конфліктно «ми» будемо обирати суспільнозначимі для «всіх нас – українців» рішення. Вказане протиріччя актуалізує необхідність критичного осмислення структури соціального конструювання часу та змістовних особливостей темпоральності на фоні об'єктивних соціальних змін включених до загально-національного дискурсу.

Виходячи із зазначеного проблемного поля в рамках даного дослідницького вектору, можна наголосити, що об'єктом та центральною категорією виступає соціальний час, як явище, що відображає зміни соціального простору в його динаміці (ритмах, циклах), які суб'єктивно фіксуються (в свідомості, в пам'яті та очікуваннях людей) [1]. Отже, ми розглядаємо час як соціальний конструкт. Другою по значимості категорією виступає «темпоральність». Вона відображає протяжність явищ чи процесів в часі. Тобто темпоральність в рамках соціального часу може відображати часові особливості певних соціальних об'єктів, в тому числі й націю, народ як велику соціальну групу або державу як соціальний інститут [2].

Ми вважаємо, що для змістовного аналізу соціального часу слід виходити із розуміння трьох фундаментальних параметрів, які відображають якісну сторону нашого об'єкту соціологічного аналізу, а саме «минуле», «теперішнє», «майбутнє». Аналіз літератури по даній соціально-гуманітарній проблематиці показав, що переважна більшість авторів користується категорією «модуси часу» для позначення цих часових параметрів. Переводячи теоретичну сутність модусів соціального часу на прикладну площину, з можливістю певних емпіричних розвідок, потрібно зупинитися на конкретизації кожного з них спираючись на обраний нами науково-дослідницький вектор.

По-перше, модус «минулого», що характеризує стан певного явища, який фіксується пам'яттю і характеризується певним інтервалом по відношенню до теперішнього. В рамках нашої наукової проблематики, даний модус відображається у вигляді соціальної пам'яті українців, їх оціночне ставлення до минулого, включаючи ностальгію, історичну пам'ять, травматичну пам'ять, забуття, а також різні моделі минулого сконструйовані акторами політики, експертами.

По-друге модус «теперішнього», що характеризує стан певного явища який фіксується суб'єктивно і характеризується інтервалом між минулим та майбутнім. В нашій науковій проблематиці модус «теперішнього» відображається в рамках такого соціального конструкта як «дух часу», що може включати реальне якісне сприйняття сьогодення українцями в рамках національного дискурсу, а також певні елементи конструювання пов'язані з діяльністю ЗМІ, суб'єктів політики, культури.

По-третє, модус «майбутнього» як уявний можливий стан певного явища, що виникає в людській свідомості на основі інформації про минуле та теперішнє. У нашому дослідженні даний модус на прикладному рівні відображається в образі майбутнього України як уявного конструкту носіїв національної ідентичності та культурних продуктів певних акторів символічної політики. Окрім цього, він відображається в рамках соціальних орієнтацій щодо спільного майбутнього – дихотомії «оптимізм – песимізм» та «впевненість – невпевненість щодо майбутнього», а також соціальні страхи, фантазії, прогнози, очікування, надії.

Отже, вищезазначені часові модуси створюють відчуття часу як тривалості, тобто темпоральності. Саме внутрішні змістовні особливості модусів соціального часу (соціальна пам'ять, «дух сьогодення», образ та орієнтації щодо майбутнього) та їх взаємозв'язок між собою дає нам можливість дослідити темпоральність соціальних змін в рамках українського суспільства. Дослідження темпоральності українського національно-ідеологічного простору спрощено, можна звести до трьох взаємопов'язаних питань: «Як жили?»; «Як живемо?»; «Як будемо жити?». Їх у свою чергу можна об'єднати в одне просте питання: «Яким часом живуть ті люди, які називають себе українцями?».

Література

1. Ильясов Ф.Н. Социальное время – опыт истолкования. *Социальные исследования*. 2016. № 2. С. 1-12.
2. Головашина О.В. Темпоральность в исследованиях социального: конструирование времени и временем. *Философия и общество*. 2016. № 3. С. 42-56.

МІГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ: ПРИЧИНИ І НАСЛІДКИ

Жоржоліані Софіко Ревазівна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

На сьогодні багато країн світу живуть в епоху великих трансформацій, коли швидко змінюється етнічна структура населення. Це пов'язано як з масштабами міграційних процесів, так і з явищами, що відбуваються в межах регіонів. Міжнародну міграцію викликають причини економічного, політичного і військового порядку. Перші носять більш-менш постійний характер, другі зв'язані з координальними політичними подіями в окремих країнах, а також з війнами, що породжують змушених мігрантів-біженців.

Змушена міграція. Хоча змушені міграції населення і викликаються причинами позаекономічного порядку, вони теж ведуть до перерозподілу трудових ресурсів між країнами, що впливає на розвиток економіки як країн еміграції, так і країн імміграції.

Трудова міграція. Основну роль у сучасному міжнародному русі населення грає трудова міграція. Масштаби її постійно ростуть, і в цей процес залучені практично всі країни. Міжкраїнова трудова міграція прийняла безпрецедентний характер, стає типовим явищем соціально-економічного життя сучасного світу. Оцінка соціально-економічних наслідків міграційних процесів має здійснюватись з трьох позицій – самого мігранта, країни еміграції та країни імміграції. Це дає змогу, з одного боку, системно враховувати баланс національних інтересів країн – учасниць міграційної взаємодії, а з другого – власне економічні інтереси її суб'єкта, а саме мігранта та членів його родини [1, с. 381].

У цьому аспекті, цікавим є звіт Міжнародної організації з міграції «Як світ оцінює міграцію» (2015 р.), представляючи собою емпіричне до-

слідження міграційних процесів на глобальному рівні, що створене на основі інтерв'ювання 183 тис. осіб у більш ніж 140 країнах світу в межах часового періоду 2012-2014 років [2]. Основний висновок вищезазначеного дослідження полягає в тому, що відношення респондентів до міграційних процесів (негативне або позитивне) залежить економічної та соціальнодемографічної ситуації в країні.

Розглянемо більш детально кожний чинник впливу на оцінку імміграційних процесів, окреслюючи історичний географічний, економічний та демографічний аспекти. Історичний аспект проявляється у об'єктивному формуванні нових центрів тяжіння імміграційних потоків: соціально-економічний розвиток регіонів, а також процеси урбанізації сприяють переорієнтації імміграційних потоків. Географічний аспект полягає у диверсифікації ставлення до імміграційних потоків: більшість респондентів різних регіонів, окрім європейців, підтримують ідею незмінності або збільшення імміграційних потоків до своєї країни. Економічний аспект проявляється у: суб'єктивності оцінки соціально-економічної ситуації в країні: респонденти, які оцінювали соціально-економічну ситуацію як негативну, ставилися до імміграційних потоків також негативно, на противагу респондентам, які характеризували соціально-економічну ситуацію як позитивну і ставились до імміграції відповідно; впливі трудового статусу респондентів (зайнятість / безробіття) на оцінку імміграції: у більшості випадків негативне ставлення до імміграції висловили особи, які не мали роботи на момент опитування, ніж ті, хто працював; впливі рівня національного доходу на оцінку імміграційних потоків: у країнах з високим рівнем доходу: респонденти зазначили, що мігранти займають неперестижні робочі місця, на які немає попиту з боку місцевих жителів. У країнах з низьким рівнем національного доходу респонденти вважають, що мігранти створюють конкуренцію на внутрішньому ринку праці.

Демографічний аспект полягає у наданні оцінки імміграції залежно від наявної кількості населення країни: у країнах, де частка міжнародних мігрантів складає 3-10% від загальної кількості населення, більшість респондентів вважають, що міграційні потоки мають бути суттєво обмежені; наданні оцінки імміграції залежно від покоління мігрантів: мігранти першого покоління (особи, які народилися в іншій країні, ніж в тій, в якій проживають) найбільш позитивно ставляться до імміграції [2, р. 43].

Більшість мігрантів другого покоління (один з батьків є мігрантом першого покоління) та громадяни за народженням вважають, що імміграційні потоки мають бути обмежені; наданні оцінки імміграції залежно від освітнього рівня: респонденти з вищою освітою воліли, щоб імміграційні потоки зберігалися на нинішньому рівні або ж збільшувалися до їхніх країн, а респонденти з низьким рівнем освіти вважали, що міграційні потоки мають бути обмежені; наданні оцінки імміграції залежно від віку: на відміну від респондентів зрілого віку, молоді люди, як правило, висловлювали більш позитивне відношення до збільшення імміграційних потоків. Отже, міграція

населення формується під дією низки чинників і справляє як позитивний, так і негативний вплив на розвиток і країн-донорів, і країн-реципієнтів. Використання можливостей міграцій та мінімізація їхніх негативних наслідків значною мірою залежить від міграційної політики відповідних країн.

Отже, міграція населення формується під дією низки чинників і справляє як позитивний, так і негативний вплив на розвиток і країн-донорів, і країн-реципієнтів. Використання можливостей міграцій та мінімізація їхніх негативних наслідків значною мірою залежить від міграційної політики відповідних країн.

Література

1. Лук'яненко Д.Г., Поручник А.М., Столярчук Я.М. Міжнародна економіка. К.: КНЕУ, 2014. 762 с.
2. How the world views migration. International Organization for Migration. 2015. URL. https://publications.iom.int/system/files/how_the_world_gallup.pdf.

СТАТЕВА ДЕМОРАЛІЗАЦІЯ ЯК ДЕВІАНТНА ФОРМА ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ ТА ЇЇ ПРОФІЛАКТИКА

Завгородня Зоя Дмитрівна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

У нас час набули поширення відхилення в статевій поведінці, спричинені різними суспільними впливами: економічними, психологічними, культурними та фізіологічними. Одна з категорій, що підпадає під вплив, є підлітки. Тому особливо актуальною є тема педагогічної просвіти і статевого виховання молоді з метою передбачення та усунення проблеми. Оскільки у процесі профілактики статевих девіацій формується сексуальна культура, вважаємо за доцільне розглянути теоретичні засади та проведені дослідження щодо профілактики статевої деморалізації. Проаналізувавши термін статевої девіації, деморалізації, розпусти, нігілізму та інших схожих за визначенням понять, робимо такі висновки.

Зауважимо, що такі наведені категорії, як: деморалізація, нігілізм, цинізм, розпуста, аморальність, характеризується не сприйняттям суспільних норм та цінностей, що призводить до статевої розпусти, поширенню проміскуїтету, пияцтва, здириництва тощо. Розглянемо сексуальну деморалізацію в контексті формування антисуспільних груп. Дуже актуальним постає питання деморалізації підлітків, негативний вплив ЗМІ, неосвічені батьки, відсутність програм просвітницького спрямування у навчальних закладах призводить до незнання, не усвідомлення причинно-наслідкового зв'язку у особистих антисуспільних діях, маючи такі прояви, як перверсія, проституція, ране статеве життя, спонсорінг, алкоголізм, наркоманія. Відсутність програм з формування суспільної моралі та особистісного розуміння себе, як частини природи, світу, суспільства тощо.

З цього всього впливає соціально-психологічний чинник формування антисуспільних груп в певному середовищі, яке не виховує дітей належним чином, не створюючи належних умов навіть для того щоб дитина зробила вибір на користь здорових статевого стосунків, які передбачають вміння брати відповідальність за своє життя та іншої людини, поважати один одного та бути спрямованими не на задоволення тимчасових потреб, а на створення родини. Нехтування психічним станом дітей та старшокласників, відсутність самоусвідомлення для самоаналізу та самопізнання на ранньому етапі може призвести до накопичення комплексів, неправильно-сформованих цінностей, несприйняття суспільної моралі тощо.

Існують також випадки, коли усвідомлення проблеми не говорить про її вирішення у прикладному сенсі. На це явище безпосередньо має вплив соціально-економічний чинник. Потрібно звернути увагу на сімейне положення дитини для того щоб краще розуміти причини наміру або її дії. Все частіше прояви проституції, проміскуїтету стаються не через намір подолання економічної скрути у підлітків, а все ширше постає бажання підняти свій соціальний рівень саме таким чином.

Можемо відокремити найбільш поширені наслідки статевої деморалізації, серед яких: сексуальні травми, рання вагітність, аборти, венеричні захворювання, ВІЛ/СНІД, проституція, наркоманія, алкоголізм, захворювання статевих органів, депресія, самотність, суїцидальні наміри, психічні розлади, знецінення власної особистості, проблеми у стосунках з протилежною статтю, проблеми зі створенням власної сім'ї та виконанні соціальних ролей (студента, працівника, дочки / сина, матері / батька, чоловіка / дружини та ін.), соціальний паразитизм, деградація.

Серед наслідків статевої деморалізації виділяють загальмованість у статево-емоційній сфері, що проявляються у вигляді страху перед особами протилежної статі та статевими стосунками, призводить до значних труднощів у побудові здорових стосунків та сім'ї. Страх близькості змушує молоду людину залишатись самотньою, що веде до негативних емоційних станів, часто депресії. Звичайно, своєчасна психолого-педагогічна корекція набуття і прояву антисуспільної поведінки дозволяє уникнути ускладнень у життєдіяльності особистості, якщо з нею своєчасно організувати профілактичну роботу. Комплексна система соціально-педагогічної профілактики поділяється на три рівні, як стверджує А. Капська [2]. Первинна полягає в формуванні свідомого ставлення до свого організму та закладанні певних моральних норм шляхом проведення певних лекцій, курсів, тренінгів тощо. Потрібно зауважити на важливості цих педагогічно-просвітницьких лекцій для батьків, а також впровадження освітньої програми у навчання. Вторинна профілактика вже спрямована на виявлення дітей з групи ризику, з'ясування чинників та намагання скорегувати дії підлітка, за потреби надати допомогу спеціаліста. Третій рівень профілактики полягає в корегуванні вже надбаних моральних устоїв та певних проявів поведінки.

Зважаючи на те, що було проведено експериментальне дослідження науковцем Г. Корчовою у питанні соціально-педагогічної профілактики статевих девіацій старшокласників, цінними є наступні результати: кількість учнів із високим рівнем сформованості фізіологічної культури збільшилася з льно-духовної) культури – з 1,7% до 3,4%; соціальної культури – з 1,7% до нем сформованості фізіологічної культури з 50,1% до 44,0%; психічної культури відповідно з 48,4% до 44,0%; етичної (морально-духовної) культури – з 67,7% до 64,1%; соціальної культури – з 79,8% до 72,4%. Звертаючи увагу на позитивні зміни, можемо вважати за доцільне, впровадження лекції, семінарів, уроків, позакласних заходів просвітницького спрямування [3].

І особлива актуальність підкреслюється – у збереженні психічного та фізіологічного здоров'я людини, про яке у нашій країні наголошується на законодавчому рівні. Зміст Державного стандарту початкової освіти підкреслює важливість виховання свідомого ставлення учнів до свого здоров'я та здоров'я інших, збереження і зміцнення фізичного, психічного здоров'я, формування засад і гігієнічних навичок здорового способу життя. Логічним продовженням поставлених завдань стала Національна доктрина розвитку освіти, в якій виховання відповідального ставлення особистості до власного здоров'я і здоров'я оточуючих розглядається як вища індивідуальна і суспільно-значуща цінність [1].

Отже, можемо зробити висновок, що просвітницька профілактика та надання своєчасної допомоги стримує розвиток різних форм девіантної поведінки, та може мати превентивний характер завдяки сформованим цінностям та морально-духовним настроям людини.

Література

1. Державний стандарт початкової освіти України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF>.
2. Капська А. Соціальна педагогіка / за ред. А. Капської; 5-те вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2011. 488 с.
3. Корчова Г. Соціально-педагогічні умови профілактики статевих девіацій старшокласників: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Ін-т пробл. виховання АПН України. К., 2006. 18 с.

ОНЛАЙН-АКТИВІЗМ ЯК СУЧАСНА ПРАКТИКА СУСПІЛЬНИХ РУХІВ

Замковий Максим Юрійович, студент факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Масова інформатизація як певний технологічний тригер активізації глобальних процесів практично в усіх регіонах світу не тільки забезпечує доступ всім членам сучасного суспільства до інформаційних ресурсів, але й

залучає їх до участі в певних комунікативних обмінах та до широкого кола практик солідаризації. Інформаційні технології сучасного світу можуть сприяти певному зростанню соціальної активності індивідів. Дана активність виражається у реалізації тих чи інших можливостей для самовираження, у якості обміну соціальним досвідом та у діяльності, що спрямована на самовдосконалення і прогресивний розвиток суспільства. Сьогодні соціальні мережі дедалі більше стають певним простором суспільної активності, оскільки саме такий канал комунікації, як правило, використовується для поширення тих чи інших ідей, організації певних заходів, координації зусиль тощо. Майже всі суспільно значущі та резонансні події, процеси та явища залишають інформаційний відбиток у соціальних мережах. Процес прогресу соціальних мереж трансформується в нові форми, які створені під запити та потреби певних груп користувачів. Сьогодні соціальні мережі вбудовуються в уже існуючі технології комунікації.

Спалах громадянської активності, пов'язаний і з Євромайданом, і з війною на Сході продемонстрував високий рівень самоорганізації і взаємодії громадян, координації дій через соціальні мережі і водночас вторинність ролі офіційно зареєстрованих політичних партій та громадських організацій. Соціальні мережі дедалі більше стають певною мірою інформаційною платформою громадянської активності, оскільки саме цей канал комунікації використовується для поширення ідей, об'єднання однодумців у спільноти (як віртуальні, так і реальні), організації заходів, солідаризації суспільних дій [4].

Найважливішою загальною характеристикою соціального активізму стає ініціативна діяльність, орієнтована на соціокультурні зміни, громадських груп в соціальних медіа. Розгляд соціальних мереж в якості простору створення та реалізації активізму почався після масових громадських заворушень 2010 – перш. пол. 2014 років на Близькому Сході, в Хорватії, Сербії, Грузії та Україні. Значною мірою саме соціальні мережі вплинули на виникнення явища соціального активізму, заснованого на слабких соціальних зв'язках, але сильного з точки зору впливу на владні організаційні структури. Активізм починає сприйматися як нова форма залученості агентів в мережеві суспільні рухи для підтримки різного роду цінностей чи опору системності владним режимам [1]. Онлайн-активісти відверто пишаються своїм вмінням нав'язати медіа важливі на їхню думку теми, піднести дискусію на якісно новий рівень і створити інформаційний тиск на конкретні інституції. Однією з функцій онлайн-активізму є формування громадської думки та наративу [3].

Вже сьогодні нові мережеві медіа витісняють традиційні інструменти впливу на суспільну свідомість. В Україні стали стихійно виникати нові активні групи громадян – об'єднання відбуваються в інтернеті навколо конкретної локальної проблеми, навколо специфічних інтересів, які громадяни змушені захищати. У зв'язку з цим мережеві проекти активних громадян

здатні дуже ефективно впливати на адміністративні органи і прийняття рішень. Варто відзначити, що нові рухи, з'являючись в конкретному регіоні, за короткий час набувають трансрегіональний розмах. Майже всі нові соціальні рухи виростили зі спільних колективних дій, які, здебільшого, утворилися в інтернет-просторі. Дані рухи, об'єднані з мережевою ознакою навколо конкретних проблем громадян, користуються великим розумінням і підтримкою у населення, ніж традиційні громадські організації, тому що новим соціальним рухам властиво вміння ефективно вибудовувати комунікацію на локальному рівні, діючи в інтересах громадян. При цьому дані структури вміють оперативно реагувати на нові виклики.

На даний момент в Україні формуються нові суб'єкти і форми колективних дій: записуються кліпи та завантажуються до відеохостингу YouTube в підтримку резонансних проблем, йде тисячократне зростання ініціатив деполітизованих користувачів. Подібне було в мережі Інтернет під час серпневої війни в Грузії, коли державне і цивільне збігалось – але зараз ці два фактори різко розходяться – в інтернеті фіксується солідарність навколо гасла боротьби з чиновниками, частішають публічні декларації свого наміру «вступити в боротьбу», посилюється соціальний популізм. Можна впевнено говорити про те, що високий рівень присутності і впливу в інтернеті соціальних рухів забезпечує підтримку новим сформованим інститутам громадянського суспільства. Успіх мобілізації середніх верств населення полягає у з'єднанні «громадянськості» та масовості мережевого протесту.

Якщо раніше соціальні протести виходили з конкретних проблем жителів, то тепер все більше стає явних переживань, які об'єднують мережеве суспільство. Функціонуюча нині політична система, орієнтована на придушення легітимних опозиційних громадських організацій, не може так само ефективно управляти політичною поведінкою середніх верств населення [2, с. 75].

Література

1. Гудзенко О.З. Сучасні суспільні рухи як чинник мобілізації громадських ініціатив. *Збірка матеріалів IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Придніпровські соціологічні читання» (м. Дніпро, 4 жовтня 2019 року)* / відп. за вип. В.В. Кривошеїн. Д.: Вид.-поліграф. дім «Формат А+», 2019. С. 36-38.
2. Назарчук А.В. Сетевое общество и его философское осмысление. *Вопросы философии*. 2008. № 7. С. 61-75.
3. Онлайн-активізм в Україні. До революції далеко, але конкретні проблеми вирішуються. URL: <http://texty.org.ua/pg/article/editorial/read/44393/>.
4. Чуприна Л. Соціальні мережі як інструмент реалізації громадських ініціатив. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1085.

СУСІДСТВО У ПРОСТОРІ СУЧАСНОГО МІСТА

Звоненко Ірина Олегівна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Сусідство – одне з найбільш популярних понять в західній соціології міста. К. Швіріан (K. Schwirian) визначає сусідство як населення, яке проживає в ділянках міста, яке організовано в загальну взаємодію мережі формальних і неформальних зв'язків, і виражає спільну ідентичність з місцем за допомогою громадських символів (цит. за: [4]).

Проблеми великих міст, так само, як і локальні спільноти, цікавили представників Чиказької школи міської соціології. У 1915 р. американський соціолог Роберт Парк опублікував статтю «Місто: пропозиції по дослідженню людської поведінки в міському середовищі» [2], що згодом отримало визнання як екологічне вивчення людської спільноти. В концептуальну схему екологічного підходу індивід розглядається в контексті екологічних систем, в котрих проживає, – сім'я, група однолітки, сусідство, спільнота, такі інститути, як місце навчання або роботи. Отже, відмінності в потребах, мотивах і цілях діяльності, позиції в особистісних взаєминах суб'єкта обумовлюють його специфічні вимоги щодо соціальної якості житлового середовища. Зовнішні впливи опосередковуються і різними особистісними факторами (самооцінка, атрибутивні тенденції, соціальні установки), що в свою чергу створює варіативність в взаєминах з середовищем.

Суперечливі зміни міжособистісних взаємин в умовах урбанізації та інших макросоціальних процесів є об'єктом пильної уваги соціологів майже протягом століття. З одного боку, міську концентрацію, складну структуру і різноманітність вважають сприятливими умовами для вибору різних видів діяльності та контактів, що стимулюють особистісний розвиток і креативність, а також довіру й толерантність до чужих, «органічну солідарність». З іншого боку, викликають такі явища, як імперсональність і поверховість контактів, індивідуалізм, роз'єднаність і відчуженість городян, заміна колективістської орієнтації відносинами суперництва, розпад територіальних спільнот, ослаблення родинних і сусідських зв'язків, ослаблення неформального соціального контролю, аномія. Сьогодні все більшу підтримку отримує діалектичний підхід до особливостей міських взаємин: відчуженість і недовіра до сторонніх поєднується зі значущими й інтенсивними контактами в приватній сфері, у вузькому колі знайомих (родичі, друзі, сусіди) [3].

У теорії урбанізму Л. Вірта специфічними характеристиками міського способу життя виступають чисельність, щільність і гетерогенність населення. Внаслідок підвищення щільності проживання населення виникає зростання складності соціальної структури міста, диференціація і спеціалізація, конкуренції за простір, збільшення контактів з незнайомцями, самотність і роздратування. Наслідком гетерогенності населення міста є підвищена соціальна вертикальна мобільність, фізична неукоріненість городян до місця

проживання, руйнування сусідських зв'язків, витіснення особистих відносин грошовими зв'язками, нівелює вплив ЗМІ [1].

Отже, сусідські стосунки в межах міського простору певним чином залежать від економічних, соціальних і культурних чинників. Найбільш сприятливі сусідські відносини складаються там, де жителі мають високу соціальну активність, схожість інтересів. Зокрема, на прикладі сусідства в міському просторі можемо побачити тенденцію до звуження території, мешканці якої вважають себе сусідами, порівняно з сільськими жителями. Сусідство також передбачає різні типи комунікації, одним із яких є ініціативність, схожі погляди на життя, спільні інтереси.

Поняття «сусідство» жителів міста має чітке просторове визначення, до того ж можна з упевненістю сказати, що помітно зменшується територія, на якій люди вважають один одного сусідами. Ця тенденція проявляється та відрізняється хронологічно: люди старшого віку усвідомлюють ці зміни, однак ще пам'ятають часи, коли сусідами вважали всіх мешканців двору, району, тоді як молоді люди обмежують сусідство безпосередньо тими людьми, чий помешкання з ними межують: квартира поверх, будинок.

Сусідство в міському середовищі виступає конкретним видом соціальних відносин, що відрізняються від інших соціальних відносин, формуючи, таким чином мережі, які відрізняються від інших видів соціальних мереж. Сусідські спільноти утворюються мережами сусідів. Базовими елементами сусідства виступають люди, місце, система взаємодії, загальна ідентифікація і громадські символи.

Література

1. Вирт Л. Избранные работы по социологии: Сборник переводов. М.: ИНИОН, 2005. 244 с.
2. Парк Р. Город как социальная лаборатория. *Социологическое обозрение*. 2002. Т. 2, № 3. С. 3-12.
3. Полек Т. Антропология сусідства в українській культурі. *Спільне*. 2019. № 1. URL: <https://commons.com.ua/ru/antropologiya-susidstva-v-ukrayinskij-kulturi/>.
4. Серикжанова С.С., Абдирайымова Г.С. О природе соседства, сообщества и соседских сообществ. *KazNUBulletin. Psychology and sociology series*. 2013. № 4 (47). С. 28-36. URL: <https://bulletin-psysoc.kaznu.kz/index.php/1-psy/article/view/325/174>.

ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПРОФІЛАКТИКИ ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ

*Золотаренко Віктор Олександрович, студент факультету медичних технологій
діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся
Гончара.*

Протидія торгівлі людьми – одне із пріоритетних завдань соціальної політики України, яке актуалізується через сучасні суспільні проблеми, що викликані економічними та політичними передумовами в країні, зокрема посиленням міграційних тенденцій через пошук кращого життя. Торгівля людьми – сучасне рабство, одна з найпоширеніших проблем та найприбутковіших нелегальних, аморальних та соціально несприйнятних способів заробітку. Великі прибутки у цій сфері стимулюють злочинців до здійснення такої діяльності. За даними Міжнародної організації з міграції (далі – МОМ) за 2018 року Представництвом МОМ було виявлено та надано допомогу 1 265 осіб, що постраждали від торгівлі людьми і зазнали трудової та сексуальної експлуатації, зокрема і в Україні. Серед них 39% жінок та 61% чоловіків [6]. Не дивлячись на останні покращення заходів щодо протидії торгівлі людьми, наведена статистика свідчить, про достатню поширеність проблеми. Оцінити реальні масштаби торгівлі людьми в Україні важко, урахувавши доволі високий рівень латентності цих злочинів.

Відповідно до Закону України «Про протидію торгівлі людьми» під торгівлею людьми розуміють – здійснення незаконної угоди, об'єктом якої є людина, а так само вербування, переміщення, переховування, передача або одержання людини, вчинені з метою експлуатації, у тому числі сексуальної, з використанням обману, шахрайства, шантажу, уразливого стану людини або із застосуванням чи погрозою застосування насильства, з використанням службового становища або матеріальної чи іншої залежності від іншої особи, що відповідно до Кримінального кодексу України визнаються злочином [5]. Наведене поняття досить широке, проте такий підхід цілком розкриває його багатоаспектеність, а саме три невід'ємні складові торгівлі людьми – дії (вербування, перевезення тощо), спосіб (загрози, шахрайство, обман, тощо) та мету (експлуатація).

Слід зазначити, що торгівля людьми буває різною, адже відрізняється за формою експлуатації, так виділяють: торгівлю жінками і дітьми з метою використання їх в сексуальних цілях (для виробництва порнографічних матеріалів чи зайняття проституцією), торгівля людьми з метою експлуатації їх праці, з метою залучення в боргову кабалу; використання у збройних конфліктах; втягнення у злочинну діяльність тощо.

Так, ми бачимо, що різноплановість та багатоаспектність проблеми торгівлі людьми потребує комплексного підходу, який зможе забезпечити якісну роботу у напрямі протидії торгівлі людьми та задовольнити інституційні

та суспільні потреби на соціальний захист населення від такого явища. Для подолання цієї проблеми, враховуючи вищенаведенну тезу, з метою ефективної допомоги особам, які постраждали від торгівлі людьми, та їх захисту в Україні створено Національний механізм взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми. Діяльність суб'єктів включає у себе і заходи з попередження торгівлі людьми [7].

Механізм діє на підставі Закону України «Про торгівлю людьми» передбачає взаємодію великої кількості суб'єктів, до яких входить Міністерство соціальної політики, Державна соціальна служба для сім'ї, дітей та молоді, Міністерство внутрішніх справ України, Служба безпеки України, Державна служба зайнятості України, заклади освіти та всі інші органи, заклади, служби, громадські організації, благодійні фонди та організації, які у своїй діяльності впроваджують заходи з протидії торгівлі людьми [3]. У цілому, Національний механізм взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми будується в трьох основних напрямках – організація та здійснення профілактичної роботи; реабілітація та реінтеграція постраждалих від торгівлі людьми; переслідування та покарання злочинців.

Ці напрями роботи включають у себе велику кількість послуг, юридичних, психологічних, соціальних, соціально-економічних, просвітницьких, адже робота у цих напрямках має відповідати широкому загалу запитів, що виникають у жертв при настанні випадку торгівлі людьми та є логічним завданням у профілактичній роботі з протидії торгівлі людьми.

Детальніше розглядаючи профілактичний напрям роботи, слід виділити Державну службу зайнятості (ДСЗ), яка є суб'єктом Національного механізму, адже саме у ДСЗ, завдяки розгалуженій системі її суб'єктів по всій Україні, є доступ до широкої аудиторії, зокрема, потенційних жертв торгівлі людьми, що підвищує охоплення профілактичних заходів. Практика роботи Державної служби зайнятості є цікавою у дискурсі соціального страхування, адже діяльність служби фінансується за рахунок Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття і питання підвищення ефективності її діяльності, зокрема у напрямі протидії торгівлі людьми, завжди є важливим для будь-якої системи, яка прагне розвиватись, особливо, якщо соціальні виклики є нагальними [4]. Звісно, діяльність Державної служби зайнятості з протидії торгівлі людьми не обмежується лише профілактичними заходами, серед соціальних послуг є такі як підвищення кваліфікації, перенавчання, що можуть допомогти постраждалому від торгівлі людьми реінтегруватись у суспільство, тощо [7].

Проте, зазначаючи на можливостях аудиторного охоплення Державної служби зайнятості, здійснювана профілактична робота може набувати більшого розповсюдження, зокрема, приймаючи різні форми, від інформаційних кампаній до проведення інформаційних сесій та тренінгового навчання різних категорій населення, зокрема й суб'єктів Національного механізму. Зважаючи на недостатню емпіричну розробленість питання профілактичної

роботи Державної служби зайнятості у напрямку протидії торгівлі людьми слід звернутись до практичного досвіду роботи у цьому напрямі на прикладі Дніпропетровської області. Так, слід зазначити, що подібна превентивна робота у центрах зайнятості ведеться. Зокрема, за 7 місяців поточного року, станом на 31.07.2019 р., у Дніпропетровській області фахівці служби зайнятості провели близько 300 семінарів на тему «Запобігання нелегальній трудовій міграції, торгівлі людьми, експлуатації дитячої праці». У заходах взяли участь майже 5 тисяч осіб, з числа тих, що перебувають на обліку як безробітні [2].

Така робота ведеться і громадським сектором, зокрема широка низка заходів та проектів реалізується Громадською організацією «Промінь Дніпро». Організацією проводяться інформаційні сесії та семінари на тему протидії торгівлі людьми. Вагому віху діяльності організації займає реалізації заходів навчального характеру, а саме проведення навчання для представників суб'єктів Національного механізму, зокрема і центрів зайнятості зі всієї області. Досить цікавою практикою, яка реалізується Громадською організацією «Промінь Дніпро» у напрямі профілактики торгівлі людьми є проект «Підвищення обізнаності вразливого населення Дніпропетровської області щодо безпечної міграції та працевлаштування», що реалізується за підтримки Міжнародної організації з міграції та спільно з Управлінням молоді, позашкільної освіти та національно-патріотичного виховання Дніпровської міської ради та Молодіжним центром Дніпра. У рамках проекту для здобувачів освіти з трьох ВНЗ (I-II рівень акредитації) проводиться 2-денний тренінг для тренерів з питань безпечної міграції та протидії торгівлі людьми, для кожного закладу окремо, тобто проведено 3 тренінги [1].

Основна мета проекту провести навчання лідерів, здобувачів освіти, після якого кожен з них проведе інформаційні сесії у своєму закладі (оговорюється попередньо та на тренінгу, у рамках тренінгу проводиться підготовка та надаються необхідні матеріали), так забезпечується широке цільове охоплення для профілактичної діяльності, ефективність підкріплюється відношенням рівний-рівному та статусом лідера думки у тренера-здобувача освіти. На нашу думку, такий підхід до роботи та подібні проекти є енерго-ефективним по відношенню до задіяних ресурсів організації та охоплення аудиторії.

Звертаючись до вищенаведеної тези та виходячи з того, що заклади освіти також виступають суб'єктами Національного механізму, на нашу думку важливим є розширення такої роботи, зокрема, можливим є реалізація подібних заходів Державною службою зайнятості, як одними з ключових носіїв компетенцій у сфері протидії торгівлі людьми. Так, наприклад, використовуючи ресурс Державної служби зайнятості, можна було б впровадити подібне навчання лідерів для більшої кількості закладів освіти, та таким чином розширити охоплення профілактичної роботи з цільовою аудиторією та ефективно попередити можливі соціальні ризики.

Підсумовуючи слід зазначити, що питання протидії торгівлі людьми є нагальним та актуальним для українського суспільства через соціальні виклики. В Україні діють механізми які істотно регламентують протидію торгівлі людьми, а також є широкий інструментарій у напрямках профілактичної роботи, реабілітації постраждалих та переслідування й покарання злочинців. Звісно, жоден механізм та інструментарій не є вичерпним. На нашу думку, звертаючи увагу на важливість профілактичної роботи, ресурсні можливості Державної служби зайнятості у цьому напрямі та досвід впровадження проєктів з протидії торгівлі людьми Громадською організацією «Промінь Дніпро», ефективним інструментом для профілактичної роботи у цьому напрямі вважаємо організацію начальних тренінгів для лідерів думок, які потім мають проводити інформаційні заходи у своїх закладах освіти. Враховуючи сильні сторони такого формату, поширення подібної практики на більшу кількість навчальних закладів змогло б забезпечити широке охоплення аудиторії профілактичною роботою та попередити настання ризиків торгівлі людьми, що вдосоналило б роботу у цьому напрямі.

Наведена практика є привабливою для розгляду Державною службою зайнятості, як інструменту підвищення ефективності роботи, а також цікавою у дискурсі ефективності соціального страхування населення, адже діяльність Державної служби зайнятості забезпечується через надходження з Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування України на випадок безробіття. Так, зазначені питання та пропозиції потребують подальшого вивчення та методичного й практичного опрацювання задля розкриття особливостей впровадження та підвищення його ефективності.

Література

1. Громадська організація «Промінь Дніпро». URL: <https://www.facebook.com/pg/ngopromin>.
2. Дніпропетровський обласний центр зайнятості. URL: <http://bit.ly/36P361k>.
3. Лукач Н.М. Концептуальні засади запобігання та протидії торгівлі людьми в Українію. *Грані*. 2015. Вип. № 7 (123). С. 75-78.
4. Про затвердження Положення про державну службу зайнятості: Наказ Міністерства соціальної політики України від 15.06.2019 р. № 945. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0733-19>.
5. Про протидію торгівлі людьми: Закон України від 20.09.2011 р. № 3739-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3739-17>.
6. Протидія торгівлі людьми в Україні. Статистика МОМ станом на 31 грудня 2018 р. URL: <http://bit.ly/2p7snmA>.
7. Фіалка М. Національний механізм взаємодії суб'єктів, які здійснюють заходи у сфері протидії торгівлі людьми: мета створення та способи реалізації. *Публічне право*. 2012. № 4 (8). С. 129-135.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЧИН ПОЛІТИЧНИХ ПРОТЕСТІВ У ГОНКОНЗІ ПРОТИ ЗАКОНОПРОЕКТУ «ПРО ЕКСТРАДИЦІЮ»

Зуєва Ольга Сергіївна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

На сучасному етапі розвитку світового політичного простору все частіше виникають певні протиріччя між політичним режимом будь-якої конкретної країни та її громадянами. Такі конфліктні ситуації можуть бути обумовлені різними причинами, наприклад, нехтуванням політичними лідерами демократичними правами та свободами громадян, боротьба з колоніальним минулим, спроба революційного переходу від авторитарного режиму правління до демократичного. Не менш важливими є соціально-політичні та соціально-економічні чинники виникнення протестних настроїв. У даному випадку до соціально-політичних чинників має відношення таке досить розповсюджене політичне явище, як втрата легітимності політичної системи, яка частіше за все ґрунтується на довірі, підтримці та схваленні законів, проєктів уряду громадянами країни чи мешканцями певної території. Класичними соціально-економічними чинниками є економічна криза, бідність, збільшення податків, цін, нестача товарів першої необхідності тощо. Окрім вищезазначених причин та чинників на появу протестних настроїв у суспільстві може впливати низка зовнішніх факторів. По-перше, це вдало проведені «кольорові» революції в інших країнах, розповсюдження знань щодо принципів демократичного управління, загалом будь-який показ кращого образу життя. Таким чином, протестні настрої спостерігаються у ряді розвинених країн та тих, що розвиваються. Прикладом можуть слугувати політичні протести у Франції, Чилі, Індії, Судані, Іраку, Лівані та на території спеціального адміністративного району КНР – Гонконзі.

Приклад Гонконгу цікавий тим, що цей адміністративний район був колишньою британською колонією, яка увійшла до складу КНР у 1997 році. Згідно з Основним законом Гонконгу, району надана широка автономія до 2047 року. В рамках курсу «одна країна, дві системи» Гонконгом керують самі мешканці міста на правах широкої автономії, при цьому органи державної влади КНР вирішують питання оборони та зовнішньої політики території, в той час як Гонконг володіє повноваженнями контролю законодавчої гілки влади, поліції, відання справ в сфері монетарної системи, податкових зборів, питання міграційної політики, а також адміністративному району надається можливість представництва у міжнародних організаціях [1].

Досить довгий час між адміністрацією Гонконгу та Комуністичною партією Китаю виникають політичні протиріччя через надані повноваження спеціальному адміністративному району. Протести проти Законопроєкту «Про Екстрадицію» не є прикладом першої хвилі протестних настроїв у гонконгському суспільстві. Перша велика реакція проти втручання Пекіна у

свободу регіону сталася в 2003 р. Тоді півмільйона людей люто протестували проти спроби Китаю використати законодавство про національну безпеку, щоб задушити свободу вираження поглядів та право на інформування. Уряд Гонконгу зазнав тиску і через два місяці скасував анти-демократичний законопроект. Протести призвели до відставки голови адміністрації Гонконгу, а представники демократичного табору вибороли більшість мандатів за результатами наступних виборів. Це був великий тріумф для всіх в демократичному таборі. Попри це, вже у 2008 р. Пекін повторив спробу інтервенції у політику адміністрації Гонконгу. Тоді Пекін мав абсолютний контроль над справами Гонконгу, послаблюючи демократичні основи правління та позбавляючи політичного нейтралітету виконавчі органи влади, скасувавши незалежність судової гілки влади та законодавчого контролю адміністрації. Власне, Комуністична партія Китаю призначала посадовців на вищі керівні посади, а державних службовців заохочувала брати участь в «обмінах», що проводяться урядовими органами Китаю [2].

Наступна хвиля протестних настроїв охопила Гонконг у 2014 р. і отримала назву Революції Парасольок. Десятки тисяч жителів Гонконгу – молоді та старі, багаті та бідні – мирно зайняли основні магістралі по всьому місту, закривши підприємства та припинивши рух. Вони заявляли, що Пекін відмовився від угоди про надання їм відкритих вільних виборів до 2017 р., і вимагали справжнього загального виборчого права, а також відставки прокомуністичного голови адміністрації Гонконгу Леун Чунь-Іня. Жодна сторона не була готова відступати. Мешканці Гонконгу заявляли, що протягом останніх кількох років центральний уряд повільно та систематично посилював владу над містом, внаслідок чого вони відчували себе політично маргіналізованими та економічно стислими, місцеві ЗМІ були піддані жорсткій цензурі з боку Пекіна [3].

Протестні акції проти Законопроекту «Про Екстрадицію» мали такі самі політичні причини, як і попередні. Вони виникли у червні 2019 р., коли про-пекінська «кишенькова» голова адміністрації Гонконгу Керрі Лам за поданням Комуністичної партії Китаю підписала Законопроект, згідно з яким справи засуджених у протестах 2014 та 2017 рр. передавались у відання судової системи КНР. Попри скасування підписання Законопроекту, протестні мітинги не припинились, а лише поширились та набули нової сили. В ході ненасильницького протесту проти мешканців Гонконгу, серед яких більшу частину складали школярі, студенти та «білі комірці», були застосовані сили Поліції Гонконгу та підконтрольного Пекіну місцевого криміналітету, який залякував мирних гонконгців, влаштовуючи терористичні провокації на зупинках громадського транспорту, а також станціях метро. Ненасильницькі дії протестувальників придушувались за допомогою застосування сили з боку Поліції Гонконгу, використання сльозогінного газу, гумових куль, сталевих палиць, якими були нанесені тяжкі телесні ушкодження протестувальникам, частіше за все гумові кулі потрапляли в очі та

нижні кінцівки. Жорстокі протиправні дії з боку Поліції та адміністрації Гонконгу на чолі з Керрі Лам не були забуті та знайшли своє відображення у різноманітних агітаційно-інформаційних матеріалах, які розміщувались на сайті онлайн-спільноти протестувальників – Hong Kong Democracy Movement 2019. Окрім цього, були сформульовані основні причини протестів. По-перше, серед причин гонконгці особливо виокремили Закон про Екстрадицію, який ставить під загрозу свободу Гонконгу. З тексту Декларації 100 дня, що була складена через сто днів після початку протестних акцій ідейним натхненником Революції Парасольок 2014 р. Джошуа Вонгом, лідером партії Demosisto, відомо, що криза, викликана Законом про Екстрадицію, є свідченням того, що політична система не виконує свої функції і не артикулює думки, інтереси, запити пересічних громадян, а отже не отримує підтримки та поваги [4]. По-друге, учасники акцій протесту вказують на те, що у ЗМІ розповсюджується комуністична пропаганда, фейкові новини з метою маніпулювання свідомістю громадян, окрім цього встановлено контроль за місцевими медіа, які інформують про поточні події протестів. По-третє, найголовніше, зазначено, що голова адміністрації Гонконгу Керрі Лам та інші посадовці, оскільки призначені Пекіном, є «кишеньковими» та керованими Комуністичною партією. Саме вони не надають гарантій виконання статей 46 та 68 Основного Закону Гонконгу, в яких мова йде про те, що мешканці Гонконгу наділені універсальним виборчим правом обирати представників законодавчих та виконавчих органів влади [5].

Отже, беручи до уваги перелічені соціально-політичні чинники протестів, учасники ненасильницьких акцій протесту наполягають на тому, що головна проблема, яка потребує негайного вирішення – це корумпованість політичної системи, недалекоглядність та некомпетентність голови адміністрації Гонконгу, інтервенція з боку Пекіну, представників великого бізнесу та силових структур. Також, ідейний лідер протестів Джошуа Вонг неодноразово зазначав, що скасування Законопроекту про Екстрадицію не вирішить усі нагальні питання, а тому слід починати з надання можливості активного використання універсального виборчого права, що дозволить самостійно сформувати новий, про-демократичний склад законодавчих та виконавчих органів. Позиції протестувальників коротко відображені у наступних 5 вимогах:

- остаточне скасування Законопроекту про Екстрадицію та поправок до нього;
- припинити називати акції протесту «Бунтом», а протестувальників «бунтівниками»;
- вимагають амністії для всіх ув'язнених у мирних акціях протесту;
- вимагають створити незалежну комісію з розслідування протиправних дій поліції;
- вимагають надати подвійне універсальне виборче право, оскільки на

разі лише половина законодавчих зборів обрані шляхом демократичного голосування.

Загалом, попри насильницькі дії з боку Поліції Гонконгу, втручання Комуністичної партії Китаю, неспроможність адміністрації Гонконгу досягти компромісу з протестувальниками ненасильницьким шляхом, попри численні випадки тілесних ушкоджень та летальних випадків серед студентської молоді, протести продовжуються і зараз. 25 листопада у Гонконзі були проведені вибори, в результаті яких більшість місць у законодавчих зборах отримали продемократичні кандидати. Втім, адміністрація Гонконгу за посередництва Пекіну не визнала результати виборів, відтак вже 1 грудня поширились нові акції протесту [6].

З огляду на перебіг, чинники та причини політичних протестів у Гонконзі, можна зробити висновок, що фундаментальною причиною є нехтування політичними лідерами демократичними правами та свободами громадян, що є свідченням невиконання функцій артикуляції та реагування на виклики середовища. Також, це спроба демократичного протесту в умовах невідповідності ціннісних експектацій та ціннісних можливостей [7, с. 278]. Не менш важливою причиною є втрата легітимності політичної системи, яка частіше за все ґрунтується на довірі, підтримці та схваленні законів, проєктів уряду громадянами країни чи мешканцями певної території. По-третє, це можливі спроби проведення «кольорової» революції, що є доволі розповсюдженою практикою політичного життя країн, що розвиваються.

Література

1. Hong Kong's Extradition Bill: Protests and Implications. URL: <https://research.nus.edu.sg/eai/wp-content/uploads/sites/2/2019/06/Eaic-01-20190627.pdf>.
2. Joshua Wong and Johnson Yeung. Beijing will not rest until it controls Hong Kong. We must keep fighting. URL: <https://www.theguardian.com/commentisfree/2019/jun/27/beijing-hong-kong-extradition-bill-china>.
3. Hong Kong's umbrella revolution - the Guardian briefing. Jonathan Kaiman in Beijing. Tue 30 Sep 2014. URL: <https://www.theguardian.com/world/2014/sep/30/-sp-hong-kong-umbrella-revolution-pro-democracy-protests>.
4. Декларація 100 дня, розміщена на сайті онлайн-спільноти учасників акцій протесту проти Законопроєкту про Екстрадицію. URL: <https://hkrev.info/leaflet.php>.
5. 5 Reasons why the people of Hong Kong are still furious? Bill withdrawn? URL: <https://hkrev.info/leaflet.php#nanogallery/72157710700352091/72157710700352091/48681397973>.
6. Eileen NG / AP. Smoke Bombs and Tear Gas Break Pause in Violence Amid Hong Kong Pro-Democracy Protests. URL: <https://time.com/5741995/hong-kong-pro-democracy-protests-continue/>.
7. Гарт Т.Р. Почему люди бунтуют? СПб.: Питер. 2005. 461 с.

МЕТАФОРИЧНІСТЬ ТЕМПОРАЛЬНОСТІ В МОВІ ПОЛІТИКИ

Івахненко Світлана Ігорівна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Проблематика дослідження темпоральності в політичних текстах є мало вивченою, тому цілком правомірним є артикуляція звернення уваги до заявленої теми. Поле політики – це простір постійної боротьби за отримання та збереження влади. Одним із дієвих механізмів легітимізації влади є використання мови політики з високим рівнем абстракцій, метафоричних та популяризаторських образів, спрямованих на актуалізацію уваги і формування певної свідомості потенційного електорату. Зокрема, актуальною та дискусійною, на наш погляд, є тематика використання метафор модусів часу в політичному дискурсі.

Домінуючі концепти у мові політики, сформовані з використанням абстракцій і метафор, мають певну змістову багатозначність, яка поєднує в собі подвійні погляди. Адже їх сприйняття в значній мірі залежить від індивідуальних оцінок носіїв мови. Високий рівень абстрактності мови політики виникає через властивість описуваного нею об'єкту, тобто з самої політики. Мова політики чітко відрізняється від технічної мови тим, що вона не просто передає повідомлення (здійснює комунікацію), а є одночасно засобом самовираження, утвердження і попередження. Таким чином, за допомогою мови виробляються певні дії, що описуються в термінах мовних актів [5].

Як пов'язана метафора, темпоральність та політика? По-перше, розглянемо значення метафори у мові політики. В основі сучасної когнітивної теорії метафори є роботи Дж. Лакоффа і М. Джонсона, в яких автори зауважили, що «метафора не обмежується лише сферою мови, бо більше – самі процеси мислення людини в значній мірі є метафоричними» [2, с. 28].

Метафора як феномен свідомості проявляється не тільки в мові, а й у мисленні і в дії. Наша повсякденна понятійна система, в рамках якої ми формуємо думки і діємо, по суті своїй, також, метафорична. Метафора, за Дж. Лакоффом і М. Джонсоном, не так засіб опису дійсності, скільки стійкий спосіб її осмислення. Людині властиво осмислювати невідоме через відоме, а метафора тут виступає найзручнішим в цьому відношенні когнітивним механізмом. Відповідно до теорії концептуальної метафори, в основі метафоризації лежить процес взаємодії між структурами знань двох понятійних сфер – сфери-джерела і сфери-мішені. В результаті використання метафори, елементи однієї семантичної сфери (тобто, сфери-джерела) структурують менш зрозумілу сферу-мішень. І, таким чином, структура сфери-джерела (в даному випадку політика) визначає спосіб осмислення сфери-мішені (електорат, або суспільство в цілому) і може служити основою для прийняття рішень. Можна зробити висновок, що політика користується метафорами за для формування певного семантичного значення тих категорій, які електо-

рат сприймає на рівні стереотипів чи сформованого в громадській думці уявлення.

Час – це одна з основних світоглядних категорій, які грають велику роль в житті сучасної людини. Не менш важливо, що час складає концепт культури, разом із концептами «простір» і «світ»; вони виступають такою собі «системою координат», за допомогою яких люди, що належать до тієї чи іншої культури, сприймають і створюють соціальну реальність [4, с. 71]. Категорія темпоральності – більш ширше поняття, ніж категорія часу, яка є лише її частиною. Темпоральність – це семантична категорія, яка служить для позначення часу описуваної ситуації по відношенню до будь-якої точки відліку, найчастіше – по відношенню до моменту мовлення мовця, тобто до того моменту, в який вимовляється пропозиція [3]. Вважаємо, що іншими словами охарактеризувати темпоральність можна так: це текстовий зв'язок трьох модусів часу (минулого, теперішнього та майбутнього); співвідношення певних подій з віссю часу – реальною перспективою дійсності або її заломленням.

У політичному дискурсі завжди є актуальним соціальний аспект часу. Соціальний час – це форма суспільного буття, яка характеризує становлення людської діяльності та послідовність різних стадій в історичному розвитку. З цим концептом пов'язане світовідчуття епохи, поведінка людей, їх свідомість, ритм життя, ставлення до речей. У свідомості людей час може бути минулим, сьогоденням і майбутнім. Кожен з цих видів часу – «минуле», «теперішнє», «майбутнє» – є мікро-концептами в концептуальній системі, на вершині якого макро-концепт «час» [3]. У політичному дискурсі «час» – базова категорія, «опорний» концепт, оскільки інтерпретація його сенсу допомагає суб'єктам дискурсу здійснювати свою мету: формувати у громадян «правильне» ставлення до минулого, описувати сьогодення і «прогнозувати» майбутнє. Іншими словами, політиками по-різному інтерпретується минуле та описується сьогодення: *«Бардак, хаос, розруха – це все наслідки того, що в державі немає сильної вертикалі, немає господаря, порядку і відповідальності...»* (трактування стану сучасної України політичною партією «Радикальна партія О. Ляшка» у своїй передвиборній програмі 2019 року) [7]. Є приклади, коли феномен майбутнього оцінюється подвійно: через позитивну оцінку – «світле», «велике», «краще», «безхмарне», «щасливе», «забезпечене»; або негативну – «похмуре», «безлике», «загрозливе», «безпросвітне». Також, можна зафіксувати іронічне ставлення до феномену майбутнього, що яскраво проявляється при використанні відомого кліше-«советизму» – «світле майбутнє» [1, с. 227]. Слід підкреслити, що суб'єкти політики часто акцентують увагу на необхідності умов, які точно потрібні задля руху в майбутнє: *«Україна не зможе рухатися вперед, поки ми не скинемо владу олігархів...»* (бачення майбутнього України політичної партії «Громадянська позиція» у передвиборній програмі 2019 року) [6]. «Скинути владу» –

метафоричний вираз, близький до кримінального дискурсу, який трактується як «змінити владу».

Отже, як висновок зазначимо, що політична мова виступає найпримітнішим зразком класичної риторики, в якій велике значення займають метафори. Метафорою в політичному дискурсі вважають певний механізм мови, що виявляється у вживанні слова на позначення певного класу предметів, явищ для характеристики або найменування іншого класу об'єктів, на основі певної аналогії. У розширеному розумінні термін «метафора» застосовується як вживання слів у непрямому значенні. Сучасне політичне життя в Україні актуалізувало використання певних метафор-кліше при формуванні певної громадської думки електорату. Звичайно, політичні ідеї та владні відносини фіксуються в мові. Виходячи з того, що метою політичної риторики є переконання, маніпуляція громадською думкою задля досягнення влади, потенціал метафори в політичному дискурсі використовується як засіб впливу на суспільну свідомість. Вживання політичними агентами слів-маркерів («стара влада», «розруха сьогодення» «безбідне майбутнє» тощо), які складають концепт часу, робить можливим чинити вплив на потенційний електорат. У такий спосіб політик презентує реальність та дає оцінку тій чи іншій події зі своєї позиції, яка повинна настати з його приходом до влади і буде краща за ту, що існувала. Це означає, що за допомогою метафор суб'єкти політики конструюють у свідомості громадян певну систему темпоральності: сприйняття часу, зв'язок минулого та сьогодення, відношення до нинішнього часу та вплив на майбутнє, і таким чином, формують у політичному полі ефект «множинності часу».

Література

1. Белякова С. Настоящее и будущее в русском лингвокультурном пространстве. *Известия УрФУ*. Сер. 2. 2016. Вып. № 1 (148). С. 224-235.
2. Будаев Э. Политическая метафора в лингвокультурологическом аспекте *Аналитика культурологии*. 2007. Вып. 9. С. 28-32.
3. Концепт «время» как фактор манипуляции в политическом дискурсе. URL: <https://articlekz.com/article/6512>.
4. Маслова В. Когнитивная лингвистика: учеб. пособие. Минск: ТетраСистемс, 2004. 256 с.
5. Мовне поле політики. URL: https://stud.com.ua/91390/psihologiya/mova_politiki.
6. Передвиборна програма Політичної партії «Громадянська позиція» на парламентських виборах 2019 року. URL: http://vybory2019.pravda.com.ua/pdf_programy/hrompozytsiia.pdf.
7. Передвиборна програма Політичної партії «Радикальна партія Олега Ляшка» на парламентських виборах 2019 року. URL: <https://www.chesno.org/party/6/#program>.

ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАКТИКИ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

*Льчук Юлія Олегівна, аспірантка Інституту соціології Національної академії
наук України (м. Київ).*

В умовах суспільно-політичних змін, соціальної аномії, частоті зміни влади та несформованості громадянського суспільства в Україні особливої уваги набуває становлення громадянських практик, які можуть солідаризувати, об'єднувати громадян між собою. Прикладом громадянських практик солідаризації є такі форми практик, як участь населення у мітингах та демонстраціях, участь в житті громади, участь у діяльності громадських організацій тощо.

Громадянські практики являються систематичними відтворюваними діями населення у громадсько-політичній сфері, що є формою реалізації власних інтересів за умови їх сукупної здатності перетворювати соціальні й політичні інститути. Громадянські практики крім неелекторальних форм політичної участі передбачають членство у громадських організаціях, участь у справах місцевої громади та різного роду контактування з установами чи організаціями [1, с. 244]. Через громадянські практики населення та суспільство солідаризується, мобілізується в період серйозних криз або загроз, що в українських реаліях є актуальним як ніколи. Членство в громадських або політичних організаціях є безпосереднім проявом громадянських практик солідаризації населення. Громадські організації – це об'єднання громадян, створені на основі самоуправління і самодіяльності з метою захищати інтереси певних груп населення (соціальних, професійних, молодіжних, культурно-освітніх та ін.). Громадські організації в наш час стають вагомими чинниками суспільних перетворень, вони впорядковують суспільне життя.

За даними щорічного соціологічного моніторингу Інституту соціології НАН України¹ більше 80% населення зазначають, що не належать до жодних громадських або політичних організацій (див. табл. 1). Серед тих 17% які є членами якихось організацій найбільш популярними є клуби за інтересами (3,4%), спортивні клуби чи товариства (3%), професійні об'єднання (2,8%) та релігійні організації (2,8%).

Сама по собі кількість людей які є членами громадських або політичних організацій не є достатнім критерієм для оцінки рівня солідаризації та взаємодопомоги між громадянами. Яскравим прикладом прояву солідаризації громадян України в ситуаціях нестабільності є не лише виникнення численних громадських організацій та благодійних фондів під час Майдану 2014

¹ Загальнонаціональне щорічне опитування проводиться з 1992 року. Розрахункова вибірка охоплює 1 800 осіб, які репрезентують доросле населення України (18 і більше років) за статтю, віком, освітою, типом поселення й областями.

року та подальша їх переорієнтація на потреби АТО. Населення активно підтримувало їх діяльність, допомагаючи воїнам та переселенцям, хоча формально кількість членів громадських організацій помітно не зростала.

Серед мотивів участі в діяльності громадських організацій, об'єднань чи створенні громадських ініціатив за даними моніторингу Інституту соціології НАНУ за 2019 рік найпоширенішими є: захист своїх прав та реалізація інтересів (44%); турбота про загальне благо та допомога іншим людям (42%) громадський контроль за діяльністю органів влади (36%). Відповідаючи на питання, що, на їхню думку, заважає участі людей в діяльності громадських організацій, об'єднань чи громадських ініціативах, назвали в першу чергу байдужість та пасивність людей до суспільного життя (51%); відсутність вільного часу (34%) та зневіра людей у власних можливостях захистити свої права та інтереси (28%).

Таблиця 1

Динаміка відповідей на запитання «Членом якої з громадських або політичних організацій Ви є?» (%)

	2013	2016	2018	2019
Клуб за інтересами	1,2	2,4	3,1	3,4
Політична партія	2,0	1,4	1,1	1,3
Суспільно-політичний рух	0,6	0,6	1,1	1,4
Екологічний рух	1,5	1,2	1,1	1,8
Громадська організація, фонд, асоціація	0,6	1,9	1,7	1,7
Нетрадиційна профспілка	0,4	0,3	0,1	1,0
Творча спілка	0,4	1,1	1,2	1,1
Спортивний клуб, товариство	1,6	2,8	3,6	3,0
Професійне об'єднання	3,4	2,8	1,7	2,8
Студентське товариство, молодіжна організація	1,4	1,4	1,6	2,0
Релігійна організація, церковна громада	4,2	4,6	2,9	2,8
Об'єднання фермерів	0,6	0,3	1,0	0,6
Інша організація, об'єднання, рух	0,9	1,6	1,1	1,1
Не належу до жодної з громадських, політичних організацій чи рухів	83,2	82,1	83,1	82,7

У сучасних умовах важливим є дослідження таких форм громадянських практик, як участь населення у законних мітингах та демонстраціях. Саме цей вид громадянських практик якнайточніше проявляє себе з солідаризуючого боку. Під час масових протестів, Майданів в нашому суспільстві складається традиція солідаризації громадян та об'єднання в організації взаємодопомоги.

Згідно з результатами загальнонаціонального опитування населення Інституту соціології НАН України 2019 року, 62% населення вважає, що зараз

малоймовірні якісь масові виступи (мітинги, демонстрації) в їхньому населеному пункті. Протилежну точку висловили 15% опитаних, решті (23%) важко було визначитися. За умови, що такі мітинги, демонстрації протесту відбудуться, готові взяти в них участь 17% населення, не готові – 59%, не визначилися 24%.

Найпоширенішими виявами громадсько-політичної участі за останні 12 місяців стали комунікативні практики: переконування друзів, близьких та знайомих у правоті своїх політичних поглядів (23%) та обговорювання громадських та політичних проблем у соціальних мережах (13%). Серед діяльнісних практик найчастіше застосовувався бойкот певних товарів з політичних міркувань (11%) та благодійність (по 8% опитаних зазначили, що вони перераховували гроші волонтерам, армії, благодійним організаціям або брати участь у благодійних акціях).

Отже, можна констатувати, що громадянські практики солідаризації в умовах нестабільності набувають значної поширеності. Саме тому доцільно є вивчення та аналіз динаміки прояву тих чи інших видів громадянських практик, а також вивчення мотивів людей, що спонукають їх об'єднуватися між собою задля вирішення нагальних суспільних проблем.

Література

1. Резнік О. Громадянські практики: поняття, структура та форми прояву. *Соціальні ви-мири суспільства: Збірник наук. праць*. К.: Інститут соціології НАН України, 2009. Вип. 1 (12). С. 242-255.
2. Українське суспільство: моніторинг соціальних змін / гол. ред. В.М. Ворона, М.О. Шульга. К.: Інститут соціології НАН України, 2019. Вип. 6 (20).

СХІДНІ VS АМЕРИКАНСЬКІ: СПЕЦИФІКА МУЛЬТИПЛІКАЦІЙНОГО ПРОДУКТУ

Калінчук Олена Андріївна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Сьогодні важко знайти людину, яка ніколи не чула б слово «аніме» або ж не бачила на екранах яскравих і самобутніх героїв японських анімаційних фільмів. У японського слова «аніме» той же корінь, що у його американського аналога – «анімація». На цьому, мабуть, подібність і закінчується. Японці змінили американський термін «анімація» («animation»), що означає «одухотворення», на «аніме», що найближче до латинського кореня «anīma» – душа. Східні художники коміксів, взявши фізичну форму у Заходу, з'єднали її з традицією ілюстрованої розповіді та з гумористичними малюнками, внесли свої оригінальні ідеї і тим самим дали народження новому жанру [0].

Джерелом для всієї японської анімації з'явилися японські комікси – манга. Аніме-індустрія, що виникла в Японії в 70-і роки XX ст., стала прямим продовженням манга-індустрії. Багато аніме вільно поводяться з героями і сюжетом манги і часто вимагають знання першоджерела. Витоки ж манги знаходять в самій японській писемності. Японці мислять і передають свої

думки своєрідними картинками, відображеними в ієрогліфах. Так європейський інтелект сприймає перехід від тексту з ілюстраціями як ознаку занепаду, однак в східній традиції на занепад вказує якраз розпад єдиного смислового простору на текстову і графічну складові. Складність і неоднозначність японської писемності визначили таку відмінну рису японського мистецтва, як його синкретичність – з'єднання літератури і образотворчого мистецтва. Протягом багатьох століть японська ієрогліфіка диктувала необхідність супроводу текстів ілюстраціями-підказками, без яких часом було складно зрозуміти літературний текст [0].

На відміну від комерційних американських стрічок, японська анімація майже завжди балансує на грані дитячої казки і дорослої реальності, несе в собі потужний духовний заряд. Японські фільми переносять нас в інші або просто вигадані світи, але при цьому завжди спонукають своїх глядачів до серйозних емоційних переживань і філософських роздумів про сенс людського життя: про добро і зло, про вірність і зраду і т.д.

Важливою відмінною якістю японських аніме, корейських дорам та інших азіатських фільмів і мультфільмів є те, що їх культура досить часто оперує образами з міфології. Гра з міфічними персонажами відображається дуже часто не тільки в аніме, але і в багатьох дорамах. Однак щоб найбільш яскраво виділити особливості східної кінопродукції доцільно буде порівняти її із західними кінострічками. Так, наприклад, в США супергеройське кіно, в більшості випадків, пропагує фундаментальні цінності, такі як: любов, дружба, відвага і честь. Кінокомікс дивляться діти, яких приваблює все що популярно, і дорослі, які вирости на паперових коміксах. Таким чином, вплив жанру «супергеройки» на свою цільову аудиторію колосальний.

Що стосується Японії, то важко сказати, що вона взагалі має культ «супергеройки». В Японії аніме про супергероїв постає перед нами трохи в іншій формі – сьонен. Аніме про підлітків з якою-небудь силою, що йдуть до своєї мети, попутно рятуючи світ – це справжня «супергеройська» культура Японії. Ключовою відмінністю, мабуть, є те, що японці не розуміють західних цінностей. Національні цінності у них дійсно трохи інші. Якщо в США ми бачимо дорослого героя, який прагне дотепно виконати обов'язок перед демократією, то в японському аніме перед нами постає підліток, який зобов'язаний перемогти, прикладаючи всі свої зусилля. Працьовитість і емпатія до близьких є ідейним фундаментом в культурі Японії.

Японці не хочуть дорослішати, не хочуть дивитися на дорослих супергероїв. Доросле життя, в розумінні, японця – важка робота, і відповідальність. Замість усього цього краще подивитися на підлітка і зануритися в свої дитячі мрії. Можливо, саме тому «Людина Павук» в Японії не має такої великої популярності як на Заході. Але не тільки Японія, а й Корея, і Китай досить багато вкладають в створення своїх кінопродуктів.

Ще однією важливою відмінністю є те, що всі американські супергерої

отримали свою силу нізвідкіля (мутація, експерименти) або по факту народження (Супермен, Тор), а аніме персонажі, наприклад, Наруто, свою силу прокачали самі, і несуть в собі ідею про те, що головна здатність людини – це змінити самого себе.

Ф. Деркач у своїй роботі «Манга. Відмінні риси», порівнюючи західні і східні кінопродукти, пише наступне: «У японському мистецтві, в більшій мірі, ніж в західному, розмита межа героїчного і смішного. В одязі, міміці, мові персонажів ці два поняття живуть пліч-о-пліч. Крім того, одвічна тяга японців до «привабливих і милих» персонажів спонукає художника поєднувати на перший погляд несумісні елементи» [0]. Так, американський супергерой більш серозний, адже смішним він не може бути за визначенням, а значить – діапазон його змін дуже малий. Східний головний герой постає у всіх іпостасях – від благородних до смішних [0].

Таким чином, особливістю жанру азійських текстів і кінотекстів є нерозривний зв'язок з традиційністю і національною міфологією. Так, в сучасних аніме використовується символічна система, заснована як на стародавніх легендах, віруваннях і переказах, так і на реаліях життя сучасної Японії. Недомовленість та замовчування – це риси, притаманні японській філософії і мистецтву. Головна особливість, що відрізняє мангу і аніме від їхніх західних аналогів – розвинена символічно-графічна мова, що дозволяє декількома штрихами передати складні емоції або виразити характер персонажа.

Література

1. Деркач Ф. Манга. Отличительные особенности. URL: <https://www.susi.ru / manga/>.
2. Катасонова Е.Л. Аниме: вчера, сегодня, завтра. *Япония: ежегодник*. 2007. С. 221-239.
3. Катасонова Е.Л. Анимэ, или анимация по-японски. *Вестник культурологи*. 2014. С. 182-186.
4. Минина Т.Л. «Я всего лишь твоё развлечение»: метаморфозы образа дракулы в манге «Hellsing». *Уральский филологический вестник. Сер.: Драфт: молодая наука*. 2012. С. 175-184.
5. Худолей Н.В. Восток и запад: культура, ментальность, литература (на примере сравнительного анализа художественных текстов средневековья). *Вестник КрасГАУ*. 2014. № 8. С. 231-235.

ВТОРИННА ЗАЙНЯТИСТЬ ОЧИМА СТУДЕНТІВ ТА РОБОТОДАВЦІВ

Кістриця Іван Андрійович, студент факультету менеджменту, економіки, соціології та філології Дніпровського державного технічного університету (м. Кам'янське).

Студентський вік – це особливий етап у житті кожної людини. Стартові позиції, досягнуті на самому початку життєвого шляху, є передумовою для подальшої самореалізації. В умовах підвищеної конкуренції, що існує в сучасній Україні, найбільшого успіху досягає той випускник, який вже має досвід професійної діяльності. Тому студенти змінюють модель досягнення

життєвих перспектив шляхом скорочення зусиль, що витрачаються на навчання і отримання диплома, на користь отримання професійного досвіду в сфері додаткової зайнятості. Цьому сприяють не тільки особисте бажання студентів бути успішним в житті але і такі об'єктивні тенденції, як зниження рівня життя значної частини населення України, розвиток платного навчання, малий розмір стипендій тощо. Все це примушує студентів до пошуку допоміжних заробітків та актуалізує дослідження феномену вторинної зайнятості.

Вторинну зайнятість можна визначити як додаткову форму використання робочої сили працівника, вже залученого в суспільну діяльність. Особливістю вторинної зайнятості студентської молоді є той факт, що первинною формою її зайнятості є навчання у навчальному закладі, що обумовлює віднесення цієї соціальної групи на ринку праці до категорії економічно неактивного населення [1, с. 128].

Що стосується основних мотивів вторинної зайнятості студентів, то серед них домінують такі як: «бажання мати особисті гроші» (59%) та «заробляти собі на життя» (54%). На такі мотиви, як «бажання забезпечити себе робочим місцем після закінчення навчання» та «професійне зростання, отримання досвіду», припадало лише 8% та 7% відповідей респондентів. Отже, найважливішими є матеріальні мотиви вторинної зайнятості. Також треба зазначити, що профіль роботи, яку виконують студенти найчастіше не співпадає зі спеціальністю, яку отримують студенти у ЗВО [2].

Щодо зацікавленості роботодавців у співпраці зі студентами 90% роботодавців відповіли ствердно. Щодо основних причин, які спонукають роботодавців співпрацювати зі студентами: роботодавці розглядають студентів, як робочу силу, яка не має високої професійної кваліфікації, досвіду роботи та, як правило, потреби у постійному працевлаштуванні. Студенти виконують тимчасову роботу (36%), студенти – дешева робоча сила (22%), вони не вимагають соцпакета (6%), заробітна плата у студентів нижча, ніж у професіоналів (10%) і студенти не претендують на постійну зайнятість (12%) [2]. При цьому кожен п'ятий роботодавець вважає за доцільне працювати зі студентами тому, що серед них можна знайти для свого підприємства перспективні кадри, тобто з думкою про майбутнє свого діла чи підприємства.

Відповіді роботодавців дозволили проаналізувати особливості сприйняття роботодавцями працюючих студентів і скласти ієрархію позитивних та негативних якостей працюючих студентів. Незважаючи на відірваність теоретичних знань від практики і відсутність досвіду роботи, брак комунікативних вмінь у спілкуванні з клієнтами, неорганізованість та несерйозність, студенти все ж таки дуже цікаві сучасним роботодавцям. Вони приваблюють своєю ініціативністю, високим рівнем працездатності, бажанням показати та реалізувати свої здібності, енергійністю та творчим підходом, нестандартним мисленням, цілеспрямованістю, мобільністю та комунікабельністю [3, с. 108].

У цілому, можна зробити наступні висновки:

- вторинна зайнятість молоді, яка навчається сприяє їх професійній інтеграції та самореалізації, дозволяє накопичувати соціальний досвід і зв'язки;

- набутий досвід роботи, наявність якого є обов'язковою умовою при прийомі в більшість організацій і фірм, в значній мірі розширює можливості гідного виходу студента на ринок праці;

- студентська вторинна зайнятість несе і небезпеку негативного впливу на навчальний процес, дисциплінованість зменшується пропорційно зростанню зайнятості.

Отже, необхідно продовжувати наукові дослідження вторинної зайнятості студентів з урахуванням сформованої соціальної ситуації, соціально-економічних умов життя і духовно-моральних потреб студентства.

Література

1. Гринькевич О.С. Вторинна зайнятість студентської молоді в Україні у контексті аналізу її освітньо-професійних цінностей. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. № 19, ч. 2. С. 127-130.
2. Вторинна зайнятість студентської молоді міста Києва: (звіт за результатами соціологічного дослідження). К.: Державний інститут сімейної та молодіжної політики, 2012. URL: <http://studrespublika.com/foto/news/vtorinna-zainiatist-20120926.pdf>.
3. Федоренко Н.І. Особливості взаємодії і сприйняття працюючих студентів роботодавцями. *Грані*. 2015. № 2. С. 105-110.

РАННІЙ ШЛЮБ – ПЕРЕВАГА ЧИ НЕДОЛІК?

Кива Анна Вадимівна, студентка психолого-педагогічного факультету Криворізького державного педагогічного університету.

Сім'я – важливий соціальний інститут, у ньому розгортається процес соціалізації людини, і будь-які, навіть не яскраво виражені, зміни цього інституту свідчать про зміни в інших областях людського життя, держави, суспільства. Підготовка до сімейного життя – це складний цілісний процес, показником результативності якого є готовність молодих людей правильно будувати свої взаємини у подружньому житті. У зв'язку з тенденцією до різкого омолодження шлюбу актуальною стає підготовка до одруження молоді, яка не повністю розуміє важливість інституту сім'ї. Гіпотеза нашого дослідження полягає у тому, що ранній шлюб сучасної молоді виступає як фактор дестабілізації інституту сім'ї; підвищеної кількості розлучень; негативного досвіду проживання у шлюбі; збільшення неповних сімей, що негативно впливає на соціалізацію дітей.

Дівчата у ранніх шлюбах уразливі до насильства в сім'ї та сексуального насильства у стосунках, які не є рівними. Вступаючи у ранній шлюб, як хлопці, так і дівчата часто змушені кидати освіту, аби заробляти гроші чи виконувати хатні обов'язки, що негативно впливає на саморозвиток та самоствере-

рдження особистості у майбутньому. Але ранні шлюби та сімейне життя допомагають молодим людям дорослішати психологічно, так як вони відповідалі не тільки за себе, але і за свою сім'ю. Притираючись один до одного в процесі спільного життя, подружжя разом формують традиції та уклад своєї сім'ї. Таким чином, тема даного дослідження є актуальною.

Проблеми шлюбу досліджували такі науковці, як І. Злотник, І. Правдін, Н. Гончарова, О. Кучерявий, Б. Сіденко, В. Кондратьєв, К. Кафтанова, З. Ромовська, В. Махінчук, О. Войнаровська, М. Дякович, А. Пергамент, В. Калітвін, Н. Орлова, Н. Шишигина та інші. В сучасній психології дослідження з проблеми мотивації вступу у шлюб представлені в працях В. П. Кравця, М.М. Обозова, Л.Б. Шнейдер та інших. Проблеми підготовки молоді до сімейного життя досліджували Т.В. Говорун, І.В. Гребеннікова, С.В. Ковальова, А.Г. Харчева. Однак, тематика ранніх шлюбів в українському суспільстві залишається маловивченою у сучасній соціології.

Подружній шлюб – форма відносин між чоловіком і жінкою, що визначає їх права й обов'язки по відношенню один до одного та до їхніх дітей. Шлюб – суспільно визнаний і санкціонований юридично, чи звичаєвим правом союз, який має на меті створення сім'ї, її легалізацію в суспільстві [2, с. 78]. В демографії існує категорія шлюбного стану стосовно відношення до шлюбу. В зв'язку з цим виділяють такі групи осіб: 1) ті, хто ніколи не перебував у шлюбі; 2) ті, хто перебував у шлюбі; 3) овдовілі і 4) розлучені. Об'єктом демографічного дослідження можуть бути й ті, хто перебуває у другому, третьому шлюбі, у зареєстрованому чи фактичному шлюбі.

Серед шлюбних мотивів дослідники виділяють три великі групи. По-перше, емоційно-етичні мотиви – це кохання і спільність інтересів. По-друге, мотиви самореалізації, до яких відносяться: народження дітей, можливість тривалого спілкування з іншою людиною, самопізнання, пізнання іншої людини і т.п. Мотиви даної групи можуть бути як свідомими, так і несвідомими. По-третє, мотиви обов'язку: народження дітей, прагнення легалізувати інтимні міжособистісні стосунки, порядність, коли шлюб стимулюється думкою найближчого оточення і відповідальністю перед близькими людьми та інші. Ці мотиви можуть бути як свідомими, так і несвідомими [1, с. 18].

Шлюбний вік – вік, починаючи з якого закон або звичаї допускають одруження [3, с. 384]. У більшості країн шлюбний вік встановлюється законодавством з урахуванням віку статевої зрілості, а також психологічної й соціальної зрілості осіб, що вступають у шлюб, а також з урахуванням існуючих традицій, звичаїв і інших умов країни. В різних частинах світу та країнах він гранично відрізняється: Азія (16-22 роки), Північна Америка (13-16 років), Африка (від 9 до 16 років), Європа (16-18 років), країни Океанії (16 років). Відповідно до закону «Про внесення змін до Сімейного кодексу України щодо підвищення шлюбного віку», шлюбний вік для чоловіків і жінок встановлюється з 18 років.

Емпіричним матеріалом статті виступили результати дослідження, проведене авторкою, серед студентської молоді на тему ранніх шлюбів. Нами було опитано 75 респондентів, 82% з них вказали свій вік від 16 до 20 років, інші 18% – від 21 до 25 років. Згідно з дослідженням, чоловіки вказали, що найоптимальніший вік для вступу до шлюбу – після 25 років, більшість жінок зазначили вік від 21 до 25 років (84%), решта оптимальним вважають вік від 17 до 21 року. Разом із тим 50% респондентів мають партнера або кохану людину, 20% проживають у цивільному шлюбі, 2% опитаних перебувають в офіційному шлюбі та 28% не мають особистих відносин.

Цікавим було запитання щодо матеріального стану як фактору, що впливає на створення, 40% чоловіків і 60% жінок вказали, що вони фінансово залежать від батьків або інших людей. Матеріально незалежними виявилися 30% чоловіків і 10%, які вказали, що ранній шлюб завадить отриманню освіти, 60% опитаних зазначили, що освіту і шлюб можна поєднувати. Основною причиною розпаду ранніх шлюбів 40% чоловіків вказали – немає спільних інтересів, крім фізичного потягу, 50% жінок зазначили на матеріальну та житлові проблеми, інші 10% вважають за причину подружню зраду.

Особливо ретельно опитані визначали пріоритетність чинників вибору супутника життя. Найбільш вагомим чинником для матеріально забезпечених чоловіків виявився «риси характеру» (43%), менш вагомим матеріальний стан. Для матеріально забезпечених жінок пріоритетною була емоційна прив'язаність (53%), менш важливий чинник зовнішність (19%). Для інших 60% опитаних важливими виступили відповідність власним стереотипам та запитам (63%), незначними – зовнішність та фінансовий стан.

Респондентам було також запропоновано визначити пріоритетність щодо очікувань від майбутнього шлюбу. 70% чоловіків віддали перевагу сімейному теплу, 55% жінок вказали на значення любові та порозуміння, 85% чоловіків і 90% жінок, що мають особисті відносини, зазначили як важливий пріоритет народження дітей, 95% чоловіків, що проживають у цивільному шлюбі обрали сімейне тепло, 70% таких жінок вказали на кохання. Респонденти, що перебувають в офіційному шлюбі зазначили, що важливими є народження дітей та матеріальне благополуччя. 30% чоловіків і 70% жінок визначили як неважливий чинник задоволення фізичних потреб. 60% опитаних, які вказали свій вік від 16 до 20 років та 20% віком 21-25 років зазначили, що вони позитивно ставляться до спільного проживання перед вступом у шлюб.

Кількість ранніх шлюбів в Україні поступово зменшується і характеризується малими масштабами. Молодь не визначає це явище як недолік, але вказує на певні негативні нюанси щодо раннього спільного життя. Загалом жінки більше налаштовані на ранні шлюби ніж чоловіки. Можна сказати, що сучасна молодь, перш ніж вступити у шлюб, буде намагатися створити

позитивні умови для себе та своєї майбутньої сім'ї. Дуже важливим фактором є розуміння сучасної молоді, що ранні шлюби можуть призводити до багатьох негативних факторів дестабілізації сім'ї. У ранньому шлюбному віці виразно пріоритетним, безумовно, є антропологічний критерій; у більш пізньому шлюбному віці на перше місце виходять економічний, соціальний, культурний критерії.

Література

1. Балова Д.Ю. Психологические особенности представителей студентов о брачном партнере: автореф. дисс. ... канд. психол. наук: спец. 19.00.01 «Общая психология, психология личности, история психологии». Черкесск, 2009. 24 с.
2. Вербець В.В., Субот О.А., Христюк Т.А. Соціологія: Навч. посібник. К.: Кондор, 2009. 550 с.
3. Левицька Т.Л., Потапчук Є.М. Створення студентською молоддю стабільної сім'ї: реалії та проблеми. *Культура в сучасному українському суспільстві: стан та проблеми*: збірка матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, Київ, 6-7 червня 2008 р. К.: КНУКіМ, 2008. С. 380-384.

ПРОФЕСІЙНЕ САМОВИЗНАЧЕННЯ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА СОЦІАЛІЗАЦІЇ

Кисла Олена Сергіївна, студентка психолого-педагогічного факультету Криворізького державного педагогічного університету.

Явище особистісного самовизначення для абітурієнтів є провідним центром соціалізації. Формування особистісного професійного вибору багато в чому залежить суб'єктивних і об'єктивних факторів впливу, які в подальшому будуть впливати на якість трудової реалізації особистості та результатів продуктивності праці. Усвідомлений вибір майбутньої професії в подальшому зменшує випадки професійного вигорання, сприяє психічному і фізичному благополуччю. Розгляд цієї проблеми допоможе підвищити рівень обізнаності педагогів та батьків про їх роль і вплив у цьому процесі.

Вивчення досвіду вітчизняних і зарубіжних науковців допоможе психолого-педагогічному колективу та батькам поглибитись у процес професійного самовизначення їх дітей, вихованців, зрозуміти більш глибоко як вибір професії в подальшому вплине на соціалізацію. Психолого-педагогічні засади професійного самовизначення майбутніх студентів розкрили у своїх працях Г. Балл, Н. Бібік, Є. Клімов, Г. Костюк, П. Перепелиця, Н. Побірченко, В. Рибалка та ін. Проте, якщо проблема профорієнтації розглядається та розробляється науковцями успішно, то соціально-педагогічні засади соціалізації як детермінанти вибору професії та втілення свого потенціалу в соціумі, вивчено недостатньо.

Перш ніж перейти до розгляду залежності професійного вибору на подальшу соціалізацію особистості потрібно розтлумачити два основні поняття «Соціалізація» та «Профорієнтація». Розуміння поняття «соціалізація» має

неоднозначне тлумачення різними науковцями. У короткому словнику із соціології поняття «соціалізація» трактується як процес становлення особистості, навчання та засвоєння індивідом цінностей, норм, установок, зразків поведінки властивих певному суспільству, соціальній спільноті, групі [1, с. 321].

Більшість визначень цього поняття містить загальне положення про те, «що сутність соціалізації полягає в засвоєнні індивідом соціального досвіду, але розуміння змісту цього досвіду, його структури, засобів і порядку засвоєння істотно відрізняються через багатогранність самого феномену соціалізації та різноманітності його форм», – зазначає В. Циба [2, с. 328].

Під профорієнтацією ми розуміємо «наукову систему підготовки особи до праці і свідомий вибір професії» [3, с. 334]. Відомо, що профорієнтація – це науково-практична система підготовки особистості до самостійного та усвідомленого вибору професії; комплекс психолого-педагогічних та медичних заходів, що спрямовані на оптимізацію процесу працевлаштування відповідно до бажань, нахилів, здібностей та з врахуванням потреби суспільства у спеціалістах. Основним об'єктом цієї системи є особистість учня у різні вікові періоди її розвитку – від молодшого до старшого шкільного віку [4, с. 12]

Погоджуючись з визначаннями науковців, пропонуємо розглядати процес профорієнтації як систему взаємообумовлених заходів, що допомагають у правильному виборі професії, виходячи з власних бажань, здібностей, інтересів, необхідності спеціалістів у цій галузі, який в подальшому сприятиме реалізації в суспільному житті. В якості джерел успішної профорієнтації і соціалізації провідне місце належить педагогам та сім'ї. Вони виступають орієнтирами в майбутнє для абітурієнтів, і їх обізнаність є важливим чинником.

Відповідно сутнісні риси соціалізації – це адаптація та саморозвиток, формування ціннісних установок, пристосування до соціальних умов – притаманні процесу професійного самовизначення особистості, а принципи соціалізації є провідними в аналізі процесу професійного самовизначення особистості. Щодо досліджування професійного самовизначення у контексті соціалізації особистості, то його важливо здійснювати, використовуючи один із зазначених підходів:

- процес професійного самовизначення – природний процес, що виникає як особистісне новоутворення на певному проміжку онтогенезу;
- процес професійного самовизначення – штучно організований процес, що вбудовано у певну практику (профорієнтацію).

Потрібно зазначити, що з позиції першого та другого підходів професійне самовизначення характеризується в контексті явища соціалізації, є процесом входження молоді у суспільне життя [5, с. 75].

Науковці виокремлюють три основні моменти профорієнтації:

- процес впливу соціального середовища на особистість, що формується;
- процес усвідомлення необхідності праці, пізнання конкретної сфери праці;
- саме перетворення праці за законами розвитку сьогоденної дійсності [6, с. 128].

Тому профорієнтація має бути органічною частиною виховної роботи навчальних закладів, оскільки вибір професії як усвідомлення необхідності своєї участі в суспільно корисній праці – важлива умова формування особистості, підвалина її успішної соціалізації. В структурі професійної орієнтації виділяє наступні компоненти: профорієнтація; профконсультація; профвідбір. Фактично, профорієнтація – це організація і керівництво цілеспрямованою діяльністю особистості у її професійному самовизначенні. З допомогою різних профдіагностичних методів профконсультація повинна визначити і вказати людині найважливіші її його майбутньої професійної діяльності особливості його особистості і на цій основі дати їй науково обґрунтовані рекомендації щодо вибору професії. Головним завданням професійного відбору – наступного етапу профорієнтаційної роботи – є науково обґрунтоване визначення професійної придатності особистості до конкретної трудової діяльності з урахуванням її особистісних якостей і потреб конкретного виробництва [6, с. 47].

Професійний вибір визначається не тільки станом здоров'я, профорієнтаційними заходами, але й способом життя конкретної особистості. На жаль, життєва концепція сучасної молоді не орієнтована на визнання здоров'я як неперехідної базисної та фундаментальної цінності. Адже сучасні старшокласники замість занять фізкультурою і спортом, прогулянок на свіжому повітрі воліють переглядати телепередачі, віртуально спілкуватися, інші «розваги»: сигарети, алкоголь, наркотики, які руйнують молодий організм, що розвивається. Неуважне ставлення батьків і педагогів до організації вільного часу своїх дітей часто стає «каталізатором» розвитку в молодіжному середовищі, захворювань «соціального характеру». Все частіше з'являється невтішна статистика, що сигналізує про зростання серед їх числа осіб курців, тих, що вживають алкоголь і наркотики. В останні 15-20 років число старшокласників, що вживають спиртні напої та наркотичні речовини, зросло в десятки разів [4, с. 211].

Також вже є доведеним той факт, що вибір професійне самовизначення впливає на самопочуття людини. Оскільки наше життя пов'язано з безпосередньою діяльністю, то неправильний вибір професії має негативний вплив на наше здоров'я: неврози, перевтома, депресії та ін. Недостатність в самореалізації призводить до незадоволення життям, що є підґрунтям до перелічених хвороб. Людина може стати нещасливцем тільки тому, що не змогла правильно зробити вибір. Всі ці фактори безпосередньо впливають на усвідомлення професійного вибору, звужує діапазон професій, що обирає

молодь. Правильний вибір професії – це забезпечення реалізації своїх творчих здібностей, визнання людини соціумом, передумова успішного майбутнього, запобігання хворобам і запорука стабільного майбутнього.

Отже, можна дійти висновку, що професійна орієнтація безпосередньо пов'язано з процесом соціалізації. Визначними факторами впливу є проведення попередньої роботи з випускниками, направлення їх в напрямку удосконалення та використання їх потенціалу, здібностей. Психічно та фізично здорова людина є повноцінним членом соціуму, здатна швидко мобілізуватись, продуктивно використати свої уміння і творчі здібності, а отже успішно соціалізується в суспільстві.

Література

1. Гвишиани Д.М., Лапина Н.И. Краткий словарь по социологии. М.: Политиздат, 1988. 479 с.
2. Циба В.Т. Системна соціальна психологія. Навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 328 с.
3. Словник української мови: в 11 т. Т. 8. К., 1977. С. 334.
4. Коропецька О.М. Профорієнтація та профпідбір: навч. посібник. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2009. 348 с.
5. Карназова Л.М. Самоопределение профессионала в проблемной ситуации. *Вопросы психологии*. 1990. № 6. С. 75-82.
6. Климов Е.А. Психология профессионала: обрані психологічні праці. М.: Московський психолого-соціальний інститут; Воронеж: НВО «МОДЕК», 2002. 736 с.

ІНТЕРНЕТ ЯК ФАКТОР СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

Козак Дарина Віталіївна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Соціалізацію слід розуміти як процес становлення особистості, засвоєння соціального досвіду, в ході якого формуються найбільш загальні стійкі риси особистості [1, с. 54]. Соціалізація завжди була тісно пов'язана з сім'єю та системою освіти, однак, у сучасному суспільстві відбулися великі зміни, які досить суттєво вплинули на процес соціалізації молоді.

Сучасне інформаційне суспільство змінило сутність спілкування, а також поєднало людей в єдину глобальну систему. Технологічний прорив виявився настільки глобальним і значним, що породив собою нову електронну форму культури. Глобальна комп'ютерна мережа Інтернет стає все більш важливим фактором розвитку світової спільноти, яка впливає на всі сфери життя людей. Під впливом Інтернету змінюється стиль життя – змінюються структура дозвілля, звичні канали отримання інформації, характер міжособистісних взаємодій. Молодь все частіше прагне спілкуватися, грати, вчитися в інтернет-просторі. В результаті виникають нові форми соціалізації, формується особистість нового типу.

Діджиталізація сучасного життя призвела до формування нового фено-

мену – інтернет-соціалізації. А.І. Лучінкіна розуміє під інтернет-соціалізацією процес розширення соціального досвіду особистості в соціально-культурному просторі Інтернету, завдяки поетапному розгортанню інструментальної, мотиваційної та міфологічної складових даного процесу, що веде до конструювання соціального простору суб'єктом, а в окремих випадках до формування віртуальної особистості [2, с. 266].

Інтернет-технології створюють умови для більш раннього порівняно з попереднім поколінням включення підлітка в соціальну діяльність: комп'ютер – сучасне знаряддя праці, сучасне знаряддя виробництва, яким він вже володіє. За допомогою Інтернету він може брати участь в економічній, культурній, політичній, науковому житті суспільства. У комп'ютеризованій діяльності у нього формуються властивості людини-діяча, що пов'язано з дуже високим рівнем процесів моделювання, цілепокладання, планування і контролю при «перекладі» практичного завдання на мову комп'ютерних технологій. Все це сприяє більш ранньому оволодінню соціальними видами діяльності підлітка [3].

Ряд дослідників у своїх роботах виділили етапи інтернет-соціалізації. Так, С. Московічі виділяє два етапи: перший відбувається до виходу людини в інтернет-простір і характеризується формуванням уявлень у людини про роль Інтернету в його житті. Другий етап починається після першого виходу в мережу і пов'язаний з формуванням в особистості мотивів до використання Інтернету, відповідних його уявленням і розвитку творчого потенціалу. У свою чергу А.І. Лучінкіна виділяє три етапи інтернет-соціалізації. Перший етап повністю співпадає з тим, що виділив С. Московічі. На другому – початковому етапі інтернет-соціалізації – користувач досить мотивований для того, щоб підвищити власну інструментальну компетентність, у нього виникають мотиви в межах комунікативних, ділових, рекреаційних та ігрових, пізнавальних, які легше задовольнити в інтернет-просторі, ніж в реальному середовищі. Третій, основний етап інтернет-соціалізації, пов'язаний з тим, що людина виступає не тільки споживачем, але і виробником інформації, розваг, послуг. При цьому в рамках вже існуючих мотивів у користувача виникають нові мотиви, що вимагають творчої форми реалізації, підвищується його інструментальна компетентність.

Спираючись на аналіз впливу Інтернету на соціалізацію молоді, проведений Чвановою М.С., Анурьєвою М.С. та Кисельовою І.О. [4], можна виділити такі фактори інтернет-соціалізації:

1. Участь у соціальних мережах. Соціальні мережі, представляючи собою соціальний майданчик, є сферою трансформації традиційних форм соціалізації і соціальних відносин, де стає можливим розширення комунікативного простору. Учасники соціальних сервісів Інтернет (такі, як Телеграм, Фейсбук, Інстарграм та ін.) використовують їх, перш за все, для спілкування як виду дозвільної зайнятості або спілкування з метою розміщення освітніх

матеріалів та оголошень. Очевидно, що соціальна мережа, виконуючи комунікативну функцію, надає великі можливості для міжособистісної взаємодії за рахунок нових віртуальних зв'язків, фактично стираючи всі географічні межі. Соціальні мережі дають можливість обмінюватися інформацією з різної тематики і спрямованості, тим самим втілюючи розвиваючий вплив на інтелектуальні здібності і мотиваційну сферу в цілому.

2. Використання ресурсів хмарних технологій. Хмарні технології являють собою універсальний спосіб отримання інформаційних ресурсів з глобальної мережі Інтернет: надання інформації або послуги, виконання різного роду запитів, спільне редагування документів і т. п.

3. Підписка на новини медійного інтернет-середовища (ЗМІ). Дослідження впливів медійного середовища на формування соціального образу в молодіжній групі показують, що образ себе у сучасних підлітків в значній мірі формується під впливом інформаційного та медійного середовища, об'єднаного в просторі інтернет-комунікації [5, с. 88].

4. Використання дозвіллевих сервісів (зокрема, комп'ютерних ігор). Комп'ютерні ігри грають досить вагомий роль у сучасному житті молоді. Саме завдяки іграм молоді люди можуть реалізувати себе у віртуальному просторі, що, в майбутньому може вплинути на їх вибір професії. Як показує тенденція, в світі все більше і більше з'являється молодих блогерів, стримерів, які за допомогою трансляцій на різних інтернет-ресурсах, таких як YouTube, Twitch та ін., не тільки показують свої здібності у іграх, але й спілкуються зі своїми шанувальниками та заробляють на цьому гроші.

5. Участь в онлайн форумах, чатах. Такий формат конференцій, вебінарів набирає все більшої популярності у світі. Реалізувати свій науковий потенціал можна навіть в іншій країні, не відвідуючи її, а просто зареєструвавши себе на заочну участь у тій чи іншій конференції.

Ці фактори інтернет-соціалізації дозволяють «сгладити» географічні особливості, а саме: участь в соціальних мережах, використання ресурсів хмарних технологій, підписка на новини медійної інтернет-середовища (ЗМІ), використання дозвіллевих сервісів (в тому числі онлайн-ігри), участь в онлайн-форумах, чатах, використання наукових мереж, участь в електронних наукових конференціях і форумах, відеоконференціях та ін.

Однак, щоб не зашкодити собі, потрібно дотримуватися певних правил по супроводу процесів соціалізації молоді засобами інтернет-комунікацій. Дослідниця Тарханова І.Ю. виділяє такі рекомендації:

1. У першу чергу, для забезпечення безпечної інтернет-соціалізації необхідно вчити молодих людей правильно оцінювати ступінь загрози інформації, а також вчити правильно, реагувати на виникаючі ризики і загрози в інтернет-середовищі.

2. При організації навчального процесу необхідно враховувати інформаційний компонент діяльності. Педагогам необхідно інформувати учнів

про ризики інтернет-соціалізації – тематичних, електронних, комунікаційних, споживчих і психологічних.

3. Важливо забезпечувати мотиваційний і діяльнісний компонент в освіті молоді. А для цього застосовувати цікаві інтерактивні й ігрові технології і вправи, спрямовані на розвиток навичок безпечної поведінки в мережі Інтернет.

4. Необхідно знайомити молодих людей з програмним забезпеченням, що дозволяє здійснювати безпечну роботу в Інтернеті, тематичної фільтрацією, а також зі способами подолання інтернет-залежності [6].

Таким чином, Інтернет відіграє істотну роль у соціалізації молоді. Позитивний характер ролі Інтернету в соціалізації людини пов'язаний з нарастаючими ресурсами Мережі, здатними забезпечити зростаючі соціальні потреби населення, що дають високу ступінь свободи і самореалізації особистості. Однак, слід не забувати про те, що окрім переваг, мережа Інтернет має досить багато загроз, які можуть завдати шкоди, або навіть перетворити реальний світ у віртуальний, з якого потім буде дуже важко вибратись. Тому необхідно приймати блага цивілізації та дотримуватись правил їх використання.

Література

1. Ярцев Д. В. Особенности социализации современного подростка. *Вопросы психологии*. 1999. № 6. С. 54-58.
2. Лучинкина А.И. Исследование потребностно-мотивационной сферы личности в интернет среде. *Гуманитарный вестник ГВУЗ «Переяслав-Хмельницкий государственный педагогический университет имени Григория Сковороды»*. 2013. Вып. 29. Т. 1: Тематический выпуск: «Международные Челпановские психолого-педагогические чтения». 2013. С. 262-270.
3. Марченкова Н.Г. Интернет-социализация молодежи: анализ взаимосвязи с интернет-зависимостью. *Среднее профессиональное образование*. 2010. № 4. С. 55-58.
4. Чванова М.С., Анурьева М.С., Киселева И.А. Влияние Интернета на социализацию молодежи. *Вестник Тамбовского университета. Сер.: Гуманитарные науки*. Тамбов, 2017. Т. 22, вып. 5 (169). С. 23-36.
5. Королева Н.Н., Богдановская И.М., Луговая В.Ф. Воздействие современной информационной и медиасреды на «Образ Я» подростков. *Universum: Вестник Герценовского университета*. СПб., 2014. Вып. 2. С. 87-94.
6. Тарханова И.Ю. Социализация молодежи средствами интернет-коммуникаций. *Педагогика. Психология. Социокинетика*. 2017. № 4. С. 169-171.

КАДРОВА СЛУЖБА ДЕРЖАВНОЇ УСТАНОВИ: ВИКЛИКИ СЬОГОДЕННЯ

Козин Світлана Григорівна, студентка Навчально-методичного центру післядипломної освіти та підвищення кваліфікації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Робота з персоналом в умовах сучасної організації виступає вагомим чинником ефективності її функціонування і розвитку. Завдяки цій складовій може забезпечуватися використання саме тих технологій кадрової роботи, які найбільше відповідають потребам організації та якісно-кількісним характеристикам персоналу, здійснюватися (або ні) пошук нових методів та підходів на основі досягнень вітчизняної і зарубіжної науки, передового виробничого досвіду. Фахівці підрозділів з управління персоналом для постійного підвищення ефективності і продуктивності роботи установ і організацій потребують практичного і методологічного інструментарію, на який сьогодні спирається HR менеджмент – наука про людські ресурси, їх формування, розвиток і забезпечення відповідності стратегічній меті установи.

Через невідповідність новим викликам кадрові служби не завжди в повному ступені виконують складні завдання, які постають у світлі сучасних соціально-економічних процесів. Зокрема, у кадровій роботі не приділяється належна увага ефективному задіюванню людського фактору, підвищенню якості і творчої віддачі кадрового потенціалу, покращенню підготовки і використання спеціалістів. Відсутня єдина система роботи з кадрами, насамперед система науково обґрунтованого вивчення здібностей і навичок, професійного і посадового просування працівників відповідно до їхніх ділових та особистих якостей [1].

Для з'ясування основних завдань, на виконання яких створюється кадрова служба сучасного державного органу, нами був здійснений якісно-кількісний аналіз Типового положення про службу управління персоналом державного органу [2]. Його результати показали: з всіх напрямів діяльності (їх 45) лише 6 стосуються мотивування персоналу, управління кар'єрою, формування корпоративної культури, 2 відносяться до аналітично-проектної діяльності, 4 – до сфери контролю, 5 пов'язані з організаційно-управлінською діяльністю, 4 – з аналітично-консультативною; всі інші (їх 24) – це обліково-документальні та організаційні функції. Таким чином, від кадрових служб, як й декілька десятиків років тому, формально очікується вирішення, в першу чергу, питань найму та звільнення працівників, їх обліку, оформлення документації.

Досягнення інформаційного суспільства позначаються на кадровій роботі, переважно, в аспекті вдосконалення внутріорганізаційної і зовнішньої комунікації. Недостатнім є їх використання в системі післядипломної освіти працівників, підвищення кваліфікації, в той час як саме новітні дидактичні

засоби надають фактично необмежені можливості доступу до необхідної інформації, її опрацювання, засвоєння, контролю і оцінювання результатів навчання.

Якісні характеристики системи роботи з кадрами державних установ як в аспекті нормативного регламентування, так й в змістовому аспекті, еволюціонують несуттєво. Слабко представленими є такі напрямки кадрової роботи, як консалтинг й маркетинг. Недостатньо уваги приділяється кадровими службами питанню ефективного стимулювання праці в умовах державних установ. Воно повинно корелювати з реальними потребами працівників, які, в свою чергу, обумовлені професійним середовищем, соціально-демографічними, індивідуально-особистісними, статусно-кваліфікаційними характеристиками. Основне завдання в даному напрямку роботи – побудова ефективної мотиваційної системи через підвищення заробітної платні з врахуванням результатів професійної діяльності. Як показує практика, сьогодні ані результати оцінювання, ані факт і характер підвищення кваліфікації, не є вирішальними чинниками в прийнятті рішень щодо службового просування, призначення на керівні посади.

Врахування зазначеного дозволить, на наш погляд, по-іншому розставити акценти в діяльності кадрових служб сучасних державних установ, пристосувавши її та, відповідно, якісні складові персоналу до нових суспільних вимог і очікувань.

Література

1. Кара Н.І., Костюк О.С., Янковська Л.А., Пісний В.М. Формування людського капіталу у транснаціональних корпораціях. URL: <http://vlp.com.ua/files/special/38.pdf>.
2. Про затвердження Типового положення про службу управління персоналом державного органу: Наказ Національного агентства України з питань державної служби від 3 березня 2016 р. № 47. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0438-16>.

БІЖЕНЦІ В УКРАЇНІ

*Кошеленко Анастасія Олександрівна, студентка факультету іноземних мов
Криворізького державного педагогічного університету.*

Міграція є одним з найактуальніших політичних питань у сучасному світі. Чи не найчутливішим її аспектом є вимушена міграція, в результаті якої у багатьох країнах зростає кількість біженців і внутрішньо переміщених осіб. Це супроводжується популістською реакцією, а образи біженців, ВПО і мігрантів огортаються міфами і стереотипами. Місцеві і регіональні органи влади більшості країн мають мало повноважень у питаннях регулювання міграції, однак саме міста, а не сільські території є основними пунктами призначення і місцями концентрації переселенців. Національні уряди залишають за собою повноваження щодо того, кого і скільки приймати; тоді як місцевим органам влади залишається займатися інтеграцією мігрантів у приймаючі спільноти, які функціонують саме на цьому рівні [9].

На сьогодні кількість біженців у світі сягає майже 26 мільйонів людей,

3,5 мільйони є шукачами притулку, і ще 41,3 мільйона – це внутрішньо переміщені особи, повідомляють в УВКБ ООН. Загалом це найвищий показник за майже 70 років. Третину всіх біженців у світі приймають найбідніші країни, країни середнього та низького рівня доходів в середньому приймають близько шести біженців на тисячу осіб свого населення, а країни з високим рівнем доходу – менше трьох на тисячу своїх громадян. 80% біженців живуть у країнах, що межують з їхніми країнами походження [2].

В Україні зараз перебуває близько шести з половиною тисяч шукачів притулку, які чекають результатів розгляду своїх заяв, із них статус біженця або додатковий захист отримує щороку тільки близько сотні. Всього станом на початок цього року Державна міграційна служба України нарахувала 2620 людей, які отримали один із двох статусів. Біженці і шукачі захисту в Україні походять із понад 60 держав світу. Перший пункт розміщення біженців в Україні відкрили в Одесі у 2001 р. Зараз також діють такі установи на Закарпатті (у Мукачеві та Перечині) та на Київщині (у Яготині, де цей пункт зі скандалом відкрили два роки тому). Всього у них може розмістись понад 400 осіб [Та же].

На міжнародному рівні поняття «біженець» вперше було задекларовано у Конвенції про статус біженця 1951 р. і входить в основу законодавства кожної країни. Саме у ній закріплені основні права біженців, які має забезпечувати та держава, на території якої знаходиться біженець: право сповідування релігії (ст. 4); право на рухоме та нерухоме майно (ст. 13); право на авторські та промислові права (ст. 14); право на асоціації неpolітичного характеру та професійні спілки (ст. 15); право звернення до суду (ст. 16); право на працю за наймом (ст. 17); право роботи на власному підприємстві (ст. 18); право на вибір професії (ст. 19); право на користування системою пайків (ст. 20); право на житло (ст. 21); право на народну освіту (ст. 22); право на отримання урядової допомоги (ст. 23); право на працю та соціальне забезпечення (ст. 24); право вільного пересування та вибору місця проживання (ст. 26); право на отримання посвідчення особи та проїзних документів (ст. ст. 27, 28); право на недискримінаційне оподаткування (ст. 29) [6, с. 13].

Згідно із Законодавством України, поняття «біженець» розуміється іноземець (іноземний громадянин чи особа без громадянства), який внаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками расової, національної належності, ставлення до релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи або політичних переконань вимушений залишити територію держави, громадянином якої він є (або територію країни свого постійного проживання), і не може або не бажає користуватися захистом цієї держави внаслідок зазначених побоювань та щодо якого в порядку та за умов, визначених цим Законом, прийнято рішення про надання йому статусу біженця [4].

За оцінками УВКБ ООН, на даний час в Україні перебуває 5 500 шукачів притулку. Нові шукачі притулку в 2017 році, в основному, прибували з Афганістану, Російської Федерації, Бангладеш, Сирії та Іраку. В 2016 та 2017 роках кількість новоприбулих шукачів притулку в Україні зменшилася наполовину [1].

Коли біженці тільки прибувають до України, для них не передбачено жодної соціальної допомоги – ні одягу, ні їжі, ні даху над головою. В Україні є тільки три невеликих центри, де тимчасово розміщують біженців: в Закарпатській, Одеській та Київській областях. Без допомоги міжнародних і благодійних організацій таким людям вижити було б дуже складно.

В Україні існує також багато стереотипів щодо біженців. Громадські активісти згадують скандал, який виник у 2016 році навколо притулку для біженців у Яготині, де мали розмістити людей з Сирії. Кілька сотень місцевих мешканців тоді організували протести, заявляючи, що бояться якихось небезпечних хвороб. Врешті зараз у притулку селять лише біженців з країн СНД і ставлення місцевих до них покращилось. Зараз місцева влада, поліклініка і школи змінили гнів на милість і нарешті приймають цих людей, розповідають активісти про ситуацію у Яготині [5]. Великою проблемою для біженців є набуття надійного правового статусу, тобто отримання документів, які забезпечують легальне перебування на території України та гарантують реалізацію прав. Проблеми в цій сфері вже із початку ставлять під питання успіх інтеграції.

Ключовим для інтеграції, та й для самого виживання біженців в Україні, є працевлаштування. Адже жодної матеріальної підтримки від держави не передбачено. Відповідно до законодавства, визнані біженці, а також особи, які отримали додатковий захист, мають право на працевлаштування та заняття підприємницькою діяльністю на тих же підставах, що і громадяни України. Натомість для працевлаштування шукачів притулку працедавець повинен отримати дозвіл від Державної служби зайнятості. Для цієї категорії іноземців дозволи оформлюються безкоштовно, проте отримати їх все ж не просто.

Наступна важлива для інтеграції біженців проблема – житлова. Відповідно до Закону України «Про біженців» для розміщення біженців та шукачів притулку створено спеціальні гуртожитки – Пункти тимчасового розміщення (ПТРБ). В них можуть проживати шукачі притулку, визнані біженці, а також особи, яким було відмовлено у наданні статусу і які оскаржують це рішення в суді, до винесення остаточного рішення. Створено два ПТРБ – на 200 місць в Одеській області і на 120 місць в м. Мукачеве Закарпатської області, що дає змогу розмістити менше третини осіб, які потребують житла.

Доступ до послуг з охорони здоров'я важливий не лише в контексті інтеграції біженців, а й їх виживання. Перенесені фізичні та психологічні травми, не облаштований побут, погане харчування, важка фізична праця є причинами численних захворювань, які діагностуються у багатьох біженців.

Біженці прирівняні до громадян України у праві на соціальний захист. Однак трудову пенсію вони, як правило, отримати не можуть, оскільки не мають необхідного трудового стажу в Україні, працюють неофіційно і не сплачують внески в соціальні фонди. Водночас, біженці можуть отримати пенсію по інвалідності, а також державну соціальну допомогу для осіб, які не мають права на пенсію. Вони мають право на допомогу при народженні дитини, інші допомоги сім'ям з дітьми. Проте скористатися своїми правами здатні далеко не всі [8, с. 12].

Щодо внутрішньо переміщених осіб, то серед них відзначаються регіональні проблеми: у регіонах, які близькі до ДНР, ЛНР, у переселенців спостерігаються низька мотивація до адаптації на новому місці проживання внаслідок бажання повернутися у свої домівки; низька мотивація до праці внаслідок неможливості компенсувати заробітки шахтарів, висококваліфікованих робітників на інших територіях, де менші зарплати й немає таких розвинених галузей, часто роз'єднані сім'ї, де частина родини залишилася на окупованих територіях, а частина перебуває на тій, яка підконтрольна Україні. Ситуація переселення вже сама по собі спричиняє стан дезадаптації [7].

Досвід фахівців, які працюють із переселенцями, говорить про те, що найбільш успішно адаптуються та приймають нові умови життя діти й жінки. У той час як пенсіонери й чоловіки, інваліди роблять це значно важче. Таким чином, пакет послуг для біженців повинен ураховувати етапи соціальної адаптації, проблеми примирення в громаді та сім'ї, орієнтація на збереження цілісності родини, права дитини для забезпечення умов успішної соціальної адаптації родини в нових умовах життя. Зазначимо, що адаптація є результатом розв'язання послідовно повторюваних ситуацій, процес їх подолання, у ході якого особистість використовує вже набуті вміння й механізми поведінки або відкриває нові способи поведінки та розв'язання задач, засвоює новий досвід поведінки [3]. Тому для успішної соціальної адаптації дітей і дорослих, які є біженцями, важливо навчати й інформувати про шляхи розв'язання проблем, роз'яснювати алгоритм дій, переконувати, показувати зразки дій, наводити приклади, ілюстрації, демонстрації, аналізувати ситуації, виконувати вправи, перевіряти й корегувати дії. Це вимагає в соціальному супроводі досліджуваних сімей застосування таких форм соціально-педагогічної роботи, як лекції, індивідуальні просвітні бесіди для формування знань і переконань, мотивації до розв'язання власних проблем, а також для формування умінь – тренінги, групи підтримки тощо [10, с. 442].

Література

1. Біженці та шукачі притулку. URL: <https://www.unhcr.org/ua/11846-2>.
2. День біженця: 10 фактів про притулок в Україні та світі. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/den-bizhencia-10-faktiv-pro-prytulok/30010745.html>.
3. Експрес оцінка психологічного становища дітей в Донецькій області URL: https://www.unicef.org/ukraine/ukr/Rapid_Psychosocial_Assesment_of_Children_in_Donetsk_Oblast_ua.pdf.

4. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3671-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>.
5. Кинули під мостом Метро і сказали – ти в Німеччині: історії біженців в Україні. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/events/istoriji-bizhenciv-v-ukrajini-50028576.html>.
6. Конвенція про статус біженців 1951: юридична енциклопедія / [ред. кол. Ю.С. Шемшученко]. К.: Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2001. 792 с.
7. Лица, перемещенные внутри страны: вопросы и ответы. URL: <https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid%204b1fc2cd2>.
8. Малиновська О.А. Інтеграція біженців в Україні: проблеми та шляхи їх подолання. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2015. № 19-20. С. 1-15.
9. Містам варто вітати біженців, а не боротися з ними. URL: <https://mistosite.org.ua/articles/mistam-var-to-vitaty-bizhentsiv-a-ne-borotysia-z-nymy?locale=uk>.
10. Трубавіна І.М. Проблеми внутрішньо переміщених осіб в Україні як основа соціально-педагогічної роботи з ними. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2015. № 8 (52). С. 434-443.

ПОКОЛІННЯ «Z»: ОСНОВНІ СОЦІОКУЛЬТУРНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ

Крайня Вікторія Валеріївна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

У сучасному соціологічному науковому дискурсі набула популярності теорія поколінь. Учені наголошують на важливості урахування соціокультурних характеристик поколінь при дослідженні соціально-економічних, соціально-політичних проблем розвитку суспільства. Основна ідея теорії поколінь полягає в тому, що саме цінності та їх схожість, а не вік, формують і визначають покоління як групу людей, народжених у певний період, що випробували вплив спільних історичних подій, культурних та соціальних особливостей періоду їх життя.

Сучасна студентська молодь – це покоління «Z», яке має певні узагальнюючі соціокультурні характеристики, які потрібно враховувати при науковому соціологічному дослідженні соціальних проблем студентської молоді. Покоління «Z» («Зети») – (2000-2020 рр. народження) – народжені в століття цифрових технологій. Представники покоління «Z» взаємодіють із соціумом на принципово іншому рівні, невідомому раніше: інтернет – невід’ємна частина життя, яка в тій чи іншій мірі включає в себе спілкування і дозвілля, навчання і роботу. За цих умов становлення особистості відбувається за безпосередньої та активної участі Інтернету. Унікальність покоління формується за рахунок існування в зовсім інших умовах розвитку і соціалізації.

Як відзначають Дж. Палфрі і К. Гассер, «зети» не роблять різниці між життям в Мережі і поза нею, бо не сприймають свою ідентичність в цифровому і реальному просторі як щось відокремлене; вважають, що їхня іден-

тичність представлена відразу в декількох просторах [1]. Це означає, що статус особистості «зета» і його значущість в Інтернеті – блогер, стрімер – також важливі, а поряд значимі і реальні, як і життя офлайн. Статус в мережі може позначатися в реальному житті, як на коло знайомств, дохід і зайнятість, так і на статус в житті: популярні користувачі мережі стають відомими в реальності; отримують можливість в тій чи іншій мірі впливу на інших людей.

«Зети» вміють і люблять співпрацювати, для них очевидна цінність продуктивної взаємодії, а високі оцінки служать підтвердженням цьому. Тому «Зети» дуже уважно ставляться до заохочень і нагород, і тут є їх певна «ахіллесова п'ята» – завищені очікування від світу, що той буде вдячний їм за все. Дослідники відзначають, що «зетів» відрізняє від попередніх поколінь, мислення, засноване на зовсім інших категоріях. Образ їх думок відрізняється фрагментарністю, а іноді і поверхневістю.

Особливістю пізнавальної сфери покоління Z необхідно назвати кліповість мислення. Кліпове мислення характеризується фрагментарністю: не треба читати всю «Переяславську Радугу», якщо можна прочитати анотацію або короткий зміст. Довгий текст стомлює, лекція нудна – потрібні тези, короткий виклад. Кліпове мислення має позитивні риси – це просто розвиток одних когнітивних навичок за рахунок інших. Це феномен, властивий поколінню Z, вихованому в епоху буму комп'ютерних та комунікаційних технологій. Діти інтернет-покоління одночасно можуть слухати музику, спілкуватися в чаті, редагувати фотографії, роблячи при цьому уроки [2].

Для успішної взаємодії з поколінням Z потрібно не просто враховувати їх особливості – необхідно змінювати самі принципи взаємин. Інтернет зробив молодих Z-ів практично незалежними від дорослих в отриманні цікавих для них відомостей та знань.

Література

1. Палфри Дж. Дети цифровой эры. М.: Ексмо-Пресс, 2011. 368 с.
2. Коростіль Л.А. Покоління Z: пошук способів педагогічної взаємодії. *Народна освіта*. 2018. Вип. № 1 (34). URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5229.

ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА У ДІТЕЙ ТА ПІДЛІТКІВ

Кривик Юлія Владиславівна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Сучасний період розвитку українського суспільства характеризується змінами, що охоплюють усі сфери людського життя. На тлі цих змін саме діти та підлітки перебувають у найтяжчому становищі внаслідок несформованості власної системи стійких моральних переконань, ціннісних орієнтацій, що нерідко викликають неадекватну реакцію на життєві події. Сімейні стосунки, процеси які відбуваються в родині, виховання в стінах навчальних закладів – це все впливає на психологічні та моральні принципи кожного

підлітка, що призводить до появи девіантності [2, с. 95].

Причини девіантності залишаються практично незмінними. Насамперед – це несумісність бажань особистості та її можливостей. Саме можливість несе в собі соціальний статус в соціальній структурі суспільства. Виховання дитини або підлітка в сім'ї відіграє одну з провідних ролей при закладенні фундаменту поведінки майбутньої особистості. Девіантна поведінка підлітків – це доволі об'ємне й змістовне поняття, яке включає відхилення в поведінці, починаючи від елементарних, простих порушень порядку до здійснення найрізноманітніших серйозних проступків, що межують з порушенням законодавства. Зважаючи на це, необхідним є забезпечення профілактики та корекційних робіт, що дає змогу забезпечити нормальний розвиток особистості [1].

Девіантна поведінка обумовлюється певними причинами. На сьогоднішній день в науці яскраво виділяються наступні групи та підгрупи девіації у молодого покоління [5]:

1. Соціально-економічні: зниження життєвого рівня населення; стратифікація суспільства; обмеження можливостей соціально схвалених форм заробітку; безробіття; доступність алкоголю, тютюну для неповнолітніх; неконтрольована реклама психоактивних речовин.

2. Соціально-педагогічні: криза інституту сім'ї; виховання в неповній сім'ї; завищенні вимоги батьків до дитини; ворожість та конфлікти між батьками, батьками та дітьми; критицизм підлітка по відношенню до школи, сім'ї, відчуженість від них; низький статус підлітка у класному колективі; слабка система позашкільної зайнятості дітей та молоді.

3. Соціально-культурні: зниження морально-етичного рівня населення; поширення кримінальної субкультури; негативний вплив засобів масової інформації; лібералізація статевої моралі; домінування серед молоді культу сили.

4. Психологічні: прагнення бути незалежним від дорослих; бажання бути визнаним в групі однолітків; потяг до самоствердження; бажання виглядати дорослим; гедоністичні мотивації; потреба змінити психічний стан у стресовій ситуації; підвищена тривожність, низька самооцінка; підвищений в порівнянні з однолітками рівень конформізму; акцентуації характеру, психопатії; психопатологічні синдроми (депресія, параноя, мстивість тощо); негативні риси характеру (зздрість, лінощі, жадібність).

Також існує класифікація профілактики девіації згідно вибору об'єкта впливу:

1. Загальна профілактика (забезпечення вказівок для усунення наростаючої проблеми).

2. Спеціальна профілактика (на окремі підліткові групи).

3. Індивідуальна профілактика (на кожного підлітка індивідуально).

Суб'єктами профілактики девіантної поведінки дітей та підлітків виступають соціальні педагоги, фахівці служб у справах дітей, соціальних

служб для сім'ї дітей та молоді, інші організації, основною функцією яких є попередження і подолання даної проблеми.

Відповідно до рівня сформованості виду девіантної поведінки підлітків, її наслідків для особи, соціальної групи, суспільства фахівці соціальної сфери визначають і проводять такі види соціальної профілактики:

1. Первинна соціальна профілактика девіантної поведінки – визначає сприятливі умови для адаптації, соціалізації, самореалізації підлітків із метою попередження виникнення цієї проблеми.

2. Вторинна соціальна профілактика девіантної поведінки підлітків – передбачає виявлення відхилень у поведінці та попередження їх подальшого формування.

3. Третинна соціальна профілактика девіантної поведінки підлітків – направлена на попередження переходу відхилень у поведінці до більш складної стадії та виникнення негативних наслідків і рецидивів [3, с. 5].

Не зважаючи на існування і постійну роботу описаної системи профілактики, проблема не є вирішеною і тому актуальним є вдосконалення існуючих механізмів роботи з девіантною поведінкою даної цільової групи.

На основі зарубіжного та вітчизняного практичного досвіду варто зауважити, що в ході розроблення програм соціальної профілактики девіантної поведінки підлітків необхідно використовувати такі ефективні форми роботи: відеолекції, тренінги, інтерактивні вистави, ігрові години з використанням настільних просвітницько-профілактичних ігор «Фото-фішка», «Крок за кроком», «Володар кілець», «СТОП – насильству!», тематичні конкурси відеороликів, соціальної реклами, колажів тощо [4, с. 3].

Як бачимо, необхідність профілактики девіантної поведінки є обов'язковою. Здобутки науки в цьому аспекті і діяльність суб'єктів не повинні себе вичерпувати задля поліпшення ситуації та впровадження нових ефективних програм щодо запобігання девіацій у дітей та підлітків.

Література

1. Заросинський Ю. Причини девіантної та делінквентної поведінки серед учнів середнього шкільного віку. *Право України*. 2004. № 3. С. 64-68.
2. Капська А. Соціальна робота: деякі аспекти роботи з дітьми девіантної та делінквентної поведінки: Навч.-метод. посібник. К.: УДЦССМ, 2001. 220 с.
3. Лютий В.М. Соціальна профілактика негативних явищ як напрям соціальної роботи з дітьми та молоддю. *Профілактика ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки серед вихованців притулків для неповнолітніх: збірка інформаційних, методичних, ілюстративних матеріалів для спеціалістів*. К.: Академія праці і соціальних відносин. 2004. 42 с.
4. Сушик Н. Соціальна профілактика девіантної поведінки підлітків. *Нова педагогічна думка*. 2018. № 1. С. 3-8.
5. Соціологія девіантної поведінки. URL: https://studopedia.su/17_21935_deviatsiya--vidhileniya-vid-nepisanih-sotsialnih-norm--etiketu-zvichaiv.html.

ПРОФЕСІЙНІ ДЕФОРМАЦІЇ ПРАЦІВНИКІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ СФЕРИ ТА ЇХ ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДОМ ТЕСТУВАННЯ

Кустенко Карина Юріївна, студентка психолого-педагогічного факультету Криворізького державного педагогічного університету.

На сьогоднішній час завданням сучасної освіти є навчання професійно-компетенної особистості у ролі вчителя з відповідними якостями характеру, емоційно-вольової сфери, уваги, мислення, психологічним здоров'ям, яка буде якісно та з любов'ю виконувати свою роботу. Освоєння індивідом професії неминує супроводжуватися змінами в структурі його особистості, коли, з одного боку, відбувається посилення та інтенсивний розвиток якостей, що сприяють успішному здійсненню діяльності, а з іншого – зміна, придушення або навіть руйнування структур, що не беруть участь у цьому процесі. Професійна деформація, порушуючи цілісність особистості, знижуючи її адаптивність і стійкість, негативно позначаючись на продуктивності діяльності, змінюючи професійну поведінку педагога. Тому потрібно досліджувати тему деформацій та профілактику, озброюючи майбутніх вчителів засобами, методами боротьби зі стресом, почуттям фрустрації, професійним вигоранням та іншими деформаціями.

Феномен деформації особистості досліджувався у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, які розглядали різні аспекти проблеми: механізми соціальної детермінації (В.А. Номоконов), особистісно-діяльнісний підхід, орієнтований на подолання професійної деформації учителя (Л.А. Беляєва, Л.С. Вигоцький, А.Н. Леонтьєв), взаємозв'язок професії й особистості, діяльності і свідомості (С.П. Безносков, А.К. Маркова, Б.Д. Новиков, Е.Ф. Зеєр, Е.І. Рогов), негативні, деформуючі, дезадаптуючі впливи педагогічної діяльності на особистість вчителя (Л.М. Мітіна, А.В. Осицький, Н.А. Подимов, Є.В. Руденський, О.Н. Смоленська, О.В. Улибіна, О.В. Юрченко).

Метою дослідження є вивчення та використання форм і методів для діагностики, профілактики та подолання професійної деформації працівника педагогічної сфери. Професійна деформація особистості – зміна якостей особистості (стереотипів сприйняття, ціннісних орієнтацій, характеру, способів спілкування і поведінки), які відбуваються під впливом тривалого виконання професійної діяльності. Унаслідок нерозривної єдності свідомості та специфічної діяльності формується професійний тип особистості. Найбільший вплив професійної деформації на особистісні особливості представників тих професій, робота яких пов'язана з людьми (держслужбовці, керівники, працівники з кадрів, педагоги, психологи) [3, с. 190].

Для викладачів з деформаціями характерні замкнутість, відірваність від реалій життя. Вони прагнуть усамітнення, типовими є емоційна холодність, ідеалістичність та ригідність мислення, впертість, занудство, безпричинне бурчання. Для інших характерні хвастощі, егоцентризм, блюзнірство. Третім притаманна необдуманість дій, розповсюдження пліток, ухилення від

виконання своїх обов'язків тощо [2, с. 125].

Розвиток професійних деформацій визначається різними чинниками:

– об'єктивні, пов'язані з соціально-професійним середовищем: соціально-економічною ситуацією, іміджем і характером професії, навчально-просторовим середовищем;

– суб'єктивні, зумовлені особистісними особливостями педагога і учнів, характером їх взаємовідносин;

– об'єктивно-суб'єктивні, що породжуються системою і організацією професійно-освітнього процесу, якістю управління, професіоналізмом керівників [4, с. 260].

До видів (форм) деформації особистості фахівця, пов'язаної зі зміною суб'єктного статусу, відносяться наступні.

1. Розчарування в своїй професії, яке найчастіше може мати місце на етапі становлення фахівця після випуску з навчального закладу і призначення на посаду. Основними причинами є: невідповідність рівня підготовки випускника вимогам професійної діяльності; труднощі професійної діяльності фахівця і проблеми, що виникають у зв'язку з його здібностями успішно виконувати свої функціональні обов'язки; матеріальна незадоволеність.

2. «Кар'єрний криза» – стан людини, який втратив перспективу свого службового росту, що відбивається на його відношенні до себе, оточення, професійної діяльності. Воно характерно для людини, яка обіймає керівну посаду і активно пробивався по службових сходах до певного етапу. У процесі швидкого зростання у нього складається впевненість в тому, що він все може і таке зростання – природна оцінка його професійної діяльності. При зупинці в службовому просуванні виникає роздратування, озлобленість, зневага до думки інших, розчарування в своїй діяльності і керівництві [3, с. 190].

До видів (форм) деформації особистості, пов'язаної зі зміною емоційно-вольової сфери, відносяться наступні.

1. «Вигоряння» фахівця як процес і як результат. У першому випадку – це поступове охолодження фахівця в ставленні до клієнтів, з якими він працює, їх болів і проблем, професійної діяльності, перетворення його в функціонера. У другому випадку – повна байдужість кон'юнктурності у ставленні до особистості клієнта, професійної діяльності і її результативності.

2. «Перегоряння» фахівця – характеристика фахівця, який під впливом негативних факторів професійної діяльності виявляється в стані, негативно відбивається на його відношенні і як професійної діяльності. Воно проявляється в байдужості до професійної діяльності та її результатів, черствості в ставленні до клієнта, його долю.

3. «Професійна втома» – деформація особистості, яка відбувається під тривалим впливом негативних факторів професійної діяльності і яка веде до

негативного стану фахівця на робочому місці, швидкої втоми, низької продуктивності його праці [5, с. 318].

4. «Хронічна втома» – стан людини під впливом факторів професійної діяльності, що характеризується постійним відчуттям втоми на роботі і навіть тоді, коли мова починає заходити про професійну діяльність. Вона є наслідком тривалої діяльності і руйнування емоційної сфери фахівця. Людина в цьому стані відчуває небажання працювати, байдужість до клієнта, діяльності та її результату, дратівливість, апатію до всього, що оточує на робочому місці.

5. «Руйнування» особистості – це найнебезпечніший вид професійної деформації особистості. Вона зумовлена комплексом психічних порушень, які суттєво впливають на життєдіяльність фахівця. Його типовим проявом є стан загальної тривожності, підвищена збудливість, постійне роздратоване ставлення до клієнта, в тому числі і до близьких. Подолання подібної деформації вимагає цілеспрямованої індивідуальної допомоги фахівців (медичних працівників, психологів та психіатрів) – реабілітації [5, с. 319].

Для діагностики професійної деформації було проведено тестування за методикою діагностики професійної деформації особистості вчителя (В.Е. Орел, С.П. Андреев) серед 25 вчителів з досвідом роботи 1-6 років (3 чол.), 6-12 років (9 чол.) та 13-17 років роботи (13 чол.). Професійні деформації було найбільше виявлено у вчителів з найбільшим досвідом роботи (13-17 років) – 64-70 балів. Найменше балів у вчительки школи, яка пропрацювала 1 рік – 11 балів; у групі зі стажем роботи 6-12 років – в середньому 26 балів [1, с. 168].

Дослідження показали, що:

- більшості викладачів їх робота дуже подобається, але вони втомлюються від неї;

- вчителі визнають те, що вони часто ставляться не тільки до своїх близьких, а й просто до оточуючих, як до своїх учнів, тобто на підсвідомому рівні намагаються їх чому-небудь навчити або постійно вишукують у них недоліки;

- емоційний стан викладача після робочого дня нервовий, напружений, викладач відчуває себе спустошеним, втомленим, але при всьому цьому він також відчуває себе щасливим, тобто можна зробити висновок, що вчитель повністю віддає себе своїй професії, йому подобається його професія, але він вичерпує всі свої емоції;

- синдром емоційного вигорання коли-небудь відчували 25 з 25 вчителів;

- 17 викладачів задоволені своєю професією не менше, ніж на початку кар'єри, 8 чоловік стали менше задоволені своєю професією, ніж на початку кар'єри.

Виходячи з усього вищеперерахованого, можна зробити висновок, що викладачі дійсно схильні до синдрому емоційного вигорання, чим більше

стаж, тим сильніш ерозивається даний синдром. Тому на сьогоднішній день є необхідним та важливим проведення профілактики деформації.

Найважливішим принципом запобігання емоційному вигоранню та професійній деформації є дотримання вимог психогігієни. Способи професійної психогігієни:

- наявність професійних цілей;
- оволодіння вміннями та навичками саморегуляції;
- підвищення самооцінки обмін інформацією з колегами (професійне спілкування);
- емоційно-особистісне спілкування (спілкування з людьми, не пов'язаними з професійною діяльністю);
- оволодіння навичками перемикавання соціальних ролей;
- визначення часових меж професійної діяльності;
- пошук захоплень, не пов'язаних із професійною діяльністю (хобі);
- турбота про своє здоров'я, зовнішній вигляд [4, с. 195].

Висновок. Професійна деформація являє собою зміну якостей особистості (стереотипів сприйняття, ціннісних орієнтацій, характеру, способів спілкування і поведінки), які наступають під впливом тривалого виконання професійної діяльності. Найбільш сильний вплив професійна деформація надає на особистісні особливості представників тих професій, робота яких пов'язана з людьми. Синдром емоційного вигорання, що характеризується емоційною сухістю педагога, розширенням сфери економії емоцій, особистісної відстороненістю, ігноруванням індивідуальних особливостей учнів, робить досить сильний вплив на характер професійного спілкування вчителя. Така професійна деформація заважає повноцінному управлінню навчальним процесом, надання необхідної психологічної допомоги, становленню професійного колективу.

Запобігти виникнення і розвиток синдрому емоційного вигорання легше, ніж боротися з її наслідками. Адже це не раптова поразка, а протяжний у часі процес, в якому активно бере участь і сама людина. Потрібно намагатися попередити деформацію. Для цього необхідно дослідити мотиви вибору даної професії, а потім постійно «відстежувати» всілякі прояви стресу, створювати здорову систему підтримки і за межами робочої ситуації прагнути жити радісно і фізично активним життям.

Література

1. Андреев С.П., Орел В.Е. Разработка диагностики профессиональной деформации учителей. *Научный поиск*. Ярославль: ЯрГУ, 2002. Вып. 3. С. 165-173.
2. Кононенко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості. К.: Освіта, 1998. 255 с.
3. Социальная педагогика: учебник для бакалавров / под ред. В.И. Загвязинского, О.А. Селивановой. М.: Издательство Юрайт, 2012. 410 с.
4. Туркот Т.І. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. К.: Кондор, 2011. 628 с.
5. Фирсов М.В. Технология социальной работы. М.: Академический Проект, 2007. 423 с.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ ДО ТВАРИН: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Левицька Аліса Володимирівна, студентка факультету менеджменту, економіки, соціології та філології «Соціологія» Дніпровського державного технічного університету (м. Кам'янське).

На сучасному етапі розвитку українського суспільства проблема наукового вивчення явища толерантності набула особливої актуальності. Здійснюються наміри по-новому подивитися на світ, подолати перепони, які роз'єднують людей, утвердити між ними стосунки на засадах гуманізму та взаєморозуміння. Визначається це процесами, що відбуваються сьогодні у суспільстві й які призводять не лише до непорозуміння, а й до руйнування суспільних відносин. Протистояння, нетерпимість, небажання слухати і невміння чути є загрозою для суспільства, його цілісності та єдності.

Актуальність проблеми визначається важливістю усвідомлення суспільством необхідності формування толерантного ставлення особистості до суспільних явищ, формування толерантних відносин. На жаль, для українського суспільства характерною є соціальна незрілість, несформованість ціннісних орієнтирів, нездатність повною мірою адекватно прогнозувати наслідки своїх дій. Толерантне ставлення до тварин вже давно обговорюється у всьому світі. Мешканці країн Західної Європи та розвинутих країн Америки успішно долають труднощі на шляху розвитку толерантності до тварин й майже навчилися відноситися до тварин з належною повагою. Показовим є те, що в цих країнах успішно вирішено проблему безпритульних тварин. Втім, проблема толерантного відношення українського суспільства до тварин, у т.ч. безпритульних, є актуальною.

Загалом, ідея толерантності має давню історію. Духовне розкріпачення особи поряд з її економічною та політичною свободою відстоювали науковці минулого, спираючись на вчення про природне право. Про толерантність у своїх працях «Нариси про терпимість», «Листи про віротерпимість» писав Дж. Локк, у «Трактаті про віротерпимість» до розгляду цієї категорії звертався Вольтер. І. Гете розглядав толерантність як проміжний елемент на шляху до визнання, філософ-соціолог Г. Маркузе вважав її байдужим потуранням, небезпечним тим, що воно може призвести людину до перетворення на співучасника тих, хто розмовляє з позиції сили. Аналіз наукової літератури з проблеми дослідження дає підстави стверджувати, що ідеї толерантності мають глибоке коріння в поглядах А. Акулової, І. Арцибашева, К. Вентцеля, М. Монтессорі, Г. Олпорта, М. Реріха, Ж. Руссо, Л. Толстого, О. Швейцера, Р. Штейнера. Дослідження проблеми формування толерантності до тих чи інших представників суспільства є одним з напрямів вітчизняної науки. Зокрема, розгляду толерантності присвячені роботи Р. Валітова, В. Золотухіна, Н. Круглова, В. Лекторського.

Соціальне явище толерантності по відношенню до тварин не є вивченим, теоретичні доробки його невеликі й торкаються загальних понять.

Лише в зарубіжній літературі є невелика кількість інформації стосовно толерантного відношення до тварин. У вітчизняній літературі не має інформації стосовно даної теми. Отже, толерантне відношення до тварин у сучасному суспільстві потребує наукового вивчення. Толерантність до тварин фіксується в окремих фактах на основі спостережень, які характеризують різні аспекти суспільного життя. Вочевидь, узагальнюючи ці факти, можна вже окреслити основні тенденції соціальних змін, визначальних щодо гуманного ставлення до тварин.

Розглянемо досвід ставлення до тварин у різних країнах світу. У Німеччині ви не побачите безпритульних котів та собак. А якщо побачите не дуже доглянутих, ймовірно, поряд з ними буде йти не дуже охайна людина. Безпритульним чи малозабезпеченим людям за утримання собаки платять від трьох до п'яти євро в день. За те, що відбувається в Україні (коли собак викидають, знущаються над ними або вбивають), у Німеччині накладають штраф у розмірі 25 000 євро. Якщо так вийшло, що більше немає можливості тримати в себе улюбленця, його необхідно відвезти у притулок й оплатити послуги в притулку. Притулок, у свою чергу, намагатиметься знайти улюбленцю нового власника. Зазвичай, у 60% випадків, власників знаходять. Це достатньо високий показник [1].

Подивимось, звідки у Німеччині такий високий показник толерантності до тварин. По-перше, у Конституції країни є пункт про захист тварин. По-друге, є багато інших правових актів: закон про захист тварин, порядок утримання собак та інші. Є навіть така професія – захисник тварин і галузь в юриспруденції – права тварин. Тобто в Германії працюють адвокати, які є фахівцями з прав тварин, і можуть допомогти захистити права тварини в суді. В цілому, система заохочує скарги третіх осіб на безвідповідальних господарів. Таким чином, створюється саморегульоване суспільство, що не дозволить пройти повз і дати будь-кому можливість жорстоко поводитися з твариною.

Що відбувається, коли хтось, наприклад, знайшов собаку на вулиці? Спершу собаку доставлять у найближчий притулок, де її зареєструють і занесуть до бази загублених тварин. При наявності чіпу буде досить легко ідентифікувати собаку та знайти адресу власника / ів. Якщо сталося, що собака безпритульна, її залишають у притулку. Основний принцип притулків – зберегти життя тварини і знайти нового власника. У цілому утримання одного середнього притулку стає в 1 млн. євро на рік. Більшу частину витрат покривають пожертви, невелику частину сплачує держава, а решту заробляє притулок.

За рахунок наступних послуг притулок може заробити (компенсувати витрати): продаж тварин (коти коштують 50-100 євро, собаки – 100-200 євро); робота ветеринарів; готель для тварин. Крім цього, у притулках влаштовують тематичні зустрічі та семінари для любителів тварин, а також

школи дресури собак. У Німеччині усе влаштовано таким чином, щоб кількість собак не збільшувалася. Заводчики мають певні квоти на розведення собак. Кожен власник зобов'язаний сплачувати податки на собаку, й при тому утримання кожного нового собаки коштуватиме дорожче. Залежно від регіону, податок на першого собаку може бути різним. Наприклад, у Берліні перший собака обійдеться у 120 євро на рік, друга – у 180 євро і так далі. Для бійцівських порід собак, таких як пітбуль, бультер'єр, американський стафф та інші, вимоги набагато вищі. По-перше, податок у середньому 615 євро на рік. По-друге, обов'язково потрібно мати підтвердження того, що власник уміє поводитися з подібною породою, тобто власник повинен пройти спеціальні курси і отримати спеціальний сертифікат. По-третє, наявність страховки на собаку, на випадок заподіяння нею шкоди третім особам. Тому в Німеччині бійцівські собаки не такі розповсюджені й не чутно про випадки нападів подібних собак на людей [1].

На даний момент на 82 млн. мешканців Німеччини приходить 30 млн. домашніх тварин. При усьох цих обмеженнях, відношення до тварин є дуже гуманним, а Німеччина до того ж вважається країною *dog friendly* – дружньою до людей з собаками. В більшості кав'ярень та ресторанів можна приходити з тваринами, а в офісах та коворкінгах часто можна зустріти домашнього улюбленця. При цьому, з собаками категорично забороняється відвідувати медустанови, продуктові магазини і дитячі майданчики.

Досвід Європейських країн світу дуже різноманітний, проте варто відмітити, що Європейська конвенція по захисту домашніх тварин дозволяє присипляння. Найбільші зоозахисні організації вважають евтаназію більш гуманною за небезпечне існування на вулиці. У різних країнах по-різному віднеслися до подібної позиції Європейської конвенції. Наприклад, у трьох європейських країнах забороняється присипляти здорових собак. Це – Німеччина, Греція та Італія. В Італії відловлених тварин довічно утримують під опікою притулку або благодійної організації після відлову, якщо не вдається знайти нову сім'ю. В Греції, по закінченню терміну утримання в притулку, тварину повертають на попереднє місце перебування (стерилізованою та чіпованою). В інших країнах після відлову і стерилізації надається термін від 3 до 60 днів на пошуки сім'ї для тварини, після якого тварина або повертається на попереднє місце існування (Греція, Болгарія, Мальта), або залишається у притулку. Втім, маємо досвід, що у таких країнах, як Албанія, Молдова, Україна, собак відстрілюють, а котів травлять муніципальні служби [1]. У Європі в 70% країн реєстр та ліцензування домашніх тварин є обов'язковими, але у 48% випадків, власники не дотримуються даного правила і місцева влада не наполягає на цьому.

На жаль, лише в деяких країнах існує законодавча база, що регулює питання володіння тваринами. Також у багатьох країнах встановлений мінімальний вік, з якого людина може взяти собі тварину – 16 років. У Швейцарії в 2007 році було навіть ухвалено закон, який зобов'язував власників собак

проходити спеціальні курси.

Важливо відмітити, що ситуації з котами відрізняються від ситуацій з собаками. Лише в деяких європейських країнах реєстрація домашніх котів є обов'язковою. Кількість популяції котів особливо не моніториться (хоча Польща у даному випадку є приємним виключенням) й відлов проводиться в набагато менших обсягах, ніж відлов собак. У Бельгії і Греції, наприклад, по відношенню до котів діє та ж система, що й до собак: відлов – стерилізація – повернення.

Якщо говорити про законодавчу базу, то найбільш «просунуті» країни Європи мають достатньо довгу історію регулювання захисту тварин на державному рівні. Наприклад в Німеччині, як і в багатьох європейських країнах, забороняється розводити тварин (винятком можуть бути, наприклад, виставкові собаки). Якщо ж власник викине тварину на вулицю, то його очікуватиме штраф у розмірі в 30 тис. євро. В Італії та Франції за подібне несуть кримінальну відповідальність. У Нідерландах у 1962 році було підписано акт про захист тварин, а пізніше – прийнято Закон про захист тварин, який є схожим на німецький. Недотримання даного закону в Нідерландах карається суворо – позбавленням волі строком до 3 років і штрафом у розмірі до 16 750 євро. У Швеції в 1988 році були ухвалені Закон і Положення про захист тварин, що теж мають деяку схожість із законом у Німеччині [1].

Суспільство Словенії також розвивається у позитивному напрямку. Ще у 1999 році було прийнято «Закон про захист тварин», який було доповнено у 2005 році. Були додані правила: стосовно повідка; заборона продажу тварин на ринках, в переходах і т.д.; заборона віддавати тварин у якості нагород; про обов'язкову реєстрацію собак.

У США в 1976 році було розроблено проект Правил контролю чисельності собак та котів. Пізніше було прийнято «Закон про стерилізацію тварин», відповідно до якого усі домашні тварини повинні бути стерилізованими. У випадку недотримання даного закону штраф – до 500 доларів. У загальній складності в США щорічно стерилізується приблизно 70-80% домашніх тварин, що значно скорочує кількість собак, яких відловлено. Адже основна причина зростання чисельності безпритульних тварин – у тому, що розмножуються домашні тварини. Найчастіше їхнє потомство – це саме ті коти та собаки, яких через деякий час буде відловлювати служба контролю тварин [1].

Потрібно відмітити, що для підвищення рівня толерантності гуманізації відносин, необхідні зусилля як соціуму загалом, так і кожної людини окремо. Однією з умов толерантного відношення до тварин є всебічне виховання і розвиток громадянської самосвідомості й забезпечення гідного існування людей і тварин у нашому суспільстві.

Література

1. Танасійсук О. та ін. Коти й собаки без господаря. Як їм живеться у цивілізованих країнах? URL: . <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/2259165-koti-j-sobaki-bez-gospodarak-im-zivetsa-v-civilizovanih-krainah.html>.

КУЛЬТУРНИЙ КАПІТАЛ МОЛОДІ В УМОВАХ УКРАЇНСЬКОГО СЬОГОДЕННЯ

Левченко Олександра Олексіївна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Перехід українського суспільства до стану постмодерну обумовив появу нового типу особистості, характерним показником для якої є формування інтелектуально-ємного людського потенціалу. В умовах переходу до знання-орієнтованого типу розвитку, зовнішньому світу потрібні молоді спеціалісти з високим рівнем компетенцій, вмінь та навичок, які зумовлюють зростання продуктивності конкретної особистості. Таким чином, в умовах постіндустріального суспільства значущість людського капіталу зростає. Тому природним є питання про механізми накопичення людського, а зокрема, культурного капіталу молоді у сучасному українському суспільстві. Людський капітал можна визначити як накопичений людиною запас здібностей, знань, навичок, умінь, які використовуються в тій чи іншій сфері суспільного відтворення, сприяють зростанню продуктивності праці і тим самим впливають на збільшення доходів цієї особи. Формування людського капіталу потребує додаткових інвестицій задля отримання додаткових прибутків у майбутньому.

Г. Беккер першим виконав статистично коректний розрахунок економічної ефективності освіти. Інвестиції в людський капітал не тільки сприяють збільшенню доходів індивіда, а й зумовлюють підвищення продуктивності праці. Наприклад, освіта, окрім формування професійних знань і навичок, розвиває також підприємницькі таланти, зменшує опір нововведенням, спрощує сприйняття змін; підготовка й підвищення кваліфікації на виробництві (накопичення виробничого досвіду) сприяє швидкому й безболісному переходу на нові технології [1].

Категорія культурного капіталу в межах соціологічної науки позначає сукупність інтелектуальних здібностей, знань, умінь, навичок, моральних якостей, кваліфікаційної підготовки індивіда або індивідів, які використовуються в процесі здійснення соціальної діяльності. Окрім цього, культурний капітал сучасної молоді не тільки є ресурсом для успішної життєдіяльності, а й ще виступає маркером приналежності до класу еліти. Тут мається на увазі, культурний капітал, який безпосередньо не пов'язаний з професійною діяльністю, а саме обізнаність у таких речах як мистецтво, література, стилі одягу, музика, кіно.

Щодо цієї думки, існує дві теорії, якими можна пояснити це явище. Перша, психологічна, згідно з якою культурний капітал сигналізує о внутрішніх характеристиках індивіда, його інтелектом. Отже, чим розумніше індивід, тим ширше коло його інтересів, зокрема мистецтво. Таким чином, тяга до знань у цих сферах обумовлена інтелектом особистості. А наявність інтелекту – великий шанс досягти успіху у житті. Однак, проведення багатьох

досліджень так і не довело цього зв'язку [2].

Друга теорія, соціологічна, спирається на роботи Веблена та його теорію бездіяльного класу, де мистецтво розглядається як елемент способу життя бездіяльного класу [3]. Згідно з цією теорією, в кожному епоху є клас-хижак, члени якого якимось чином сповіщають інших хижаків про свої успіхи. Спочатку був войовничий клас, приналежність до цього класу визначалася тим, що його члени могли існувати на награваному, та демонстрували свої «досягнення» купуючи награваного золота. Наступним таким класом став клас капіталістів, для якого гроші – це основний ресурс, як для вавилонського короля – військова сила. Здатність заробляти гроші – це показник успішності нового класу-хижака, а демонстрацією стає «культура бездіяльності». Обізнаність у сфері культури, музики, сучасного кіно та моди – один з сучасних характеристик членів бездіяльного класу. Отже, культурний капітал сигналізує про належність до статусної групи, до певного прошарку суспільства, в який ви повинні бути допущені, щоб отримати доступ до найбільш цінних соціальних ресурсів. Її члени заводять друзів і шукають подружжя серед собі подібних. В середині неї ж циркулює інформація про найбільш привабливі економічні можливості, ця група охороняє свої кордони шляхом престижного культурного споживання.

Отже, у сучасних умовах найважливішим критерієм формування структурних елементів суспільства стає власність індивіда на людський капітал – найважливіший ресурс, що дає людині нерівну можливість доступу і участі в професійній трудовій діяльності, нерівний внесок у спільні трудові дії, нерівну результативність трудових дій, нерівні економічні результати праці, і як підсумок – нерівні доходи і доступ до матеріальної власності і споживання.

Література

1. Беккер Г. Экономический подход к человеческому поведению. *Вестник РУДН. Сер.: Социология*. 2003. № 4. С. 268-280.
2. Соколов М. Культурный капитал. *ПостНаука*. 2013. 20 февраля. URL: <https://postnauka.ru/longreads/9644>.
3. Веблен, Т. Теория праздного класса. М.: Прогресс, 1984. 368 с.

РЕАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДІЖНИХ ГРОМАДСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Лондар Дар'я Анатоліївна, студентка факультету медичних технологій, діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Молодь є важливою частиною структури українського суспільства, бо передусім, є осередком інноваційних та прогресивних змін, що спрямовані на розвиток країни і покращення життя населення. Молодь – це стратегічний ресурс держави, за яким майбутнє України та її процвітання.

Одним із пріоритетних напрямків держави є розвиток молодіжної політики шляхом підтримки молоді в реалізації молодіжних ідей та розширення її можливостей задля активізації у життєдіяльності суспільства, інтеграції у соціально-економічну структуру країни. Створення нових можливостей та задоволення потреб молоді сприятиме її залученню до творення суспільних процесів. Заохочення якісною освітою, високим рівнем заробітної плати, гідними умовами життя спонукатиме зменшенню еміграції та підвищить працевлаштування в Україні.

Реалізація молодіжної політики здійснюється за допомогою діяльності громадських молодіжних організацій, які спрямовані на захист прав та інтересів молоді, задоволення її потреб, реалізацію молодіжних ініціатив у всіх сферах життєдіяльності. Представниками молодіжних організацій є активна молодь, яка прагне впливати на суспільні процеси в державі та покращення життя в країні [2, с. 328].

За словами дослідника суспільних процесів Дж. Фішера громадські організації є незалежним сектором. У своїх роботах він зазначає на ключовій ролі громадських організацій у формуванні взаємозв'язків між державою та народом. Якщо громадські організації є посередниками між державою та народом, то відповідно молодіжні громадські організації є посередниками між державою та молоддю. Цей зв'язок має велике значення для захисту та підтримки інтересів молоді [1, с. 10].

У наш час існує безліч молодіжних громадських організацій, які різняться за своєю метою та діяльністю, але мають єдину ціль – покращення життя молоді в сучасному суспільстві. Громадські організації важливі та необхідні, вони привертають увагу суспільства до проблем, ініціюють зміни в громаді та залучають до їх творення. Для молоді членство в таких організаціях допомагає сформуватись як цілісна особистість, проявити свої лідерські якості та отримати досвід реалізації різноманітних проектів. Всеукраїнська молодіжна громадська організація «Фундація регіональних ініціатив» (ФРІ) є прикладом такого молодіжного руху, що творить локальні зміни завдяки реалізації різноманітних заходів та проектів. Вона спрямована на залучення випускників шкіл, студентів до активної діяльності в своїх громадах.

Фундація регіональних ініціатив – це платформа розвитку та реалізації молодіжних ініціатив, що є рушійною силою громадських процесів. Місія ФРІ полягає в формуванні свідомого та відповідального громадянина України, сприянню цілісному та сталому розвитку особистості [3].

Серед напрямів діяльності ФРІ можна виокремити:

- освітня діяльність – підвищення обізнаності молоді в різноманітних сферах за допомогою проведення тренінгів, лекцій, майстер-класів та інших освітніх проектів;

- правозахисна діяльність – моніторинг змін до законодавства, проведення правозахисних освітніх проектів, захист прав та свобод громадян;

- культурно-мистецька діяльність – проведення літературних проектів, мистецьких акцій, створення перформансів, покращення простору міста завдяки створенню мистецьких об'єктів;

- міжнародна діяльність – налагодження партнерств для участі в міжнародних програмах, проведення міжнародних проектів у співпраці з громадськими організаціями інших країн, освітні заходи щодо поширення міжнародних можливостей;

- соціальна діяльність – реалізація благодійних проектів, проведення освітніх заходів щодо обізнаності людей у сфері інклюзії;

- екологічна діяльність – проведення екологічних акцій, поширення інформації про сортування сміття, охорону довкілля;

- робота з державним апаратом – співпраця з органами державного самоврядування, відвідування громадських слухань та участь у формуванні молодіжної політики.

Резюмуючи зазначимо, що молодіжна політика є вкрай важливою для розбудови громадянського суспільства, а її розвиток необхідний для покращення умов життя молоді, допомоги у вирішенні її проблем та підтримці молодіжних ініціатив. Молодіжні громадські організації здійснюють зв'язок між молоддю та державою, реалізуючи проекти вони сприяють підвищенню обізнаності молоді з багатьох проблем в суспільстві. Діяльність таких організацій спрямована на залучення молоді до громадського життя та реалізації своїх ідей, ініціатив.

Література

1. Гожієнко Ю. Механізми взаємодії регіональних державних органів та молодіжних організацій у сфері надання молоді соціальних послуг. *Вироблення державної політики. Аналітичні записки*. К.: К.І.С., 2013. С. 197-205.
2. Пометун О.І. Молодь обирає дію: Соціальне проектування – новий підхід до виховання молоді. *Метод проектів: традиції, перспективи, життєві результати: Практико-орієнтований збірник*. К.: Департамент, 2003. С. 327-333.
3. Статут ВМГО «Фундація регіональних ініціатив». URL: <http://fri.com.ua/statut-fri/>.

СПОЖИВЧА ПОВЕДІНКА МОЛОДІ В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СОЦІОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

Мага Дар'я Сергіївна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Актуальність теми викликана необхідністю в знаннях про споживчу поведінку молоді як великої соціальної спільності активних споживачів товарів і послуг, що володіють великим потенціалом, безпосередньо впливають на розвиток сучасного ринку. У динамічному світі зростає роль молоді. Формуються нові моделі поведінки даної вікової категорії. Помітні зрушення відбулися в мотиваційній структурі, потребах, споживчій поведінці.

Вивчення споживчої поведінки є необхідним для вироблення молодіжної та економічної політики держави, що мають на меті поліпшення соціально-економічного становища молодих членів українського суспільства, створення достатніх гарантій для реалізації своїх прав на освіту, працю, охорону здоров'я, відпочинок, на гармонійний духовний, моральний і фізичний розвиток. Молоді люди націлені на підвищення рівня життя, отримання досить високого рівня освіти, професійного і кар'єрного зростання. Можна з упевненістю говорити про наявність у них установок на зміни. Більшість новинок, виходять на ринок товарів і послуг, орієнтуються саме на молодих споживачів, відкритих новому, що не бояться експериментів.

Проблема споживчої поведінки вивчається досить давно. Вивчення споживчої поведінки засноване на працях, пов'язаних з різними підходами до вивчення соціального феномену споживання. Осмислення феномена споживання в контексті соціально-культурних змін суспільства відображено в роботах Т. Веблена, який запропонував теорію престижного споживання, Г. Зіммеля, який розглядав ідеї моди, М. Вебера, що сформулював концепцію статусних груп. Предметом розгляду Ж. Бодрійяра, П. Бурдьє є символічне значення споживання.

Що стосується соціології молоді, в центрі уваги вчених знаходиться – вивчення ролі і місця молоді в сучасному світі, аналіз інтересів і потреб, ціннісних орієнтацій і соціальних очікувань різних категорій молодого покоління в сферах праці, навчання та дозвілля. Проблематика формування і розвитку системи соціального обслуговування молоді розкрита в працях таких учених, як О. Кузьмук, Ю. Пачковський, А. Максименко.

Варто наголосити на необхідності комплексного підходу до досліджуваної проблематики, тому, що зв'язки між споживацькою поведінкою, з одного боку, і світоглядними засадами існування людини – з іншого, не є очевидними без ретельного реконструювання та осмислення, оскільки є складно опосередкованими та інтегрованими у велику кількість посередницьких взаємодій. Звідси, впливає соціальне замовлення на інтегративний соціологічний аналіз буття молоді людини у сучасному суспільстві, де домінує споживання як комунікативна практика, із залученням методологій, зокрема

соціології.

Дослідження соціально-економічної поведінки молоді України в сучасних умовах дало змогу визначити такі її характеристики:

- переважно адаптивний характер (триває соціально-економічна адаптація населення до економічних інститутів);
- вимушені, пасивні форми адаптивної поведінки переважають порівняно з добровільними формами;
- латентність проявів протестного типу соціально-економічної поведінки;
- домінування прагматичної мотивації;
- нерозвиненість відносин взаємної винагороди як соціокультурної підастави;
- життєві стратегії і поведінкові преференції в різних ринкових секторах відбивають низький рівень життя більшості населення;
- низький загальний рівень економічної культури населення.

Отже, сучасний споживач не є вільним у своєму виборі: протягом усього життя на нього впливають різні внутрішні і зовнішні чинники, які формують його модель споживацької поведінки. Згідно з цим твердженням, саме фактори обумовлюють процес формування потреб, а відповідно і споживчий попит на різні товари і послуги.

У процесі моніторингу теоретико-методологічних підходів до аналізу споживчої поведінки було виділено чотири основні чинники, які мають безпосередній вплив на процес ухвалення рішення про покупку. До цих факторів належать: економічні, особистісні, культурні, психологічні. Здебільшого ці чинники неконтрольовані, так як їх вплив залежить від особистих характеристик індивіда і його оточення. Але ці чинники і можливість їх впливу на споживачів використовуються при розробці інструментів маркетингу. Адже тільки після розгляду цих факторів можна розробити грамотну програму інформаційного менеджменту підприємства, стратегії впливу на потенційного споживача, тим самим мінімізувавши проблеми зі збутом товарів. Особливо це актуально для сучасного інформаційного суспільства, в якому інформація і знання – це головний ключ до успіху.

У сучасному інформаційному суспільстві неможливо не врахувати той факт, що величезний вплив на споживача має мережа Інтернет. А саме Інтернет-шопінг, який трансформував споживчі практики молоді. У молодих людей відсутні стійкі стереотипи, властиві старшому поколінню, тобто молодь є найбільш гнучкою і найменш консервативною частиною суспільства, націлена на зміни та інноваційність. В силу своєї гнучкості, молодь відкрита до всього нового, в тому числі і до нового виду здійснення щоденних споживчих практик – Інтернет-шопінгу. Переважна більшість молоді використовує онлайн-магазини з причини того, що це економить час, сили, і фінансові кошти, а також дає можливість придбати ексклюзивні і зарубіжні товари.

Отже, проаналізувавши велику кількість чинників, що спричиняють зміну споживчої поведінки молоді, приходимо до висновку, що серед магістральних тенденцій можна, все таки, визначити особливості розвитку сучасного інформаційного суспільства, якому притаманна віртуалізація суспільного буття, посилення фактору впливу масових комунікацій за посередництва мережі Інтернет і т.н.

ТРАНСФОРМАЦІЙНІ ЗМІНИ ІНСТИТУТУ ОСВІТИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Макаренко Марія Андріївна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Глобалізаційні ефекти позначилися на дуже широкому колі явищ та процесів у всіх сферах сучасних суспільств. Термін «глобалізація» набув міждисциплінарного змісту і досить суперечливих трактувань. На сьогодні існують різні та, навіть, протилежні точки зору на сутність, причини і наслідки цього процесу. Появу терміну «глобалізація» пов'язують з ім'ям американського дослідника Теодора Левітта, який у статті «Глобалізація ринків», опублікованій у журналі «Гарвард бізнес ревью» у 1983 році, позначив ним феномен злиття ринків окремих продуктів, які виробляються великими багатонаціональними корпораціями (див.: [1]).

До важливих векторів глобалізації належить освіта, яка не тільки не залишається осторонь процесів глобалізації, а й активно залучається до них. Прискорені процеси глобалізації в економіці та політиці висувають нові вимоги до структури та якості освітнього простору. Однак, як справедливо стверджує М. Канаєв, необхідно проводити чітке розмежування між інтернаціоналізацією навчальних закладів і глобалізацією освіти, які взаємопов'язані, але, разом з тим, принципово різняться між собою.

Інтернаціоналізація – це розширення двосторонніх і багатосторонніх зв'язків і контактів між навчальними закладами різних країн на основі рівноправного і взаємовигідного співробітництва. Її мета – підвищення ефективності освітньої та науково-дослідної роботи, в ідеалі доведення її до кращого світового рівня [2, с. 80]. Глобалізація освіти означає процес приведення освітньої системи до європейського зразка і стандартизації освітніх вимог. Супутніми чинниками процесу глобалізації стають стрімкий розвиток експорту освітніх послуг та навчання іноземних студентів, у т.ч. – дистанційне навчання засобами Інтернету, розвиток транснаціональної освіти, подолання національних кордонів і стирання мовних бар'єрів.

Категорія «якість освіти» набуває особливого сенсу в умовах сучасних глобалізаційних викликів, тому що саме якість освіти стає показником результативності запроваджених інновацій. До поняття якості можна включити безліч чинників: це і ступінь задоволення особи результатами освіти, і кількість можливих різнорівневих освітніх пропозицій в регіоні та країні, і

професіоналізм викладацького складу тощо. Якість освіти охоплює не тільки змістовну частину вищої освіти, але і її структурні та організаційні характеристики.

Однак, глобалізація освіти передбачає процес запровадження інноваційних освітніх технологій не тільки у сферу вищої освіти, а й у шкільний освітній простір. «Освіта – це одна з найбільших інвестицій, яку будь-яка культура чи країна може зробити у своє майбутнє», – такими словами відкривав освітянський форум «Освіта» у рамках одного з Форумів видавців у Львові всесвітньо відомий інноватор у сфері освіти Кен Робінсон (цит. за: [3]). У той час, коли більшість світових систем освіти проходить процес реформ, він пропонує трансформувати їх «у щось нове», а не покращувати те, що є.

У своїй роботі «Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що на завжди змінить освіту» Кен Робінсон наголошує на фундаментальних змінах, на тому, як вони працюють в різних країнах. Він впевнений, що в освіті має бути два головні фокуси – допомогти молодим людям розуміти світ навколо себе та розуміти світ в собі, і як взаємодіяти з ними. Окрім цього, освіта має сприяти економічному росту, бути продуктивною, сприяти активності громадян, їхній взаємодії в соціумі, відповідати на виклики майбутнього суспільства. До того ж, вона має бути персоналізованою, а не стандартизованою, тобто пристосовуватися до індивідуальних обставин та до конкретної спільноти.

Кен Робінсон перелічує важливі особисті якості, чи то компетенції, на цьому шляху: допитливість, творчість, критичне мислення, уміння спілкуватись, співпраця, співчуття та емпатія, самовладання, громадянська свідомість. Саме їхньому розвитку має сприяти будь-яка школа чи освітня програма. Але чи сприяють цьому більшість сучасних шкіл? На думку Робінсона, існує два умовні підходи до системи освіти: індустріальна освіта та освіта органічна. Індустріальний підхід виник у добу зародження індустріалізації в країнах Заходу, коли виникла потреба готувати робітників для фабрик і заводів (можливо, саме тому розпорядок дня в школах чимось нагадує розклад роботи на фабриці). Такий підхід до освіти формує людину за заданою схемою і вимагає від неї знання стандартних, усталених речей. Натомість, усі люди різні та унікальні, й тому інший підхід до світи – органічний – передбачає не уніфікацію якостей дитини, а, навпаки, створення таких сприятливих умов, коли здібності й таланти кожного учня зможуть природно (тобто органічно) розкритись [4, с. 10].

Як висновок, всю «філософію» освіти Кена Робінсона можна звести до простої формули органічної освіти: створення сприятливих умов для дітей, завдяки яким вони зможуть розкрити й примножити свої таланти і здібності. В Україні потрібно створювати свою власну шкільну систему, враховуючи культурні особливості країни та розвивати її як частину всієї глобальної освіти.

Література

1. Палій К.С. Глобалізація як суперечлива реальність існування сучасного світу. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Сер.: Теорія культури і філософія науки*. URL: <https://periodicals.karazin.ua/thcphs/issue/view/209>.
2. Романовський О.О. Теорія і практика зарубіжного досвіду в підприємницькій освіті України: [монографія]. К.: Деміург, 2002. 400 с.
3. Дати настільки добру освіту, щоб попередити війну. URL: http://tvoemisto.tv/exclusive/daty_nastilky_dobru_osvitu_shchob_poperedyty_vinyu_chogo_maie_navchyty_nova_shkola_81212.html.
4. Робінсон К., Ароніка Л. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту. К.: Літопис. 2016. 258 с.

ПРОБЛЕМА ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗГОРТАННЯ КОНФЛІКТІВ У МЕРЕЖІ ІНТЕРНЕТ

Малашикевич Таїсія Юріївна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Мережа Інтернет являє собою безмежний простір, що створює певні умови реалізації соціальних потреб для людини. Останнім часом все більше молодь обирає пасивний відпочинок біля монітору комп'ютера і спілкування в соціальних мережах на противагу активному відпочинку і безпосередньому контакту з однолітками. Однак такий вибір дистанційних соціальних контактів не убереігає людей від конфліктів, а навпаки, створює умови для виникнення та розгортання відкритих віртуальних суперечок. У зв'язку з цим, стає актуальним вивчення не тільки віртуального спілкування як такого, але і віртуальних конфліктів та їх особливостей.

На сьогоднішній день існує значна кількість конфліктів в мережі Інтернет, які зустрічаються не тільки в особистому спілкуванні «онлайн», а й на різних соціальних порталах з великою кількістю учасників. Практично будь-який Інтернет-портал, де підтримується функція обговорення і коментування тієї чи іншої інформації, дозволяє спостерігати низку передконфліктних і конфліктних ситуацій, що виливаються у масштабні конфлікти з образами, лайкою, акцентами на особистісному і т.д. Це нерідко стає причиною серйозних негативних наслідків, як для окремої особистості, так і для всіх учасників.

Розповсюдженими є ситуації, коли конфлікти набувають таких масштабів, що виходять за межі Інтернет-середовища. Такий перебіг подій може завдавати істотної шкоди реальному життю опонентів, впливати на соціальні процеси в суспільстві. Оскільки навколо нас зосереджена така велика кількість віртуальних протиріч, то актуальним стає з'ясування причин виникнення Інтернет-конфліктів та уточнення їх специфіки. Це дозволило б краще розуміти процес виникнення Інтернет-зіткнень, контролювати їх та вміло управляти ними з метою зниження ризику серйозних негативних наслідків і профілактики.

Українські вчені Г.В. Ложкін та Н.І. Пов'якель розглядають конфлікт як зіткнення різноспрямованих сил (цінностей, інтересів, поглядів, цілей, позицій) суб'єктів – сторін взаємодії, наголошуючи на тому, що поняття різноспрямованості ширше за розуміння протилежності спрямованості, що дає можливість зняти обмеження розуміння проблеми та усунути елемент антагонізму [4]. Конфлікт, за визначенням А.Я. Анцупова, це найбільш гострий спосіб усунення протиріч, що виникають у процесі взаємодії, що полягає в протидії суб'єктів конфлікту і звичайно супроводжується негативними емоціями [1, с. 52].

Дані визначення абсолютно справедливо використовувати і для конфліктів в глобальній мережі, однак необхідно враховувати специфіку Інтернету, як автономного макросередовища. Подібне середовище надає особистості інші, ніж в реальності, умови. Так, можна визначити ряд привабливих властивостей, які Інтернет пропонує користувачеві: висока доступність і безперервність, інтенсивність інформації, можливість анонімності.

Користувач Інтернету слабкіше відчуває соціальний контроль, у зв'язку з анонімністю, яку має в мережі. Відсутність безпосереднього, реального контакту з опонентом знижує інтенсивність тиску соціальних норм поведінки, знижується рівень емпатії. Наслідки власної активності уявляються особистості віддаленими і малоімовірними. Безперервна доступність глобальної мережі дозволяє звертатися до неї в момент безпосередньої появи дискомфорту, високої особистісної тривоги або емоційного напруження. Все це сприяє зниженню соціальної відповідальності особистості, послаблює рівень внутрішнього контролю, відповідно збільшуючи кількість Інтернет-конфліктів.

У зв'язку з цим необхідно згадати таке Інтернет-явище як «тролінг», що визначається деякими авторами як одне з основних джерел конфліктів в Інтернеті. Термін «тролінг» не є науковим і з'явився серед Інтернет-користувачів як сленгове поняття, що характеризує процес навмисного провокування учасників дискусій в Інтернеті. Тролінг – це розміщення в Інтернеті (на форумах, у групах новин і т.д.) провокаційних повідомлень, з метою викликати конфлікт серед учасників, через недотримання соціальних і етичних норм. «Тролем» називають провокатора і автора подібних маніпуляцій.

Витоки подібної поведінки В.А. Внебращних порівнює з особливим типом психологічного спілкування – енергетичним вампіризмом. Це певний тип людей, який отримує емоційне підживлення в комунікації, за допомогою стимуляції експансивних емоційних реакцій. Емоційний вампір синтезує спеціальні умови, які обумовлюють бурхливу афективну реакцію «жертви», що приносить своєрідне емоційне задоволення маніпулятору [2].

Незважаючи на те, що поняття «тролінгу» з'явилося нещодавно, ряд дослідників надає даному феномену важливе соціально-психологічне значення. З'ясовано, що таке явище деструктивно впливає як на об'єкт впливу

– «троля», так і на атмосферу комунікативної взаємодії, породжуючи чималу кількість агресії і провокуючи, безкарно, незліченну кількість Інтернет-конфліктів.

Особливості Інтернету, як макросередовища, дозволяють таким «провокаторам», безперешкодно стимулювати афективні спалахи, при цьому практикуючись на ширшій аудиторії, ніж в реальності. Також є тенденція до розгортання конфліктів в Інтернеті, як результату продовження реальних соціальних комунікацій. Отож, наслідки конфліктів у віртуальному просторі Інтернет залишають перманентні сліди у вигляді текстових нотаток, аудіо і відеозаписів. Вони є відкритими і доступними для решти онлайн-аудиторії, що збільшує конфліктогенність даної інформації [3].

Таким чином, можна зробити висновок, що можливості мережі Інтернет створюють умови виникнення великої кількості конфліктів у віртуальному просторі. Безумовно, дані ознаки Інтернету не можуть вважатися вичерпними і бути єдиним джерелом виникнення віртуальних конфліктів. Уявлення про етіологію, умови виникнення, а також механізми розгортання віртуальних конфліктів ширші і потребують подальшого вивчення. Це обумовлює необхідність вирішення низки завдань, які дозволять вивчити явище Інтернет-конфліктів, і в подальшому проводити успішну профілактику або конструктивно вирішувати ті, що вже виникли їх вирішувати.

Література

1. Анцупов А.Я., Ковалев В.В. Конфликты в подразделениях, основные способы их предупреждения и разрешения. *Ориентир*. 2002. № 2. С. 50-53.
2. Внебрачных Р.А. Троллинг как форма социальной агрессии в виртуальных сообществах. *Вестник Удмуртского университета. Сер.: Философия. Психология. Педагогика*. 2012. № 1. С. 48-51. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/trolling-kak-forma-sotsialnoy-agressii-v-virtualnyh-soobschestvah>.
3. Кучеренко И.В. Рэндалл Коллинз о виртуализации конфликта в повседневной жизни. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rendall-kollinz-o-virtualizatsii-konflikta-v-povsednevnoy-zhizni/viewer>.
4. Психологія конфлікту: комплекс навчально-методичного забезпечення підготовки бакалаврів всіх спеціальностей / уклад.: М.О. Кононець. К.: НТУУ «КПІ ім. Ігоря Сікорського», 2017. 48 с.

«НОВА ВИДОВИЩНІСТЬ» ЯК СТРАТЕГІЯ ВІЗУАЛЬНОГО ПЕРФОРМАНСУ

Маренюк Владислава Олегівна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Ера постмодернізму, в яку вступив сучасний світ, пропонує людям нові правила соціальності, комунікації та формування різних типів ідентичності. У багатьох сферах сучасного життя все більше проявляється характерна риса постмодерністської парадигми – перфомативність, репрезентативність, свого роду «робота на публіку», де велика частина комунікації сьогодні виявляє в собі риси «театральності». Це призводить до того, що політичний дискурс в сучасному суспільстві є фрагментарним, провокативним, у його основі – гра. Однією із форм цієї гри є перформанс. Перформанс слід розуміти як дію суб'єкта, яка здійснюється в певному місці і в певний час, яка має публічний, демонстративний характер і реалізуються через своєрідну театралізовану виставу [2]. Перформанс є творчим актом суб'єкта, його самовираженням через дії, адресовані певній аудиторії, метою якого є викликати сильні емоції та переживання. Перформанс, як правило, орієнтується на візуальне, а не на вербальне сприйняття. Як наслідок, політичний дискурс характеризується втратою офіційності і серйозності через тенденцію політиків намагатися «загравати» до аудиторії, використовуючи неполітичні прийоми та перетворення офіційних чи публічних дебатів на шоу, які можуть бути переповнені провокаційними жартами та специфічною лексикою. Як наслідок, це спричинило появу такого феномену як «нова видовищність», яка є елементом візуального перформансу в кіберпросторі.

Термін «кіберпростір» був вперше використаний американським драматургом Вільямом Гібсоном в 1984 році в п'єсі «Neuromancer». Термін описує віртуальний простір, в якому циркулюють електронні дані та здійснюються процеси електронної комунікації. Кіберпростір – це графічне представлення даних, що зберігаються в пам'яті кожного комп'ютера, включеного до загальнолюдської мережі. Саме в ідеології кіберпанку моделюється «нова видовищність» як особливий абрис світу, який створюється сучасними зусиллями користувачів, технологій і візуальних інструментарії [1].

Специфіка сучасної видовищності полягає в прагненні до інтерактивності або її симуляції, що дозволяють створити віртуальну модель колективної або індивідуальної фантазії [3]. Ідеальне втілення такої моделі – дебати під час президентської кампанії 2019 року, під час яких, у людей була можливість відчувати себе не просто глядачем, а й активно взаємодіяти. Такий елемент хеппенінгу є унікальним для дебатів, тому і викликав такий резонанс. Реалізація «нової видовищності» відбувається за допомогою все тих же технологій, за рахунок яких вона отримує якості, що є подібними з реальністю. Технології дають можливості змінювати цю квазіреальність у

процесі знаходження в ній. Відбувається перетворення глядача зі спостерігача в дійсного співтворця, що впливає на розвиток подій і відчуває при цьому ефект зворотного зв'язку [3].

Таким чином, ми можемо відзначити, що в «новій видовищності» послання є емоційно знаковим. Тому аудиторія реагує більше не на слова, а на їх експресивну подачу, яка містить для виборця більше інформації, ніж розгорнуті тези програми будь-якого політика. Спрямованість комунікативних дій в сучасній політиці носить спонукальний характер – таким чином реалізується іллокутивна функція комунікативного впливу на аудиторію [4]. Спонукальний характер, який задається політиком, викликає у аудиторії експресивно забарвлені зауваження і оцінки, позбавлені критичного сприйняття і аналітичних оцінок. Основне завдання – спровокувати експресію глядачів, підвищити емоційний фон, відволікаючи таким чином від головного – пошуку рішень означених проблем. Все це відбувається за допомогою « нової видовищності ».

Література

1. Гібсон В. Нейромант: [роман] / пер. з англ. О. Любарської. К.: «Видавництво», 2017. 352 с.
2. Груева А. Политический перформанс как технология коммуникативной интеракции. URL: <http://aap.gov.md/files/publicatii/revista/articole/97/ro/Grueva.pdf>.
3. Демшина А.Ю. Визуальные искусства в ситуации глобализации культуры: институциональный аспект. URL: <https://culture.wikireading.ru/72995>.
4. Карпова А. Шоу-политика или шоу в политике. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/shou-politika-ili-shou-v-politike>.

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ОДИН ІЗ АСПЕКТІВ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДІ

Мітлицька Світлана Павлівна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

У час новітніх технологій дуже часто виникає проблема «психічної кризи», особливо це питання актуальне для молодого покоління, адже саме воно в процесі соціалізації піддається великому впливу як внутрішнього світу, так і соціального. Ключем вирішення може стати вивчення емоційного інтелекту та застосування результатів відповідних досліджень на практиці, що буде сприяти адаптації молоді в суспільстві та досягненню нею успіхів у просуванні до своїх цілей.

Вивченню емоційного інтелекту та його впливу на розвиток особистості приділяли увагу немало вчених. О. Саннікова разом із її учнями, дослідила чотири базові емоції (радості, гніву, суму, страху), саме ці дослідження стали предтечею вивчення емоційного інтелекту. Дж. Майер та П. Саловей уперше впровадили поняття «емоційний інтелект», а Д. Гоулман у своїй праці «Emotional Intelligence» зазначив, що загальний інтелект лише

на 20% (IQ) визначає успіх у житті людини, інші ж 80% (EQ) успішної соціалізації особистості зумовлені іншими факторами, в яких значне місце посідає емоційний інтелект [1, с. 17].

Досліджуючи роботу Д. Гоулмана стає зрозуміло, що емоційний інтелект починає формуватися з перших почуттів дитини. У наш час виникла проблема агресивності молоді, її нервозності та здатності до проявів девіантної поведінки. Це зумовлено пригніченим розвитком емоційного інтелекту ще з дитинства, адже багато батьків нехтують цим, віддаючи перевагу розвитку загального інтелекту. З цього випливає основне питання роботи – соціалізації молоді в суспільстві.

Емоційний інтелект (далі – EQ) – це, насамперед, динамічне інтегральне утворення, що зумовлює успішність міжособистісної взаємодії, адекватну самооцінку, позитивне мислення, а також лідерські здібності [1, с. 19]. Він ґрунтується на усвідомленні значущості емоцій та вмінні ними керувати, а найінтенсивніший розвиток EQ припадає на період з 15 до 16 років. Саме в цьому віці відбувається розширення словника емоцій та «емоційних понять». Високий рівень розвитку EQ проявляється в наступних особливостях: вміння контролювати деструктивні, агресивні тенденції в конфліктах, відсутність прагнення до суперконтролю. Віддається перевага взаємоповазі і професіоналізму в спілкуванні. Ці всі ознаки в сукупності можуть привести до виникнення в особистості пристосувального механізму, необхідного для адекватного соціально-психологічного рівня адаптації.

Н. Симбірцева виявила, що існують специфічні взаємозв'язки емоційного інтелекту і показників дезадаптації. Тобто, недостатній рівень розвитку EQ може призвести до формування негативного відношення до себе та прояву емоційного виснаження [3]. Це ще раз підтверджує ствердження, що емоційний інтелект є найважливішим фактором соціалізації молоді, адже соціалізація є безперервним процесом накопичення соціального знання, що допомагає з легкістю пристосовуватись до всіх життєвих ситуацій на шляху до успіху, але успішність цього процесу залежить від уміння взаємодіяти з зовнішнім та внутрішнім світом, самоконтролю і керованості своїх емоцій.

Визначити емоційний інтелект людини за допомогою звичайних тестів дуже складно, адже передбачити усе різноманіття ситуацій, в яких доцільно було б перевірити рівень сформованості EQ, практично неможливо. Експериментально було доведено, що спроможність адекватно розпізнавати емоційний тон у дизайні або у кольорових малюнках, настроїв людей по фотографіях обличч корелює із спроможністю виявляти емпатію по відношенню до інших людей [2, с. 26]. Тобто, певні аспекти розпізнання емоцій можна оцінити за допомогою нескладних, але надійних психометричних засобів. Але EQ це не тільки розпізнання емоцій інших, а й контроль власних, що особливо важливо в процесі соціалізації.

З точки зору сучасних дослідників, особливо важливо залучити навча-

льні заклади до розвитку EQ. Зокрема, необхідно навчити дітей послідовному аналізу відчуттів, які були викликані певними емоціями під час читання художнього твору або споглядання малюнка чи картини видатного художника. Крім того, необхідно зауважити, що це дасть відповідний фундамент для подальшого розвитку та вдосконалення EQ. Після того як дитина навчиться розпізнавати емоції, в більш дорослому віці вона зможе більше уваги приділяти контролю власних емоцій, як наслідок це покращить її відносини з оточуючими та зменшить рівень конфліктних ситуацій, які, зазвичай, є невід'ємною частиною соціалізації.

На жаль, по сьогоднішній день проблема EQ залишається недостатньо дослідженою як в практичному, так і теоретичному плані. Але вже проводяться деякі семінари-тренінги, наприклад: «Розвиток емоційної компетентності учнів з метою формування інноваційної людини» [4]. Також розвитком людини нового покоління займається студентський рух – Campus Ukraine [5], нещодавно 21-23 жовтня 2019 р. було проведено тренінг під назвою «Leadership Seminar 2019», де в ролі спікерів виступили D. Murphy та T. Rockwood. Так молодь, що відвідала цей тренінг отримала велику кількість нової інформації та дізналася про методи розвитку емоційного інтелекту.

Отже, емоційний інтелект – невід'ємний аспект соціалізації молоді, саме від нього залежить успішність подальшого життя особистості, завдяки тому, що він може вдосконалюватися на протязі усього життя, це відкриває нові можливості для того, щоб не зупинятися на досягнутому. Крім того, емоційний інтелект дає зрозуміти власне «Я», що істотно покращить процес соціалізації та зробить його більш ефективним.

Література

1. Нагорна Ю.М. Емоційний інтелект як чинник успішної соціалізації. *Актуальні проблеми особистісного зростання*. Житомир: вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. С. 97-99.
2. Носенко Е.Л. Емоційний інтелект. Д.: Вид-во ДНУ ім. О. Гончара, 2003. 159 с.
3. Панкова Т.А. Эмоциональный интеллект как фактор социально-психологической адаптации молодых специалистов: дисс. ... канд. психол. наук: 19.00.05. М., 2011. 208 с. URL: <https://www.dissercat.com/content/emotsionalnyi-intellekt-kak-faktor-sotsialno-psikhologicheskoi-adaptatsii-molodykh-spetsiali>.
4. Семінар-тренінг «Розвиток емоційної компетентності учнів з метою формування інноваційної людини». URL: <https://vseosvita.ua/library/seminar-trening-rozvitok-emocijnoi-kompetentnosti-ucniv-z-metou-formuvanna-innovacijnoi-ludini-117605.html>.
5. Campus Ukraine. Leadership Seminar 2019. URL: <https://campus-ua.com/>.

ЗНАЧЕННЯ HR-СФЕРИ ДЛЯ РОЗВИТКУ ІТ-КОМПАНІЙ

Михлик Олена Станіславівна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

У сучасних умовах розвитку галузі інформаційних технологій в Україні на ринку праці склалася парадоксальна ситуація: при доволі високому рівню безробіття спостерігається дефіцит кваліфікованих спеціалістів. У зв'язку з цим особливу актуальність набуває проблема пошуку та утримання кваліфікованого персоналу. Компаніям доводиться виходити за межі примітивних формул рекрутингу та HR-менеджменту.

Розвиток ІТ-сфери та успішна діяльність ІТ-компаній залежать від кваліфікації ІТ-спеціалістів, їх умінь і бажання продуктивно працювати, тому нинішній роботодавець, усвідомлюючи свою залежність від них, готовий мотивувати і берегти команду. Саме тому намагається враховувати матеріальні, соціальні та кар'єрні запити. Все це повинен контролювати HR-менеджер, на його плечах всі етапи роботи співробітників: навчання, мотивація та утримання.

Для забезпечення ефективної роботи та розвитку, необхідним етапом роботи зі спеціалістами є забезпечення їх професійного розвитку. Але існує досить великий ризик того, що навчений підприємством працівник, отримавши необхідні знання та досвід, залишить місце роботи до того, як вкладені в нього кошти окупляться та почнуть приносити прибуток підприємству. Причини звільнення можуть бути дуже різні, як особисті, так і зумовлені низкою різних внутрішніх та зовнішніх для підприємства факторів. До факторів, що стосуються підприємства, належать система мотивації та оплати праці, можливості кар'єрного зростання, зміст роботи, цінності та відносини у трудовому колективі тощо. Проте не займатись розвитком професійних компетенцій працівників не можна, оскільки ІТ галузь стрімко розвивається та збільшується швидкість застарівання існуючих вмінь, знань, навичок та підходів, що потребують постійного оновлення, без розвитку спеціалісти швидко втратять свої компетенції [1, с. 455]. Саме для збереження спеціалістів особлива увага приділяється розробленню соціального пакету, такого наприклад як забезпечення медичним страхуванням, оплата відпусток та лікарняних листів. Також поширена практика надання співробітникам пакету пільг на вибір, це може бути: заняття іноземною мовою в офісі, закордонні відрядження, страхування членів сім'ї співробітника за корпоративною страховкою, страхування від нещасного випадку, оплата занять спортом [2, с. 118].

Ще однією причиною звільнень в ІТ-сфері є синдром емоційного вигорання. Оскільки відповідно до загальноприйнятих уявлень, професія програміста «інтелектуально орієнтована», тобто вимагає високого рівня розвитку інтелектуальних здібностей та таких особливостей мислення як: кри-

тичність, абстрактність, гнучкість, системність, здатність, до швидкого засвоєння нового матеріалу тощо. Проте розвиток синдрому вигорання є індивідуальним та визначається відмінностями в емоційно-мотиваційній сфері, а також умовами, в яких протікає професійна діяльність людини. Важливим є завчасне розпізнання вигорання у співробітника, часто проблема може бути прихована у робочому середовищі: несправедливому ставленні до спеціаліста на роботі, неконтрольованому навантаженню, нечітко визначеними обов'язками. Також проблема може полягати в тому, що цінності компанії серйозно розходяться з їх власними. Це створює відчуття напруги та дисонансу, тому що вони вимушені робити те, у що не вірять. Контроль за станом співробітника може включати регулярні зустрічі один на один з менеджером по персоналу, спостереженням з боку менеджера, а також анонімне анкетування співробітників. Співробітник має відчувати гордість за приналежність до компанії, він має відчувати, що компанія про нього піклується [3, с. 142].

Фахівці в області HR повинні розуміти та пам'ятати про те, що HR внутрішньо і зовні створює бренд компанії серед її справжніх і потенційних майбутніх співробітників. Високоєфективні HR-менеджери повинні очолювати боротьбу за те, щоб зробити робочий процес продуктивним, привабливим і корисним.

Література

1. Дьомкіна О.В. Ризики при інвестиціях у розвиток персоналу сфери інформаційних технологій. *Актуальні проблеми економіки*. 2015. № 5 (167). С. 454-461.
2. Орлова О.М. Особливості управління персоналом в ІТ-сфері. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. Вип. 11. С. 117-120.
3. Петрушина Т., Соколовський І. Соціологічні показники стану ринку праці України: актуальні проблеми та виклики. *Українське суспільство: моніторинг соціальних змін: збірник наук. праць*. К.: Інститут соціології НАН України, 2018. Вип. 6 (20). С. 139-147.

ПРОБЛЕМИ ЕФЕКТИВНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ ДУАЛЬНОЇ ОСВІТИ

Моложенко Єлизавета Сергіївна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Питання ефективної зайнятості є однією з найгостріших соціально-економічних проблем в Україні. Система сприяння ефективному працевлаштуванню населення потребує постійного вивчення, вдосконалення та розвитку для вирішення і запобігання важливим соціально-економічним проблемам суспільства.

Актуальність проблеми полягає в тому, що сучасна соціально-економічна ситуація в Україні характеризується нестійкістю. Аналізуючи сучасні тенденції можна виявити зростання напруги на ринку праці, рівня та тривалості неефективної зайнятості, поширення та розвиток вимушеної неповної

та неформальної зайнятості, нелегальної трудової міграції. Означені аспекти проблеми потребують подальшого дослідження з метою комплексної модернізації системи зайнятості в Україні. Також варто зазначити, що сучасний рівень професійної підготовки кадрів, освіченості та конкурентоздатності випускників вищих навчальних закладів та професійних училищ в Україні не достатньо високий. Насамперед, це пояснюється тим, що освітні заклади не готові надавати можливість практичного закріплення отриманих знань на сучасних підприємствах. Оскільки більшість закладів вищої чи професійної освіти не включені у ринкові відносини, освіта стає все більше формальною та не сприяє розвитку тих навичок, які затребувані роботодавцями. Таким чином, окреслюється ряд проблем: випускники не готові працювати за фахом, якість та зміст освіти не відповідає нормам на ринку праці, спостерігається неефективне використання найкращого часу для навчання здобувачів освіти (саме студентських років), висунення вимог до наявності у випускників досвіду при влаштуванні на роботу не підкріплюється можливостями отримати такий досвід за фахом під час навчання.

На нашу думку, отримуючи лише теоретичні знання, молоді кадри наділені низьким шансом зайняти престижну вакансію за своєю спеціальністю. Це також пов'язано з великою конкуренцією на ринку праці, де перевага надається кадрам, які мають досвід роботи. Зокрема, дослідженням зайнятості як соціального феномену займалися як вітчизняні, так і зарубіжні вчені: Г. Бурлай, Н. Гаркавенко, В. Гришкін, К. Зайцева, Л. Злупко, Н. Іщенко, Л. Кравчук.

Важливо зазначити, що включає в себе термін «ефективна зайнятість». Ефективна зайнятість здійснюється відповідно до вимог інтенсивного типу перетворення та критеріїв економічної доцільності й соціальної результативності. Вона зорієнтована на скорочення обсягів ручної, непrestiжної та важкої праці. Тобто це такий розподіл трудових ресурсів у територіальному та галузевому розрізах, за сферами прикладання праці за видами діяльності, який дає можливість у кожний момент часу отримати найбільший приріст матеріальних і духовних благ без шкоди для здоров'я працюючих при найбільш повному задоволенні їх особистих інтересів і при ефективному використанні в трудовому процесі кожного зайнятого.

Цілісне бачення ефективної зайнятості відображено Г. Купаловою, яка виокремлює такі її передумови: свобода вибору роду занять, місця роботи і проживання, відміна будь-яких адміністративних обмежень трудової мобільності (прописка, анкети, заборони і затримки звільнення тощо); надання гарантій працевлаштування у суворій відповідності із законодавством про працю; відмова від примусовості до праці у будь-якій формі, за винятком випадків, передбачених законодавством України [1]. Найважливішим проявом ефективної зайнятості є зростання продуктивності праці, зумовлене як особистими характеристиками працівника, його вмінням, досвідом, трудовою активністю, так і техніко-організаційними й соціально-економічними

умовами виробництва.

Узагальнення та критичний аналіз наукових джерел дали змогу побачити різноманітність підходів науковців до визначення сутнісних рис ефективної зайнятості та її характерних проявів. Варто зауважити, що деякі науковці ототожнюють ефективну та продуктивну зайнятість. Повну зайнятість, що відповідає вимогам раціональності, називають продуктивною або ефективною зайнятістю.

Здійснений теоретичний аналіз численних підходів до розуміння ефективної зайнятості, дозволяє констатувати, що вона відображає стан кількісної і якісної збалансованості між потребою населення в роботі і робочими місцями, за якої створюються сприятливі умови для соціально-економічного прогресу і дотримуються інтереси як окремих працівників, так і суспільства в цілому. У зв'язку з постійним розвитком потреб людини і суспільства, з науково-технічним прогресом зростають кількісні та якісні параметри ідеалу ефективної зайнятості, в результаті чого до нього постійно треба прагнути, але неможливо досягти.

Таким чином, ми вважаємо, що вищі навчальні заклади повинні співпрацювати з різними приватними підприємствами та державними установами з метою забезпечення випускників достатнім рівнем професійної підготовки, активізації процесу підтримки ініціатив молоді щодо працевлаштування, заохочення до активного пошуку роботи й отримання спеціальності або професії, що має попит на ринку праці.

Питання модернізації змісту професійного навчання та підвищення рівня конкурентоздатності молоді на ринку праці набуває все більшої актуальності в Україні. Зважаючи на це та враховуючи закордонний досвід, доцільно говорити про необхідність впровадження дуальної освіти в Україні.

Порівняно з іншими країнами Європи, дуальна освіта в Україні перебуває на стадії становлення. Важливо пояснити, що включає в себе термін «дуальна освіта». Дуальна освіта, тобто подвійна, пояснюється як така, що поєднує у собі подвійну систему: навчання у професійному навчальному закладі та на підприємстві. Зважаючи на закордонний досвід, можна зазначити, що початок впровадження такої форми надання освіти в Україні – це важливий крок на шляху розвитку та модернізації національної системи навчання. Сьогодні ми можемо говорити про те, що уряд запропонував ряд шляхів та способів подолання проблем, які стосуються випускників професійних та вищих навчальних закладів, адже Міністерство освіти і науки України затвердило відповідну концепцію у 2018 році [2]. Ця концепція повинна забезпечити підготовку фахівців за дуальною формою отримання освіти, а заклади освіти зобов'язані співпрацювати з роботодавцями з метою адаптації, отримання навичок, досвіду в умовах професійної діяльності.

Варто зауважити, що запропонована система навчання відрізняється від традиційного проходження практики студентами. Дуальна форма здо-

буття освіти передбачає навчання на робочому місці з виконанням посадових обов'язків відповідно до трудового договору. Тож розроблена концепція переймає досвід німецької форми дуальної освіти і включає в себе такі основні завдання: модернізація освітніх програм, підвищення якості підготовки фахівців, зближення освіти з вимогами ринку праці, посилення ролі та впливу роботодавців на освіту, підвищення мотивації до навчання серед учнів та студентів, ріст рівня зайнятості молоді, скорочення адаптаційного періоду випускників на роботі, підвищення конкурентоздатності працівників.

Таким чином, можна зробити висновок, що для покращення ситуації і вирішення проблем ефективної зайнятості країни є необхідним впровадження інноваційних методів роботи. Така діяльність дасть змогу розвивати становище на ринку праці, покращить показники продуктивного працевлаштування. Дуальна модель освіти дуже актуальна та затребувана на сучасному етапі розвитку та модернізації професійних та вищих навчальних закладів. Завдяки впровадженню відповідних змін можна зміцнювати та розвивати практичну складову освіти, підвищувати якість підготовки молодих кадрів та їх конкурентоздатність, приводити рівень їх підготовки у відповідність реальним вимогам на ринку праці, збільшувати потужність мотиваційних дій щодо росту рівня ефективної зайнятості молоді.

Література

1. Бугуцький О.А., Купалова Г.І., Дієсперов В.С. та ін. Мотивація праці та формування ринку робочої сили / за ред. П.Т. Саблука, О.А. Бугуцького. К.: Урожай, 1993. 416 с.
2. Про схвалення Концепції підготовки фахівців за дуальною формою здобуття освіти: Розпорядження кабінету Міністрів України від 19.09.2018 р. № 660-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/660-2018-%D1%80>.

ПРАКТИКИ МОДЕЛЮВАННЯ ТІЛЕСНОСТІ В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ АНАЛІЗУ

Монастирська Анастасія Сергіївна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Соціологія тіла, набирає обертів у своїй актуальності з кожним днем. Та поступово виходить на перший план при дослідженні суспільства і стає домінуючою теорією для розуміння суспільних процесів. Тілесність це складний та багатогранний феномен, який брались вивчати представники багатьох наук: філософії, психології, соціології і т.д. Він є складним і у своєму визначенні, тому що існує безліч підходів і теорій, в яких він описаний. Але, використовуючи соціокультурний підхід, ми можемо затверджувати, що соціологія тіла вивчає специфіку людської тілесності в контексті соціальної взаємодії та глобальних культурно-історичних змін. Проаналізувавши усі підходи, можна дати таке визначення тілесності – це перетворене під впли-

вом соціальних і культурних чинників тіло людини, що володіє соціокультурними знаннями і смислами та виконує певні соціокультурні функції, які є важливими для повноцінного функціонування в межах соціуму. Включення «людини тілесної» в соціокультурний простір тягне за собою істотні наслідки для його тіла, що перетворюється із біологічного феномена в явище соціокультурне та здобуває, на додаток до своїх природно заданих атрибутів, властивості й характеристики, породжені соціальними й культурними впливами.

Модифікації тіла завжди мали велике поширення в суспільстві, зустрічалися у всіх культурах, як примітивних, так і сучасних. У минулому тілесні модифікації служили зовсім іншим цілям, ніж в сучасному світі. В першу чергу, вони використовувалися для соціальної ідентифікації, як оберегів, а також для соціальної диференціації в кримінальному світі. Підхід до вибору модифікацій був надзвичайно серйозним, що в наш час є не принциповим.

У сучасній культурі в середовищі мегаполісів практики впливу на тіло стають своєрідним компенсаторним феноменом, що позначає свободу людини і його протистояння гіперраціональній рутині буття і стратифікованим поведінковим кліше. Тілесні модифікації дають людині можливість підкреслити своє «Я», відобразити на своєму тілі внутрішній стан і світовідчуття. Останнім часом важко не помітити, що феномен модифікацій тіла став масовим і фактично не має відношення до ритуалів або субкультур, а радше модною тенденцією і елементом естетичного прикраси тіла.

Соціологи відзначають, що в контексті сучасних тенденцій моди конструється певна система уявлень про модифікації тіла як про способи подолання встановлених «рамочок», в зв'язку з чим відбувається розкриття нових вимірів духовності [1, с. 43]. Модифікації тіла позиціонуються як якісь вишукані способи особистісного зростання для обраних. Багато видів прикрас тіла були запозичені з різних культур. Найбільш поширеними видами модифікацій тіла сьогодні є пірсинг, татуювання, тонелювання, шрамування, роздвоєння мови, моделювання «ельфійських вух» [2, с. 23].

Підвищений інтерес суспільства до тілесних модифікацій як екстравагантним тенденціям сучасної моди пов'язаний з впливом мас-медіа, так як тіло стає об'єктом пильної уваги, яке можна залучити завдяки таким нестандартним прикрасам. Іноді модифікації тіла слугують як форми вираження протесту субкультур, а також у окремих індивідів, коли модифікації перетворюються в мову, розуміння якого є лише обраним. Іншими словами, татуювання, пірсинг і інші модифікації тіла виконують соціальну функцію вираження ідеологічного змісту поглядів. Популяризації різних варіантів модифікації тіла і все більш широкому поширенню цього явища сприяє як відбувається демократизація суспільства, так і поява нових технічних і медичних можливостей для здійснення даних модифікацій. Розробка техніки сучасних пластичних операцій і інших можливостей косметології привела до появи великої кількості людей, що прагнуть до проведення повторних

косметичних операцій. Доступність і відносна безболісність хірургічної техніки з використанням анестезіологічних можливостей сприяють більш широкому використанню даної техніки для модифікації тіла [3, с. 179].

Сучасне молоде покоління дійсно стурбовано проблемою зайвої ваги, яку йому нав'язали засоби масової комунікації. Максимально бажаною, найважливішою якістю тілесності, худоба / стрункість стала в наступних умовах:

- надмірне харчове споживання, що нав'язується масовим суспільством;
- придбання нею значення маркера високого соціального статусу;
- здійснення нею значення символу влади (продовження відтворення традиційної семантики худорлявості як символу влади духу над тілом);
- атмосфера гламуру, коли краса і худоба стали практично тотожними поняттями, тому що культура гламуру пропонує різного роду штучні заміники краси, але інстальоватися вони повинні в відповідну основу – худе тіло.

Теоретичні та емпіричні дослідження нам доводить, що люди, які не відповідають і вибиваються з допустимих рамок, публічно стигматизуються і маргіналізуються. На сучасному етапі, нав'язлива ідея «худого тіла» не диференціюється за гендерною ознакою, як ми це бачили у традиційних теоріях. Тобто, «вагорефлексивна культура» є гендерно нейтральною. Задля отримання бажаного результату, молодь вважає за краще займання спортом, а саме – відвідування спортивного залу, тобто домінує культура «хелсізму», яка означає використання тілесних практик, що не шкодять здоров'ю.

Результати аналізування обраної теми, можуть дати підставу, в котрій раз переконатися, що ми маємо справу з індивідуалізованим суспільством, яке акцентує увагу на своїй зовнішності, та потребує схвалення у навколишньому просторі. Суспільство намагається бути у тренді, стежити за новизною та модою, а особливо його молоді представники, які з самого свого народження здобули статус «індивідуалістів».

Література

1. Ворошилин С.И. Самоповреждения и влечения к модификации тела как парциальные нарушения инстинкта самосохранения. *Суицидология*. 2012. № 4. С. 40-61.
2. Медникова М.Б. Неизгладимые знаки: татуировка как исторический источник. М.: Языки славянской культуры, 2007. 216 с.
3. Менингхаус В. Цена красоты: польза и вред от ее обожания. *Логос*. 2009. № 4/5 (72). С. 177-185.

ПОЛІТИЧНА ТЕОРІЯ Р. МІХЕЛЬСА

Нагорна Анастасія Олександрівна, студентка факультету соціально-психологічної освіти та управління Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро).

Еволюція поглядів німецького соціолога першої половини ХХ ст. Роберта Міхельса надзвичайно суперечлива та відповідає викликам епохи. У молоді роки він входив до соціалістичної партії. Але згодом Міхельс зрозумів, що неможливо побудувати економічно і політично рівного суспільства, спираючись на соціалістичний рух. Дослідника хвилювало те, що ліберальні та соціалістичні партії Європи, незважаючи на заклики щодо підтримки широкої участі мас в політичному житті, насправді залежали від представників економічної та політичної еліти.

Саме ці переконання стали основою формування «залізного закону олігархії», який зводиться до того, що будь-яка організація неминуче перетворюється у владу керівної меншості, тобто олігархії [1, с. 98]. Ця меншість поступово відокремлюється від рядових членів і підпорядковує політику власним інтересам. Будь-яким, навіть демократичним, суспільством править олігархічна група. Таким чином, Міхельс, розглядаючи особливості формування керівництва у великих організаціях, стверджує, що в них є елітарна меншість, яка виконує керівну функцію.

Термін «олігархія» позначений Міхельсом дуже нечітко і має декілька значень. Дослідник робіт Міхельса Жан Лінц виділяє десять характеристик олігархії: поява лідерства; поява професійно стабілізованого лідерства; утворення бюрократії; централізація влади; переорієнтація цілей з кінцевих (боротьба за соціалізм) на поточні (зміцнення партійної організації); посилення ідеологічної жорстокості; посилення відмінностей між лідерами і членами організації; обмеження прав членів організації; перехід лідерів партійної опозиції в лави існуючого керівництва; орієнтація партії на підтримку всіх виборців, а не тільки власного класу [2, с. 8]. Але, не зважаючи на всі ці трактування, Міхельс не проводив чіткої межі між ними.

Дослідник вважав, що участь у керівництві усіх членів партії неможлива, як і участь усіх громадян в управлінні державою. Міхельс зауважував на замкненому колі: будь-яка організація потребує лідера, з'являється керівна меншість, яка бере на себе цю роль, що неминуче призводить до олігархії. Розвиваючи ці ідеї, Р. Міхельс формулює центральну тезу свого закону – «закон історичної необхідності олігархії» – основний соціологічний закон, якому підпорядковуються усі політичні партії: організація – це можливість панування обраних над тими, що обирають, уповноважених над тими, хто дає повноваження, делегованих над делегуючими [3, с. 59].

Згодом концепція елітизму знайшла як прихильників, так і критиків. Противники вважали помилковою теорію, яка заперечує особистість у політиці, здатності мас щодо впливу на владу, несумісна з ідеями демократії

і самоврядування. Вони критикували причини політичної нерівності в суспільстві. Але прихильники розвивали концепцію, поглиблювали її основні положення в нових соціальних умовах світу.

Література

1. Кочубей Л.О. Політична еліта та політичний клас: класичні зарубіжні концепції. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. 2009. Вип. 17. С. 96-107. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/26610/15-Kochubey.pdf?sequence=1>.
2. Демчишак Р. Проблема сутності політичних партій у працях класиків світової та української партології. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*: Збірник наук. праць. Л., 2008. Вип. 21. С. 6-10. URL: http://vlp.com.ua/files/02_75.pdf.
3. Ткач Т. Адміністративні причини лідерства у вченні Роберта Міхельса. *Вісник Академії Управління МВС*. 2010. № 2 (14). С. 57-65. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ucnavs_2010_2\(14\)_7](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ucnavs_2010_2(14)_7).

МОЛОДІЖНЕ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Нестеренко Анастасія Володимирівна, студентка факультету декоративно-прикладного мистецтва та дизайну Криворізького державного педагогічного університету.

У сучасному стрімкому розвитку економіки України все більше потребує уваги проблема зайнятості населення. На сьогоднішній момент, безробіття стає неодмінним елементом життя суспільства. Безробіття є макроекономічною проблемою, яку формують такі чинники, як структурні зміни в економіці, науково-технічний прогрес, співвідношення цін на фактори виробництва, сезонні коливання виробництва, інфляція, низький рівень професійної підготовки.

З огляду на нинішню ситуацію в якій знаходиться країна, в умовах сьогодення, безробіття - це найбільш гостра проблема, з якою стикається молоде населення України. Причиною цього є неефективність використання робочої сили у минулому, відсутність економічних умов, які б дали можливість застосовувати свої навички у продуктивній роботі за гідну плату. Невикористаний потенціал має вирішальне значення для багатьох держав, що розвиваються, з великим відсотком молоді серед населення. Адже молодь є важливим стратегічним ресурсом суспільства. Саме молодь визначає масштаби та темпи соціально-технічного прогресу, визначає політичне, економічне та соціальне майбутнє країни, впливає на стійкий розвиток людства. Безробіття України набуло масового характеру і несе велику загрозу не тільки для державного, але і для суспільного благополуччя [5]. Тому формування основних напрямів на подолання безробіття в Україні є першочерговим завданням для виходу з соціально-економічної кризи.

Питання регулювання зайнятості та безробіття знайшли відображення у працях вітчизняних науковців, таких як: С.І. Бандура, В.В. Близнюк, Д.П. Богиня, Ю.М. Маршавіна та багато ін. Це свідчить про те, що безробіття не було предметом самостійного дослідження в Україні. Значний

внесок у вивчення проблем стосовно довготривалого безробіття зробили іноземні вчені, зокрема: Дж. Акерлоф, Л. Гроган, Р. Джекман, А. Сміт, К. Терел та ін. Як ми бачимо, проблему безробіття досліджують багато науковців, але мало хто приділяє увагу саме молодіжному безробіттю. Саме постановка цього питання потребує більш детального вивчення, та знаходження вирішення даної проблеми.

Отже, метою дослідження є виявлення можливості підвищення рівня зайнятості на ринку праці України за результатами вивчення та аналізу проблем безробіття серед молоді.

Провівши аналіз наукової літератури, а також розглянувши різні визначення поняття «безробіття», ми дійшли висновку, що не існує єдиного погляду щодо цього соціально-економічного явища. Узагальнивши всі зазначені твердження розглянемо розуміння поняття «безробіття». Безробіття – це складне соціально-економічне явище в країні, спричинене економічними, політичними, або соціальними чинниками, при яких значна частина працездатного населення не може реалізувати свій трудовий і творчий потенціал через обмежену кількість вакантних робочих місць або через свою не конкурентоспроможність на ринку праці. Останнім часом постійно загострюється ситуація саме з зайнятістю молоді в Україні. Питома вага молоді у загальній кількості безробітних досягла 30% [1, с. 29]. Молодь становить окрему частину ринку праці і розвивається не так як увесь ринок. З одного боку, вік сприяє високій мобільності, відкритості, сміливості у зміні та пошуку роботи, а з іншого – молоді не вистачає відповідного досвіду, щоб бути конкурентоспроможними на ринку праці. Розглядаючи проблему молодіжного безробіття можна виділити такі категорії молоді: 15-25 років, 25-29 років та 30-34 роки.

Основні тенденції розвитку безробіття серед молоді:

1) найвищий рівень безробіття в групі від 15-24 років (22,5%). Скоріш за все, це зумовлено саме відсутністю досвіду та проблемою пошуку першого місця роботи. Основна причина такого високого рівня безробіття – це диспропорції у попиті та пропозиції на ринку. Така ситуація склалася на ринку через популяризацію окремих професій;

2) найнижчий рівень безробіття серед молоді віком 30-35 (8,6%) років, адже це переважно люди, які мають досвід, певні навички та сформувалися як спеціалісти;

3) у більш старших вікових групах вагомими причинами безробіття є звільнення за власним бажанням та вивільнення з економічних причин. Сьогодні основна тенденція – це скорочення [2, с. 120].

Для вирішення проблеми молодіжного безробіття варто розібратися з причинами її виникнення. Доцільно виділити екзогенні (тобто, пов'язані із зовнішніми впливами) та ендогенні (пов'язані із внутрішніми процесами) фактори, що сприяють молодіжному безробіттю.

- екзогенні: світова фінансово-економічна криза; міграційні процеси;

- ендегенні: недосконалі програми розвитку молоді; диспропорції між попитом та пропозицією на ринку праці; популяризація університетської освіти; невідповідність кваліфікації молодих спеціалістів вимогам роботодавців; недосконалість законодавства з питань зайнятості, суперечності щодо вікових меж молоді України; недостатня поінформованість абітурієнтів про потреби ринку; різний рівень розвитку регіонів України.

У рамках проекту ЕХСЕРТ в 2016 році було проведено 40 глибинних інтерв'ю серед молодих людей, у яких є труднощі з працевлаштуванням (дані ще не опубліковані). Результати опитування також свідчать про негативний вплив нестабільності на ринку праці на здоров'я молодих людей. Матеріальна незахищеність спонукає молодь погоджуватися на роботу з поганими умовами праці, негативно впливає на фізичне здоров'я втома, травми, загострення хронічних захворювань). Крім того, ідсутність (гідної) роботи, невизначеність з працевлаштуванням (неформальна, часткова або сезонна зайнятість), матеріальна незахищеність, пошук тимчасового заробітку на низькокваліфікованих посадах створюють психологічні передумови до зловживання алкоголем [6].

Зрештою, бідність, також пов'язана з безробіттям, створює перешкоди для поліпшення здоров'я навіть тих, хто не схильний до шкідливих звичок. Безробіття, нестабільне становище на ринку праці, невпевненість в майбутньому і низька заробітна плата також є причиною відкладання народження дітей для деяких молодих сімей.

Сучасна молодь більш схильна звинувачувати «державу», «економіку» та інших осіб у власних проблемах з пошуком роботи. На сьогодні, в Україні явно виражена тенденція невідповідності кількості безробітних, зареєстрованих у державній службі зайнятості, кількості найнятих робітників, які скористалися послугами служби зайнятості. Усі ці фактори спричиняють дисбаланс між попитом та пропозицією, що є основною причиною безробіття.

Загальні результати дослідження Міжнародної організації праці (МОП) показують, що на одну вакансію претендує від 3-х і більше осіб. Також негативною тенденцією є невідповідність потребі у спеціалістах за окремим фахом, що знов таки зумовлено популяризацією окремих професій [3, с. 406].

Відповідно, це питання вимагає пильної уваги з боку органів влади, що відповідають за формування і реалізацію молодіжної політики, в тому числі політики зайнятості. Ефективна державна політика зайнятості – одна з найважливіших стратегій подолання негативних наслідків безробіття і нестабільної зайнятості серед молодих людей в Україні.

У науковій літературі пропонують багато порад для вирішення проблеми молодіжного безробіття. Для підвищення конкурентоспроможності національного ринку праці необхідно змінювати ставлення до людини, систему підготовки професіоналів. Перехід від навчання до роботи є важливим етапом становлення людини. Підтримка безробітної молоді з боку сім'ї,

суспільства і держави важлива для попередження розчарування і втрати потенціалу молодих людей, що опинилися в скрутному становищі. Покращення якості освіти – це комплекс заходів, що розвивається разом з динамічними змінами у світі. Забезпечення конкурентоспроможності освіти сьогодні потребує: перегляду кількості і структури закладів вищої освіти, а також навчальних напрямів і спеціальностей, приведення їх у відповідність до потреб економічного розвитку; створення умов для реалізації принципу автономності вищих навчальних закладів; введення моніторингу якості освіти; забезпечення прямого зв'язку між сферою освіти та ринком праці [4, с. 754].

Також важливе значення має професійне навчання кадрів на виробництві.

Таким чином, підвищення конкурентоспроможності національного ринку праці – це комплексна проблема, вирішення якої залежить від державного регулювання цих процесів.

Отже, в сучасних умовах необхідно активізувати процеси підтримки ініціатив молоді щодо професійної підготовки та працевлаштування, заохочення її до активного пошуку роботи й отримання спеціальності або професії, що користується попитом на ринку праці. Для цього дуже важливою є повна та кваліфіковано надана інформація щодо перспектив професійного зростання молоді. Держава повинна вибрати свої методи запобігання безробіттю та шляхи розв'язання проблеми, у т. ч. різні аспекти законодавчої та регуляторної сфери ринку праці. Уряд країни повинен дбати про зайнятість своїх громадян, а особливо молодих людей, які повні енергії, ідей, цілеспрямованості та спроможні використати резерви своїх знань, умінь і навичок на користь держави.

Отже, вирішення питання молодіжного безробіття допоможе стати Україні на сходінку вище в економічному розвитку і забезпечить поліпшення життя населення.

Література

1. Борищук А.О., Семенова К.Д. Аналіз рівня безробіття в Україні. *Статистика – інструмент соціально-економічних досліджень*: збірник наук. студ. праць. Одеса, 2017. Вип. 3, ч. I. С. 29-34.
2. Кочума І.Ю. Стан зайнятості та безробіття в Україні на сучасному етапі. *Фінансовий простір*. 2013. № 3. С. 119-126.
3. Дяків О. Молодь на ринку праці регіону: проблеми та шляхи їх вирішення. *Формування ринкової економіки*: збірник наук. праць. К.: КНЕУ, 2012. Т. 1. С. 403-411.
4. Ярова Л.Г. Аналіз рівня безробіття в Україні та напрямки його подолання. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. Вип. 4. С. 752-755.
5. Машик Ю. Стан та динаміка безробіття в Україні та країнах ЄС. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/3000>.
6. Молодіжне безробіття: втрачене покоління. *Українська правда*. URL: http://www.epravda.com.ua/news/2012/03/16/318783/view_print.

ВИБОРЧА ІНЖЕНЕРІЯ ЯК ЗАСТОСУВАННЯ СОЦІОІНЖЕНЕРНОГО ПІДХОДУ ДО ВИБОРЧОЇ СФЕРИ

Ніколенко Юрій Олександрович, студент факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Науково-технічний прогрес, який є однією з головних характеристик ХХ-ХХІ ст., був би неможливим без бурхливого розвитку інженерії. Інженерна діяльність або інженерний підхід (далі – ІП) в найбільш загальному розумінні може бути визначена як діяльність, що спрямована на застосування наукових знань для створення штучних об'єктів. Інженерію в найбільш загальному розумінні можна розглядати як раціональну науково обгрунтовану діяльність щодо цілеспрямованого конструювання певної системи та її окремих складових; а також як розробку технологій функціонування цієї системи. Хоча початково інженерія розглядалась в контексті створення виключно матеріальних об'єктів, але пізніше ІП почали застосовувати і до соціальних структур. Сьогодні термін «інженерія» використовується не тільки в точних та технічних дисциплінах, а і в рамках практично всіх прикладних суспільних наук: наприклад, психологія, соціологія, політологія, політичний маркетинг та менеджмент, юриспруденція. Однією з перших термін «інженерія» з технічно-виробничої сфери запозичила соціологія з метою підкреслення відмінності практичних функцій, виконуваних фахівцями у сфері управління, від діяльності фахівців фундаментальної науки, що виконують когнітивну функцію [1, с. 25]. Одним з перших відомих прикладів застосування ІП до соціальної сфери є проект ідеальної держави Платона, викладений ним у діалогах «Держава» (360 р. до н. е.), «Закони» (354 р. до н. е.), пізніше з'явилися утопічні проекти Т. Мора (1516 р.), Т. Кампанелли (1623 р.), в першій половині ХІХ ст. виникає утопічний соціалізм, представлений насамперед К.А. Сен-Сімоном, Ш. Фур'є, Р. Оуеном. Всі зазначені проекти пропонували створення ідеальної держави з ідеальним суспільним устроєм, здебільшого без приватної власності, та з науково обгрунтованим управлінням; але в них приділялося мало уваги шляхам досягнення практичної реалізації запропонованого устрою, тому їх можна віднести лише до предтеч соціальної інженерії (далі – СІ).

Виникнення СІ як самостійного напрямку можна відраховувати тільки з ХХ ст.: сам термін «СІ» увів до наукового обігу американський юрист Р. Паунд в 1922 р., в 1920-х рр. СІ розглядалась дуже вузько – в рамках організації виробництва та промисловості (так її розглядали Г. Тейлор, Е. Мейо, М. Вітке, О. Гастев). Але основоположником СІ в сучасному розумінні вважається відомий англійський філософ, автор концепції відкритого суспільства, К.Р. Поппер, який виклав свою концепцію насамперед в роботах «Злиденність історизму» (1957 р.) та «Відкрите суспільство та його вороги» (том 1 – 1945 р., том 2 – 1965 р.). К.Р. Поппер розумів СІ як установку на

внесення раціональних, науково обґрунтованих змін в соціальній сфері задля досягнення певних цілей. СІ він протиставляв історизму, який розглядає соціальні інститути та соціальну реальність як сформовану внаслідок певних незалежних від людей законів розвитку суспільства, даним законам підпорядкований хід історичного процесу, який спрямований на досягнення певної мети (наприклад, до таких концепцій відноситься марксистський підхід до історії як до послідовної та закономірної зміни суспільно-економічних формацій). На відміну від історизму, СІ не цікавить походження та історичне значення певних соціальних інститутів, соціоінженерний підхід розглядає ті чи інші складові соціальної реальності лише з точки зору їх практичної корисності; також СІ не поділяє положення історизму про підпорядкованість історичного процесу певним закономірностям, абсолютну прогнозованість історичних та соціальних процесів, і про пасивну роль суб'єкту, який в рамках СІ виступає основним джерелом соціальних змін [3, с. 262; 5, с. 108]. Як зазначає Ю. М. Резнік, специфіка предметної галузі СІ полягає в її нормативному характері. Цим вона принципово відрізняється від наукового пізнання, з одного боку, і форм управлінського впливу, з іншого. Предметна область СІ лежить в сфері «належного» стану і розвитку соціальних систем. На відміну від науковця соціальний інженер орієнтований не на вивчення сутнісних характеристик соціальних систем, а на виявлення їх конструктивних можливостей, тобто можливостей їх перетворення відповідно до заданих параметрів, для досягнення поставлених цілей та отримання запланованих результатів. На відміну від управлінця, що має певними засоби і ресурси (засобами матеріального і адміністративного впливу, фінансовими та іншими ресурсами), соціальний інженер за допомогою засобів нормативного регулювання здійснює непрямий вплив на розвиток соціальних систем [4, с. 92].

Т. Парсонс виділяв в структурі соціальної сфери економічну, політичну, соціальну та культурну підсистеми. Вибірчу сферу можна віднести до політичної підсистеми соціальної сфери. На підставі цього, можна зробити висновок про можливість застосування до виборчої сфери соціоінженерного підходу (далі – СІП), що має своїм результатом виникнення такого напрямку як виборча інженерія (далі – ВІ). М. Афанасьєва визначає ВІ як цілеспрямовану, раціональну, науково та прагматично обґрунтовану діяльність з конституційно-правового конструювання (далі – КПК) виборчої системи (далі – ВС) та технологій виборчого процесу (далі – ВП) з метою отримання заданого політико-правового результату [1, с. 30]. Виникнення ВІ відноситься до історичного періоду виникнення представницьких демократій сучасного зразку (кінець XVIII ст.), в яких виборними стали керівні органи влади та посадовці (парламент та голова держави) та розширилося коло осіб, які мають виборчі права. Саме наявність демократичного режиму з реальним впливом виборів на формування керівних органів влади та на вибір керівних посадовців є необхідною умовою виникнення великої кількості суб'єктів,

зацікавлених в впливі на їх результат (та, відповідно, використанні даними суб'єктами певних засобів та інструментів зазначеного впливу, одним з яких є ВІ). Остаточне становлення ВІ в світовому масштабі припадає на кінець ХХ ст., і пов'язується з різким зростанням кількості держав з демократичним режимом, коли зазначені держави почали складати переважну більшість держав світу.

Будь-яка інженерна діяльність, у тому числі в соціальній та політико-правовій сферах, передбачає три основні етапи реалізації: проектування (від лат. *proiectus* – кинутий вперед) – попереднє визначення характеристик створюваного продукту, конструювання – безпосередня діяльність зі створення продукту, та впровадження – використання створеного продукту на практиці. На цій підставі можна зробити висновок, що ВІ включає в себе законодавче проектування правил поведінки суб'єктів та учасників ВП, так і впровадження в практику певних технологій та методів організації та проведення процедури виборів [2, с. 67].

М. Афанасьєва розглядає СІП до виборчої сфери як теоретико-методологічну установку на застосування, з одного боку, наукових знань, а, з іншого, емпіричних даних та практичного досвіду у процесі цілепокладання, прогнозування, конструювання параметрів ВС та ВП, оцінки їхньої результативності з точки зору оптимізації та підвищення ефективності. В рамках СІП КПК ВС та ВП розглядається як акт раціональної, науково обґрунтованої, прагматичної діяльності, яка заснована на певній системі цілей, концептуальних ідей, спрямована на ідеальне передбачення результатів перетворення об'єктивної політико-правової дійсності та надання їй бажаних властивостей; дана діяльність пов'язана з визначенням системи правових інструментів та конструюванням правових технологій її здійснення, а також з оцінкою отриманого політико-правового результату, на досягнення якого вона спрямована. При застосуванні до виборчої сфери СІП обов'язково повинен включати в себе елементи праксеологічного, прагматичного, технологічного, інструментального та конструктивного підходів. Тобто СІП є за своєю суттю кумулятивним, оскільки включає в себе та використовує напрацювання інших напрямів [1, с. 86].

Існуючи на сьогодні теоретико-методологічні підходи до СІ можна звести до двох основних – предметного і проблемного. Предметний підхід ґрунтується на уявленні, що соціальна реальність є об'єктивною, системною, детермінованою та прогнозованою, що може бути зрозуміла й перетворена на тих же принципах, що й пізнання (перетворення) матеріального середовища. Проблемний підхід в рамках СІ, що з'явився в 1970-х рр., розглядає соціальні інститути як гнучкі системи взаємодії, що постійно й свідомо перебудовуються їх членами. На відміну від предметного, даний підхід скептично ставиться до абсолютної детермінованості, пізнаваності та прогнозованості соціальної реальності, віддаючи місце випадковим факторам

та допускаючи варіативність розвитку соціальної сфери. СІ в рамках проблемного підходу розглядається як міждисциплінарний напрям. Згідно з даним підходом, суб'єкт СІ в рамках своєї діяльності володіє вільним вибором та можливістю проявляти ініціативу. На думку М. Афанасьєвої, стосовно ВІ кожен з даних підходів них відображає лише одну зі сфер політико-правової реальності (які насправді існують одночасно): або сферу свободи вибору, цілепокладання (проблемний підхід), або сферу детермінізму, світу закономірностей та принципової передбачуваності діяльності (предметний підхід).

Стосовно виборчої сфери проблемний підхід, фіксує увагу на тій частині політико-правової реальності, що характеризується «свободою» і «активністю», зосереджує увагу на можливості суб'єкта ВІ поводитися ініціативно – наприклад, вносити зміни стосовно елементів ВС та способів організації ВП. Переструктурування та переконоструювання ВС розглядається в цьому контексті як один з можливих варіантів самопрограмування з боку активного суб'єкта. Оскільки механізм свідомих змін пов'язаний із цілепокладанням, основною проблемою підходу є проблема вибору та реалізації цілей індивіда (групи), а також пошуку способів їхньої реалізації. Що стосується предметного підходу, то його застосування до ВІ обґрунтовано наступним: по-перше, інженерний підхід проявляється не тільки на активній, але й на пасивній основі, людина, спільність виступають не тільки суб'єктом, але й об'єктом змін; по-друге, інженерія, крім сфери свободи та недетермінованості (що проявляється у відносній свободі вибору цілей і способів їхньої реалізації), має яскраво виражені риси системності та детермінованості (суб'єкт ВІ застає вже існуючу, організовану та не всебічно вивчену політико-правову реальність); по-третє, ніякий, навіть самий досконало розроблений закон, не гарантує досягнення бажаного результату, якщо не враховує природу, логіку функціонування та розвитку виборів, як політико-правового явища та процесу, що перетворюються. Об'єктний підхід підкреслює можливість пізнання сутнісних характеристик ВС та ВП, принципову передбачуваність наслідків їх змін. Суб'єктний підхід зосереджується на можливості суб'єкта ВІ поводитися ініціативно – робити вибір, вносити зміни до елементів ВС та технологій ВП [1, с. 51]. Таким чином, двома основними підходами до СІ є предметний та проблемний, які відрізняються насамперед поглядами на соціальну реальність: згідно з першим вона є абсолютно детермінованою та прогнозованою, другий допускає роль випадкових факторів та важливе місце відводить вольовим рішенням суб'єкта СІ. Що стосується застосування даних підходів до ВІ (в даному випадку предметному підходу відповідає об'єктний, а проблемному – суб'єктний), то об'єктний підхід підкреслює можливість пізнання сутнісних характеристик ВС та ВП, принципову передбачуваність наслідків їх змін; в той же час суб'єктний підхід зосереджується на можливості суб'єкта ВІ поводитися ініціативно – робити вибір, вносити зміни до елементів ВС та технологій ВП.

На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що ІП сьогодні використовується як в технічних, так і в соціогуманітарних дисциплінах. Результатом застосування ІП до соціальної сфери є виникнення СІП, в той же час застосування СІП до виборчої сфери призвело до виникнення ВІ як діяльності з конструювання ВС та ВП для досягнення певних цілей.

Література

1. Афанасьєва М.В. Виборча інженерія в Україні: монографія. Одеса: Юридична література, 2014. 384 с.
2. Афанасьєва М.В. Виборча інженерія як законодавче. *Актуальні проблеми політики*: збірник наук. праць НУ ОЮА. Одеса: Фенікс, 2010. Вип. 40. С. 63-68.
3. Поппер К. Открытое общество и его враги. Т. 1. Чары Платона [пер. с англ. под ред. В.Н. Садовского]. М.: Феникс, Международный фонд «Культурная инициатива», 1992. 448 с.
4. Резник Ю.М. Социальная инженерия: предметная область и границы применения. *Социологические исследования*. 1994. № 2. С. 87-96.
5. Фадеева В.Н. Феномен социальной инженерии в концепции К. Поппера. *Известия ТПУ*. 2008. Т. 312, № 6: Экономика. Философия, социология и культурология. С. 52-59.

ДЕРЖАВНА ДОПОМОГА ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Новицька Наталія Володимирівна, студентка Навчально-методичного центру післядипломної освіти та підвищення кваліфікації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Проблема, що пов'язана з наданням державної допомоги є однією з суперечних проблем у сучасному українському суспільстві, актуальність якої обумовлена глобальними змінами в його політичному стані. Прагнення до побудови незалежної, правової, соціальної держави, вибір стратегічного курсу на європейську інтеграцію, – усе це впливає формуванню та становленню державної допомоги.

Приступаючи до аналізу зазначимо, що проблема, яку ми вивчаємо є невід'ємною складовою проблеми захисту держави і тому розглядати її окремо від даного питання неможливо. Адже «державна» – це той інститут, що супроводжує людство протягом майже всієї його історії та відіграє найважливішу роль у забезпеченні життєдіяльності людини і суспільства.

У науковій літературі ми знаходимо декілька визначень поняття «державна», що належать діячам різних епох. А саме, держава – це:

- справа, що варта народу, – об'єднання багатьох, пов'язаних згодою в питаннях права та спільним інтересом (М. Цицерон [12]);
- політичний стан суспільства, що виявляється у встановленні та підтриманні відносин між владарюючими та підлеглими, у наявності органів юстиції та законів. Загальне благо, яке повинно створюватися від додержання реальних державних інтересів (Н. Макіавеллі [9]);
- правове управління сім'ями та тим, що є в них спільного з верховною владою, яка повинна керуватися одвічними засадами добра та справедливості. Ці засади мають давати загальне благо, яке й повинно становити мету

державного устрою (Ж. Боден [2]);

– єдина особа, верховний владика, суверен, воля якого внаслідок договору багатьох осіб вважається волею всіх (Т. Гобс [6]);

– держава – загальна воля людей, що є вираженням визначальної мети. Тобто більшості громадян, які входять у державу (Б. Кістяківський [7]);

– держава – сукупність людей, які об'єдналися в єдине ціле під керівництвом ними ж установленого загального закону (Дж. Локк [8]).

З нашої точки зору, існування різних поглядів на поняття «держава» пов'язане не лише з тим, що в кожній із теорій наголошується на окремих аспектах багатогранного явища держави, але й з тим, що існує суттєва відмінність між народами та культурами і, відповідно, державним утворенням можуть бути притаманні ті чи інші специфічні риси.

Слід зазначити, що термін «держава», у науці, використовують як у широкому, так і у вузькому розумінні. Держава в широкому розумінні – це політично організоване суспільство (усе суспільство або особлива форма його прояву). Держава у вузькому розумінні – це сукупність органів, які здійснюють управління суспільством (окремий орган або група органів). Вивчення соціально-правової та соціально-економічної літератури дало можливість дійти висновку, що визначення загального поняття «держава», єдиного «для всіх часів і народів», є принципово неможливим. Це пов'язано із суб'єктивністю поглядів та низкою об'єктивних обставин – таких, як неоднаковість умов існування держав на різних етапах розвитку суспільства, особливості та специфічні риси, властиві окремим державам, складність самої держави як явища.

З метою глибокого вивчення поняття «державна допомога» надалі зупинимося на другій його складовій – понятті «допомога». Термін «допомога» є неоднозначним за своїм змістом і вживається в таких основних значеннях, як «сприяння кому-небудь у чому-небудь», «участь у чому-небудь», «те, що приносить полегшення», «матеріальна підтримка», «захист», «порятунок у біді», «сприяння в лікуванні», «полегшення страждань». У загальноправовому значенні категорія «допомога» означає матеріальну підтримку громадян, які опинились у скрутній життєвій ситуації. Уперше поняття «допомога» було досліджене В. Андрєєвим. На його думку, допомога – це всі інші (крім пенсії) грошові виплати аліментарного характеру з фондів для непрацездатних, які виступають підтримкою громадян у встановлених законом випадках [3, с. 254]. Р. Іванов наголошував, що допомоги – це всі гроші, періодичні, соціально-аліментарні виплати, які мають характер державної допомоги й надаються громадянам у випадках та на умовах, передбачених законом, із компенсаційною та іншою метою [5].

У залежності від джерел фінансування допомогу прийнято поділяти на державну та недержавну. У зв'язку з тим, що така допомога надається службами захисту населення (служби, які завдяки сукупності державних захо-

дів і видатків бюджету, надають фінансову допомогу окремим верствам населення, які через незалежні від них причини не мають достатніх для самозабезпечення доходів), багато вчених ототожнюють поняття «державна допомога» та «державна соціальна допомога». В українському законодавстві визначення поняття «державна соціальна допомога» відсутнє.

Тому надалі, вважаємо за необхідне зробити акцент саме на соціальній допомозі. На думку А. Дудкіна, «соціальна допомога» це форма конкретних історичних суспільних відносин, які виникають на базі діяльності, пов'язаної із задоволенням потреб людей, що опинилися у важкій життєвій ситуації, з якої вони не знаходять самотійного соціально прийнятного виходу [4, с. 13].

Історичний зміст суспільних відносин, що виникають із діяльності з надання різних видів соціальних допомог, визначається тим, що кожний етап державного розвитку обумовлений спрямованістю соціальної політики, яку проводить держава на цьому етапі. Зокрема, сучасний історичний період державотворення в Україні характеризується такими особливостями, як залежність розміру соціальної допомоги від встановленого рівня прожиткового мінімуму, різноманітність видів соціальних допомог, фінансування всіх видів допомог із державного, місцевого бюджету.

В. Панченко вважає, що державна соціальна допомога – це адресна діяльність. Ознака адресності, зазначає автор, впливає з тієї обставини, що допомога є не практично безмежною сукупністю різноманітних соціальних чинників, що сприяють здійсненню інтересів тієї чи іншої людини, групи, що сприяють подоланню проблем, які виникають в їх повсякденному житті, а професійною цілеспрямованою діяльністю, орієнтованою на конкретного суб'єкта (суб'єктів) отримання, конкретну проблемну життєву ситуацію (конкретний тип проблемних життєвих ситуацій), реалізацію конкретних інтересів суб'єкта отримання в проблемній життєвій ситуації [10, с. 17].

М. Захаров та Е. Тучкова розуміють під соціальними допомогоюми виплати, які здійснюються громадянам у встановлених законом і випадках щомісячно, періодично чи разово з метою відшкодування повністю чи частково тимчасово втраченого заробітку або надання матеріальної допомоги [11, с. 383].

У науці права соціального забезпечення категорія «соціальна допомога» розглядається в широкому та вузькому значенні. Так, соціальна допомога в широкому розумінні – це всі види державного соціального забезпечення, які виплачуються в грошовій або натуральній формі. Зокрема, у Великому економічному словнику соціальна допомога визначається, як турбота держави, суспільства про громадян, які потребують допомоги, сприяння у зв'язку з віком, станом здоров'я, соціальним становищем, недостатньою забезпеченістю засобами існування. Соціальна допомога (соціальний захист, соціальне забезпечення) виявляється у вигляді пенсій, допомог, надання матеріальної допомоги, обслуговування хворих і старих, турботи про

дітей.

Таким чином, в широкому розумінні соціальна допомога повністю отожднюється із системою державного соціального забезпечення громадян. У вузькому розумінні соціальна допомога – це виключно грошова виплата (одноразова чи періодична), яка призначається окремим категоріям громадян у порядку і розмірах, передбачених законодавством. Слід зазначити, що сутність поняття «соціальна допомога» тісно переплітається з поняттям «соціальне забезпечення», яке в науковому світі тлумачиться як синонім поняття соціального захисту – системи суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків, таких як хвороба, інвалідність, старість, втрата годувальника, безробіття, нещасний випадок на виробництві тощо.

Враховуючи зазначене вище можна припуститися думки, що державна допомога – це організаційно-правова форма соціального захисту, яка:

- визначається законодавством певної країни;
- лежить в основі діяльності служби соціального захисту;
- залежить від певних професійних відносин, що мають характерологічні особливості та власне наповнення;
- будується на умовах відповідальності працівників управління праці та соціального захисту населення перед державою та громадянами, які потребують соціальної допомоги.

Сучасна соціальна допомога характеризується інтегративними, міждисциплінарними підходами. Її розвиток відбувається в трьох напрямках. По-перше, визначається місце соціальної допомоги у структурі суспільної життєдіяльності. По-друге, йде пошук власного теоретичного обґрунтування. По-третє, виокремлюються конвенційні зв'язки з іншими формами суспільної життєдіяльності. Резюмуючи зазначимо, поняття «державна допомога» в науковій літературі не має конкретного визначення. Його вивчення носить міждисциплінарний характер і пов'язане з системою суспільно-правових, соціально-економічних та соціально-політичних відносин.

Література

1. Балтаев В.В. Развитие корпоративных методов управления предприятиями промышленности: автореф. дис. ... канд. эконом. наук: 08.00.05. Саратов, 2007. 27 с.
2. Боден Ж. Шесть книг о государстве. *Антология мировой политической мысли*: В 5 т. Т. 2. М.: Мысль, 1999. С. 689-695.
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. Київ; Ірпінь: Перун, 2004. 1140 с.
4. Дудкин А.С. Социальная помощь, как форма общественных отношений (социально-философский аспект): дис. ... канд. филос. наук: 09.00.11. Пенза, 2006. 213 с.
5. Иванов Р.Л. Властеотношение как вид правового отношения. *Вестник Омского университета. Сер.: Право*. 2011. № 1. С. 12-20.
6. Гоббс Т. Философские основания учения о гражданине. Москва; Минск: АСТ, Харвест, 2001. С. 167-168.
7. Кистяковский Б.А. Социальные науки и право: Очерки по методологии социальных наук и общей теории права. М., 1916. С. 248-258 URL: <http://biblioclub.ru/index.php?page=book&id=226742>.

8. Локк Дж. Сочинения: В 3 т. Т. 3. М.: Мысль. 1988. С. 137-405.
9. Макіавеллі Н. Державотворець: пер. з італ. К.: Арій, 2015. 223 с.
10. Панченко В.Ю. О понятии социальной помощи в современном обществе. *Социол. исслед.* 2012. № 5. С. 13-18.
11. Право социального обеспечения России / М.Л.Захаров, Э.Г. Тучкова; [2-е изд., испр. и перераб.]. М.: Изд-во БЕК, 2002. 560 с.
12. Ціцерон М.Т. Про державу. Про закони. Про природу богів. К.: Основи, 1998. 476 с.

МОДЕРНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСІВ ПРИЙНЯТТЯ ПУБЛІЧНИХ ПОЛІТИЧНИХ РІШЕНЬ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

Олексієнко Юлія Олегівна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

В Україні система законодавчих актів регламентується правовими нормами. Оскільки політика репрезентує інтереси правлячих еліт і впливає на зміни в системі права, то досить часто правову систему адаптують під інтереси правлячої еліти. Тому досить актуальними є дослідження методичних підходів до прийняття політичних рішень і їх вплив на правове поле в умовах сьогодення.

Історія становлення сучасної теорії прийняття політичних рішень у сфері державного управління досить детально досліджена вітчизняними та зарубіжними дослідниками, такими як: С.С. Алексєєв, В.І. Абрамов, Д.Н. Бахрах, О.В. Висовень, В.П. Горбулін, А.А. Дегтярьов, М.А. Євсєєв, Д. Істон, А.Б. Качинський, Г.В. Новицький, В.М. Олуйко, В. Парсонс, Г.П. Ситник, Г. Саймон, Ф. Фукуяма, А. Хігглі та ін. Зокрема, Г.П. Ситник та В.І. Абрамов розглядають державне управління як систему, як сукупність взаємозумовлених, взаємодіючих органів державного управління та вищих посадових осіб держави, що в межах чинного законодавства та із залученням наявного в її розпорядженні потенціалу держави (фінансового, інтелектуального, духовного тощо).

Але динамічний стан суспільних процесів свідчить про те, що при прийнятті політичних рішень існує необхідність враховувати зміни, що відбуваються в державі, удосконалювати існуючі підходи до застосування механізмів підготовки та прийняття управлінських рішень для врегулювання управлінських впливів у сфері владно-суспільних відносин.

Прогресивний розвиток суспільства, безпека держави та входження її до кола розвинених країн світу залежать від ефективності прийнятих політичних рішень. Для підвищення їх ефективності слід розглянути сам процес та його етапи, що пов'язані з іншими формами життєдіяльності суспільства. Першим етапом прийняття політичного рішення є визначення мети, для досягнення якої і потрібне прийняття тих чи інших політичних рішень. Мета сама по собі є постановкою питання, яке повинно бути суспільно значимим, тобто визначати інтереси певних кіл населення. Воно має

залучатися до процесу дослідження відповідних державних органів як предмет дослідження [7]. Важливим є також точний ситуаційний аналіз проблеми, а саме з'ясування потреб суспільства, окремих його груп чи окремих інтересів. Для прийняття політичних рішень слід чітко визначити межі проблеми та загрози, які можуть виникнути при досягненні поставленої мети.

Розглянемо конкретний приклад. Важливим здобутком у сфері державного управління в Україні було прийняття Закону України «Про основи національної безпеки України», який відповідно до Конституції України (ст. 92) визначив пріоритети національних інтересів та основні засади державної політики щодо самозбереження і прогресивного розвитку України [5], які відображають нагальні потреби держави на сучасному етапі: гарантування конституційних прав і свобод людини і громадянина; розвиток громадянського суспільства, його демократичних інститутів; захист державного суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності державних кордонів, недопущення втручання у внутрішні справи України; зміцнення політичної і соціальної стабільності в суспільстві; забезпечення розвитку і функціонування української мови як державної в усіх сферах суспільного життя на всій території України, гарантування вільного розвитку, використання і захисту російської, інших мов національних меншин України; створення конкурентоспроможної, соціально орієнтованої ринкової економіки та забезпечення постійного зростання рівня життя і добробуту населення; збереження та зміцнення науково-технологічного потенціалу, утвердження інноваційної моделі розвитку; забезпечення екологічно та техногенно безпечних умов життєдіяльності громадян і суспільства, збереження навколишнього природного середовища й раціональне використання природних ресурсів; розвиток духовності, моральних засад, інтелектуального потенціалу Українського народу, зміцнення фізичного здоров'я нації, створення умов для розширеного відтворення населення; інтеграція України в європейський політичний, економічний, правовий простір; розвиток рівноправних взаємовигідних відносин з іншими державами світу в інтересах України [4].

Другий етап прийняття політичного рішення – це формулювання проекту державно-політичного рішення. На обговорення виносяться альтернативні варіанти розв'язання однієї й тієї самої проблеми. Законодавчими інститутами формулюються базові принципи і конституційні норми, виробляється стратегія загальнодержавної політики. До відомств виконавчих органів належить практична реалізація стратегічних рішень і сама технологія оперативного управління [1].

Третім етапом прийняття політичного рішення є його затвердження. Ця процедура обумовлюється законом, визначається правовими рамками. Законопроект затверджується парламентом і представляється на підпис президенту. Саме на цьому етапі прийняття політичного рішення документ стає

законом чи адміністративним актом, тобто актом волевиявлення, обов'язковим для всіх громадян держави. Як приклад можна навести закон «Про засади державної мовної політики» (підписаний Президентом України 8 серпня 2012 р.) [6], за яким передбачається встановлення офіційного використання регіональних мов у роботі місцевих органів державної влади при проживанні мінімум 10% носіїв на територіях, на яких поширена ця мова. Проект цього закону викликав жваві суперечки і у правовому, і в політичному та навіть в етичному відношенні. Політичні спори викликані передусім складною політичною ситуацією і протистоянням коаліції та опозиції до влади, що склалася перед виборами до Верховної Ради України, зростаючим невдоволенням громадян парламентом і урядом. Стосовно правової складової цього закону, то деякі його положення не відповідають статтям щодо мовної політики, що прописані в Конституції України (ст. 10) [3].

Четвертий етап прийняття політичного рішення – його реалізація. Це означає, що закон чи адміністративний акт, затверджений по всій формі, вступає в законну силу і стає частиною тих правових меж, всередині яких здійснюється діяльність держави та її органів, а також реальна життєдіяльність соціуму [2].

П'ятий етап прийняття політичного рішення – оцінка його результатів. Наразі відбувається зіставлення результатів виконання політичного рішення з тими цілями, для здійснення яких воно було прийнято, перевіряються побічні наслідки, що виникають у результаті виконання державнополітичного рішення. Для оцінки дієвості того чи іншого закону чи адміністративного акта з точки зору держави важливо звернути увагу на засоби, які пов'язані з виконанням державно-політичного рішення, чи є вони адекватними, ефективними і оптимальними для досягнення поставлених завдань, врегулювання конфліктів, роботи системи нагляду, арбітражу, що забезпечує дії «зворотного зв'язку», і пов'язано це, перш за все, із судово-конституційним процесом та функціонуванням контрольно-наглядових інститутів (прокуратура, омбудсмен) [3].

Політичне рішення – це здійснюваний в індивідуальній чи колективній формі процес визначення завдань політичної дії, етапів, способів її досягнення [4]. Прикладом політичних рішень можуть бути закони, накази, розпорядження, постанови тощо. Вони бувають: загальнодержавні, регіональні та місцеві; колегіальні та одноосібні; стратегічні і тактичні. Прикладом офіційного політичного рішення, що має історичне значення, є «Акт проголошення незалежності України», прийнятий Верховною Радою України 24 серпня 1991 р. Повний зміст цього документа розкриває структуру, зміст та інші характеристики його як політичного рішення [3].

Перша особливість прийняття політичних рішень в Україні – функціональність. В умовах сучасної демократичної держави практично не реально, щоб політичні рішення готували самі суб'єкти влади, оскільки головна вимога до рішення – його максимальна адекватність суспільно-політичній

дійсності. Адекватність забезпечують такі чинники: компетентність та інформованість суб'єктів влади, знання та врахування громадської думки під час ухвалення політичних рішень. За критерієм свідомості, ситуація ухвалення політичних рішень в Україні – інноваційна. Тобто свідомість суб'єктів ухвалення рішень випереджує виникнення проблем, що спонукає суб'єктів діяти на власний страх і ризик, і вони висувають нові пропозиції. Така ситуація зумовлена тим, що в країні криза, яка рухається швидкими темпами, і для її подолання потрібно мобільно й ефективно реагувати на будь-які зміни. У зв'язку з такою особливістю політичної ситуації, владні суб'єкти мають виявляти досить високий рівень професіоналізму та компетентності [3].

Також варто означити ще одну особливість політичних рішень в Україні – складність спрогнозувати вплив політичної кризи та політичного ризику на процес їх ухвалення. Попри існування в Україні низки інститутів, які досліджують політичні процеси, прогнозують перебіг можливих наслідків кризових явищ у політико-економічній та інших сферах, суб'єкти влади досить часто не тільки не враховують, а навіть відверто ігнорують їхні прогнози та рекомендації. Це спричинює ухвалення неефективних політичних рішень, реалізація яких погіршує політичну ситуацію в суспільстві.

Таким чином, стосовно модернізаційних процесів прийняття публічних політичних рішень можна зробити такі висновки:

1. Бурхливий розвиток інформаційно-комунікаційних технологій не міг не відбитися на демократичних процесах, на публічній політиці, зокрема, на вдосконаленні взаємодії держави та суспільства. Інфокомунікації забезпечують взаємодію великої кількості учасників процесу прийняття важливих для суспільства рішень. Завдяки Інтернету в політичну теорію і практику міцно увійшло поняття «мережеві спільноти», що позначає нових суб'єктів громадянського суспільства, які стали відігравати важливу роль у політичних процесах. Інтернет активізував політичну і громадянську участь навіть тих громадян, які не планували її в офф-лайн. Цьому сприяли такі особливості Інтернету, як зручність, доступність та оперативність обміну інформацією.

2. Однією з важливих проблем розвитку політичної системи України є складність просування нових політичних акторів до системи прийняття рішень. Контроль над владними інституціями заперечує можливість діалогу та спосіб використання гідних уваги пропозицій або нових креативних ідей. Тому час від часу характеризується програма проблемам нових політичних сил або громадсько-політичних рухів нової генерації.

3. Розвиток механізмів впровадження та вдосконалення різноманітних форм місцевої демократії та впровадження нових форм місцевої самоорганізації населення має стати підґрунтям життєздатних територіальних громад та ефективним механізмом досягнення сталих тенденцій динамічного соціально-економічного розвитку країни.

Література

1. Дегтярев А.А. Принятие политических решений. М.: КДУ, 2004. 416 с.
2. Подзолков Ю.А. Электронное правительство как механизм взаимодействия традиционных и новых акторов публичной политики в информационном обществе. *Матеріали четвертої міжнародної науково-практичної конференції «Інфокомунікації – сучасність та майбутнє»* (Одеса, 30-31 жовтня 2014 р.). Збірник тез. Ч. 4. Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2014. С. 119-122.
3. Рубцов В.П. Засоби громадської участі. Науково-практичний збірник модельних місцевих нормативних актів. К.: Екософія, 2003. 100 с.
4. Ситник Г.П., Абрамов В.І. Концептуальні засади забезпечення національної безпеки України: навч. посібник: у 3 ч. / за заг. ред. Г.П. Ситника. Ч. 2: Методологічні основи державного управління національною безпекою. К.: НАДУ, 2009. 240 с.
5. Україна 2015/2016: випробування реформами (аналітичні оцінки). URL: http://razumkov.org.ua/uploads/article/20152016_Pidsumky.pdf.
6. Харечко І.З. Політико-правові механізми участі громадян у процесі прийняття політичних рішень в умовах електронної демократії: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02. Л., 2014. 18 с.
7. Шапошник С.П. Прийняття управлінських рішень у системі керування документацією в митній службі України. *Вісник Академії митної служби України. Сер.: Державне управління*. 2011. № 1. С. 75-82.

ПОЛІТИЧНИЙ МІФ ТА ЙОГО ОСОБЛИВОСТІ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ

Омельчак Аріна Олексіївна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Не можу не відмітити, що політичний міф є важливим елементом конструювання сучасної політичної дійсності. Це такий міф, що використовується для реалізації політичних цілей: боротьби за владу, легітимізації влади, здійснення політичного панування. Він зберігає в колективній пам'яті народу його соціальний досвід, імперативи духовно-морального виміру політичних процесів. Логіка політичного міфу полягає в тому, щоб визначений наслідковий зв'язок перенести у сферу міфічних образів, де можна відшукати новий причинний зв'язок і потім перенести його в політичну реальність. Особливістю політичного міфу є те, що він зажди претендує на те, щоб стати реальністю. У цьому зацікавлені ті, хто цей міф експлуатує. Спроби підміняти реальність часто закінчувалися трагічно. Проте без них не було б історії. Гюстав Лебон писав: «Усі наші художні, соціальні, або політичні поняття обов'язково мають на собі відбиток ілюзій. Інколи людство руйнує ці ілюзії, ціною неймовірних переворотів. Без цих ілюзій йому не вдалося б вийти із стану примітивного варварства, і без них він би скоро повернувся до попереднього стану. Все це порожні тіні, дочки наших мрій, але вони змусили створити народи все те, що тепер складає славу мистецтва і величності нашої цивілізації. Головним фактором еволюції народів ніколи не була істина, а лише помилки» [4, с. 187-188]. Отже, ілюзії – це і є політичні міфи – справжні «локомотиви» прогресу.

Міфи поширюються як в процесі безпосередньої міжособистісної, так і масової комунікації, що є процесом передачі інформації за допомогою технічних засобів на великі за чисельністю, розосереджені аудиторії.

Міф виконує кілька функцій, але найголовнішими є пояснювальна і спрямовуюча. Відповідно до першої, міф пояснює будь-яку ідею, ототожнюючи її з реальною дійсністю. Відповідно до другої — сприяє формуванню й утвердженню в суспільстві певних, достатньо конкретних цінностей, суспільних норм життя і поведінки. Міф виступає вагомим засобом управлінського впливу, формування свідомості людей відповідно із заданими, сформованими цілями. Особливу силу такому впливу надає те, що він звернутий до емоційної, ефективної сфери поведінки людини, до її почуттів, душевних сил і поривань.

Сучасний політичний міф — це спосіб тотального впливу на людину. За його допомогою конструюється й легітимізується соціальна, політична реальність. Для його поширення використовуються наукові теорії, створюються певні образи та гасла, які згодом перетворюються на стереотипи масової свідомості [1, с. 525]. На сьогоднішній день прикладами політичних міфів у соціальних мережах є міфи, приховані у символах (мандарини під час помаранчевої революції), метафорах (у вигляді «капіталізму з людським обличчям»), піснях, притчах або анекдотах, у публікаціях, які відображають сукупність певних поглядів та ставлення до духовних цінностей людей. На сучасному етапі елементи міфологізації також можуть виражатися у певних образах, гаслах, рекламних слоганах, афоризмах, чутках, думках та новинах, які поширюють політики у власних акаунтах соціальних мереж.

Використання соціальних мереж як засобу спілкування з аудиторією є надзвичайно важливим інструментом для налагодження політичної комунікації, а зважаючи на умови соціально-економічного та політичного стану у державі, соціальні мережі є ефективними засобами активізації громадянського суспільства та забезпечення участі громади у державотворчих процесах. Н. Пробийголова зауважує, що за чудово виготовленим рекламним іміджем члену суспільства буває складно розрізнити справжні ділові і моральні якості кандидатів, визначити їхні політичні позиції [2, с. 41]. Такого роду рекламно-маніпулятивна діяльність перетворює вибір громадян замість вільного свідомого рішення на формальний акт, заздалегідь запрограмований фахівцями з формування масової свідомості. Ця авторка запропонувала такі види міфів:

1. Міф «про рятівника-месію». Кандидат, навколо якого створюється цей міф, сприймається як людина, що, за умови приходу її до влади, зможе вивести країну з кризи або складного становища. Цей міф ґрунтується на архетипі «героя». Як приклад в передвиборчій ситуації в Україні можна навести обігрування постаті Віктора Ющенка як кандидата в Президенти.

2. Міф «про змову» достатньо сильно зафіксований у масовій свідомості. Експлуатація цього міфу в масовій свідомості у період передвиборчих

перегонів здійснюється досить часто та у різних формах, що можуть мати не завжди соціально позитивну спрямованість. Ґрунтується цей міф на архетиповій конструкції відносин «свої-чужі», «друг-ворог».

3. Міф «випробування долі» – наочно закріплений у народних прислів'ях: «За одного битого двох небитих дають», «Пройшов крізь вогонь, воду та мідні труби» тощо. Як правило, завдяки випробуванню людина набуває загартованості, глибоких людських якостей, значного особистісного досвіду. Саме на цьому акцентується увага при агітації за певного кандидата – його попередній досвід та досягнення мають стати запорукою успіхів у майбутній політичній діяльності.

4. Міф «про доброзичливе співтовариство» – експлуатує переконання, що завжди є певне добре співтовариство, «інші люди такі ж добрі, як я сам», «нам хтось допоможе». Тобто формування образу доброго героя, про значимість взаємовиручки й взаємодопомоги. Ця категорія міфів має дуже давню історію (казки слов'ян, скандинавів та інших народів про добрих героїв). Використовується переконання в тому, що надана допомога повертається ще більшою мірою від інших. У цілому перелік сталих міфів у соціокультурному середовищі дуже великий.

Серед сучасних політичних міфів – міф про «реформи», суспільство рівних можливостей, європейський вибір та інтеграцію в Європу, «єдину Україну» та інші. В сучасних умовах Україна балансує між пошуками шляхів свого «відродження» та «європейським вибором», що стає ще одним міфом. У масовій свідомості європейський вибір набуває міфічного образу раю та безпроблемного життя («євроремонт», «євровікна», «безвізовий режим» тощо) [3, с. 128].

Підсумовуючи усе вищезазначене, політичні міфи відбивають ціннісні орієнтири поточного культурного середовища громадян. Саме до використання міфів тяжіють політики при виборі способів структурування інформації у соціальних мережах, які функціонують за законами ЗМІ. Політична реклама в соціальних мережах визначає комплекс соціально-культурних норм, апелюючи до колективного досвіду та моделюючи систему цінностей суспільства, що у свою чергу сприяє політичним діям у досягненні їхніх цілей.

Література

1. Леви-Строс К. Структурная антропология. М.: Главная редакция восточной литературы, 1985. 525 с.
2. Пробийголова Н.В. Міф як засіб політичного маніпулювання в процесі проведення виборів. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Політологія, Соціологія, Філософія*. 2010. Вип. 14. С. 41-44.
3. Коробанова О.Л. Міфи і реальність у політичній свідомості молоді. *Вісник Одеського національного університету ім. І.І. Мечникова. Сер.: Психологія*. 2016. Т. 21. № 1. С. 125-136.
4. Лебон Г. Психология толп. *Психология толп: [сборник]*. М.: Институт психологии РАН, изд-во «КСП+», 1998. С. 15-255.

TYPISCH FRAU, TYPISCH MANN?

Orydoroה Sofia, studentin der Taras Schewtschenko Nationalen Universität in Kiew.

Wie sieht eine *typische Frau* aus? Leicht vorzustellen: Sie verbringt ihr halbes Leben vor dem Spiegel oder in der Küche, träumt von einem reichen Mann und kann ohne Klatschen nicht leben. Ach ja, und sie hat auch noch mindestens 10 000 Schuhe und Taschen. Und wie wäre es mit Männern? Ein *typischer Mann* ist ein toller Autofahrer und Chefkoch, verdient ziemlich viel, hat sehr treue Freunde und kann verschiedene Dinge reparieren. Man könnte diese Liste ewig verlängern. Unser Leben wird von allen möglichen Klischees und Stereotypen geprägt. Die Beziehungen zwischen Männern und Frauen sind davon besonders betroffen. Aber diese Vorurteile schrammen an der Realität vorbei. Laut der Psychologin Andrea E. Abele von der Universität Erlangen, sind Geschlechterstereotype kulturübergreifend relativ ähnlich: Frauen sind einfühlsam, hilfsbereit und freundlich (sog. kommunale Eigenschaften), während Männer als selbstsicher, entscheidungsfreudig und kompetitiv (agentische Eigenschaften) bezeichnet werden. Daraus folgt, dass viele Geschlechterprobleme als Basis genau diese Stereotypen haben.

Nun würde ich gern ihre Aufmerksamkeit auf bestimmte negative Folgen obengenannter Stereotypen lenken: *Benachteiligungen für Frauen am Arbeitsplatz* und *geringe Akzeptanz für Männer in der Kinderbetreuung*. In manchen europäischen Ländern, wie Schweden, Deutschland oder Spanien sind sie bereits weniger stark ausgeprägt. In der Ukraine und einigen Nachfolgestaaten der ehemaligen Sowjetunion sind die genannten sozialen Folgewirkungen viel stärker ausgeprägt.

✓ *Führungsposition für eine Frau? Klingt wie ein großer Fehler!*

Geschlechterstereotype werden oft im Führungskontext untersucht. Warum? – Weil beide Konzepte miteinander verknüpft sind. Gerade weil Männer als entschlossener und selbstbewusster gelten, entsteht der Eindruck, dass nur Menschen mit solchen Eigenschaften hohe Positionen einnehmen können. Man sollte glauben, dass dieses Stereotyp im 21. Jahrhundert keine Existenzberechtigung mehr hat. Ja, offene Diskriminierung von Frauen im Berufsleben in Deutschland ist gesetzlich verboten. Außerdem, laut einer Untersuchung des Deutschen Instituts für Wirtschaftsforschung (DIW), erhöhte sich die Zahl der Frauen in Führungspositionen in der Privatwirtschaft im Jahren 2010-2013 in Deutschland um 27%. Trotz dieses großen Erfolgs sind Frauen in Führungspositionen im Vergleich zu Männern nach wie vor unterrepräsentiert. Nach einer Studie der Kohaut und Möller von 2017 machten Frauen im Jahr 2016 ungefähr einen Anteil von 44% aller Beschäftigten in Deutschland aus. Zugleich waren nur 26% der höheren Führungspositionen von Frauen besetzt [1].

Die Situation in der Ukraine ist auch ein zweischneidiges Schwert. Einerseits scheint es keinen Grund zur Klage zu geben. Zum Beispiel, nach den Ergebnissen

der letzten Parlamentswahl, wird der Frauenanteil im Parlament 19 Prozent ausmachen, während er davor nur bei 12 Prozent lag. Es macht den Eindruck, dass wir auf dem rechten Weg zur Gleichberechtigung sind. Es ist auch schon belegt, dass Unternehmen mit weiblichen Vorstandsmitgliedern zwischen 2005 und 2010 deutlich mehr Umsatz und Gewinn erzielt haben als Firmen ohne Frauen in Führungspositionen. Zu diesem Ergebnis kommt eine Studie des Beratungsunternehmens Ernst & Young über 290 europäischen Großunternehmen. Andererseits, obwohl *de jure* die berufliche Diskriminierung natürlich verboten ist, *de facto* werden Frauen werden sowieso mit der sogenannten «gläsernen Decke» konfrontiert. Das bedeutet, dass einige Stellen auf höheren Führungsebenen wegen bestimmter unsichtbarer Hürden für Frauen unerreichbar sind, für Männer aber nicht. Darüber hinaus gibt es immer noch Benachteiligungen, die nicht nur Führungspositionen betreffen. Immer noch herrscht die Meinung vor, dass Frauen nur als Mütter erfolgreich sein können. In der Ukraine hat dieses Denken einen großen Einfluss – sogar bei der Einstellung.

Frauen, die sich um eine Arbeitsstelle bewerben, stoßen mitunter auf Ablehnung aufgrund:

- a) der Wahrscheinlichkeit in Mutterschaftsurlaub zu gehen;
- b) mangelnder beruflicher Weiterentwicklung während des Mutterschaftsurlaubs;
- c) der Meinung, dass es einfach besser ist, mit Männern zu arbeiten. Schließlich könne man in Anwesenheit von Frauen keine Männergespräche führen und Herrenwitze erzählen.

Natürlich stellt sich die Frage, was man gegen Geschlechterstereotype und deren sozialen Folgen unternehmen kann. Zum einen gilt es zu begreifen, dass Frauen nicht unvernünftiger, emotionaler oder dümmer sind als Männer. Eine Frau in einer Führungsposition verdient genauso viel Respekt wie ein Mann. Ein nächster Schritt könnte sein, sich bewusst von Stereotypen abzugrenzen, sich der toxischen Wirkung stereotypen Denkens bewusst zu werden und es nach Möglichkeit selbst zu vermeiden. Wenn Sie bei einem Job-Interview gefragt werden, ob Sie in den nächsten fünf Jahren Kinder planen, müssen Sie begreifen, dass diese Firma (unabhängig von Ihrer Antwort) Stereotypen nachhängt, da sie wirklich glaubt, dass eine Frau sicher einen Mutterschaftsurlaub machen wird.

Und übrigens, warum können nicht Männer einen solchen Urlaub nehmen? Damit kommen wir zu unserem nächsten Stereotyp. Es betrifft Männer und die Kinderbetreuung.

✓ *Meine Bekannten verstehen nicht, warum mein Mann einen Elternurlaub machen will. Sie denken, Männer sollen Geld verdienen und Frauen Kinder erziehen.*

Schon zu Beginn des 20. Jahrhunderts hatte Wilhelm II. für Frauen den Bereich Ihrer Zuständigkeiten definiert: Kinder, Küche, Kirche. Aber nicht jeder weiß, dass es für einen Mann ebenfalls eine 3-K-Regel gibt: Kaiser, Krieg, Kanonen. Diese Regeln galten in den deutschsprachigen Gesellschaften aber nicht so

lang, wie in unseren Breiten. In Westeuropa und Zentraleuropas vielleicht kaum jemand würde sich jetzt wundern, einen Vater mit Kinderwagen im Park zu sehen.

In der Ukraine, im Gegenteil, funktioniert die hundertjährige Regel immer noch. Wenn ein Vater das «K» für «Krieg» mit dem «K» für «Kinder» vertauscht, sorgt dies für allgemeines Kopfschütteln. Die junge Generation beginnt schon umzudenken, aber allgemein ist die ukrainische Gesellschaft unglaublich konservativ. Für viele Ukrainer ist es nach wie vor ungewohnt, dass ein Mann zuhause bleibt und sich um das Baby kümmert. Wieso? Die häufigste Antwort: Die Leute glauben, dass es nicht Männersache ist, mit Kindern etwas zu tun zu haben. Dieses Stereotyp hat negative Folgen, die ukrainische Väter – neben den nicht zu leugnenden finanziellen Einbußen – abhalten, die Kinder über den Beruf zu stellen:

❖ Manche Familien haben einfach Angst vor Verurteilung durch Kollegen und Freunde. *Pantoffelheld, Waschlappen, Nichtstuer* – alle diese Worte bekommen Männer mitunter zu hören, wenn sie freiwillig Elternurlaub beantragen.

❖ Einige Frauen denken auch, dass ihr Mann der Aufgabe der Kinderbetreuung nicht gewachsen ist. Wir kennen Aussagen wie: *«Mein Mann findet sich mit den Kindern doch nicht zurecht» oder «Er ist ein Panikmacher! In jeder ungewohnten Situation wird er mich mit Anrufen behelligen und Szenen machen».*

❖ Für andere Frauen ist es viel wichtig zu, dass der Ehemann arbeitet und Geld verdient. Eigentlich war es doch immer die Aufgabe der Männer. Der Mann soll ein Ernährer sein. Außerdem sollte er Ambitionen haben. Nicht selten bekommt man zu hören: *«Der soll sich im Job gefälligst anstrengen, damit wir uns endlich den neuen Flachbildfernseher leisten können».*

❖ Der interessanteste Grund: Die Frau möchte sich selbst um das Baby kümmern. Viele neugebackene Mütter sagen Sätze wie: *«Persönlich bin ich nicht bereit, die ersten Schritte, das erste Lächeln, das erste Wort meines Kindes zu verpassen».*

Aber abgesehen von langen Liste der Ausreden gibt es keinen richtigen Grund, damit Väter Kindererziehung vermeiden sollten. Tatsächlich belegt Holger Brandes, ein deutscher Psychologe, in seinem Buch «Macht das Geschlecht einen Unterschied?» das Gegenteil. Basierend auf statischen Umfragen und psychologischen Forschung behauptet er, dass Männer genauso kompetent in Kinderaufzucht wie Frauen sind. Dies bedeutet, dass dieser Stereotyp und seine Folge gar keine Grundlage haben.

➤ [Flag] Schweden: Die schwedische Regierung unterstützt Väter sehr und fördert sie finanziell. Wenn Eltern den Mutterschaftsurlaub in zwei Hälften teilen, erhält die Familie einen Bonus von 1000 Euro pro Elternteil.

➤ [Flag] Dänemark: In Dänemark erhält jeder Vater zwei Wochen Elternurlaub nach der Geburt des Kindes (unter Beibehaltung des Gehalts).

➤ [Flag] Spanien: In Spanien werden Väter während der zehn Wochen des Mutterschaftsurlaubs – 100% des Gehalts bezahlt.

➤ [Flag] Portugal: Jeder portugiesische Vater ist verpflichtet mindestens fünf Tage zu Hause mit seinem Neugeborenen zu verbringen. Wenn der Vater

unmittelbar nach der Geburt des Babys zur Arbeit geht, droht ihm eine Geldstrafe.

Trotzdem gibt es Stereotype und deren sozialen Folgewirkungen freilich auch in anderen Ländern. Vielerorts haben sich Staaten daher entschieden auf gesetzlichem Wege für mehr Gleichberechtigung zu sorgen. Auch Politiker und Prominente sind mit guten Beispiel vorangegangen: Zum Beispiel nahm der ehemalige Außenminister des Vereinigten Königreichs *David Miliband* Urlaub für die Pflege seines adoptierten Kindes. Die bewusstesten Väter kommen übrigens aus Finnland. Fast zwei Drittel von ihnen waren mindestens einmal in einem Elternurlaub. Darunter der Sprecher des Parlaments, *Paavo Lipponen*, Innenminister *Ville Itälä*, Justizminister *Johannes Koskinen*, die seinerzeit nicht Angst hatten, ihr Amt zu verlassen, um mit dem Kind zu Hause zu sein.

Und in der Ukraine? Was können wir tun, um die negativen Folgen oben genannter Stereotype zu brechen? Wir sollten dem Beispiel anderer Länder folgen. *Für den Staat* bedeutet das, Männer finanziell in Kinderbetreuung zu fördern und Frauen bei verschiedenen Unternehmen zu unterschützen. *Für die Menschen* – den Horizont zu erweitern und zu erkennen, dass sowohl ein Mann, der Kinder betreut, als eine Frau, die ein Unternehmen leitet, nichts Unnatürliches ist.

Lange Rede, kurzer Sinn: Wir können sein, wie wir wollen. Stereotype sind eine verabsolutierende, vereinfachte Form des Denkens, die unsere Wahrnehmung der Realität verzerrt. Stereotype betreffen nicht nur die Geschlechter; sie ranken sich auch um die Generationen, die Religion, die Profession, die soziale Herkunft, die ethnische Zugehörigkeit oder das Aussehen. Ja, sie machen das Leben einfacher. Es ist leicht, sich auf sie zu verlassen, wenn man kein eigenes Wissen oder keine eigene Meinung hat. Dennoch, wir sind alle verschieden und es ist ok, Grenzen zu sprengen. Ich persönlich freue mich, dass heute immer mehr junge Menschen dies verstehen und Stereotype hinterfragen. Die Formel: „Wir denken so, weil die Dinge so sind“ greift einfach zu kurz.

Literatur

1. Führungskräfte-Monitor 2017. Update 1995-2015. URL: https://www.diw.de/documents/publikationen/73/diw_01.c.561925.de/diwkompakt_2017-121.pdf.

ДИТЯЧА ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНІСТЬ ЯК СОЦІАЛЬНА ПРОБЛЕМА

Осташко Марія Олександрівна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Інтернет-залежність – це явище, яке в останні роки набуло справді вражаючого розмаху. Особливо небезпечною вона є для дітей і підлітків, адже їм набагато складніше самотійно впоратися з потягом до онлайн-життя і вчасно зупинитися. Інтернет сам по собі не є хорошим чи поганим – це просто частина світу, який нас оточує, – багато в чому корисна і потрібна. Будучи невичерпним джерелом інформації, інтернет приваблює дітей можливістю дізнатися і побачити все, що завгодно. Цікава до всього дитина прагне

отримати якомога більше: спілкування, ігор, мультфільмів, розваг – і тому багато часу проводить у віртуальному просторі, часто на противагу реальному життю. При цьому дитина соціалізацію і спілкування з однолітками замінює фактично одностороннім онлайн-спілкуванням. Активним іграм на свіжому повітрі все більше дітей протиставляють мережеві ігри, далеко не завжди нешкідливі. Іноді пошук нової інформації стає буквально нав'язливою ідеєю.

Коли діти віком від 8 до 18 років проводять в середньому 44,5 годин на тиждень перед екранами, батьки все більше переживають, що нав'язливе використання Інтернету позбавляє їх реального досвіду. Майже кожен з десяти юнацьких геймерів демонструє достатньо симптомів, що спричинені шкодою від відеоігор. Ці симптоми можна відстежити у їх поведінці в школі, сім'ї, серед друзів [1, с. 98]. Крім ігор, діти заповнюють свій вільний час іншими видами діяльності в Інтернеті: соціальні мережі, обмін миттєвими повідомленнями (чат), ведення блогів, завантаження, ігри тощо. Діти з малечку стають залежними від оточуючих, від їх оцінки та постійно чекають схвалення від суспільства. На прикладі це можна спостерігати в соціальних мережах, коли молоді люди «біжать за лайками» та чекають на позитивні коментарі. Також популярним серед молоді зараз стають соціальні відео, які поширені серед соціальних мереж і, нажаль, не мають ніякого суттєвого змісту, є просто розвагою та способом здобуття популярності. Такі відео не можуть слугувати прикладом для інших або висвітлювати важливі проблеми суспільства, а продукування такої кількості відео-контенту свідчить про поступове викривлення системи формування самооцінки та оцінки оточуючих у сучасних підлітків.

Сучасні науковці визначили наступні риси поведінки дітей, що свідчать про патологічний вплив Інтернету:

- втрачає відстеження часу під час роботи в Інтернеті;
- відає перевагу часу в Інтернеті, а не сну;
- стає збудженим або злим, коли час в Інтернеті перервано;
- перевіряє електронні повідомлення чи повідомлення в Інтернеті багато разів на день;
- стає дратівливим, якщо йому заборонено доступ до Інтернету;
- віддає перевагу проводити час в Інтернеті, а не з друзями чи родиною;
- не дотримується часових обмежень, встановлених для використання в Інтернеті;
- брехня про кількість часу, проведеного в Інтернеті або перебування в Інтернеті, коли нікого немає поруч;
- створює нові стосунки з людьми, яких він чи вона зустрічав в Інтернеті;
- неконтрольовані істерики;
- нетерплячість;

- втрачає інтерес до діяльності, яка була приємною до того, як він чи вона мали доступ до Інтернету;
- стає дратівливим або депресивним, коли не в Інтернеті.

Отже, інтернет-залежність серед дітей викликає все більшу стурбованість. Доступ до Інтернету є життєво-важливою частиною сучасного світу та важливим інструментом у навчанні. Крім того, це надзвичайно розважальний та інформативний носій. Саме ці якості роблять привабливою втечу із реального життя для багатьох дітей. Діти можуть стати ким завгодно в онлайн чаті, або грати в захоплюючі та складні ігри проти інших гравців з усіх куточків земної кулі. З клацанням миші вони можуть увійти в інший світ, де проблем, які вони відчують у реальному житті, вже немає, і все те, що хочеться, зробити чи пережити, можливо.

Як і звикання до наркотиків та алкоголю, Інтернет пропонує дітям та підліткам спосіб вирватися з хворобливих почуттів чи тривожних ситуацій. Вони жертвують потрібними годинами сну, щоб провести час в Інтернеті та вийти з сім'ї та друзів, щоб втекти у комфортний онлайн-світ, який вони створили та сформували.

Більш вразливими стають діти, яким не вистачає позитивного підкріплення чи уваги з боку батьків, а також діти з сімей зі складними життєвими обставинами. Це викликано тим, що вони відчують себе самотніми, відчуженими і переживають проблеми з набуттям нових друзів. Саме так вони перетворюються на невидимих незнайомих людей в онлайн-чатах, шукаючи уваги та товариства, відсутніх у реальному житті. Вони можуть походити з сімей зі значними проблемами вдома, або зазнають знущань або труднощів у спілкуванні в школі та позакласних заходах, тому вони справляються зі своїми проблемами, проводячи час в Інтернеті [2, с. 67].

У соціальному плані вони вчаться миттєво спілкуватися з друзями, а не розвивати стосунки віч-на-віч, що може вплинути на їхній спосіб стосунків з однолітками. Інтернет шкодить їх можливості працювати в групах. Такі діти є соціально агресивними, емоційно несформованими та швидко збудженими. Інтернет їх соціалізує таким чином, що емоційно їх стримує і ускладнює їм мати справу з людьми в реальному світі.

Зупинити залежність дитини від Інтернету можливо. Батьки повинні виступати єдиним фронтом і сприймати це питання серйозно та домовлятися про спільні цілі. Проява турботи допоможе розпочати свою дискусію, нагадавши дитині, що вона кохана, і що про неї дбають. Діти та підлітки часто трактують питання про свою поведінку, як звинувачення та критику. А отже батькам потрібно запевнити дитину, що її не засуджують, розказати дитині, що турбує батьків в її поведінці, й оперувати конкретними аргументами: втома, зниження оцінок, відмова від хобі, відмова від реального спілкування тощо.

Саме тому доцільно встановити розумні правила та межі користування

Інтернетом, дотримуватися цих правил і не намагатися контролювати дитину або змінювати. Так батьки зможуть допомогти звільнитися від психологічної залежності. Безумовно, потрібно боротися з Інтернет-залежністю серед дітей і в умовах школи: створювати рухливі перерви без телефонів, слідкувати за зменшенням використання дітьми телефонів. А викладачі повинні на прикладі показувати, що Інтернет не є життєво-необхідною умовою.

Література

1. Рідкодубська А.А. Соціальна робота з дітьми та молоддю: курс лекцій [для студентів напряму підготовки «Соціальна робота»]. Хмельницький: ХНУ, 2009. 223 с.
2. Роль засобів масової інформації та інших джерел у формуванні здорового способу життя молоді / [О. Яременко та ін.]. К.: Український інститут спеціальних досліджень, 2000. 111 с.

МОВА ЯК МЕХАНІЗМ КОНСТРУЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ РЕАЛЬНОСТІ

Парфьонова Дар'я Олександровна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Одним з механізмів конструювання соціальної реальності є мова. Мова – це система знаків і способів їх з'єднання, вона служить інструментом вираження думок і почуттів і є засобом спілкування. Вона (мова) тісно пов'язана з соціальною взаємодією, соціальною практикою, соціальним знанням.

Інтерпретація знаків робить світ упорядкованим і комфортабельним для існування. Знаки необхідні людям, бо вони «репрезентують» дійсність, яку люди здатні осягати лише в знаково-символічній формі. Наше життя складається із знаків та значень, якими вони володіють (які ми їм приписуємо), а процес комунікації полягає в інтерпретації знаків, їх розумінні. Мова також є конструкцією, яка існує у вигляді системи та різноманітних підсистем, що входять в неї. Люди освоюють цю складну систему для того, щоб проявляти себе в якості члена культурної спільноти, «функціонувати» відповідно до правил і законів, щоб співіснувати з іншими.

Історичні умови, соціальний інститут, норми цього інституту надають «типізуючий» вплив на поведінку індивідів, а мовні дії стають патернами для взаємодії в суспільстві. Мова, яку ми освоюємо в дитинстві, містить типізації. Але ми не завжди можемо використовувати ці типізації механічно, так як життя постійно змінюється, постійно змінюються співрозмовники, тому необхідно займатися інтерпретацією, використовувати мову для відтворення наявних типізацій та створення нових.

Для того щоб розуміти і бути зрозумілим індивід використовує «реальну мову в реальному світі» [3]. Використання мови в конкретній ситуації включає досвід людини, її знання, припущення, очікування, які змінюються

в процесі взаємин з іншими людьми, так як кожен індивід створює і організовує власний досвід за допомогою певних комунікативних моделей, прийнятих в тому чи іншому соціальному інституті. Таким чином, мова виступає як засіб передачі знань, досвіду і можливості взаємодії.

За допомогою мови люди мають можливість домовлятися один з одним. Тут людина нашоується на велику кількість перешкод: значення слів неточні, розмиті, кожен з нас має в тій чи іншій мірі «свої» значення. Адаже за допомогою мови ми можемо надавати світу якийсь сенс, який виначається тільки нами. Це можна розцінювати як створення псевдо-світу, який має значення і сенс тільки для нас. За допомогою одного конструкту (мови) відтворюються і створюються інші конструкти. Конструкції являють собою системи, вони організовані, складаються з різних категорій, безлічі елементів, пов'язаних між собою, вони дозволяють людям орієнтуватися в світі і підтримуються в тій мірі, в якій виконують цю функцію.

У своїй роботі «Роль мови в конструюванні реальності» Е.Ю. Паніткова пише, що можливі два підходи до конструювання реальності. Відповідно до першого з них, конструкції, створені нами, нас поневолили, а мова, за допомогою якої ми намагаємося конструювати світ, нас зраджує, оскільки заволодіває нашим мисленням і світоглядом. Другий підхід передбачає, що конструкції створені нами для нашої ж зручності, підкоряємося ми їм лише тому, що вони нас влаштовують, а мова, незважаючи на її могутність – лише інструмент в наших руках [2].

Таким чином, конструювання соціальної реальності – це складний процес, в якому конструкти детермінують, а мова, за допомогою якої ми прагнемо конструювати світ, контролює наше мислення і світорозуміння. Однак можна сказати, що конструкти, незважаючи на те, що зроблені несвідомо, приносять користь, так як вони допомагають потребам соціуму, а мова, всупереч її багатогранності – всього лише механізм комунікації і соціалізації в процесі конструювання соціальної реальності.

Література

1. Калинин А.А. Конструирование социальной реальности: социолингвистический аспект. *Известия Саратовского университета. Нов. сер. Сер.: Социология. Политология.* 2015. № 4. С. 52-55.
2. Паниткова Э.Ю. Роль языка в конструировании реальности. *Вестник Ленинградского государственного университета им. А.С. Пушкина.* 2011. № 1. С. 108-117.
3. Ширяева Т.А. Язык как средство конструирования социальной реальности. *Язык. Текст. Дискурс: Научный альманах Ставропольского отделения РАЛК.* 2009. № 7. С. 61-67.

СПОРТ ЯК РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КУЛЬТУРНИХ ЗРАЗКІВ

Перепелиця Денис Олександрович, студент факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Популярність здорового способу життя у всьому світі зростає. Цьому сприяє пропаганда в засобах масової інформації, культурно-спортивні заходи, різноманітні рухи за здоровий спосіб життя і т.п. Спорт стає своєрідним елементом масової культури будь-якого суспільства, для людей будь-якого віку і представників різних народів і культур. Зайняття спортом уособлюють прагнення людини до підтримки і збереження свого здоров'я, до демонстрації власних досягнень в занятті конкретним видом спорту, демонстрації краси свого тіла і т.п.

Спорт є невід'ємною частиною суспільної структури, проявляючись у фізичних, психологічних, інституційних, соціальних, культурних, економічних формах життєдіяльності індивідів, які залучені в спортивні практики. Соціальний функціонал спорту є досить широким: спорт реалізує не тільки оздоровчу функцію та функцію дозвілля, а й освітню, нормативно-ціннісну, інституційну, економічну та ін. Таким чином, сучасний спорт в його різних соціальних проявах виступає в якості інституційної форми і суспільної практики соціалізації індивіда, його виховання, перетворення об'єктивної реальності, задоволення потреб соціокультурного, економічного, культурно-дозвілльового характеру.

Завдяки розвитку засобів масової інформації спорт як видовище став доступним великим масам глядачів. Для того щоб включитися в спортивні відносини, людина може бути присутньою на спортивних майданчиках і стадіонах, де проходять змагання, а може читати спортивну пресу або систематично дивитися спортивні передачі по телебаченню, слухати спортивні репортажі по радіо. Ще одна особливість спорту полягає в тому, що будь-яка людина може так чи інакше долучитися до спортивного життя і стати повноправним уболівальником. При цьому, спілкуючись між собою, уболівальники вступають в особливі відносини. Вони зароджуються в групі, де тренується спортсмен. Тільки в спортивній групі можна будувати майбутні відносини спортсменів під час змагання і формувати у свідомості спортсменів фундаментальні цінності спорту. Формування та дія спортивних відносин регулюється громадськими інститутами. У спорті є своя преса і література, свої спортивні товариства, середні і вищі навчальні заклади. Таким чином, спорт ототожнює не лише фізичну активність, він відображає певну систему суспільних відносин. Спорт є засобом контактів і соціальних зв'язків, а взаємовідносини між індивідами, які здійснюються в спортивному середовищі та симбіоз спортивного та культурного аспектів суспільного життя формують певну спортивну культуру серед населення.

Спортивна культура – це позитивне ціннісне ставлення соціального суб'єкта (індивіда, соціальної групи або суспільства в цілому) до спорту, це

також певна соціальна діяльність та її результати по засвоєнню, збереженню, реалізації і розвитку тих його різновидів, сторін, функцій, компонентів і т.п., які даним суб'єктом розглядаються як найбільш важливі, значущі, тобто як цінності. Ці цінності виступають в якості соціальних ідеалів, смислів, символів, норм, зразків поведінки і т.п., що регулюють діяльність соціального суб'єкта та соціальні відносини в сфері спорту, а також визначають їх характер і спрямованість. Спортивна культура, як і культура взагалі – це культура соціального суб'єкта, носієм якої може бути окрема людина (індивід), так і соціальна група або суспільство в цілому. Основу спортивної культури особистості становить позитивне ціннісне ставлення до спорту, в рамках якого еталони, цінності і норми культури, пов'язані зі спортом, інтегровані індивідом, стали надбанням його власного внутрішнього світу [3, с. 28].

У якості цінності для індивіда можуть виступати різні аспекти спортивної діяльності. Основною її цінністю для людини може бути, наприклад, можливість на основі спортивних тренувань і змагань формувати й удосконалювати свої фізичні показники, або особистісні якості, такі, як організованість, зібраність, наполегливість у досягненні поставлених цілей, здатність до систематичної роботи по самовдосконаленню, вміння перемогти і програти, не втрачаючи своєї гідності і віри в майбутній успіх, і т.п. [1, с. 22]. Але спортивна діяльність може бути приваблива для індивіда тим, що вона дозволяє йому зміцнювати і зберігати своє здоров'я, або тим, що дає можливість проявити схильність до агресії, насильства. Крім того, індивід може розглядати спорт як засіб досягнення матеріальних благ, слави, демонстрації своєї переваги над іншими, вирішення політичних, націоналістичних завдань і т.п. Таким чином, позитивне ціннісне ставлення індивіда до спорту завжди носить не загальний, а конкретний характер, тобто не спорт взагалі, а певні його аспекти, компоненти, функції, види і т.п. мають певну цінність для людини. Ті чи інші цінності спорту, тобто те, що для індивіда є найбільш важливим, значущим в спортивних змаганнях, в процесі підготовки до них, визначає конкретний зміст, спрямованість, специфіку, тобто форму його спортивної культури.

Досліджуючи симбіоз спорту та культури у суспільстві автор Гі Дебор стверджує, що: «сучасна культура тяжіє до видовищності, в суспільствах, які досягли певного рівня розвитку виробництва, вся життя проявляється як величезне нагромадження вистав. Автор наголошує на тому, що завдяки медіасфері, спорт стає одним з найзначніших феноменів нашого часу, він також стає важливим засобом репрезентації держав і націй, свого роду семіотичною мовою, за допомогою якої цінності суспільства заявляють про себе і транслюються на аудиторію» [2, с. 71].

Аналогічну думку висловлює Йохан Хейзинга, він стверджує, що культурний простір спорту зливається з сучасною масовою культурою. Спорт є масовою практикою, що зачіпає не тільки учасників дії, а й глядачів. Глядач

теж бере участь в спортивному дійстві, але його участь є споглядальною, пасивною. Організовані спортивні змагання є «важливими» подіями, про них розповідають ЗМІ, але ця важливість може подаватись аудиторії по-різному. Перемоги національних команд у міжнародних змаганнях припускають націоналістичний або політичний підтекст. Зустріч двох футбольних клубів одного міста в постають як важлива суспільна подія, а проведений в національній республіці турнір з національної боротьби – подія культурного життя. Однак в більшості випадків спортивні новини так і залишаються новинами спорту. Виходить, існує щось в самому характері спортивної діяльності, що змушує нас думати про її «важливість». Це і становить основу для суспільно-наукового вивчення феномена спорту в цілому [4, с. 34].

Вказуючи на соціальні функції спорту, дослідник відзначає, що його значення як основної ігрової форми сучасності постійно зростає і пов'язане зі структурою соціального життя суспільства. Саме потребами суспільства він пояснює створення спортивних організацій. Дослідник акцентує увагу на впровадженні спортивних елементів і в економіку, і в ділове життя, дух змагальності використовуються для отримання прибутку, а також з метою досягнення певних рекордів. Не можна не погодитись з твердженнями Й. Хейзінги, враховуючи темпи комерціалізації сучасного спорту в нашому постіндустріальному, цифровому суспільстві.

Підсумовуючи все вищезазначене, ми дійшли до висновку, що спорт – це багатогранне, складе соціально-економічне явище, яке пронизує всі рівні сучасного суспільства, та впливає на всі сфери життєдіяльності. У сучасному суспільстві спорт виступає одночасно як специфічна сфера діяльності, засіб підтримки здорового способу життя та універсальний соціальний інститут з функціональними, організаційними і рольовими параметрами, що дозволяє йому брати участь у відтворенні суспільства в цілому та особистості зокрема, він також може виступати в якості об'єднуючої сили і національної ідеї, та сприяти розвитку сильної держави і здорового суспільства. Крім того, спорт – це приваблива комерційна діяльність, яка приносить великі прибутки, як спортивним клубам, спортсменам так і ЗМІ. Спорт – формує моду у суспільстві, етичні цінності населення. Також, спорт – це дивовижне, емоційно забарвлене явище, яке привертає увагу мільйонів людей, як в якості учасників спортивних змагань, так і в якості вболівальників.

Література

1. Бальсевич В.К. Спортивный вектор физического воспитания в российской школе. М.: Теория и практика физической культуры и спорта, 2006. 112 с.
2. Дебор Г. Общество спектакля. М.: Логос (Радек), 2000. 84 с.
3. Столяров В.И. Спортивная культура как элемент культуры. *Современность как предмет исследования социальных наук*: материалы Всероссийской научной конференции. М.: МГАФК, 2002. С. 28-33.
4. Хейзинга Й. Homo Ludens. СПб.: Изд-во Ивана Лимбаха, 2011. 416 с.

ПОЛІТИЗОВАНІСТЬ ЯК АТРИБУТИВНА РИСА СУЧАСНОГО СПОРТУ

Пятковський Максим Геннадійович, студент факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

У сучасному світі спорт стає невід'ємною частиною політики, інструментом формування позитивного іміджу держави, складовою частиною «політичного». Як зазначає І. Недокус, спортивна сфера володіє чималим політичним потенціалом, тому динаміка його реалізації, політизація спорту у країнах пострадянського простору збільшується [1, с. 117]. В політичну сферу активно інкорпорується успішні спортсмени, тренери, спортивні організації задля легітимації існуючої влади. Політики і чиновники залучаються до процесу спортивного адміністрування й управління. Спортивні успіхи країни сприяють формуванню у частини електорату уявлення про правильність владного курсу, справедливості існуючої системи цінностей. Проведення в країні значного міжнародного спортивного форуму дозволяє відволікти увагу населення від внутрішніх політичних, економічних, соціальних та інших проблем. Спорт використовуються як складова передвиборної кампанії політичних партій та лідерів.

Взаємодії політики і спорту почалися на початку ХХ ст., в період становлення спорту як масового явища. У цей період масштаби і межі фізичної культури розширюються, зростає їх роль і значення в житті соціуму, спортивні досягнення і успіхи отримують світове освітлення, стають предметом інтересу держав. До кінця ХХ в. спорт набув рис виключно важливого культурного феномена, забезпечуючи комунікацію як всередині національних спільнот, так і на міжнародній арені. Своє наукове обґрунтування спорт як інструмент формування позитивного іміджу країни за кордоном отримав в 1980-і рр. в концепції «м'якої сили» американського політолога, професора Гарвардського університету Дж. Ная. На його думку, сила держави у зовнішній політиці полягають в можливості домагатися від інших бажаних результатів, однак далеко не завжди ця сила повинна ототожнюватися з військовою міццю [2]. Початком активного використання спорту, як інструмент політики «м'якої сили». Можна назвати період «холодної війни», що характеризується суперництвом двох ідеологічних систем – СРСР і США.

Спорт виконує цілий ряд соціальних та політичних функцій, важливих і для економіки, і для обороноздатності будь якої країни. Саме тому в умовах СРСР здійснювався контроль над спортом за допомогою видання відповідних нормативно-правових актів, державних програм і виділення фінансування. Подібні тенденції ми можемо спостерігати і сьогодні. Отримання країною права на проведення престижного міжнародного змагання, яскраві перемоги атлетів активізують патріотичні почуття громадян, згуртовують націю, виступаючи як ефективний засіб консолідації мас.

Крім того, проведення престижного спортивного заходу формує імідж

держави за кордоном. Олімпійські ігри, Чемпіонати світу і Європи давно вже є не просто змаганням атлетів, а справжньою політичною боротьбою, оскільки спорт завжди був найбільш потужною формою національного самовираження. Все це дозволяє політичній еліті використовувати спорт як інструмент політичного впливу на світовий співтовариство. Говорячи про зарубіжні країни, ефективно застосовують стратегію «м'якої сили», і зокрема спорт, як один з її елементів, можна виділити такі країни, як Південна Корея, Китай і США. Південна Корея – країна, яка прагне зміцнити свою геополітичну вагу в Східній Азії, все активніше заявляє про себе в міжнародному співтоваристві за допомогою політики «м'якої сили». Одним з елементів політики «м'якої сили» Південної Кореї є спорт. Проведена політика владних структур в даній сфері вже підтвердила свою ефективність: Південна Корея прийняла Олімпійські ігри 1988 року і Чемпіонат світу з футболу 2002 р. Відкритість світу змінила тенденції міграції в державі: будучи раніше країною еміграції, Південна Корея в останні десятиліття стала країною імміграції.

Південна Корея прославлена своїми бойовими мистецтвами: тхеквондо, хапкідо, тхеккен, при цьому, на думку Н. Пелагеші, перший вид єдиноборства в даний час навчають військовослужбовців, а численні системи «професійних і аматорських асоціацій бойових мистецтв поширюють корейську філософію по всьому миру» [2, с. 69]. Однак найбільш важливою подією в Південній Кореї, які мають пряме відношення до реалізації стратегії «м'якої сили», стало проведення зимових Олімпійських ігор в 2018 р. у Пхенчхані. Подібні змагання світового масштабу виступають у якості драйвера зростання і впливу Кореї в майбутньому: Олімпійські ігри багаторазово збільшують потік туристів, привертають до себе увагу всього світу і додають в скарбничку м'якої сили ще один «плюс». Слід сказати і про те, що Південна Корея стабільно добре виступає на Іграх, а в таких видах спорту, як ковзанярський, шорт-трек взагалі вважається одним зі світових лідерів. Таким чином, збірна, маючи хороші результати і беручи участь в домашніх іграх, формує гідне думку про свою країну. Китайську інтерпретацію «м'якої сили» ми вперше знаходимо в політичній доповіді на XVII з'їзді правлячої партії в 2007 р. Керівництво держави націлене на використання нематеріальних ресурсів культури і політичних ідеалів для впливу на поведінку людей в інших країнах, створення позитивного образу Китаю, його виведення на нові рівні.

Ідеологічний компонент у спорті проявляється також у тому, що в ньому реалізується патріотична ідея. Жоден спортсмен не виступає сам по собі, він представляє державу, яка його підготувала до змагань, виділяла кошти на тренування, екіпірування тощо. Більше того, патріотична ідея знаходить реалізацію через спорт на місцевому й клубному патріотизмі. Можна констатувати, що спорт вищих досягнень призначений забезпечити патріотичне виховання зразковими прикладами, приводами гордості з країну.

Література

1. Недокус І. Спорт і політика у пострадянських країнах (на прикладі республіки Білорусь). *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер.: Політологія. Соціологія. Філософія*. 2017. Вип. 17. С. 117-123.
2. Пелагеша Н.Є. Спорт як соціокультурний чинник формування національної ідентичності. *Стратегічні пріоритети*. 2009. № 1 (10). С. 62-72.

ВПРОВАДЖЕННЯ ДИПЛОМАТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОГО ІМІДЖУ ДЕРЖАВИ

Рибакова Христина Сергіївна, студентка факультету соціально-психологічної освіти та управління Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро).

У сучасних міжнародних відносинах формування іміджу держави є одним із завдань дипломатії. Адже показником успішності діяльності дипломатів є зміцнення статусу держави в системі світової політики, гармонізації національних інтересів з інтересами інших держав. Професійні дипломати, як представники держави у зовнішній політиці мають значний вплив на підвищення її статусу та формування позитивного міжнародного іміджу, захищаючи національні інтереси на найвищому рівні. Поряд з іншими ресурсами, дипломатичні технології посідають особливе місце в процесі формування міжнародного іміджу держави. Одним із найяскравіших, на нашу думку, проявів дипломатичних технологій у формуванні міжнародного іміджу держави є її м'яка сила.

У 80-х рр. ХХ ст. в теорії міжнародних відносин, міжнародному політичному маркетингу активно вивчається проблема зовнішньополітичних стереотипів та міжнародного державного іміджу. Причиною інтересу теоретиків та практиків міжнародних відносин до цих питань стали процеси згортання «холодної війни» та втрати результативності використання державами у міжнародних відносинах елементів «жорсткої сили», що включає військову інтервенцію, примусову дипломатію, економічні санкції та спирається на такі матеріальні ресурси, як збройні сили та економічні засоби. В нових умовах міжнародного розвитку особлива увага стала приділятися не економічній або військовій потужності, а пошукам шляхів покращення міжнародного іміджу держави, який буде мати унікальні характеристики, що впливатимуть на основні цільові аудиторії.

Таким чином, в умовах трансформації міжнародної системи держави почали шукати нові стратегії впливу як на окремих міжнародних акторів, так і на світове співтовариство в цілому, а однією із ключових задач зовнішньої політики держави стало формування її конкурентоспроможної ідентичності. Саме тоді відбувається оцінка реальної ролі привабливості іміджу держави, який стає складовою стратегії м'якої сили.

Одним із перших науковців, що дав визначення поняття «м'якої сили» став представник неоліберального напрямку Джозеф Най. На його думку,

м'яка сила – це здатність досягати бажаного не примусом, а через переконання та власну привабливість. Результативність впливу на об'єкт залежить від ресурсів та уміння їх використовувати [1]. Ресурсами «м'якої сили» є: культурно-ціннісна привабливість, що заснована на розповсюдженні масової культури. Серед інструментів просування культурно-ціннісної привабливості є створення національних торгівельних мереж в інших країнах, розповсюдження національного кінематографу, популярної музики, організація спортивних змагань і т.д.; національно-державна та економічна моделі розвитку; привабливість політичної моделі.

Незважаючи на неагресивний характер чинників м'якої сили, Джозеф Най підкреслює, що помилково вважати її гуманнішою за жорстку, адже кінцевою метою переконання можуть бути дії, які суперечать інтересам іншого суб'єкта. Зважаючи на це, треба уникати протиставлення м'якої та жорсткої сили, адже використання м'якої сили не лише не виключає наявності в державі жорстокості, а навпаки, може спиратися на військову та економічну могутність, які зміцнюють статус та авторитет держави на міжнародній арені. М'яка сила може проявлятися у формі пропагандистського тиску. А жорстка, навпаки, використовувати інструменти економічних дотацій та стимулювання прибутку.

У контексті аналізу понять м'якої та жорсткої сили доцільним вважаємо охарактеризувати поняття розумної сили. Під концепцією розумної сили мається на увазі поєднання елементів м'якої та жорсткої сили для створення єдиної стратегії, «розумність» якої полягає в ефективному використанні різних за змістом ресурсів з метою досягнення певної цілі. Розумна сила, насамперед, має на меті оптимізацію зовнішньої політики держави, гармонізацію та взаємозв'язок використання дипломатії, економічних та військових засобів. В цілому концепція м'якої сили вписується в неоліберальну теорію міжнародних відносин, також вона пов'язана з теоріями демократичного миру, комерційного лібералізму, міжнародних організацій.

Головними каналами реалізації м'якої сили є: публічна дипломатія; культурна дипломатія; інформаційна політика, включно із використанням соціальних мереж та інших медіа-ресурсів; міжнародна освітня політика; використання фінансово-економічних інструментів, робота із залучення іноземних інвестицій; експорт продукції масової культури (кінематограф, музика, шоу-бізнес та ін.).

Трактування публічної дипломатії через концепцію м'якої сили запропонував вже згадуваний Дж. Най, який визначав публічну дипломатію як комунікативний механізм, інструмент підвищення привабливості та посилення авторитета держави на світовій арені [1]. За визначенням американських спеціалістів у сфері міжнародних відносин публічна дипломатія представляє собою урядову діяльність, що спрямована на просування національних інтересів держави через інформування та розширення діалогу з іншими націями [2].

Таким чином, публічна дипломатія має транслювати або продавати компоненти м'якої сили (культура, політичні цінності та зовнішня політика держави) іншим міжнародним акторам. Держава, що не має привабливих цінностей не буде мати вплив на світове співтовариство через публічну дипломатію. Значний практичний досвід публічної дипломатії належить США, зокрема план Маршалла є одним із прикладів публічно-дипломатичної діяльності США, що має стратегічний характер - надання економічної допомоги країнам Західної Європи супроводжувалося інформаційною кампанією, яка мала на меті формування позитивного іміджу США серед європейців. У постбіполярному світі публічна дипломатія є важливим інструментом у досягненні зовнішньополітичних цілей провідних держав світу через просування позитивного міжнародного іміджу держави в межах стратегії м'якої сили.

Література

1. Nye J.S., Jr. Soft Power: The Means to Success in World Politics. URL: https://www.belfer-center.org/sites/default/files/legacy/files/joe_nye_wielding_soft_power.pdf.
2. Boulding K. National Image and International System. URL: <https://www.semanticscholar.org/paper/National-images-and-international-systems-Boulding/60d52900ee54811aad78f1fd4e07af580e7d4e7c>.

ОСВІТА І ГЕНДЕР: ЗАРУБІЖНА І ВІТЧИЗНЯНА ПРАКТИКА

Рижкова Анастасія Володимирівна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

У сучасному світі рівень цивілізованості країни визначається ставленням суспільства до жінок, їхніх прав, залученням до політики та керівництва державою, що, в свою чергу, актуалізує важливість наукових розробок з гендерної проблематики. Проблема нерівності жінок і чоловіків актуальна для сучасної України. Більше того, вона є специфічною, тому що українське суспільство ще не до кінця усвідомлює її наявності, не готове розглядати це питання як нагальне. Проблеми немовби не існує, але в реальному житті вона дійсно є, більше того, усі ми досить часто стикаємося з нею.

Уряди країн усе більше усвідомлюють, що у галузі освіти існують певні упередження, котрі знаходять відображення у змісті підручників і навчальних програм, ставленні педагогів та викладачів до вихованців, учнів, студентів різної статі. З метою подолання стереотипного ставлення до хлопців і дівчат у різних країнах реалізують певні заходи. Так, у Люксембурзі активно досліджуються проблеми гендерної упередженості у системі освіти, включаючи й ігрові звички дітей дошкільного віку. У Колумбії створено комісію та організовано навчання з гендерних проблем і неупередженого ставлення до представників обох статей передусім для соціальних цільових груп (вихователів, редакторів і фахівців засобів масової інформації). В Італії розроблено спеціальний кодекс поведінки для видавців підручників [1, с. 3].

Науковцем П. Горностаєм створено навчальний курс «Гендерні ролі та гендерно-рольові конфлікти», призначений для працівників соціальних професій (психологів, соціальних педагогів, вчителів тощо) з метою підвищення їхньої професійної компетентності у галузі гендерно-рольових стосунків людей. Крім зазначених вище проблем, цей курс висвітлює багато цікавих аспектів, зокрема закономірності гендерно-рольових конфліктів та їх вплив на психологічне благополуччя, психічне і психосоматичне здоров'я людини; взаємозв'язок гендерних та сімейних ролей, особливостей подружньої та батьківсько-дитячої гендерно-рольової взаємодії; протиріччя між гендерними й іншими ролями особистості та їхніми наслідками для різних сфер життєдіяльності людини [2, с. 120].

Потопаючи у різних інструкціях, методичних рекомендаціях, інших розпорядчих і дорадчих документах, адміністрації навчальних закладів щоденно вивчають, аналізують і роблять ще багато чого задля вдосконалення навчально-виховного процесу, матеріально-технічної бази, реалізації основних засад державної політики в галузі освіти. У вирі поточних питань і проблем на задній план чомусь відходять стратегічні цілі освіти, однією з яких є саме забезпечення гендерної рівності.

Як вже зазначалося, цивілізований світ уже давно зрозумів, що вирішувати проблеми гендерної нерівності потрібно для сталого розвитку всього людства. Проблема гендерної дискримінації дійсно є, гендерні стереотипи заважають нам ставати більш успішними, а починається все це зі школи в тому числі. Хочемо навести декілька прикладів, де гендерна дискримінація та гендерні стереотипи причаїлися.

Розглянемо спосіб звертання до учнівства на уроці. В ідеалі вчителька чи вчитель повинні забезпечити застосування однакового тону і змісту звертання до хлопців та дівчат, але... «Петро! До дошки!» чи «Марійко, виходь, будь ласка, до дошки». Я думаю, що кожен тут відчує різницю. Звичайно, що це не можна наводити як стовідсотковий приклад, але, як правило, звернення до учнів відбуваються саме так. Далі слід більше поміркувати. Діти, які не виконали домашнє завдання через певні труднощі, повинні бути оцінені однаково, але... «Петро, сідай – «Два»!»! «Марічко, а що трапилося?... Ну добре, наступного разу обов'язково зробиш». Є над чим замислитись, чи не правда?

Ще одне цікаве спостереження. Доречно звернути увагу на навчальні підручники та посібники. Міністерство освіти і науки України нарешті звернуло увагу на необхідність проведення гендерної експертизи підручників, адже гендерні стереотипи в чинних підручниках трапляються повсюдно. Наприклад, якщо автор хоче показати, як чинити не можна, то зображує хлопчика, натомість усі правильні дії виконують дівчатка. Постає питання про те, чи хіба жінка не може виявитися загрозою? На малюнках, що попереджають про небезпеку, у ролі лиходіїв лише чоловіки. Чи готова буде дитина, вихована на таких прикладах, захистити себе, якщо злочинні дії в реальному

житті буде вчиняти жінка? Або стереотипне відображення жінки як домогосподарки, а чоловіка як представника «мужніх» професій (поліцейський, пожежник тощо) [3, с. 14]. З дитинства нав'язується уявлення про «чоловічі» й «жіночі» професії, про асиметричні стосунки в сім'ї, закладаються комплекси меншовартості жінок і, як наслідок, суспільство втрачає свій потенціал в обличчі осіб жіночої статі.

Отже, починаючи з загальноосвітніх закладів, необхідно виховувати культуру міжстатевих стосунків. За Л. Столярчук, її структурними компонентами є розвинена здатність і готовність до реалізації статевої ролі, готовність до гнучких партнерських стосунків на основі адекватних уявлень про чоловічі й жіночі ролі, оволодіння знаннями про норми моралі, прийнятими в суспільстві, адекватне ставлення до свого тілесного образу, відповідальна оцінка своєї статевої поведінки, здатність любити, співпереживати, бути відкритими до почуттів інших, уміння оцінювати зовнішні й внутрішні якості особистості; повага до представників протилежної статі, уміння й навички функціонально-рольових, емоційно-міжособистісних взаємин, гнучка позиція у стосунках із представниками своєї та протилежної статі тощо) [4, с. 41].

Література

1. Жінка в науці та освіті: минуле, сучасність, майбутнє: Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 5-6 липня 2002 р.). К., 2002. 89 с.
2. Горностай П.П. Культурні особливості рольової поведінки та психологічна допомога. *Практична психологія в контексті культур*. К.: НікаЦентр, 1998. С. 119-124.
3. Главник О. Гендерне виховання у підлітковому віці. *Психолог*. 2003. Вип. 34. С. 13-17.
4. Євстігнєєва І.В. Культура міжстатевих стосунків школярів. *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту*. 2006. № 10. С. 40-43.

ДИСКРИМІНАЦІЯ ЗА ЗОВНІШНІСТЮ (ЛУКІЗМ) ТА ЇЇ ПРОЯВ У ПРОФЕСІЙНІЙ СФЕРІ

Розова Юлія Олегівна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Соціально обумовлені уявлення про красу можуть слугувати основою для дискримінації людей за зовнішністю. Непривабливість в очах суспільства веде до соціальної ізоляції, обмеження доступу до економічної і соціальної благ. Б. Беррі в книзі «Сила зовнішнього виду: Соціальна стратифікація фізичної привабливості» називає цей феномен «лукізм» за аналогією з «расизмом» і «колеризмом». Сьогодні ми постійно стикаємося з дискримінацією за зовнішністю. Вважається нормальним, що деякі компанії не просто підбирають працівників за зовнішніми даними, але і пишаються цим, виставляючи красу співробітників в якості свого досягнення. Проте сьогодні, на піку інтересу дослідників і громадськості до будь-яких видів нерівності та дискримінації, проблематика лукізма в Україні все ще залишається маргінальною. Це означає практично повну відсутність наукових розробок

на тему, яка знаходить відображення у світовій соціології з 1980-х років. Незважаючи на те, що лукізм як явище має довгу історію, соціологи стали займатися цією проблемою лише в останні десятиліття XX століття. Цьому сприяли як диференціація дослідного поля в соціологічній науці, так і стимул ззовні – привернення уваги до проблеми лукізму представниками деяких соціальних груп, які переживають негативний досвід подібної дискримінації. Питання зовнішнього вигляду потрапляє у фокус уваги соціологів в нерозривному зв'язку з проблематикою тілесності, а також завдяки виникненню області досліджень, пов'язаної з вивченням погляду, перегляду, спостереження та інших зорових практик, тобто з візуальної соціологією і візуальної антропологією.

Говорячи про лукізм як дискримінацію, ми маємо на увазі існування уявлення про ієрархію людей на підставі зовнішності. Однак важливо, що це – ієрархія не за «рівнем привабливості», а за «наявністю ресурсів», які набуває оцінювана людина в залежності від того, наскільки має значення його зовнішність в очах оцінюючого. Останнє, в свою чергу, обумовлено тим, які стереотипи щодо зв'язку зовнішніх якостей з внутрішнім змістом цей оцінюючий має. Адже дискримінація відбувається не тільки тоді, коли в (умовному) соціальному конкурсі – будь-то ситуація найму на роботу або вимушеного прохання стороннього про допомогу на дорозі – найпривабливіші подобаються всім іншим, а найменш привабливі терплять через свою зовнішність моральних чи матеріальних збитків.

Сама дискримінація може слідувати за оцінюванням зовнішності і не-рефлексивним приписуванням людині деяких характеристик багато в чому завдяки засвоєним стереотипам про зв'язок зовнішності і внутрішнього змісту: наприклад, носить окуляри – значить інтелігент, багато читав, багато знає. Або інакше: носить окуляри – значить «слабак», адже стереотипи різняться. Окремо слід сказати про те, що поширенню та підсиленню лукізму сприяє конкретний соціально-економічний контекст. На думку теоретиків суспільства споживання, а також представниць феміністської критики, в сучасному суспільстві актуалізується ряд установок, які заохочують практику оцінювання людини за зовнішністю. Дослідження лукізма в професійній діяльності передбачає його вивчення як поєднаного з іншими видами дискримінації, особливо, з сексизмом, ейджізмом, етнічною дискримінацією, хайкізмом. Відомо, що з двох жінок, які мають однакову кваліфікацію, роботодавці віддають перевагу більш привабливій з них. Справа в даному випадку не стільки в зовнішньому вигляді як такому, скільки в тиску з боку суспільства і ЗМІ на роботодавця, що полягає в постійній трансляції та подальшому негласному «узаконенню» зв'язку між привабливим зовнішнім виглядом і різноманітними позитивними властивостями особистості людини, між зовнішнім виглядом і якістю життя, суб'єктивним і об'єктивним благополуччям.

У висновку можна підкреслити, що зовнішність впливає не тільки на

рішення роботодавця про кваліфікацію конкретного співробітника, але і впливає на сприйняття клієнтів тієї чи іншої компанії, її продукції і послуг. В цьому зв'язку управлінці розглядають зовнішній вигляд співробітників як своєрідний «маркетинговий хід», що призводить до економічної вигоди. Такий підхід до лукізму фактично реабілітує його дискримінаційну сутність, сприяє його перетворенню з «повсякденної» практики в професійну стратегію обмеження людини, збільшує можливості менеджерів проявляти лукізм і «лукофобію» в процесі рекрутування, співбесіди, оцінювання та просування співробітників. Так, дослідниця Погонцева Д.В. відмічає, що під час дискримінації на основі зовнішнього вигляду під час прийому на роботу, незалежно від країни, етнічної приналежності, а часом і статі, більш привабливі люди оцінюються оточуючими як такі, що мають більше шансів влаштуватися на роботу, що можна розглядати, як готовність суспільства до прийняття лукізму [1]. В сучасних умовах працевлаштування здобувач подає не тільки резюме, а й презентує свій зовнішній вигляд за допомогою фотографії. При цьому саме вона, точніше, зовнішній вигляд кандидата / кандидатки стає одним з головних чинників запрошення на співбесіду. Здобувач, сам того не усвідомлюючи, проходить не тільки співбесіду, а й певний фейс-контроль. Таким чином, прояв дискримінації є не тільки прихованим фактом для претендента на посаду, а й для того, хто здійснює прийом на роботу, оскільки актуалізуються стереотипи, пов'язані з красивим, привабливим зовнішнім виглядом, які недостатньо усвідомлюються. Отже, можна відмітити, що як на буденному рівні, так і в професійній сфері, функціонують стійкі зв'язки між оцінкою привабливості кандидата на посаду та оцінкою його можливостей, кар'єрного зростання. У зв'язку з цим можна очікувати проявів лукізму в реальних ситуаціях підбору кадрів і їх просування по кар'єрних сходах.

Література

1. Погонцева Д.В. Структура привлекательного внешнего облика: анализ современных исследований. *Концепт: Научно-методический электронный журнал*. 2017. № 9 (сентябрь). URL: <http://e-koncept.ru/2017/172003.htm>.

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЦЕСУ АДАПТАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Романко Тетяна Анатоліївна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Важливу роль і для підприємства, і для кожного нового працівника відіграє результативність процесу адаптації останнього. Часто керівники ігнорують цей процес, вважаючи, що кращим способом пристосування є занурення у роботу і тому наполягають, щоб новий співробітник відразу приступав до слідування посадовій інструкції. І як правило, в такому випадку

виникає дисонанс – роботодавець не розуміє, чому нові кадри не справляються зі своїми обов'язками, а щойно прийняті на роботу працівники не знають, яке саме місце вони мають займати на підприємстві, які дії будуть правильними, а які ні, у кого уточнити інформацію, яких цілей досягти, як розставити пріоритети, як організувати свій робочий простір...

Наразі у всіх сферах діяльності, де використовується людська праця, є досить розвиненим інститут управління персоналом (HR-менеджмент, від англ. *human resources* – людські ресурси) є досить затребуваним підрозділом на підприємстві. Саме HR-менеджери знайомлять нового співробітника з підприємством, його діяльністю, колективом, розповідають про специфіку займаної посади та професійні обов'язки. Таким чином, вони допомагають працівникам пристосуватися до нового місця роботи. А сама адаптація нового співробітника наразі є популярною темою для вивчення, оскільки науковцями встановлено взаємозв'язок між рівнем адаптованості працівника на підприємстві та його ефективністю на займаній посаді.

Проблема адаптації персоналу на підприємстві та її вплив на ефективність роботи розглядали багато науковців, зокрема: О. Баденіна [1], А. Бикова [2], Д. Василичева [3], О. Гетьман [4] та інші.

Як в індустріальному суспільстві, так і в час інформаційних технологій головну роль на підприємстві продовжує відігравати людський ресурс. Саме людина забезпечує ефективне функціонування компанії шляхом генерації ідей, залучення ресурсів, модернізації підприємства тощо. Успішне функціонування підприємства загалом залежить від двох основоположних факторів – це обладнання та людські ресурси [2, с. 643]. У сучасному суспільстві можна зіткнутися з тим, що керівник значну увагу приділяє обслуговуванню обладнання та його модернізації, ігноруючи при цього потреби та проблеми персоналу, зокрема не приділяє увагу адаптації нових співробітників. Далі ми детально розглянемо цей процес, адже від того, як людина пристосовується до нових умов залежить її подальший вклад у розвиток та продуктивність підприємства.

Починаючи працювати в новій компанії, працівник має опанувати великий об'єм інформації про зовнішнє і внутрішнє функціонування підприємства. Зрозуміло, що якщо людині потрібно буде дізнаватися все самостійно, шляхом питань до співробітників (які між іншим будуть відволікати їх від виконання своїх посадових обов'язків) та починати свою професійну діяльність за принципом «спроб і помилок», то це займе велику кількість часу, а саму адаптацію навряд чи можна буде назвати успішною. Саме тому, більшість успішних підприємств у своїй структурі мають відділ по роботі з персоналом або ж як мінімум одного HR-менеджера (залежно від штату підприємства).

Фахівці по роботі з персоналом – це своєрідний посередник між підприємством і новим співробітником. Це саме та людина, до якої можна звернутися з будь-яким питанням, що стосується компанії [4, с. 36].

Саме тому, при першій зустрічі, після прийому на роботу, менеджеру з персоналу варто встановити дружні відносини з новим членом команди, щоб при їх взаємодії останній не боявся попросити продублювати інформацію чи поставити питання, котрі його цікавлять. Процес адаптації слід почати з ознайомлення із загальною інформацією про такі аспекти:

- підприємство: його історія, сучасний стан, пріоритети на майбутнє;
- послуги, що надаються чи товар, який виготовляється – не дивлячись на те, в якому відділі буде працювати новий працівник, він повинен мати уявлення, на чому саме спеціалізується компанія;
- клієнтів, на яких орієнтований товар/послуги, включаючи постійних та потенційних;
- «культуру» підприємства – сюди входить дрес-код підприємства, офіційні та неофіційні заходи, традиції, особливості колективної взаємодії тощо;
- займану посаду: що входить в посадові обов'язки, яка заробітна плата, преміальні правила, можливість кар'єрного росту та ін [1, с. 34].

Для того, щоб вищевказаний матеріал був викладений логічно, лаконічно, але ґрунтовно, без пропущення важливих деталей, менеджер по персоналу має підготувати письмовий матеріал, який потім можна надати працівнику для подальшого вивчення і використання.

Важливою складовою ознайомлення нового працівника з компанією є екскурсія, під час якої треба наочно показати, що представляє собою компанія. Зупинитися варто на робочому місці працівника, кабінетах директора і безпосереднього керівника, конференц-залі, кухні, вбиральні, показати те місце, де працівник зможе залишити свої речі, розказати де знаходяться кабінети тих, до кого можна буде звернутися за допомогою тощо [3, с. 45].

Варто чітко відповісти на всі питання нового працівника, щоб в майбутньому уникнути непорозумінь. Потім рекомендується провести своєрідне тестування, щоб оцінити рівень сприйняття інформації, і тільки після одержання позитивного результату доцільно запропонувати новому співробітнику безпосередньо приступити до роботи. Варто наголосити на тому, що необхідно підтримувати тісний контакт з новим працівником протягом першого місяця його роботи, щоб уникнути різнопланових проблем, які можуть виникнути під час цього періоду. Інформаційну підтримку доцільно продовжити і після цього періоду, доки фахівець не адаптується остаточно.

До основних методів сприяння адаптації співробітника також можна віднести такі: інструктаж, бесіда, перегляд фільму/презентації, залучення до адаптаційного тренінгу, тестування, надання можливості спостерігати за роботою майбутніх колег, наставництво тощо.

Резюмуючи, можна сказати, що процес адаптації нового працівника на підприємстві є стресовим, а отже такий співробітник потребує підтримки в цей період. В успішному та швидкому пристосуванні нового працівника за-

цікавленні обидві сторони, тому підприємство залучає компетентну людину, яка ознайомлює нового фахівця з особливостями компанії, а той в свою чергу намагається бути максимально уважним та відповідальним. Варто пам'ятати, що до кожного нового працівника має бути індивідуальний підхід, адже адаптивні навички у всіх різні і це має враховуватися при розробці індивідуального плану адаптації.

Література

1. Баденіна О.О. Значення процесу адаптації для ефективного управління персоналом. *Управління розвитком: збірник наук. праць*. Х.: ХНЕУ, 2014. № 8 (171). С. 34-35.
2. Бикова А.Л., Паранько Д.Д. Складові ефективної адаптації персоналу. *Молодий вчений*. 2016. № 12. С. 640-646.
3. Василичев Д.В., Мирошніченко В.А. Організація процесу адаптації персоналу на підприємстві. *Економіка і організація управління*. 2014. Вип. 3-4. С. 44-50.
4. Гетьман О.О., Петренчук Н.В. Організаційні механізми підбору, найму та адаптації персоналу. *Вісник Одеського національного університету. Сер.: Економіка*. 2014. Т. 19, вип. 2 (5). С. 30-34.

EUROPEAN YOUTH PARLIAMENT AS A MODERN FORM OF PRO-ACTIVE YOUTH ENGAGEMENT

Rybalka Yanina Valentinivna, student of Institute of Philology of Taras Shevchenko National University in Kyiv.

Civil duties are getting more and more important for the young generation because Z-kids envision them not as a tedious obligation or the post-soviet echo but as a fragile yet very promising way to open up their own potential and to bring the changes they are tired of waiting for. As a natural response to this demand aroused various youth organizations all around Europe. Some of them are focusing on educational sector, some on public, some on eco-activism, and some are a combination of everything and prevail on «the market» of youth organization. European Youth Parliament might be the most powerful and wide-spread place for young activists to obtain interpersonal, soft and hard skills, and implement them at governmental level.

The European Youth Parliament was founded by Laurent Grégoire (FR) and Bettina Carr-Allinson (NL), initially as a school project at the Lycée François-Ier in Fontainebleau, France. It is there that three of the first four International Sessions were held, starting in 1988, about a year after the idea took place. It then developed steadily for a few years until it moved to Witney, Oxfordshire, in 1991, and was legally recognised as the European Youth Parliament International Ltd., a subsidiary of a charity created in 1992 for this purpose, the Fontainebleau Youth Foundation [1]. The organisation experienced an enduring growth for the next ten years, its network counting an increasing number of National Committees and its activities becoming both larger and more numerous. The National Committees stretch beyond the scope of countries within the European Union and try to encompass all European countries.

In the years 2001 to 2004, the EYP encountered various problems of financial nature. On November 4, 2004, however, the European Youth Parliament was reborn due to a mutual agreement between representatives of EYP's Board of National Committees, alumni and the Heinz-Schwarzkopf Foundation. The EYP's status since then has been a programme of the Schwarzkopf-Stiftung Junges Europa, and is hosted in Berlin, Germany.

Since 2004, the EYP has introduced several reforms to introduce more transparency in its institutions and further enlarged its activities. Therefore, now, as a peer-to-peer educational programme, the EYP is much more than the sum of its events – it's an ecosystem that provides its volunteers and members with an environment to learn, grow and take on responsibility in a multitude of roles. Not only are all EYP activities driven by young people – the members of the EYP also jointly steer and shape the future of the organisation at large. With close to 40 member organisations across Europe, the EYP is a vibrant network of thousands of people. National Committees (NCs) implement the bulk of EYP events across Europe. There are currently 40 national member organisations with over 3,500 young volunteers who are actively involved. Each committee is led by democratically elected young boards.

EYP organises three international nine-day sessions each year. They are organised in different countries and all European countries are invited to join, not just members of the EU. Each country's national committee selects a delegation to participate in each session. The delegations are then spread out in different committees, each committee with a particular topic. This ensures a maximised cultural diversity in the committee and serves as a strong incentive to socialise and make friends with people from the committee.

Each international session starts with a two-day Teambuilding part, in which delegates get acquainted with each other and start improving the group dynamics of the committee. The delegates play different games which are meant to bring the delegates from an initial shyness stage to a comfortable, open atmosphere optimal for efficient Committee work. This is followed by four or five days for Committee Work. During this time the delegates discuss a problematic topic on current European political matters and write a resolution on how to deal with the issue. A member of the European Parliament or some alternative expert will generally visit once to answer questions and quickly discuss the topic with the Committee. The sessions end with a General Assembly, in which the committee resolutions are looked through, altered and approved (or if the resolution is found unacceptable, not approved). If a resolution is approved it is sent on to the European Parliament, for the consideration of MEPs.

National Committees organise regional and national sessions, international forums and outreach programmes, promote international EYP activities and run training programmes for their members. National Committee of EYP Ukraine was registered with the Ministry of Justice of Ukraine on February 18, 2002 and became a full-fledged participant in the development of civil society. It encourages

youths to take part in one of the largest platforms for debates, intercultural meetings, educational work and exchange of ideas among young Europeans. Every year EYP Ukraine conducts a National Session where delegates to represent Ukraine at the International Session are selected. The organization has gained professional knowledge and experience in conducting youth activities: regional sessions and International forums, national conferences, workshops and seminars. EYP-Ukraine is the United Nation's main partner in conducting youth forums to achieve the Millennium Development Goals in Ukraine and a major youth partner of the EU Delegation during the celebration of Europe Days in Kiev and other cities. National Committee of EYP Ukraine is ruled by the Board that consists of the President, 2 Vice-Presidents, 3 Board Members, 1 Secretary and 3 members of the Auditing Committee. Members of the Board are re-elected annually on the basis of voting by the EYP members by relative majority rule [2].

Besides being the largest platform for youth non-formal political discussions, the organization volunteers are given diverse opportunities for skills development, in particular through training and taking various roles within the organisation. Training is a key component of almost every EYP event with a wide range of training events held every year to ensure successful knowledge transfers. In order to support the personal development of the EYP's volunteers and their ability to take up various roles and responsibilities within the organisation, the EYP organises capacity building training courses focused on a diverse set of skills, such as facilitation, leadership, communication, fundraising, organising, project management, inclusion, outreach, and intercultural dialogue. In doing so, the EYP prepares young European citizens not only to take an active role in our network, but to use these skills to benefit society as a whole.

As a result, youth in Ukraine is not only motivated to bring the changes to the society but also receives a set of skills that are crucial in preparing own project, cooperating with politicians or high-level public and business sector representatives. EYP Ukraine must be proud to raise the generation of «just» teenagers who are not afraid to speak out loud, convey their thoughts and ideas, and what is more important are not afraid to follow those ideas until they are implemented in life.

Literature

1. Our History. The European Youth Parliament. URL: <https://eyp.org/about-us/>.
2. European Youth Parliament. Ukraine. URL: <http://eyp-ua.org/about/>.

ПРОБЛЕМА ГЕНДЕРНОГО НАСИЛЬСТВА В СУЧАСНОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СОЦІУМІ

Сучкова Єлізавета Романівна, студентка Навчально-методичного центру заочної та вечірньої форм навчання Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Протягом тривалого часу в Україні на мікросоціальному рівні проблему гендерного насильства активно не обговорювали. Ініціаторами захисту жертв насильства стали правозахисні громадські організації, в першу чергу жіночі, які не лише розпочали рух проти насильства, але й спонукали державні органи влади до створення необхідної законодавчої бази щодо розширення державної системи захисту від насильства та інформування населення. Але насилля може по відношенню не тільки до жінок, а й чоловіків, дітей, людей похилого віку.

Для того, щоб привернути увагу до проблеми, виміряти розповсюдженість явища насильства та розробити ефективні інструменти запобігання цьому явищу, потрібна відповідна статистична база, котра, слід визнати, все ж не може повністю відобразити всі аспекти цієї соціальної проблеми. З певною повагою ставлячись до вітчизняної статистики, слід визнати, що наявна інформаційна база щодо насильства все ще не є задовільною, оскільки й сама інформація є неповною та фрагментарною.

Фундаментальні основи сучасних теорій насильства були закладені в дослідженнях Х. Арангурена, Г. Блумера, М. Вебера, Д. Галтунга, Л. Гумпловича, Р. Дарендорфа, Е. Дюркгейма, Г. Зіммеля, Л. Козера, К. Маркса, Р. Мертона, а також А.Я. Анцупова, А.Г. Здравомислова, А.М. Ніколаєвської, Л.А. Петровської, Т.М. Титаренко, А.І. Шипілова. Вказаними вченими сформовано низку принципово важливих положень та рекомендацій щодо профілактики та протидії насиллю. Але в сучасних умовах України гендерне насильство, домашнє насилля не втрачає своєї актуальності і потребує подальшого дослідження та розробки заходів протидії цьому явищу.

Як показують дослідження, найчастіше жертвою гендерного насилля є саме жінка, яка страждає від психологічного, сексуального, економічного насилля саме в сім'ї. Насильство в сучасній соціології розглядається як системне явище, одне з джерел якого – суспільні відносини. За обставин соціально-економічної кризи в Україні у маргінальних осіб пробуджуються брудніші інстинкти, посилюється відчуття безкарності і всездозволеності. Проблема насильства в сім'ї є актуальною для сучасного суспільства.

Особами, які вчиняють насильство в сім'ї, можуть виявитися чоловіки, жінки, літні люди, підлітки і навіть діти. З проблемою насильницької поведінки так чи інакше стикаються члени родини, батьки, педагоги, психологи. Необхідність надання психологічної допомоги як особам, які вчинили насильство в сім'ї, так і жертвами насильства, призводить до того, що особливої актуальності набувають дослідження, присвячені визначенню соціальних

умов і факторів, що сприяють формуванню насильницької поведінки.

Основними причинами насильства є психологічні проблеми агресора, досвід поведінки в родині батьків, психологічна залежність жертви, її фізична слабкість та юридично-правова неграмотність, стереотипи у сімейних відносинах, зокрема деструктивний гендерний стереотип про домінуючу роль чоловіка в сім'ї. Ці проблеми вказують на те, що населення недостатньо інформовано, відсутність бажання, страх афішувати внутрішньо-сімейні відносини, що знижує реальні статистичні показники, в більшості випадків діти не схильні звертатися до органів захисту, та недоступність належних соціальних послуг, особливо для дітей в сільській місцевості.

Також, проблемою є те, що домашнє насильство стосується приватної сфери життя. На відміну від вбивства, бунту, повстання та вуличного насильства, домашнє насильство приховується за символічно та буквально зачиненими дверима домівок. Приватна природа домашнього насильства не лише приховує проблему від громадського та наукового погляду, але водночас робить жертв і кривдників майже недосяжними для багатьох дослідників. У той час як соціальні працівники, психіатри та лікарі мають доступ до учасників домашнього насильства, доступ соціологів до випадків та суб'єктів часто обмежується громадськими прикладами вбивств, нападів тощо.

На наше переконання, особливу увагу заслуговують наступні аспекти профілактики та протидії насиллю:

- просвітницько-профілактична діяльність в школах, ВУЗах та з батьками;
- проводити нагляд за виконанням Закону України «Про попередження насильства в сім'ї»;
- забезпечити компетентне реагування державних органів на потреби особи, яка постраждала й реалізацію її прав;
- проводити навчальні курси з проблем насильства в сім'ї для правоохоронців, юристів, представників соціальної та медичної сфери, освітян та ЗМІ;
- здійснювати медіа – та освітні кампанії, направлені на усвідомлення всіма членами суспільства насильства в сім'ї як злочину. Таким чином, подолання такого негативного явища як насильство в сім'ї можливе лише за умови об'єднання зусиль і державних органів та установ, і громадських організацій, і кожного громадянина. І кожен з нас має сказати "Ні!" насильству у власній родині.

ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ ВИПУСКНИКІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Таран Олена Юрївна, студентка факультету медичних технологій діагностики
та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.*

На сьогодні в Україні сфера вищої освіти знаходиться на етапі вдосконалення, головне завдання якого – модернізувати систему підготовки сучасних висококваліфікованих фахівців і забезпечення успішної адаптації студентів-випускників до майбутньої професійної діяльності. Реформування цього напрямку має полегшити адаптацію студентів до професійного середовища та діяльності, даючи можливість після закінчення навчання успішно працювати за фахом. Але все одно не обійтися без зростання внутрішньої психічної напруги студента через зміну змісту навчальної діяльності, зростання ролі самостійності, творчості, креативного ставлення до набуття знань, формування відповідних практичних навичок і вмінь, що вимагає додаткових зусиль. Тому адаптація до майбутньої професійної діяльності є актуальною проблемою для кожного випускника ЗВО.

Питання професійної адаптації як пристосування до професійної діяльності після навчання, засвоєння професійних і соціальних функцій активно досліджували І.М. Магура, В.С. Мерлін, В.Г. Подмарков, Г.О. Слесарев.

Для молодого фахівця професійна адаптація – це засвоєння професійних і соціальних функцій, активне включення в життя трудового колективу. Професійна адаптація є єдністю ціннісно-нормативних, діяльнісних, психофізіологічних та соціально-психологічних аспектів. Усі вони тісно пов'язані між собою і тісно взаємодіють, впливаючи на хід процесу професійної адаптації. Тому при адаптації головною проблемою є не стільки оволодіння конкретною професією, скільки активне взаємне пристосування спеціаліста та соціальної організації підприємства з перспективною орієнтацією на максимальний розвиток та ефективне використання індивідуального трудового потенціалу молодого спеціаліста [1, с. 16].

У процесі адаптації до професійної діяльності, а саме формування, становлення індивіда як професіонала, людина адаптується до трудового колективу, технологій і техніки виробництва, стилю керівництва та спілкування в професійному середовищі. У процесі трудового життя випускник освоює різні форми професійної діяльності, що дозволяє інтегруватися в різні системи професійних відносин, здійснювати їх на відповідному рівні [2, с. 215].

В.П. Каземіренко, аналізуючи проблематику професійної адаптації, виділяє такі її види:

- професійну адаптацію у виші – процес залучення особистості до професії, який виражається в набутті професійних знань, умінь, навичок, необхідних для майбутньої діяльності;

- дидактичну адаптацію – пристосування студентів-випускників до нової для них системи професійного навчання, а саме до обраної професійної

діяльності та системи підвищення професійної кваліфікації. Адаптація залежить від рівня професійної самостійності та творчого мислення, від достатньої зорієнтованості в професії й стійкого бажання нею оволодіти;

– соціально-психологічну адаптацію – комфортне входження в трудовий колектив, налагодження оптимальних ділових стосунків із колегами по праці, спеціалістами і менеджерами [3, с. 77].

Також потужним чинником професійної адаптації є професійне самовизначення. Основне його завдання є реальна оцінка власних адаптивних можливостей, які забезпечать формування внутрішньої готовності до свідомої і самостійної побудови, корекції і реалізації перспектив свого розвитку (професійного, життєвого і особистісного).

Як проблему слід виділити те, що держава фактично зняла з себе обов'язок щодо забезпечення обов'язкового працевлаштування випускників. Крім того, суттєвий розрив між теоретичною підготовкою та вимогами конкретної трудової діяльності робить неадекватною реакцію потенційного роботодавця на наявність у молодих спеціалістів високого рівня теоретичної підготовки який не підкріплений відповідним розвитком трудових умінь та навичок. Це впливає на можливості їх реального працевлаштування [4, с. 35].

Отже проаналізувавши проблемне поле у сфері професійної адаптації випускників закладів вищої освіти, можемо сказати, що кожний студент-випускник наділений певними внутрішніми ресурсами, які повинні вчасно і вміло ним використовуватися як професіоналом. Адаптаційні можливості студентів-випускників до професійної діяльності залежить від їх реальної оцінки, яка забезпечує формування не тільки внутрішньої готовності до свідомої і самостійної професійної діяльності, а й життєвий та особистісний розвиток. Також треба звернути увагу на те, що не тільки ресурси, навички і вміння студента-випускника впливають на його майбутню професійну діяльність, а й деякі зовнішні чинники, такі як: ситуація на ринку праці, стан безробіття, неналежне викладання програми у навчальному закладі, небажання роботодавця наймати працівника без досвіду роботи та певної практики.

Ця проблема потребує подальшого вивчення і дослідження шляхів адаптації студентів-випускників до нових умов праці, психокорекції їх внутрішніх психічних станів у зв'язку зі зміною режиму та труднощів професійної діяльності.

Література

1. Бондарева Л.І. Умови проведення навчального тренінгу для студентів вищої економічної школи. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами*. 2011. № 8. С. 12-22.
2. Малинович Л.М. Адаптація студентів-випускників до професійної діяльності. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Сер.: психологічна*. 2012. Вип. 2 (2). С. 213-221.
3. Каземіренко В.П. Програма дослідження психосоціальних чинників адаптації молоді людини до навчання у ВНЗ та майбутньої професії. *Практична психологія та соціальна*

робота. 2004. № 6. С. 76-78.

4. Філіппов Ю.М. Основні складові проблеми працевлаштування випускників навчальних закладів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер.: Педагогічні науки.* 2012. № 16. С. 31-40.

ПРИХОВАНА ПОЛІТИЧНА РЕКЛАМА: ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТОВНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Толстик Юлія Олексіївна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Політична реклама є одним з найбільш важливих та впливових інструментів проведення політичних кампаній, що надає суб'єктам політичного процесу широкі можливості для впливу на свідомість електорату. Виконуючи інформаційну та пропагандистську функції, політична реклама впливає на зміст та якість соціальних цінностей, традицій і норм, які регулюють політичні відносини [1, с. 98]. Політична реклама як складний багатоаспектний феномен зумовлює множинність критеріїв її класифікації. Сутність реклами полягає в поширенні інформації про об'єкт реклами задля створення або збільшення популярності даного об'єкту. Тобто, реклама це певне повідомлення створене, щоби об'єкт став впізнаваний, щоби даний об'єкт захотілось купити. Політична реклама має ту ж саму мету.

Згідно із Законом України «Про вибори народних депутатів України», політична реклама – це розміщення або поширення матеріалів передвиборної агітації за допомогою рекламних засобів [2]. До політичної реклами належить також явне використання символіки або логотипів партій – суб'єктів виборчого процесу, а так само повідомлення про підтримку партією – суб'єктом виборчого процесу або кандидатом у депутати видовищних чи інших публічних заходів або привернення уваги до участі у таких заходах партії – суб'єкта виборчого процесу чи певного кандидата у депутати [2]. Проте, дане визначення не є досконалим на практиці. Однак державне регулювання політичних технологій, на думку юриста Інституту масової інформації, Алі Сафаров, неефективне, адже політтехнологи завжди знайдуть можливість обійти обмеження [3]. Ситуація в українському суспільстві є такою, що ряд фактичної політичної реклами не сприймається як реклама взагалі, бо вона є прихованою.

Прихована політична реклама – інформація про суб'єктів виборчого процесу, розміщена у певному повідомленні, якщо така інформація слугує рекламним цілям і може вводити в оману осіб щодо дійсної мети даного повідомлення [4, с. 80]. Прихована політична реклама подається не прямолінійно, а в завуальованій формі, не використовуючи прямих каналів поширення рекламних засобів і не вказуючи безпосередньо рекламодавця. Таким чином, виборці не підозрюють, що їм пропонується рекламний матеріал, а отже сприймають його з більшою довірою. На думку дослідниці В. Василь-

чук, прихована реклама сприймається зовсім не так критично як пряма політична реклама [5, с. 294]. Прихована реклама впливає на підсвідомість людини і маніпулює її поведінкою.

Можна виокремити наступні головні ознаки прихованої політичної реклами: завуальованість; неідентифікованість, нерозпізнаваність реклами, що передбачає розміщення рекламного текстового матеріалу без рубрики «Реклама», або «На правах реклами», коли приховано рекламу політичної особи (кандидата на виборну посаду), партії, блоку [4, с. 82]. Жанрова палітра прихованої реклами – необмежена. Це рекламні замітки, анонси, інтерв'ю, нариси, репортажі, кореспонденції, статті, інформаційні огляди, пости і інтернеті, тощо; які містять ознаки реклами, тобто формують або підтримують суспільний інтерес щодо об'єкту даної реклами. Соціальну рекламу іноді використовують, щоб приховати в ній комерційну або політичну рекламу.

Прихована комерційна реклама є соціально небезпечною, адже вона може призвести або ж спонукати громадян до неусвідомленого вибору і вчинків. Зараз така прихована політична реклама ніяк не регулюється. Але, на думку Ярослава Павловського, директору Інституту інформаційного суспільства, вона є досить ефективною. Дослідник вважає, що серіал «Слуга народу» однозначно підпадає під визначення політичної реклами. Він підкреслює, що виборці голосують не за Зеленського, а, фактично, за його персонажа – Голобородька – і у випадку із Зеленським ця технологія стала найефективнішою на виборах поточного року [3].

Таким чином, ми робимо висновок, що сучасні рекламні практики являють собою специфічні, адаптивні до «прагнень публіки» культурно орієнтовані стратегії інституціонально організованого впливу на споживчу поведінку індивідів та соціальних груп. Актуальність теми зумовлена тим, що серед сучасних трендів реклами в Україні виокремлюється тенденція до застосування прихованих прийомів. Ситуація одноманітності та нав'язливості прямої політичної реклами спричиняє падіння її ефективності та пошук інших шляхів рекламного впливу. І така позиція є доволі проблематичною, адже, по-перше, вона по суті оминає важливу проблему масштабного поширення реклами практично в усіх типах сучасних соціальних систем. По-друге, в даному випадку, суттєво недооцінюється конструктивістська суспільна місія реклами, яка полягає у тому, щоб «створювати новий інтерес» різних соціальних суб'єктів до «політичних товарів та послуг», спрямованих на оновлення суспільного життя. Але використовуючи відмінні від явної (прямої) політичної реклами методи, прихована реклама в деяких випадках може бути набагато ефективнішою. З огляду на це, а також на малодослідженість наповненості прихованої політичної реклами, виникає потреба у дослідженні та осмисленні цього феномену. Нам, як дослідникам, важливо зафіксувати зміст та різницю між наповненістю явної та прихованої політичної реклами.

Література

1. Егорова-Гантман Е., Плешаков К. Политическая реклама. М.: Центр политического консультирования «Никколо М», 1999. 240 с.
2. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17 листопада 2011 р. № 4061-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>.
3. Чи є шоу Зеленського агітацією? Медіа-юристи згадують про критерії. URL: <https://vybory.detector.media/2019/03/01/chy-je-shou-zelenskoho-ahitatsijeyu-mediayurysty-zhaduyut-pro-kryteriji/>.
4. Криштанович М. Роль та функції політичної реклами в системі державного управління. *Ефективність державного управління*. 2015. № 45. С. 79-85.
5. Васильчук В. Ефективність політичної телереклами у передвиборчій кампанії. *Теле- та радіожурналістика*. 2013. № 12. С. 293- 301.

ТРЕНДИ ТЕОРІЙ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТ.

Тринкіна Тетяна, студентка факультету соціально-психологічної освіти та управління Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро).

У сучасному світі глобалізація є явищем, що охоплює всі напрямки внутрішньодержавних та міжнародних відносин, сприяє розвитку не тільки держав, але окремих індивідів та суспільства в цілому. Глобалізація призводить до змін всіх сфер життя, але її суб'єктами насамперед є держави. Складність феномену глобалізації та масштабів її прояву обумовлюють дискусії щодо її генези. У науковій літературі існують різні точки зору на проблеми витоків глобалізації. На думку багатьох вчених глобалізація була наявна впродовж усього періоду існування людства. Цю інформацію більш детально вивчав Манфред Б. Стегер, який поділяє еволюцію глобалізації на п'ять періодів: доісторичний (10 000 до н.е. – 3 500 до н.е.), досучасний (3 500 до н.е. – 1 500 н.е.), ранньосучасний (1500 – 1750), сучасний (1750-1970), новітній (з 1970-х рр.) [2, с. 17].

Загальноновизнаним більшістю дослідників фактом є те, що глобалізація в ХХ ст. піднялась на надзвичайно високий рівень, та має наступні хвилі:

– перша хвиля глобалізації характеризується підвищенням рівню взаємозалежності держав у світовій економіці завдяки зростанню вільної торгівлі;

– друга хвиля глобалізації характеризується її переходом на міжнародний рівень під впливом революції в інформатиці і телекомунікаціях. Це спричинило більш вільну поведінку транснаціональних корпорацій і неурядових організацій, які мають вплив на політику держав світу [3, с. 82].

Британський політолог Девід Гелд виділяє три напрямки досліджень проблем глобалізації. Критерієм класифікації є ставлення авторів до перспектив та наслідків глобалізації в сучасному світі [1]. Першим напрямком є дослідження гіперглобалістів. До них належать Зигмунт Бауман («Глобалізація. Наслідки для людини і суспільства»), Ульрих Бек («Що таке глобалізація?») та Мартіна Елброу («Глобальна доба. Держава і суспільство за

межами модерності»). Представники гіперглобалістського напрямку стверджують, що глобалізація представляє собою нову епоху у якій відбувається «денаціоналізація» економіки, що формує єдиний глобальний ринок при глобальній конкуренції.

Другий напрямок становлять дослідження скептиків – Лінда Вайс («Міф про безсилу державу»), Поль Гірст та Грем Томпсон («Глобалізація під питанням. Міжнародна економіка і можливості врядування»), Джон Грей («Облудний світанок. Ілюзія глобального капіталізму»). Скептики більш із пересторогою ставляться до глобалізації та вважають її міфом, який приховує капіталізацію деяких держав [4, с. 435].

Представники третього напрямку є трансформаціоналістами (помірковані). До них належать Девід Гелд, Ентоні Мак-Грю, Девід Голдблат й Джонатан Ператон («Глобальні трансформації», «Демократія і глобальний порядок», «Трансформація демократії? Глобалізація і територіальна демократія»), Ентоні Гіденс («Нестримний світ: Як глобалізація перетворює наше життя» та «Глобальний диспут про третій шлях»), Мануель Кастельз («Інформаційна епоха. Економіка, суспільство і культура») і Сескія Сесен («Втрата контролю? Суверенітет у глобальну добу» і «Глобалізація та її тягар»). Представники «поміркованого» напрямку вважають, що глобалізація перебуває в стані становлення і її наслідки та перспективи є непередбачуваними, тому що масштаби та риси сучасної моделі глобалізації є безпрецедентними та суперечливими [5, с. 37].

На нашу думку, глобалізація покликана подолати нерівності умов життя на планеті. В процесі глобалізації створюється єдиний інформаційний простір, який сприяє розширенню залучення держав до загальносвітових політичних та економічних процесів.

Література

1. Held D. Global Transformations: Politics, Economics and Culture. URL:https://www.researchgate.net/publication/316341269_Global_Transformations_Politics_Economics_and_Culture.
2. Воронкова В.Г. Глобалізація як процес універсалізації стосунків між державою та ринком. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2008. Вип. 35. С. 15-35.
3. Сидоренко С.В. Глобалізація як головна тенденція ХХІ століття. *Гуманітарний вісник*. 2006. № 24. С. 80-90.
4. Хаустова М.Г. Феномен глобалізації та плюралізм її інтерпретації. *Форум права*. 2013. № 4. С. 430-440.
5. Цимбал Т.В. Науково-методичні аспекти типології сучасних теорій глобалізації. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2013. № 18. С. 35-42.

ЛОГІКА ВИНИКНЕННЯ ТА ГЕНЕЗА СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Філатова Ольга Павлівна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Будь-яка компанія прагне до максимальної ефективності, яка дозволяє виробляти і продавати якісну продукцію. Однак діяльність комерційних організацій на даному етапі розвитку, нерідко має також яскраво виражену соціальну складову. Соціальна відповідальність бізнесу – це ретельний контроль за якістю товарів і послуг, підтримка різних благодійних компаній, перевірка всіх партнерських підприємств на дотримання світових стандартів концепції корпоративної соціальної відповідальності, гідні умови праці для співробітників (своєчасні відпуски, декретні, лікарняні, тощо). Соціально відповідальні компанії отримують цілий ряд відчутних переваг, включаючи зниження експлуатаційних витрат, підвищення обсягу продажів, залучення і збереження клієнтури, зріст продуктивності праці співробітників і поліпшення якості їх роботи, створення додаткових можливостей для залучення і збереження персоналу, зниження потреби в здійсненні наглядових функцій, а також розширення доступу до капіталу, що в кінцевому рахунку веде до поліпшення фінансових показників.

Поки в зарубіжній управлінській теорії ще немає класичного визначення соціальної відповідальності бізнесу, і всі оціночні судження сприймаються дуже суб'єктивно, однак можна виділити її основні характеристики, наприклад, такі як: ефективність діяльності по захисту навколишнього середовища, якість взаємовідносин із співробітниками і акціонерами, і дотримання прав людини [1].

В індустріально розвинених країнах світу ідея соціально відповідального бізнесу широко поширена в суспільній свідомості. Протягом ряду років накопичувалися і розвивалися технології, щоб забезпечити успішну реалізацію проектів і програм соціально відповідального бізнесу, виникли різні форми інституціоналізації відповідних соціальних практик. Таким чином, актуальність теми проведеного дослідження обумовлена наступними моментами: різким підвищенням значущості соціальної відповідальності бізнесу в сучасному суспільстві протягом останніх десятиліть; активним розвитком соціальних практик, що реалізують концепцію соціально відповідального бізнесу, їх інституціоналізацію в ході глобалізації; прискоренням структурних змін у всіх галузях української економіки і необхідністю соціологічного дослідження пов'язаних з цим модернізаційних процесів.

Питання вивчення соціально відповідального бізнесу розглядаються в роботах ряду сучасних вітчизняних авторів. Так, К. Грішпун досліджує проблему соціально відповідальної реструктуризації підприємств у контексті теорії управління. В.І. Грушенко, Л.В. Фоміченкова, Т.В. Халдеїв торка-

ються питань соціальної відповідальності в рамках загальної концепції управління підприємством в умовах економічної кризи. У роботах Ю.М. Гусєва, Ю.А. Жучкова, С.В. Івченко і М.І. Ліборакіної, А.В. Корчагіна, Л.Н. Овчарової, С. Перегудова, Е.В. Родіонової, К.А. Руденко, С. Сімпсон і С.В. Туркіна, І.В. Сотнікова описуються різні аспекти, пов'язані головним чином з виявленням соціальної відповідальності бізнесу. Так само є праці фахівців у галузі економіки та бізнесу, що мають на меті частково пропаганду цінностей і принципів соціальної відповідальності бізнесу, а частково – розробку і поширення відповідних організаційних методик. Прикладами подібних праць можуть служити такі книги, як «Корпоративна соціальна відповідальність» Філіпа Котлера та Ненсі Лі; «Етика і корпоративна соціальна відповідальність: Чому падають гіганти» Рональда Р. Сімса.

Перші спроби вивчення проблематики корпоративної соціальної відповідальності мали місце ще на початку ХХ ст., Проте початок їх систематичного наукового аналізу було покладено в першій науковій роботі Г. Боуена "Соціальна відповідальність бізнесмена", опублікованій в 1953 р. У цій монографії були визначені рамкові умови і напрямки подальшої дискусії з означеної тематики [2].

Більш повний аналіз становлення і розвитку аналогічних концепцій, а також спроби їх систематизації наведені в роботах А. Керролла, Д. Віндзор М. ван Марревійка, Р. Штойєра та ін. Зокрема, А. Керролл, усвідомлюючи складність і суперечливість генезису концепції соціальної відповідальності, поставив перед собою завдання прослідкувати лише основні термінологічні зміни протягом десятиліття. Так, 50-ті роки минулого століття були визначені ним як початок сучасної ери соціальної відповідальності, 60-ті – як період змістовного поглиблення дефініцій концепції соціальної відповідальності (КСВ), 70-ті – як поширення різноманітних дефініцій КСВ; 80-ті роки стали періодом, що характеризується зменшенням кількості дефініцій, зростанням досліджень і появою альтернативних існуючим. У цьому контексті цікавою, на думку авторів, була концепція корпоративної соціальної відповідальності, запропонована К. Девісом.

Аналізуючи роботу багатьох корпорацій, К. Девіс та інші дослідники прийшли до висновку, що соціальна відповідальність сприяє розвитку і підвищенню вартості компаній і, навпаки, ухилення від соціальної відповідальності звужує економічні можливості підприємств. Це дозволило підтвердити, що в довгостроковій перспективі ті, хто не використовує наявну владу в такому напрямі, яке суспільство вважає відповідальним, має стійку тенденцію до втрати цієї влади.

Важливо відзначити, що головним пропагандистом ідей корпоративної соціальної відповідальності є Організація Об'єднаних Націй. Цілком закономірний в зв'язку з цим проект Світової угоди щодо дотримання провідними міжнародними корпораціями принципів соціальної відповідальності. Цей проект був проголошений Генеральним секретарем ООН Кофі Аннаном

на Всесвітньому економічному форумі, що проходив в Давосі 31 грудня 1999 р.

Поняття соціальної відповідальності використовується в багатьох сферах діяльності, але тільки в бізнес-контексті, вказуючи на конкретні напрямки розвитку, воно набуває чітке формулювання. Це дозволяє дослідникам і фахівцям розділити соціально відповідальний бізнес (СВБ) на певні види. Деякі види соціальної відповідальності носять правовий характер і відображені в законодавстві. Серед них:

1. Надання якісних послуг і продукції споживачам.
2. Створення законних робочих місць, офіційна видача заробітної плати, фінансові інвестиції в розвиток співробітників.
3. Суворе дотримання податкового, трудового, екологічного та інших законодавств.
4. Ефективність діяльності (збільшення добробуту акціонерів, створення і подальше збільшення економічної доданої вартості).
5. Ведення справ з урахуванням етичних норм і громадських очікувань.
6. Внесок в розвиток суспільства за рахунок реалізації соціальних програм і проектів (як індивідуально, так і у партнерстві з іншими організаціями) [3, с. 69-70].

Згідно з даними ООН, СВБ (або КСВ «корпоративна соціальна відповідальність») ділиться на два види – внутрішню і зовнішню. До внутрішньої відносяться: безпека на робочому місці; стабільна, гідна оплата праці; гарантія соціального і медичного страхування для працівників; надання персоналу можливості додаткового навчання: програми підготовки, підвищення кваліфікації; надання фінансової допомоги в екстрених випадках. До зовнішньої СВБ відносяться: соціальні інвестиції та благодійність; турбота про навколишнє середовище; відповідальність компанії перед споживачами; взаємодія з владою і місцевими громадами [4, с. 13].

Якщо розглядати соціальну відповідальність з точки зору її трьох основних напрямків: екологічного, економічного та соціального, то можна побачити, що саме ці три «гілки» є частиною стратегії і визначають сутність даного поняття. Екологічна складова кодексу соціальної відповідальності направлена на рішення таких загострених проблем, як: забруднення водних і земельних ресурсів, атмосфери; виснаження природних ресурсів, зниження біологічного різноманіття; стрімка зміна клімату. Економічна складова КСВ передбачає: інвестиції, спрямовані на розвиток стійкості продукції, ефективне використання трудових ресурсів; створення стійкого ланцюжка поставок, проведення досліджень в інтересах розвитку бізнесу, ефективне використання матеріалів і ресурсів, що застосовуються для виробництва кінцевого продукту; етичну поведінку по відношенню до споживачів і конкурентів. Соціальна складова бізнесу торкається питань етики. Проявляється вона в ряді дій, спрямованих на інтереси персоналу і місцевої громади, а саме:

дотримання прав людини (відносно як персоналу, так і населення); дотримання правил охорони праці; професійний розвиток кадрів; розвиток регіонів присутності (проведення благодійних та волонтерських акцій, підвищення рівня зайнятості серед населення) [5, с. 93].

Крім незаперечного позитивного впливу діяльності компаній на суспільні сфери, слід зазначити, що для самих компаній так само існує вигода, така як: зростання продажів і поліпшення позиції на ринку; збільшення продуктивності праці; зростання вартості компанії за рахунок підвищення оцінки її репутації; полегшення доступу до інвестицій; ослаблення контролю з боку державних органів та ін.

На сьогоднішній день в Україні є не мала кількість компаній, які дотримуються КСВ. Наприклад, можна розглянути роботу наступних компаній. Компанія «Сінджента». Я працює у правовому полі країни. У них активно долучаються проекти, що направлені на взаємодію із співробітниками, а також приймають участь у програмі «Стім», яка підтримує пропаганду розвитку науки серед учнів середньо освітніх шкіл. Також, компанія «Фармак», яка на сьогоднішній день піклується про оточуючу середу в усіх містах, де знаходяться її виробництва. «ДТЕК» та «Наша Ряба» – підтримують вплив на громадянське суспільство як важливий сегмент, що сприяє розвитку міста. «Фонд Рената Ахметова» – вважається найпрозорішим та найефективнішим фондом у країні.

Проаналізувавши дану інформацію, можна сказати, що соціально відповідальний бізнес на сьогоднішній день є одним із важливих та працюючих елементів суспільного життя. Він має свої переваги, які допомагають покращити багато сфер життя, а також, несумнівно і на розвиток бізнес сфери у країні. Багато компаній через прагнення покращити свій бізнес починають працювати на благо суспільства, та ефективно покращувати свою роботу, умови для співробітників та із користю для навколишнього середовища. І хоча на початку це може виходити лише як разова акція благодійності, але незабаром це переростає у системну діяльність та починає приносити плоди для суспільства у цілому.

Література

1. Корпоративна етика. URL: <http://www.standardacademy.org/socialno-otvetstvennyi-biznes/>.
2. Bowen H.R. Social Responsibilities of the Buisnessman. N.Y.: Harper&Row. Book, 1953. 70 с.
3. Терентьева В.И., Тульчинский Г.Л. Бренд-интегрированный менеджмент М.: Вершина, 2006. 352 с.
4. Дмитриев В.А. Корпоративная социальная ответственность. Новая философия бизнеса. М.: Внешэкономбанк, 2011. 56 с.
5. Штопов Б.М. Деловая этика и менеджмент: современные подходы. *Проблемы теории и практики управления*. 2002. № 1. С. 89-94.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПІДТРИМКИ НЕПОВНИХ СІМЕЙ В УКРАЇНІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Філімонова Ірина Сергіївна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Найважливішим інститутом соціалізації молодого покоління є родина. Протягом останніх років сім'я переживає складний етап розвитку від традиційної моделі до нової, в ході якого змінюються види та ролі соціальних відносин, а також становище дітей. Це призводить до зниження народжуваності, збільшення кількості розлучень, а отже і до збільшення кількості неповних сімей.

Неповні сім'ї є особливою категорією сімей, які потребують соціальної підтримки з боку держави, оскільки в них виникає багато соціальних проблем (матеріальних, соціально-психологічних, виховних) і простежуються певні негативні явища, пов'язані з малозабезпеченістю, порушенням традицій розподілу сімейних ролей, вихованням дітей, функціонуванням. Неповна сім'я не може забезпечити виконання всіх тих функцій, які покладено на сім'ю повною мірою. Усе це позначається не тільки на внутрішньому стані неповної сім'ї, але й на соціальному здоров'ї суспільства. Саме тому втручання у життєдіяльність неповної сім'ї соціального працівника є необхідним. Такі сім'ї є традиційним об'єктом соціальної роботи в Україні, оскільки наявність соціальних ризиків для цієї категорії населення вимагає ефективного соціального захисту та підтримки. Еволюція підходів до соціальної роботи сприяла вдосконаленню принципів, форм, методів та технологій роботи з неповними сім'ями.

Ґрунтуючись на міжнародних методиках роботи із вразливими сім'ями, змістовним ядром концепції соціальної роботи з неповними сім'ями в Україні є розуміння того, що роботу з сім'єю потрібно починати ще до того як виникли кризові ситуації. Основний акцент у сучасній практиці соціальної роботи з неповними сім'ями передбачає саме превентивну роботу – попередження реалізації конкретних ризиків.

Зважаючи на це, соціальна робота з неповними сім'ями має яскраво виражений міжвідомчий характер. Соціальний працівник, який здійснює підтримку конкретної неповної сім'ї, співпрацює з освітніми, медичними, правоохоронними закладами, Державною службою зайнятості, органами та службою у справах дітей, а також з громадськими та благодійними організаціями, і з мережею соціального оточення дитини. При цьому схема дій соціального працівника не повинна обмежуватися лише організацією разової матеріальної допомоги, а сприяти системному вирішенню педагогічних, психологічних та інших проблем сім'ї. Міжвідомча взаємодія може відбуватися майже на всіх етапах роботи із сім'єю: при виявленні вразливої сім'ї,

інформуванні, проведенні оцінки потреб, плануванні та наданні послуг.

Актуальним у реалізації соціальної підтримки неповних сімей є те, що реформа з децентралізації в Україні передбачає посилення відповідальності територіальних громад за становище своїх громадян, зокрема за розвиток послуг щодо захисту дітей, соціальне забезпечення та підтримку вразливих категорій громадян; поступовий перехід від інституційних послуг до послуг на рівні громади; фінансування послуг, а не закладів, що є передумовою вдосконалення соціальних послуг.

Адміністративна реформа зміцнила фінансові можливості територіальних громад і надала їм право самостійно визначати потребу в послугах і планувати їх розвиток. У зв'язку з цим особливого значення набувають питання розроблення та запровадження оптимальних моделей організації соціальної роботи в громаді, максимально ефективного використання наявних матеріальних, фінансових і кадрових ресурсів, у тому числі громадського сектору, розвитку ринку соціальних послуг.

Теоретично об'єднані територіальні громади (далі – ОТГ) здатні краще за центральні структури забезпечити адресність та обґрунтованість надання соціальних послуг неповним сім'ям, визначити фактичну потребу у них серед членів громади. Це має спростити їх планування і фінансування, здійснення контролю за виконанням, а також підвищити якість цих послуг. Проте на практиці формування ефективної системи надання соціальних послуг на місцевому рівні потребує вдосконалення. Наразі надання соціальних послуг не є пріоритетним напрямом діяльності для місцевої влади. Їм приділяється значною менше уваги, ніж освітнім та медичним послугам. У результаті на місцях зберігається низка суттєвих проблем:

- відсутність регулярного механізму визначення потреб мешканців у соціальних послугах;
- незабезпеченість ОТГ соціальними працівниками;
- застарілість та неефективність наявного механізму фінансування соціальних послуг;
- слабка співпраця між органами місцевого самоврядування сусідніх громад.

Таким чином, залишається ще цілий перелік проблем у сфері соціальної підтримки неповних сімей, які потребують реформування та вдосконалення. Проте, досліджуючи цю тему, стає очевидним, що удосконалення законодавчого механізму забезпечення прав дитини і підтримки сімей з дітьми є важливою складовою державної політики України та має значні перспективи. У тому числі це стосується розпочатої реформи з децентралізації, адже з'являється новий суб'єкт управління – громада. Безумовно, для того щоб показники ефективності соціальної роботи відносно неповних сімей були задовільними, посади соціальних працівників мають створюватися у всіх ОТГ, а кількість посад має співвідноситися з загальною кількістю жителів громади. Саме це і є передумовою подальшого розмежування функцій між

соціальними працівниками ОТГ, ЦСССДМ, а також іншими суб'єктами надання соціальних послуг. Коли функції будуть розподілені – можливим стане наступний етап – охоплення неповних сімей більшою кількістю соціальних послуг, а також покращення їх якості.

Особливої уваги заслуговує і той факт, що дорослі члени неповної сім'ї є не тільки об'єктом соціальної роботи, а і суб'єктом виховного впливу відносно дитини. У цьому контексті, батьки, неповнолітні діти яких потерпають від насильницьких дій, втікають з сім'ї, скоюють антисуспільні вчинки заслуговують не лише громадського осуду, але й адміністративного, правового покарання. Це актуалізує необхідність вдосконалення законодавства в частині відповідальності батьків за виховання своїх дітей.

Необхідність постійного вдосконалення методичного арсеналу соціальної роботи та підвищення якості соціальних послуг не виключає той факт, що основою відродження і зміцнення української сім'ї повинна стати її економічна самостійність. Доходи неповної сім'ї повинні не лише покривати витрати на задоволення основних життєвих потреб її членів, але й надавати можливість підвищувати їх освітній і культурний рівень, зміцнювати здоров'я, змістовно відпочивати. Саме тому необхідним є цілий перелік заходів щодо активізації державної підтримки неповних сімей.

Тож слід забезпечити мінімальні життєві стандарти для повноцінного виконання неповною сім'єю своїх функцій. З урахуванням складної демографічної ситуації, необхідно збільшити розмір державної допомоги на виховання дитини до розміру прожиткового мінімуму. Важливим кроком соціальної підтримки неповних сімей з боку держави, може стати збільшення доступності послуг системи дошкільного виховання. Окрім того, допомога неповним сім'ям повинна передбачати відповідну житлову політику з будівництва дешевого орендного і соціального житла, а також надання житлових кредитів для молоді.

За таких умов важливим завданням є створення стимулів для місцевої влади у розвитку системи надання соціальних послуг у громаді для підвищення пріоритетності цієї сфери. Йдеться передусім про стратегічне планування надання та фінансування соціальних послуг, для чого має бути визначено соціальний стандарт фінансування сфери надання соціальних послуг – законодавчо встановлену частку місцевого бюджету, яка має бути спрямована на розвиток системи соціальних послуг [2, с. 178].

Доцільним також є впровадження фінансового заохочення (в якості бюджетної підтримки спеціалізованих програм, розроблених для реалізації на рівні ОТГ) для громад, які успішно реалізують політику держави в сфері надання соціальних послуг. Використання інструментів фандрейзингу для залучення позабюджетних коштів здебільшого залишається поза увагою місцевої влади. Між тим, застосовуючи такі інструменти, місцева влада може значно розширити можливості для реалізації необхідних проектів у соціальній сфері [1].

Робота в цьому напрямку вже розпочата та має деякі досягнення. У деяких областях проводились одноденні семінари-тренінги з фандрейзінгу для представників різних громад. Проте цього замало для належного поширення успішного досвіду залучення додаткових позабюджетних коштів.

Окрім того, перспективним напрямом розвитку сфери соціальної підтримки неповних сімей на територіальному рівні є застосування такого механізму організаційно-фінансової взаємодії між органами місцевого самоврядування, членами громадами і суб'єктами господарювання як державно-приватне партнерство. Такий напрям має потужний потенціал та ресурси для розвитку системи надання соціальних послуг на основі рівноправного та взаємовигідного співробітництва бізнесу та місцевих органів влади.

Потужний потенціал для підвищення ефективності послуг неповним сім'ям містить у собі практика взаємодії між органами місцевого самоврядування та недержавними організаціями. Світовий досвід свідчить, що саме недержавні організації сприяють підвищенню якості та підтримують розвиток соціальних послуг, оскільки вони зацікавлені в отриманні коштів за надані послуги, і в разі відмови від їхнього сервісу несуть збитки. Крім того, недержавні організації частіше використовують нові методи та способи надання соціальних послуг та забезпечують задоволення потреб одержувачів соціальних послуг на вищому рівні.

У разі розширення спектру постачальників соціальних послуг, ринкові «умови гри» для надавачів слугуватимуть стимулом для підвищення якості соціальних послуг. Для одержувача, у тому числі й для неповних сімей, це означає розширення можливостей вибору установи, для отримання усіх необхідних послуг, а в разі незадоволення їх якістю – змінити надавача послуги.

Узагальнюючи результати нашого наукового пошуку, варто зауважити, що для підвищення пріоритетності сфери надання соціальної підтримки неповним сім'ям та забезпечення ефективного функціонування системи надання соціальних послуг на місцевому рівні необхідно впровадити єдину державну концепцію створення конкурентного середовища на ринку надання соціальних послуг неповним сім'ям, затвердити стандарти фінансування громадами надання соціальних послуг неповним сім'ям у співвідношенні до загальних витрат з бюджету, а також стандарти повноти та якості соціальних послуг, впровадити навчальний план для представників територіальних громад, відповідальних за реформування системи соціальних послуг на місцевому рівні.

Загалом для вирішення зазначених проблем необхідним є всебічний соціально-економічний розвиток країни, а реалізація соціальної підтримки має відбуватися за чітко складеним планом і підлягати моніторингу оцінки ефективності задля подальшого розвитку і вдосконалення соціальних послуг неповним сім'ям. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів

окресленої проблеми. Перспективу її подальшого вивчення вбачаємо в поглибленні та розширенні змісту соціальної підтримки неповних сімей, а також у знаходженні нових ефективних форм та методів її здійснення.

Література

1. Соціальний захист населення. Статистичний збірник. К.: Державна служба статистики, 2017. URL: https://ukrstat.org/uk/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_szn_zb.htm.
2. Управління діяльністю соціальних служб: метод. посібник [авт. кол.: Н. Гусак та ін.]; ПРООН в Україні, Проект «Підтримка реформи соціального сектору в Україні». К.: К.І.С., 2013. 178 с.

СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОГО МАНІПУЛЮВАННЯ

Чабан Поліна Петрівна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Сьогодні одною з найбільш поширених форм впливу на людину є маніпуляція. Політичне маніпулювання являє собою приховане управління політичною свідомістю і поведінкою людей з метою примусити їх діяти, або навпаки не діяти, всупереч власним інтересам. Головною проблемою є те, що люди та суспільство в цілому не розуміють та не відчують використання маніпуляції в їх адресу. Вони можуть сприймати це як щось само собою зрозуміле, тобто створюється ілюзія вільного вибору.

Треба сказати, що маніпуляція – це складова технології влади. Головною метою її використання в масовій політичній свідомості є стимулювання суспільної активності у потрібному маніпуляторові напрямі в боротьбі за політичну владу, її захоплення, використання, утримання [1, с. 54]. Так, для маніпулятора не важливо, яке ваше ставлення до певних політичних подій, ситуацій, головне для нього – влада. Маніпулювання засноване на брехні і обмані. Причому це – корисливі дії.

Ми можемо прослідкувати певний зв'язок з психологією. Маніпуляції в політиці – це спекуляція на людських почуттях і емоціях. Так, для маніпулятора потрібно мати певні навички психологічного впливу на людину. В історії є багато прикладів сильних маніпуляторів, які вміло могли вплинути не тільки на одну людину, але й на великі групи людей. Можна також зауважити, що якщо раніше маніпулятори наголошували на своїх особистісних якостей та рисах, у своїх виступах використовували виразну мову жестів, красномовну на рівні акторства риторику, то тепер найрезультативніше політичне маніпулювання здійснюється за допомогою мас-медіа – преси, радіо, телебачення, реклами та інших інформаційних засобів [2, с. 65]. Поява та посилення ролі нових удосконалених інформаційних технологій розширило різноманітність використання маніпулятивних стратегій і тактик. Але, не зважаючи на це, політичні еліти, котрі володіють владою, намагаються

взяти під свій контроль засоби масової інформації, для того, щоб контролювати свідомість суспільства, реалізуючи таким чином свої інтереси. На сьогодні використовуються різні форми та види маніпулювання через засоби масової інформації – прес-конференція, конференція, презентація, прес-тур, публікації в засобах масової інформації (цікаві статті, кейси-історії, оглядові статті, інтерв'ю), поширення пліток, вплив телебачення і радіо, мережі Інтернет та соціальні мережі [3, с. 126].

Необхідно наголосити на тому, що основні засоби маніпуляції суспільною свідомістю є:

1. Мовні – використання певних термінів, ідеологічних та політичних кліше, навмисне навантаження або пом'якшення необхідних частин тексту, акцентувати увагу на певні слова або вирази.

2. Немовні – дезінформація, тобто повідомлення невірних відомостей, викладання інформації у сприятливому для себе контексті, блокування чи затримання не вигідної маніпулятору інформації, замовчування фактів.

3. Активні – насадження необхідних маніпулятору стереотипів і цінностей, що суперечать думці людей;

4. Пасивні – фрагментарність подачі інформації, акцентування уваги на одних сторонах події й замовчування інших. Фрагментарність може дезорієнтувати слухачів, викликати політичну апатію [4, с. 476].

Окремо треба розглянути маніпулювання масами. Тут використовуються закономірності масової психології, тому що масова свідомість відрізняється від свідомості окремої людини або невеликої групи людей. Маса має два типи розуміння дійсності – свідому і несвідому. Для більш ефективного результату маніпулювання віддають перевагу саме несвідомому. У натовпах немає індивідуальних особистостей, вони не відчувають особистої відповідальності. Здебільшого у несвідомому стані натовп спонтанний і живе тільки сьогоднішнім. До того ж він непостійний, безвідповідальний, і досить легко піддається різного роду навіюванням. Маса потребує підтримки вождя, що буде гіпнозувати їх своїм авторитетом.

На сучасному етапі комунікація на масовому рівні здійснюється часто через посередників, частіше таким посередником виступають ЗМІ. З появою телебачення вплив здійснюється за допомогою зорових образів і це розширює можливості маніпуляції. Оскільки інформація, що надходить через декілька каналів, має велику силу впливу, водночас збільшується ефект правдоподібності, створюється ілюзія присутності на місці подій, диктори сприймаються як старі знайомі, виникає ефект довіри. Активно розвивається вплив через інтернет і соц. мережі [5, с. 239].

Отже, політичне маніпулювання є невід'ємною частиною політичного життя. Вона походить від наявності конкурентної суті політики, та покликана забезпечити збереження влади, з використанням великої кількості методів впливу на суспільну свідомість.

Література

1. Бойко О.Д. Політичне маніпулювання. Навч. посібник. К.: Академвидав, 2010. 432 с.

2. Головатий М.Ф. Політична психологія. Навч. посібник. К.: МАУП, 2001. 211 с.
3. Костельнюк М.М. Маніпуляційні технології в політичних процесах: термінологічний інструментарій. *Грані: науково-теоретичний альманах*. 2018. Т. 21, № 5. С. 123-132.
4. Ходаківський Є.І., Богоявленська Ю.В., Грабар Т.П. Психологія управління. Підручник. 3-тє вид. перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2011. 664 с.
5. Єфтені Н.М. Політичне маніпулювання: особливості застосування. *Актуальні проблеми політики*. 2015. Вип. 56. С. 234-241.

ВІЛ-ІНФЕКЦІЯ ЯК ОДНЕ З НАЙВАЖЛИВІШИХ ПИТАНЬ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Шапка Єлизавета Миколаївна, студентка факультету медичних технологій діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Актуальною проблемою сучасного українського суспільства виступає ВІЛ-інфекція. На сьогоднішній день Україна посідає одне з перших місць серед країн європейського регіону за кількістю ВІЛ-позитивних осіб. Світ намагається зупинити епідемію ВІЛ. Два роки тому на черговій сесії Генеральної асамблеї ООН країни-учасниці домовились робити усе, аби до 2030 року хвороба перестала поширюватися, а люди, які живуть із ВІЛ, не зазнавали дискримінації.

Україна також залучена у процес подолання епідемії ВІЛ. На жаль, поки що наша країна залишається регіоном з високим рівнем поширення ВІЛ-інфекції. За даними Центру громадського здоров'я МОЗ України та за оцінками експертів UNAIDS, в Україні з ВІЛ-інфекцією живе 240 тисяч осіб, і тільки кожен другий знає про свій діагноз. Станом на 1 травня 2019 року на обліку в Україні перебуває 143 766 ВІЛ-інфікованих пацієнтів [4]. На ранніх стадіях ВІЛ протікає без симптомів – тож більше 50% нових випадків інфікування виявляють на останній чи передостанній клінічних стадіях.

Аналізуючи ситуацію з поширенням ВІЛ-інфекції, можна зробити висновки, що контроль за епідемією здійснюється не повною мірою, оскільки, лише кожна друга ВІЛ-інфікована особа знає про свій позитивний статус та звертається до медичного закладу. Особливо загрозливим для людей, які живуть з ВІЛ є несвоєчасне звернення за медичною допомогою, а відтак пізнє виявлення СНІДу (остання стадія ВІЛ-інфекції) та поєднаних форм ВІЛ / туберкульоз, зумовлює високий рівень смертності серед хворих. З вище зазначеного можна зробити висновок, що в нашій країні відсутня комплексність в підходах, які поєднують в собі профілактичні та лікувальні програми, як на державному, так і на регіональному рівнях в єдину дієву систему протидії ВІЛ-інфекції.

Ефективне подолання епідемії ВІЛ-інфекції потребує вчасної та надійної інформації про поширеність ВІЛ та шляхи запобігання його передачі іншим особам. Інтегровані біоповедінкові дослідження (ІБПД) є стратегічно

важливим інструментом у сфері громадського здоров'я, що дає змогу отримати комплексну оцінку епідемічного процесу серед кризових груп щодо інфікування ВІЛ та надати якісну інформацію для планування та впровадження профілактичних і протиепідемічних заходів.

Основним видом лікування ВІЛ-інфекції в нашій країні є вживання антиретровірусних препаратів (далі – АРТ), які є невід'ємним компонентом програми надання комплексної медичної допомоги людям, які живуть з ВІЛ. Метою АРТ є максимальне пригнічення розмноження вірусу ВІЛ в організмі, відновлення функції імунної системи, а також продовження та підвищення якості життя ВІЛ-інфікованих людей. В Україні антиретровірусні препарати є доступними для кожної людини з ВІЛ та надаються безкоштовно. АРТ не просто продовжує життя ВІЛ-інфікованим – вона дає можливість почуватися здоровими, бути соціально активними, реалізовуватись професійно і створювати сім'ї. За умов прийому лікування ВІЛ-позитивні жінки можуть народжувати здорових дітей, а тривалість життя людини з ВІЛ рівноцінна тривалості життя людини без ВІЛ.

Пройти тестування на виявлення ВІЛ-інфекції та отримати терапію можна у закладах охорони здоров'я, обласних та міських СНІД-центрах та кабінетах довіри. АРТ в Україні надається згідно з Наказом МОЗ України від р. № 1292 «Про затвердження нового Клінічного протоколу із застосування антиретровірусних препаратів для лікування та профілактики ВІЛ-інфекції» [3] та Уніфікованим клінічним протоколом первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги дітям «ВІЛ-інфекція», затвердженим наказом МОЗ України від 24.02.2015 р. № 92

Також необхідно зазначити про дітей та молодь хворих на ВІЛ-інфекцію. Як зазначає К. Абрамова у своїх роботах, на сьогоднішній день окрему, найвищу категорію ризику щодо ВІЛ-інфікування складають діти та молодь, які живуть та працюють на вулиці, а також ті, що виховуються у неблагополучних сім'ях [2]. ВІЛ-позитивні діти й підлітки потребують психологічної підтримки для того, щоб їм було легше адаптуватися в соціумі, подолати депресивний стан, пов'язаний з усвідомленням характеру їхнього захворювання, створити мотивацію для відповідальної поведінки, диспансерного спостереження й лікування, а також сформуванню психологічну стійкість до проявів негативного ставлення й дискримінації з боку оточення: дітей та їхніх батьків, знайомих, сусідів та інших.

Зважаючи на усі профілактичні заходи щодо попередження народження ВІЛ-інфікованих дітей, у певної частини новонароджених дана недуга діагностується і підтверджується, тому наступним етапом є робота над веденням даної дитини різними фахівцям протягом усього її життя. Діти з ВІЛ-інфекцією при своєчасному й правильному лікуванні можуть жити довго й повноцінно, як здорові люди. Але перед дорослими постає питання: як правильно доглядати за хворими дітьми, якої допомоги від фахівців вони потребують

та які соціально-психологічні особливості перебігу ВІЛ-інфекції у дітей повинні враховуватися під час добору форм та методів роботи з ВІЛ-інфікованими дітьми.

Люди, які мають будь-яке серйозне захворювання, у тому числі й хронічне, сприймають хворобу як одну з найбільш травматичних подій у своєму житті. Як наслідок, такі переживання позначаються на фізичному та психічному стані хворого. Передусім виникають негативні емоції: страх, тривога, біль, страждання, гнів, почуття провини, які по-різному виявляються на різних стадіях перебігу захворювання та його лікування [1].

Однією з основних проблем, з якою стикається більша кількість ВІЛ-позитивних осіб в нашій країні – стигматизація. Стигматизація – це упереджене, негативне ставлення до окремої людини чи групи людей, пов'язане з наявністю у неї/них якихось особливих властивостей чи ознак. Стигматизація може спричинити депресію – людина, яка живе з ВІЛ, замикається в собі, не зізнається близьким у виявленні інфекції і не починає лікування. Іноді страх буває настільки сильним, що з'являється самодискримінація: люди які живуть з ВІЛ вирішують ніколи не народжувати дітей, не мати інтимних стосунків, ізолюються від сім'ї, відмовляються від освіти та медичних послуг.

Майже половина оціночної кількості людей, які живуть з ВІЛ, не знають про свій ВІЛ-статус. Ті ж, хто дізнаються, – бояться, лякаються хвороби, самих себе, сприйняття навколишніми й дискримінації. Не менше лякає ця тема і людей здорових. Такий страх здебільшого породжений незнанням. А незнання – найкращий друг поширення хвороби. Виникає замкнене коло. Тому, для того, щоб ВІЛ-позитивні не почувалися дискримінованими, та ізольованими, необхідно впровадити низку заходів на державному рівні, спрямованих на більшу обізнаність людей щодо ВІЛ-інфекції, шляхів її передавання, лікування, сприяти тому, щоб люди більш відповідальніше ставилися до свого здоров'я.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що в нашій країні на державному рівні немає комплексного плану заходів, спрямованих на вирішення питання ВІЛ-інфекції та запобігання її розповсюдження. Так, ми забезпечуємо безкоштовно АРВ препаатами людей, які цього потребують, але цього для зменшення ВІЛ-інфекції недостатньо. Необхідно працювати над тим, щоб люди відповідальніше та уважніше ставились не тільки до свого здоров'я, а й здоров'я інших людей. Можна запозичити досвід європейських країн, які також намагаються вирішити це питання, та вже мають певний позитивний досвід у вирішенні цієї проблеми. Тож як ми бачимо, нашій країні ще є куди рости та над чим працювати.

Література

1. Абрамова К.А. Соціально-психологічні ознаки віл-інфікованих дітей в сучасних соціокультурних умовах. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Nzspp_2014_2_3.pdf.
2. Абрамова К.А. Технології соціально-педагогічної роботи з ВІЛ-інфікованими дітьми.

URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/vlup_2014_4_9.pdf.

3. Про затвердження нового Клінічного протоколу із застосування антиретровірусних препаратів для лікування та профілактики ВІЛ-інфекції: Наказ МОЗ України від 05.06.2019 р. № 1292. URL: <https://moz.gov.ua/article/ministry-mandates/nakaz-moz-ukraini-vid-05062019--1292-pro-zatverdzhennja-novogo-klinichnogo-protokolu-iz-zastosuvannja-antiretrovirusnih-preparativ-dlja-likuvannja-ta-profilaktiki-vil-infekcii>.

4. Статистика з ВІЛ/СНІДу. Епідемічна ситуація з ВІЛ-інфекції в Україні станом на 01.04.2019. URL: <https://phc.org.ua/kontrol-zakhvoryuvan/vilsnid/statistika-z-vilsnidu>.

5. Уніфікований клінічний протокол первинної, вторинної (спеціалізованої) та третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги дітям «ВІЛ-інфекція», затвердженим наказом МОЗ України від 24.02.2015 р. № 92. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/MOZ24344?an=1>.

ТРУДОВА МІГРАЦІЯ ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ЗА КОРДОН: ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ РЕАГУВАННЯ

Шарудіна Маргарита Володимирівна, студентка факультету медичних технологій, діагностики та реабілітації Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

Тема дослідження є досить актуальною сьогодні, оскільки значна частина населення України мігрує в різні куточки світу в пошуках кращого життя й їхня кількість постійно збільшується. Міграційний рух населення впливає на різні аспекти соціального, демографічного, економічного життя, тому це одна з основних проблем на сьогоднішній день. Міграція забезпечує реальні вигоди для країн і регіонів, які приймають робочу силу, але негативно впливає на країни і регіони, які її втрачають. Уряди багатьох країн приділяють значну увагу цьому процесу: регулюють, стимулюють чи навіть обмежують міграцію.

Високого розвитку набула така форма міграційного руху населення, як трудова міграція. Завдяки отриманій за часів незалежності свободі пересування в умовах непростих економічних обставин та низьких заробітних плат робота за кордоном стала для багатьох українців стратегією виживання та підвищення добробуту своїх сімей. Вона є потужним соціальним амортизатором, чинником зменшення бідності, напруги на ринку праці, джерелом значних валютних надходжень, але, водночас, несе ризики втрати частини необхідного для розвитку країни трудового та інтелектуального потенціалу.

Україна служить експортером робочої сили на європейському ринку праці. Тимчасова форма міжнародної трудової міграції значно перевищує постійну та існує на ринку праці здебільшого незаконно. Використовують нелегальну робочу силу в більшості випадків малі та середні підприємства, адже, на відміну від великих підприємств, вони не можуть використовувати в широкому масштабі працезбережувальні технології, бо ті є дорогими. Тому уряди західних країн при нестачі робочої сили використовують заходи

для заохочення імміграції, в тому числі незаконної.

Для України трудова міграція має переважно негативні наслідки. Мігрують, зазвичай спеціалісти висококваліфіковані, але лише невеликий відсоток із них отримує трудові гарантії та може розраховувати на безпечні умови праці чи кар'єрне зростання. Виїжджають закордон також молоді люди без необхідного рівня кваліфікації, які згодні на будь-яку роботу та низьку заробітну плату. Все це має згубний вплив на країну з якої виїжджають через актуалізацію таких проблем: високий рівень безробіття, зменшення доходів населення, неконтрольований відтік робочої сили за кордон, посилення структурних диспропорцій зайнятості, зменшення якості праці, остаточна втрата країною частини її трудового та інтелектуального потенціалу тощо.

Вивченню міграції загалом та трудової міграції, зокрема, присвячено праці українських науковців. Дослідження і комплексний аналіз характеристик трудових міграційних процесів здійснено у працях таких вчених, як Е. Лібанова, І. Майданік, О. Малиновська, В. Нагорний, М. Ожеван, Т. Петрова, О. Позняк, О. Прима, О. Хомра, В. Чорна, Б. Юсків та ін., які дослідили проблеми трудових мігрантів в історичному, соціоекономічному і соціоправовому аспектах, виокремили напрями трудової еміграції, умови праці та перебування за кордоном і визначили рушійні сили трудової міграції. Однак, не зважаючи на те, що у працях зазначених учених відображені важливі аспекти міграції, проблематика особливостей трудових міграційних процесів сучасного українського соціуму все ще залишається малодослідженою та актуальною.

З метою оцінки масштабів трудової міграції українців за кордон Державною службою статистики України у 2001 р. у 8 прикордонних областях, а у 2008, 2012 та 2017 роках по всій території України при обстеженнях економічної активності населення, що охоплюють понад 20 тис. домогосподарств, застосовувався спеціальний модуль, спрямований на вивчення зовнішньої трудової міграції [1, с. 2]. Екстраполяція отриманих результатів на все населення дала змогу оцінити чисельність трудових мігрантів.

За даними 2001 р. така оцінка становила 2,3-2,7 млн осіб, або понад 10% працездатного населення. У 2008 р. було виявлено 1,5 млн трудових мігрантів, або 5,1% працездатного населення. Оцінка 2012 р. становила 1,2 млн, частка трудових мігрантів серед осіб у віці 15-70 років дорівнювала 3,4%. За даними 2017 р. їхня чисельність зросла до 1,3 млн, а частка в населенні відповідного віку до 4,5% (населення окупованих територій з підрахунків виключалося) [1, с. 2-3].

З метою запобігання ризикам, які обумовлені сучасною активізацією міграційних процесів, важливим є законодавче оформлення міграційної політики, чітке визначення її цілей та інструментів, а головне, – імплементація прийнятих політичних рішень та законодавчих норм, зокрема, реалізація цілей і завдань, визначених Стратегією державного Національного інституту

стратегічних досліджень міграційної політики України на період до 2025 р. Зазначену Стратегію розроблено відповідно до Конституції й законів України, міжнародних зобов'язань держави, перспективних програм соціально-економічного розвитку держави. Вона покликана привернути увагу до міграційних проблем, спрямувати і згуртувати суспільство з метою їх розв'язання, забезпечити взаємозв'язок міграційної політики з іншими сферами діяльності держави, перехід від політики реагування у відповідь на внутрішні та зовнішні чинники у сфері міграції до більш активної і цілеспрямованої політики. Метою зазначеної діяльності є спрямування зусиль держави і суспільства на формування та реалізацію державної міграційної політики, яка б позитивно впливала на консолідацію української нації та безпеку держави, прискорювала соціально-економічний розвиток, сприяла уповільненню темпів депопуляції, стабілізації кількісного та якісного складу населення, задоволенню потреб економіки в робочій силі, відповідала міжнародним стандартам і міжнародним зобов'язанням України [2].

Стратегія реалізується двома етапами. На першому етапі (орієнтовно 2018-2021 роки) передбачається вжиття заходів для удосконалення системного підходу до управління міграційними процесами, створення належного інформаційного забезпечення, приведення національного законодавства у відповідність з міжнародними стандартами, у тому числі у рамках виконання зобов'язань щодо лібералізації візового режиму з Європейським Союзом. На другому етапі (орієнтовно 2022-2025 роки) передбачається більш цілеспрямоване використання інструментів міграції та мобільності для сприяння соціальному та економічному розвитку держави, а також для досягнення цілей європейської інтеграції.

Не менш важливим залишається і забезпечення виконання Закону України «Про зовнішню трудову міграцію», який наразі залишається переважно декларативним. У зв'язку з цим видається доцільним:

1. Розробити План дій з реалізації Стратегії державної міграційної політики України на період до 2025 року і забезпечити його виконання. Враховуючи, що в умовах безвізового режиму вірогідним у короткотерміновій перспективі є наростання трудової міграції за кордон, розробити і затвердити план заходів з реалізації Закону України «Про зовнішню трудову міграцію».

2. Забезпечити врахування міграційного компонента при стратегічному плануванні соціально-економічного розвитку держави, окремих регіонів та галузей.

3. Створити постійну діючу міжвідомчу комісію для моніторингу міграційної ситуації, опрацювання питань удосконалення міграційної політики та законодавства України, підготовки відповідних пропозицій, обміну інформацією та координації діяльності різних відомств із залученням представників органів влади, громадянського суспільства, у т.ч. об'єднань мігрантів, експертів.

Отже, необхідно привернути увагу української влади та громадськості до міграційних проблем, які у політичному дискурсі практично відсутні. Вони закономірно виглядають менш значущими у порівнянні з питаннями війни і миру, падіння рівня життя населення, корупції тощо. Разом з тим, зі стратегічної точки зору, враховуючи несприятливу демографічну ситуацію, стрімке старіння населення і невідворотний в недалекому майбутньому дефіцит робочої сили, нехтувати ними не можна. У зв'язку зі збільшенням обсягу міграції за кордон нагальними видається, по-перше, підтримати модель циркулярної міграції, що склалася стихійно, в надії можливого кінцевого повернення мігрантів на Батьківщину, а, по-друге, забезпечити легальне працевлаштування українських мігрантів за кордоном, недискримінацію та дотримання їхніх прав, зокрема у сфері соціального забезпечення. З огляду на вищезазначене, з метою забезпечення прав та інтересів держави та її громадян в процесі міграції першорядної ваги набуває удосконалення міграційної політики, врахування міграційних проблем у стратегічному плануванні.

Література

1. Малиновська О.А. Трудова міграція громадян України за кордон: виклики та шляхи реагування. URL: <http://old2.niss.gov.ua/articles/3126/>.
2. Про схвалення Стратегії державної міграційно-ї політики України на період до 2025 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/482-2017-%D1%80>.

ПРОБЛЕМИ РАЦІОНАЛЬНОЇ БЮРОКРАТІЇ МАКСА ВЕБЕРА

Щур Станіслав, студент факультету соціально-психологічної освіти та управління Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро).

Проблеми бюрократії та її організації вивчають різні науки: соціологія, політологія, психологія, економічна теорія тощо. Одним із перших дослідників теорію бюрократії розробив М. Вебер, який, виділяє три чистих типи легітимного панування: харизматичне, традиційне і легальне, або ж раціонально-правове. Головним інструментом реалізації легальної влади, за Вебером, є професійна компетентність суб'єктів влади, під якою мається на увазі теоретичне знання та досвід, причому досвід як уміння правильно прийняти максимально ефективно для даної ситуації рішення, тобто інтелектуальний досвід, що складається в першу чергу зі знання. Таким чином, знання формує легально-правову базу влади і додає необхідну для легітимності влади компетентність.

За Вебером, офіційні носії вищої влади в «західних раціональних державах» – королі, президенти, парламентарії – безпосередньо не здійснюють владу в силу своєї власної компетенції. Вебер навіть не припускає, що подібні політичні лідери навіть в ідеалі повинні засновувати свій владний статус саме на компетентності. Раціональна бюрократія, за Вебером, утілює в собі легальний тип панування в найбільш чистому вигляді, і відбувається це тому, що в основі владного статусу чиновників лежать саме і, насамперед, знання та інтелектуальний досвід.

Чиновники рекрутуються до складу апарату управління винятково на основі своєї освіти, професіоналізму і компетентності, і ці ж якості постійно підтримують їхню владу. Важлива вимога, що ставиться до чиновника раціонального типу, – «діяти, незважаючи на особи», «без гніву і пристрасті», відповідно до чітких формальних правил і в інтересах загальної справи. Це передбачає, що «ідеальний чиновник» не тільки має необхідні знання й уміння, але і керується у своїй діяльності службовим боргом і особливою «професійною» чи «становою» честю. У протилежному випадку бюрократичний апарат не зможе функціонувати належним чином і раціональне панування утратить свою «чистоту» [1, с. 23].

На думку М. Вебера, говорячи про публічне управління, існує вибір лише між «бюрократизацією» і «дилетантизацією» управління. Бюрократичне правління означає панування на основі знання. І в цьому полягає його специфічно раціональна основа. Своє могутнє становище при владі бюрократія підсилює саме за рахунок професійного та посадового (службового) знання: знання фактів, набутого під час просування по службі або «з документів». При цьому, як зазначає М. Вебер, управління непрофесіонала цим бюрократичним апаратом є обмеженим: професійний бюрократ, який постійно працює, у багатьох випадках перевершує тимчасового міністра-спеціаліста у проведенні своєї волі. Наявна потреба в постійному, суворому, інтенсивному і прорахованому управлінні, яким його створив насамперед капіталізм (і без якого він ніяк не може існувати), зумовлює необхідність бюрократії як ядра для управління масами. Тільки маленьке підприємство, як він вважає, може обійтися без неї, оскільки лише приватна особа, зацікавлена у прибутку, а саме капіталістичний підприємець, перевершує бюрократію у професійному знанні та знанні фактів у своїй сфері інтересів. Таким чином, раціональну бюрократію М. Вебер називає найбільш ефективною формою управління в умовах панування капіталізму в економіці.

Концепція раціональної бюрократії Вебера пережила часи, як повної підтримки, так і тотальної критики, в основі якої була неспроможність бюрократії забезпечити належні зв'язки з громадськістю та адаптуватися до змін зовнішнього середовища, забюрократизованість, вторинність результатів роботи стосовно правил та принципів діяльності.

Водночас сьогодні науковий спадок М. Вебера, як ніколи, уявляється важливим для розвитку публічного управління в Україні. І на це є кілька вагомих причин. Перша – це інформатизація процесів управління, що викликала необхідність, з одного боку, володіння особами, які працюють в органах влади, спеціальними інформаційними технологіями, з іншого – чіткого використання управління певних правил і процедур взаємодії. Друга – децентралізація управління. Збільшення ресурсів та влади на місцях зумовлює необхідність функціонування на рівні місцевих рад професійного апарату чиновників, які виконуватимуть свою роботу на безперервній (постійній) основі та володітимуть професійними управлінськими знаннями та

вміннями [2, с. 39]. А з іншого боку, важливим є недопущення присвоєння деякими керівниками місцевих рад, «приватизації» сіл, селищ, міст, сприйняття ними своєї посади як довічної, а підлеглих – як слуг або підданих. Третя – демократизація публічного управління. Сьогодні громадськість намагається все більше контролювати дії чиновників. Враховуючи це все, особливу увагу прикуто до невикористання працівниками органів влади службового становища в особистих цілях та справедливого розподілу ресурсів. У такій ситуації веберівський «безособовий бюрократ» – це ідеал відданості справі, чесності та незаангажованості. Четверта – побудова в Україні правової держави. Варто відзначити, що одним із наріжних каменів європейської інтеграції України, стратегічною метою і, водночас, засобом реалізації реформ є побудова в Україні правової держави. В її основі знаходиться повага до прав кожної людини та прийняття всіх управлінських рішень виключно у правовій площині. Виконання цих умов є можливим лише за панування раціональної бюрократії, що будує свою діяльність виключно на основі нормативно встановлених норм та правил. Отже, наукові розробки М. Вебера і досі не втрачають своєї актуальності та можуть слугувати основою для формування класу компетентних, професійних, відданих справі чиновників, які зможуть забезпечити наближення системи публічного управління в Україні до європейських стандартів. Аналіз наукової спадщини М. Вебера дозволяє відзначити актуальність його ідей, що стосуються організації та розвитку публічного управління в Україні. Зокрема, концепція раціональної соціальної дії може слугувати теоретичною основою для розроблення різноманітних стратегій, програм та проектів на державному, регіональному і місцевому рівні, а теорія раціональної бюрократії є методологічним інструментом для їхньої ефективної реалізації. Адже професійність, відповідальність, незалежність, точність, стійкість, дисципліна, надійність та висока інтенсивність праці працівників органів влади виступають сьогодні запорукою успішної реалізації будь-яких управлінських рішень.

Таким чином, теорія раціональної бюрократії М. Вебера може виступити основою для побудови моделі публічного управління, яка ґрунтується на засадах професіоналізму, компетентності, незаангажованості, відданості справі, чіткої правової регламентації, організованості та ефективності діяльності.

Отже, Макс Вебер перший із усіх західних учених показав, що найбільш яскравим проявом «влади знання» у сучасній раціональній державі є влада саме бюрократичного апарату, так зване «бюрократичне панування». Вебером був виведений ідеальний тип «раціональної бюрократії», чітко охарактеризовані її основні риси і функції, показані особливості відносин бюрократії із суспільством і вищою владою та визначені межі влади самого управлінського апарату. Він розкрив і негативні аспекти «влади знання» у сучасному суспільстві, показавши, яку загрозу раціональному порядку несе бюрократизація та виділення бюрократії в окремий стан, що керує. Ним був

запропонований і цілий ряд заходів проти посилення бюрократизації, причому деякі з них продемонстрували свою ефективність через багато років.

Література

1. Копилов В.О. Теорія раціональної бюрократії Макса Вебера: соціально-філософська концептуалізація ідей влади знання. *Гуманітарний часопис*. 2005. № 3. С. 21-31.
2. Грабар Н.С. Теорія раціональної бюрократії М. Вебера як архетип сучасних теорій публічного управління. *Теорія та практика державного управління*. 2016. Вип. 3. С. 37-43.

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ СОЦІАЛЬНОГО КОНТРОЛЮ ЧЕРЕЗ АКТУАЛІЗАЦІЮ ІНДУСТРІЇ КРАСИ

Янушина Ольга Іванівна, студентка факультету суспільних наук і міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара.

На даному етапі, індустрія краси являється формою сучасного соціального контролю. Вона проявляється в переживаннях, пов'язаних з віком і появою зморшок, турботах про здоров'я, «фігуру», гігієну, ритуали контролю та догляду за собою (масаж, сауна, дотримання режиму); стають культом відвідування солярію і терапевтичних кабінетів, як зловживання послугами лікарів і фармацевтів. Красиве тіло виступає винагородою, об'єктом споживання. Отже, краса – багатогранне поняття, яке включає в себе духовні, фізичні та соціальні якості. В той же час краса відтворює у собі сучасні методи соціального контролю та є потужним середовищем для розвитку споживання.

Тема краси була актуальною за всі часи існування людства. Достатньо показовою можна назвати роботу «Історія краси» під редакцією Умберто Еко [3], у якій наведено розгорнуту інтерпретацію поняття краси у різні періоди існування людства. Насамперед, хочеться відмітити, що більшою мірою красу ототожнюють з різноманітними формами, будь вони симетричними, пропорційними, різними геометрично і т.д. У роботі йдеться не про тілесність, а про красу яку ми помічаємо у культурі, здебільшого, у мистецтві, природному середовищі. Одним з меседжів є те, що, насправді, для визнання краси, необхідне потворне. І. Кант пов'язував красу зі здатністю судження смаку. При цьому він підкреслював значення суб'єктивного чинника і розглядав прекрасне не тільки як якість предмета, об'єкта, а і як відношення суб'єкта до об'єкта.

Краса, за Ж. Бодрійяром, функціонує як певна цінність, тобто знак. У своїй відомій роботі «Суспільство споживання» він акцентує увагу читача саме на тілі [1]. Так, він вважає об'єктом порятунку тіло, яке заміняє собою душу в моральній та ідеологічній функції. Наомі Вулф відкинула багатовікові дискусії, сказавши, що краси як об'єктивної й універсальної сутності не існує. «Краса є валютою на кшталт золотого стандарту. Тож нею, як і будь-якою економікою, управляють політики, і в решту днів на Заході вона лишається останньою, найліпшою системою вірувань, яка зберігає домінування чоловіків недоторканим» [2, с. 25].

Розкриття феномену краси потребує детального філософського осмислення. Інтерес до даного явища зумовлений насамперед тим, що сучасна краса відрізняється від краси попередніх культурних епох рівнем її впливу на людей. Можна сміливо говорити про індустріалізацію краси, коли норми та естетика жіночого та чоловічого тіл набувають неабиякого розповсюдження. Тепер завдяки красі виникають абсолютно нові види професійної зайнятості.

Індустрія краси – одна з сучасних форм соціального контролю. Завдяки великому потоку реклами сучасна людина потерпає від тиску рекламодавців та потужного пресу естетизації не тільки всього того, що нас оточує, а й людини у тому числі. У всіх можливих рекламних повідомленнях система пропонує людині, як мінімум, два шляхи розвитку: спорт та здоровий спосіб життя або ж набір різноманітних модифікацій у вигляді пластичних операцій, дієт та ін. Під виглядом турботи про аудиторію, спортом, здоровим способом життя і прагнення дати індивідам красу і впевненість у собі, індустрія формує споживача, що від неї залежний і буде готовий все життя заробляти більше, щоб більше споживати.

Також було розглянуто поняття соціального контролю у сучасному дискурсі. На даному етапі соціальний контроль трактується як система процесів і механізмів, що забезпечують підтримку соціально-прийнятних зразків поведінки і функціонування соціальної системи в цілому. Було встановлено, що соціальний контроль сьогодні здійснюється за допомогою нормативного регулювання поведінки людей і забезпечує дотримання соціальних норм.

Вивчення феномену краси також передбачало проведення авторського соціологічного дослідження, з метою з'ясування особливостей репрезентації феномену індустрії краси як сучасної форми соціального контролю в українському рекламному інтернет-дискурсі. Визначити основну направленість реклами. Було встановлено, що найбільш популярний образ, представлений феноменом краси – жінка, частіше всього, успішна, приємної зовнішності та фігури. Маніпулювання відвідувачів відбувається за допомогою стверджувальних речень, наприклад: «Я вже придбала цю помаду, не зволікай і ти», або «Збільшення грудей! Рішення сучасної жінки» і т.д. В основному реклама направлена на естетизацію тілесності, тобто потенційним споживачам пропонуються продукти догляду за шкірою, обличчям, волоссям, пропонуються вирішення проблем зайвої ваги, підтримання худорлявості, пропонуються послуги пластичної хірургії, ін'єкції та салони краси.

Індустрія краси завжди була і залишається невід'ємною частиною життя суспільства і людини в ньому. Треба усвідомити той факт, що вже неможливо ігнорувати її вплив на різноманітні сфери його життєдіяльності. Без сумніву, краса також впливає на окрему особистість, її здоров'я, поведінку та психоемоційний стан, виступає певним взірцем для наслідування.

Вона повністю охоплює життя людини, стає для неї своєрідною перепусткою в соціум й, фактично, визначає весь простір її існування.

Література

1. Бодрийяр Ж. Тело – самый прекрасный объект потребления. *Общество потребления. Его мифы и структуры*. М.: Республика; Культурная революция, 2006. С. 167-192.
2. Вулф Н. Миф о красоте: как представления о красоте используются против женщин. *Иностранная литература*. 1993. № 3. С. 219- 236.
3. История красоты / под ред. У. Эко; пер. с итал. М.: Слово, 2007. 440 с.

ЗМІСТ

<i>Авдєєва А.О. Світ політичної карикатури та його соціологічний вимір</i>	<i>3</i>
<i>Александрова О.І. Особливості процесу працевлаштування молоді на ринку праці</i>	<i>5</i>
<i>Андрух Ю.В. Соціальна робота з сім'ями, які опинилися в складних життєвих обставинах</i>	<i>8</i>
<i>Ашихіна А.С. Бюджет часу в життєдіяльності городян великого міста</i>	<i>10</i>
<i>Безпалова О.С. Особливості конфліктних взаємодій у соціальних мережах</i>	<i>12</i>
<i>Берега А.І. Поетичні тексти Alyona Alyona як засіб конструювання рівнів соціальної самопрезентації</i>	<i>14</i>
<i>Біда П.С. Університети третього віку як інструмент соціальної інтеграції осіб похилого віку</i>	<i>17</i>
<i>Блохіна Є.Д. Сучасні тенденції дослідження процесів електорального вибору</i>	<i>19</i>
<i>Болсун А.А. Об'єднання територіальних громад як основа процесу децентралізації: соціологічний аспект аналізу</i>	<i>23</i>
<i>Возна Д.Є. Проблема безробіття в Україні та шляхи її вирішення ...</i>	<i>24</i>
<i>Гілізідінова В.С. Міграційна політика сучасної Канади</i>	<i>27</i>
<i>Грищенко В.Р. Ефективна державна політика зайнятості – одна з важливих стратегій подолання причин і наслідків безробіття серед молоді в Україні</i>	<i>31</i>
<i>Гудим А.В. Булінг як небезпечне соціальне явище та його профілактика в суспільстві</i>	<i>33</i>
<i>Думма В.Д. Імідж Дніпра: проблеми позиціонування міста у сучасному світі</i>	<i>36</i>
<i>Дягілева А.О. Роль адміністративних методів управління персоналом в державних службах України</i>	<i>39</i>
<i>Жарко Я.Ю. Модуси соціального часу в просторі національної ідентичності</i>	<i>41</i>
<i>Жоржоліані С.Ю. Міграційні процеси: причини і наслідки</i>	<i>43</i>
<i>Завгородня З.Д. Статева деморалізація як девіантна форма поведінки підлітків та її профілактика</i>	<i>45</i>
<i>Замковий М.Ю. Онлайн-активізм як сучасна практика суспільних рухів</i>	<i>47</i>
<i>Звоненко І.О. Сусідство у просторі сучасного міста</i>	<i>50</i>
<i>Золотаренко В.О. Вдосконалення системи профілактики торгівлі людьми на Дніпропетровщині</i>	<i>52</i>
<i>Зуєва О.С. Дослідження причин політичних протестів у Гонконзі проти законопроекту «Про екстрадицію»</i>	<i>56</i>

Івахненко С.І. Метафоричність темпоральності в мові політики	60
Ільчук Ю.О. Громадянські практики населення в умовах нестабільності	63
Калінчук О.А. Східні vs американські: специфіка мультиплікаційного продукту	65
Кістриця І.А. Вторинна зайнятість очима студентів та роботодавців	67
Кива А.В. Ранній шлюб – перевага чи недолік?	69
Кисла О.С. Професійне самовизначення як детермінанта соціалізації	72
Козак Д.В. Інтернет як фактор соціалізації молоді в сучасному світі	75
Козин С.Г. Кадрова служба державної установи: виклики сьогодення	79
Кошеленко А.О. Біженці в Україні	80
Крайня В.В. Покоління «Z»: основні соціокультурні характеристики	84
Кривик Ю.В. Девіантна поведінка у дітей та підлітків	85
Кустенко К.Ю. Професійні деформації працівників педагогічної сфери та їх дослідження методом тестування	88
Левицька А.В. Толерантність до тварин: світовий досвід	92
Левченко О.О. Культурний капітал молоді в умовах українського сьогодення	96
Лондар Д.А. Реалізація молодіжної політики в сфері діяльності молодіжних громадських організацій	98
Мага Д.С. Споживча поведінка молоді в сучасному українському суспільстві: соціологічний вимір	100
Макаренко М.А. Трансформаційні зміни інституту освіти в умовах глобалізації	102
Малашкевич Т.Ю. Проблема виникнення та розгортання конфліктів у мережі Інтернет	104
Маренюк В.О. «Нова видовищність» як стратегія візуального перформансу	107
Мітлицька С.П. Емоційний інтелект як один із аспектів соціалізації молоді	108
Михлик О.С. Значення HR-сфери для розвитку ІТ-компаній	111
Моложенко Є.С. Проблеми ефективної зайнятості молоді в контексті дуальної освіти	112
Монастирська А.С. Практики моделювання тілесності в сучасному суспільстві: український контекст аналізу	115
Нагорна А.О. Політична теорія Р. Міхельса	118
Нестеренко А.В. Молодіжне безробіття в Україні: стан, проблеми та шляхи подолання	119
Ніколенко Ю.О. Виборча інженерія як застосування соціоінженерного підходу до виборчої сфери	123
Новицька Н.В. Державна допомога як соціальна проблема	127

Олексієнко Ю.О. Модернізація процесів прийняття публічних політичних рішень в сучасній Україні	131
Омельчак А.О. Політичний міф та його особливості в українській політиці	135
Orydoroĥa S. Typisch frau, typisch mann?	138
Осташко М.О. Дитяча інтернет-залежність як соціальна проблема	141
Парфьонова Д.О. Мова як механізм конструювання соціальної реальності	144
Перепелиця Д.О. Спорт як репрезентація культурних зразків	146
Пятковський М.Г. Політизованість як атрибутивна риса сучасного спорту	149
Рибакова Х.С. Впровадження дипломатичних технологій у формування міжнародного іміджу держави	151
Рижкова А.В. Освіта і гендер: зарубіжна і вітчизняна практика	153
Розова Ю.О. Дискримінація за зовнішністю (лукізм) та її прояв у професійній сфері	155
Романко Т.А. Особливості процесу адаптації персоналу на підприємстві	157
Rybalka Ya.V. European youth parliament as a modern form of pro-active youth engagement	160
Сучкова Є.Р. Проблема гендерного насильства в сучасному українському соціумі	163
Таран О.Ю. Проблеми професійної адаптації випускників закладів вищої освіти	165
Толстик Ю.О. Прихована політична реклама: особливості змістовної організації	167
Тринкіна Т. Тренди теорій глобалізації другої половини ХХ ст.	169
Філатова О.П. Логіка виникнення та генеза соціально відповідального бізнесу	171
Філімонова І.С. Особливості реалізації соціальної підтримки неповних сімей в Україні та перспективи її вдосконалення	175
Чабан П.П. Сутність та особливості політичного маніпулювання ...	179
Шапка Є.М. ВІЛ-інфекція як одне з найважливіших питань українського суспільства	181
Шарудіна М.В. Трудова міграція громадян України за кордон: виклики та шляхи реагування	184
Щур С. Проблеми раціональної бюрократії Макса Вебера	187
Янушина О.І. Репрезентація сучасних методів соціального контролю через актуалізацію індустрії краси	190

Наукове видання

СОЦІОЛОГІЧНІ ДИСКУРСИ

Матеріали III Всеукраїнської наукової конференції
молодих учених
(м. Дніпро, 11 грудня 2019 року)

Здано на складання 27.12.2019. Підписано до друку 09.01.2020. Формат 60x84/16. Папір офс. Друк різнографічний. Гарнітура Times. Ум. друк. арк.11,39. Обл.-вид. арк. 11,63. Наклад 100 пр. Зам. № 17

Свідоцтво про видавничу діяльність
розповсюдження видавничої продукції
Серія ДК № 5729 від 26.10.2017
видано Державним комітетом телебачення і радіомовлення України
ТОВ «Видавничо-поліграфічний дім «Формат А+»
49000, м. Дніпро, вул. Вернадського, 19/21
Тел./факс: (056) 745 15 95